

Збірник матеріалів

*VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю*

*«Національна освіта в стратегіях
соціокультурного вибору:*

теорія, методологія, практика»

*(присвячена 300-річчю від дня народження
Григорія Сковороди)*

Луцьк 2022

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

Збірник матеріалів

**VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

**«Національна освіта в стратегіях соціокультурного
вибору: теорія, методологія, практика»
(присвячена 300-річчю від дня народження
Григорія Сковороди)»**

Частина 2

Луцьк 2022

Рекомендовано до друку
Вченою радою Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(протокол № 4 від 28 грудня 2022 року)

Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика» (присвячена 300-річчю від дня народження Григорія Сковороди) : зб. матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 16 листопада 2022 року / [наук. ред.: П. М. Бойчук, О. Л. Фаст]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Частина 2. 2022. 243 с.

Наукові редактори:

П. М. Бойчук, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, ректор Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

О. Л. Фаст, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науковопедагогічної роботи та міжнародної співпраці Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Редакційна колегія:

Н. В. Іванова, доктор філософських наук, доцент, професор кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

П. В. Білоус, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри філології Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

М. Д. Култаєва, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри філософії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

О. М. Семенов, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Рецензенти:

М. П. Вовк, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;

М. В. Надутенко, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу лінгвістики українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України, керівник Загальноукраїнського центру словникарства.

У збірнику представлені тези доповідей, що висвітлюють сучасні проблеми національної освіти. Проблематика збірника матеріалів диференційована відповідно до актуальних проблем вищої та фахової передвищої освіти: філософсько-освітні горизонти Григорія Сковороди; дитинознавчі та школознавчі студії; інтеграція науки і освіти: методологічні рефлексії змісту вищої та фахової передвищої освіти; забезпечення якості педагогічної освіти: національний та глобальний контексти; рідномовна та іншомовна освіта, медіаосвіта; наукові здобутки дослідників-початківців.

Для науково-педагогічних, педагогічних працівників, аспірантів, молодих вчених, викладачів, учителів, студентів і магістрантів закладів педагогічної вищої і фахової передвищої освіти, методистів інститутів післядипломної педагогічної освіти.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТВОРЧА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ ТА МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ДИСКУРСИ

Владислав Гайчук ПРИНЦИПИ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	10
Богдана Драгуняк ГРИГОРІЙ САВИЧ СКОВОРОДА – КОРИФЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	13
Ангеліна Невідома МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА РОЗВИТОК ГАРМОНІЙНОЇ РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	16
Анна Пристайчук ФІЛОСОВСЬКО-ОСВІТНІ ГОРИЗОНТИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	18
Ірина Диня ПЕДАГОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СЬГОДЕННЯ З ПОГЛЯДІВ Г. С. СКОВОРОДИ	21
Ольга Тищенко ВОЛЬОВІ ЯКОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРАЦЯХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	23
Орися Шевчук ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ НА САМООЦІНКУ ДИТИНИ.....	26
Діана Шостак СІМ'Я ЯК ЖИТТЄТВОРЧА СИСТЕМА РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ ДИТИНИ: ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	29
Катерина Вознюк, Олена Лозін ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	31
Христина Козимка «СРОДНА ПРАЦЯ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	34

РОЗДІЛ 2
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТИ

Єлизавета Кисляк ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	38
Вікторія Вольська НАСТУПНІСТЬ МІЖ ДОШКІЛЛЯМ І ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ У ФОРМУВАННІ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	42
Ольга Климюк КОМБІНАТОРНІ ЗАДАЧІ У ПОЧАТКОВОМУ КУРСІ МАТЕМАТИКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ.....	45
Христина Ковальчук, МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ РОЗВ'ЯЗАННЮ ПРОСТИХ ЗАДАЧ.....	48
Ангеліна Вознюк МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДІЛЕННЯМ З ОСТАЧЕЮ.....	51
Рогак Марія ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ ВЧИТИСЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	54
Тетяна Литвінчук ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ З МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	57
Анастасія Грабовець ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ.....	60
Яна Собко СПОРТИВНО-ТУРИСТИЧНІ ПОХОДИ І ЗМАГАННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОМОЦІЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ	63
Юлія Гнатенко ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	69

РОЗДІЛ 3

РІДНОМОВНА ТА ІНШОМОВНА ОСВІТА. МЕДІАОСВІТА

Angelina Voznyuk, Anastasiia Grabovets THE ROLE OF MOTIVATION IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE.....	73
Марина Андрошук, Катерина Петровець ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	76
Софія Баласанян ЗВ'ЯЗОК МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З ПСИХОЛОГІЄЮ.....	78
Анастасія Віраг, Оксана Дідух ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	82
Ольга Гончар, Тетяна Литвінчук МЕДІАОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	84
Яна Жук ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	87
Ірина Мороз, Вікторія Кардаш ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	90
Олена Кислюк, Анна Ковальчук ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	92
Христина Ковальчук, ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	96
Людмила Панасевич ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ПРИЙОМІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	98

Софія Петручик РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	101
Вікторія Тимошук, Софія Луцик РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	104
Ангеліна Чваніна НАОЧНІСТЬ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У МОЛОДШИХ КЛАСАХ.....	107
Анастасія Веснянка ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	110
Мирослава Троцюк СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	113
Софія Кичка ЛІНГВОПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННЯ.....	116
Єлизавета Кисляк, Вікторія Вольська ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	119
Вікторія Вовчок РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: МЕТОД КАЛЛАНА.....	123
Тетяна Масюк ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	125
Тетяна Шмат ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ.....	129
Анастасія Муц ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	132

Юлія Старишко ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА «КАПСУЛИ ЗНАНЬ: МЕДІАКАПСУЛИ&ФРАЗЕОЛОГІЯ».....	136
--	-----

РОЗДІЛ 4

ДИТИНОЗНАВЧІ ТА ШКОЛОЗНАВЧІ СТУДІЇ: НАЦІЄТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Орися Шевчук ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ІЗ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕНЄВИХ ВАД В СУЧАСНИХ УМОВАХ У ДІТЕЙ З ДИЗАРТРИЄЮ.....	140
Ольга Бобикайло НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	143
Ольга Гончар МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ЧИСЛОВИМИ ВИРАЗАМИ У 1 КЛАСІ.....	147
Анастасія Грабовець, Тетяна Литвінчук ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	150
Тетяна Дейна РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	154
Софія Луцик СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З РОДИНАМИ ДІТЕЙ, ЯКІ МАЮТЬ ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПРОБЛЕМИ.....	156
Дана Кравчук СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	159
Наталія Поліщук ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ.....	163
Ольга Тищенко ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ	166
Андріана Трефлер РОЗВАЖАЛЬНО-КОНКУРСНІ ПРОГРАМИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ.....	170

Дарина Катеринюк, РОБОТА НАД МУЗИЧНИМ ОБРАЗОМ В КОНТЕКСТІ НАВЧЕННЯ ГРИ НА БАЯНІ.....	174
Анастасія Максимюк, Каріна Спатар РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ.....	178
Богдан Олексюк КУЛЬТУРА ХАРЧУВАННЯ ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ.....	181
Юлія Фень КУЛЬТУРА ВЗАЄМОДІЇ З ПРИРОДОЮ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ....	184
Людмила Шишко, АНІМАЦІЙНІ РОЗВАЖАЛЬНІ ПРОГРАМИ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ.....	189
Діана Шостак ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЄКТОРІЯ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ.....	192
Анна Кравчук ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	195
Тетяна Кудрик, МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАУРОЧНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	197
Марина Наглюк, ОПРАЦЮВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ: МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	199
Назар Наумчук, ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я В СУХОМЛИНСЬКОГО В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	202
Іванна Нечипорук ІДЕЯ СРОДНОЇ ПРАЦІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	206
Діана Осадчук ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ «ЯДС» ТА ЇХ МАТЕРІАЛЬНА БАЗА.....	209
Юлія Чернюк РОЗВИТОК ТОЛЕРАНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО	

ШКІЛЬНОГО ВІКУ	212
Діана Динь	
ДИТИНОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	214
Сергій Джурак	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ У МОЛОДІ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ХОРТИНГОМ.....	217
Катерина Стасюк	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	220
Софія Михалевич	
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ НУШ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	224
Уляна Крисюк	
РОЗВИТОК РИТМІЧНОГО ЧУТТЯ ЗА МЕТОДИКОЮ КАРЛА ОРФА	226
Катерина Стрільчук	
РОБОТА З НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИМИ ТВОРАМИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	229
Мирослава Кульчицька	
ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УЧНЯМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	231
Ірина Диня	
НАРОДНА МАТЕМАТИКА У КУЛЬТУРІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.....	235
Христина Ковальчук, Світлана Марчук	
СУТНІСТЬ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	239

РОЗДІЛ 1

ТВОРЧА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ. ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ ТА МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ДИСКУРСИ

Владислав Гайчук,

*здобувач освіти спеціальності 017 Фізична культура і спорт
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,*

Науковий керівник – Сергій Марчук,

*кандидат педагогічних наук, викладач Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ПРИНЦИПИ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

*Ключові слова: Г. Сковорода, гуманізм, демократизм,
природовідповідність, народність.*

Постать Григорія Сковороди (1722–1794) – багатогранна в духовній культурі України. За влучним висловом Івана Франка, його «поява вельми замітна в історії розвою українського народу, мабуть, чи не найзамітніша з усіх духовних діячів наших XVIII ст. [3. с. 13].

В історико-педагогічних джерелах можна побачити словесний портрет Г. Сковороди, що показує розмаїття його творчості та таланту. Наведемо деякі «штрихи» до його портрету (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнений словесний портрет Г. Сковороди

Джерело	Грані портрету Г. Сковороди
Артемова Л. В. Істрія педагогіки України: підручник. Київ: Либідь, 2006. С. 126.	Філософ, самобутній просвітитель, гуманіст, педагог, поет, патріот, вірний син українського народу.
Мосіяшенко В. А., Курок О. І., Задорожна Л. В. Історія педагогіки України в особах: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2005. С. 41.	Колоритна постать на українській ниві, філософ, письменник, поет, просвітитель, великий гуманіст і народний вчитель.
Скільський Д. М. Історія української педагогіки: іл. навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2012. С. 87.	Видатний український письменник, філософ, практик і теоретик педагогіки XVIII ст.
Персоналії в історії національної	Видатний філософ, письменник,

педагогіки. 22 видатних українських педагогов / за заг. ред. А. М. Бойко. Київ: Професіонал, 2004. С. 13	просвітитель.
Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. Кн. 1 : навч. посіб. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. С. 198.	Видатний філософ-просвітитель, гуманіст, поет і педагог.

Доповнимо, що Г. Сковорода – виразник ідей гуманізму, просвітництва, мандрівний філософ, домашній учитель, музикант, знавець народної педагогіки, видатний український педагог, проповідник, європейський мислитель-гуманіст.

Педагогічні погляди Г. Сковорода висловив у діалогах, віршах, притчах, листах. Проблема виховання присвячені його притчі «Вдячний Єродій», «Убогий жайворонок», «Харківські байки».

Найважливішими принципами педагогіки Г. Сковороди є ідеї природовідповідності, народності, гуманізму та демократизму. У табл. 2 подаємо характеристику змісту сучасних принципів виховання та їх уявлень за Г. Сковородою.

Таблиця 2

**Принципи виховання в сучасній національній педагогіці
та ідеях Г. Сковороди**

Національні принципи виховання	Принципи виховання Г. Сковороди
Народність – єдність загальнолюдського і національного. Національна спрямованість виховання, оволодіння рідною мовою, формування національної свідомості, любові до рідної землі і свого народу, прищеплення шанобливого ставлення до культури, спадщини, народних традицій і звичаїв, національно-етнічної обрядовості всіх народів, що населяють Україну [1, с. 18].	Виховання повинно відповідати інтересам народу, жити із народних джерел і зберігатися в житті кожного народу. «Саме виховання заховане в природі кожного народу як вогонь і світло невидимо заховані в кременці. Не шкодуй руки і вдар кресалом і викрешеш вогонь у себе вдома й не ходитимеш по сусідніх хатах з трепетницею вклонятися і просити: позич мені вогню» [2, с. 94].
Природовідповідність виховання – врахування багатогранної і цілісної природи людини, вікових та	«Багато хто без природи значні справи починає, але погано кінчає» [5, с. 11].

<p>індивідуальних особливостей дітей, учнівської та студентської молоді, їх анатомічних, фізіологічних, психологічних, національних і регіональних особливостей [1, с. 18].</p>	<p>«Від природи, як від матері, легесенько йде наука сама собою. Вона всесвітня істинна і єдина навчителька» [5, с. 123]. «Виховання йде від природи. Природа – найкращий вчитель, не заважай їй» [5, с. 124]. «Без природи – як без дороги. Чим далі йдеш, тим більше блукаєш» [5, с. 22]. «Якщо все буде наймудріша і блаженна природа, тоді, хто, як не єдина вона зціляє і навчає?» [5, с. 124].</p>
<p>Гуманізація виховання – створення умов для формування кращих якостей та здібностей дитини, джерел її життєвих сил; гуманізація взаємин між вихователями і вихованцями, постановка виховання в центр навчально-виховного процесу, повага до особистості, розуміння її запитів, інтересів, гідності, довір'я до неї; виховання гуманної особистості, щирої, людяної, доброзичливої, милосердної [1, с. 19].</p>	<p>Ідеал людяності є метою всього життя та виховання. Г. Сковорода високо ставить Людину: «Не будь вельможею, ні лихварем, ні Алкідом, ні пігмеєм, будь тільки Людиною, чуєш? –Людиною, і здобудеш благо» [5, с. 92]. Г. Сковорода у своїй праці «Вхідні двері до доброго християнського життя» перелічує «плоди любові: доброзичливість, незлобність, прихильність, лагідність, щирість, благонадійність, безпечність, задоволення [5, с. 47]. «Бо кому любов даєш, тим і сам стаєш» [5, с. 135].</p>
<p>Демократизація виховання – усунення авторитарного стилю виховання. Співробітництво вихователів і вихованців. Сприйняття особистості вихованця як вищої соціальної цінності, визначення його права на свободу, на розвиток здібностей і виявлення індивідуальності, Формування глибокого усвідомлення</p>	<p>Г. Сковорода був переконаний, що суспільство, у якому не буде насильства над людиною, духовної неволі, може виникнути шляхом поширення освіти. Він вірив у всемогутність людського розуму, у можливість пізнання таємниць природи. Г. Сковорода обстоює незалежну, вільнодумну людину, яка б протистояла впливові цивілізованого</p>

взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини, її громадянською відповідальністю [1, с. 19].	<i>суспільства, була б творцем власних ідеалів, послідовних вчинків [2, с. 93]. Вважав, що освіта повинна бути загальною і рівною для всіх, сприяти підготовці справжньої людини [4, с. 88].</i>
---	--

Отож, у педагогічній системі Г. Сковороди яскраво представлені такі ідеї: народність, гуманізм, демократизм, природовідповідність. Саме ці принципи виховання покладені в основу сучасної національної освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. Концепція національного виховання. Рідна школа. 1995. № 6. С. 18–25.
2. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки. Курс лекцій: навч. посіб. Тернопіль: [б. в.], 1994. 360 с.
3. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / за заг. ред. А. М. Бойко. Київ: Професіонал, 2004. 576 с.
4. Скільський Д. М. Історія української педагогіки: іл. навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2012. 340 с.
5. Сковорода Г. Буквар миру. Книга для сімейного читання/ упоряд. Л. Ушкалова. 2-ге вид. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 320 с.

Богдана Драгуняк

студентка КЗЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича», м. Броди, Україна

Науковий керівник – Марія Яремович,

викладачка першої категорії, методистка КЗЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича» м. Броди, Україна

ГРИГОРІЙ САВИЧ СКОВОРОДА – КОРИФЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Ключові слова: народна педагогіка, учнівська молодь, студентська молодь, філософія, гуманізм, демократія.

Кожен поважаючий себе громадянин України хоча б одного разу чув про Григорія Сковороду. Більшість знають його в ролі письменника, філософа, мандрівника, того, «кого світ ловив, та так й не спіймав». Проте він, виявляється, був ще й педагогом. І не абияким. Можна сміливо говорити, що в цій галузі він досягнув успіху не менше, аніж в літературі. Недарма ж його називають корифеєм української народної педагогіки. До речі, хто такий корифей? Слово, без сумніву, знайоме. У сучасному розумінні, це слово можна тлумачити так: «Корифей – це людина, яка є основоположником чогось. Той, хто стоїть біля витоків».

А тепер повернімось до нашого вислову. Після пояснення стало зрозуміло, що Григорія Сковороду вважають основоположником української народної педагогіки. Проте чому саме йому приписують такий титул? Який внесок зробив письменник у розвиток української педагогіки? Дуже слушні запитання, насправді. Спробувавши дати відповідь на них, ми зможемо привідкрити завісу над джерелами української педагогіки, адже важливо знати: з чого і як все починалось?

Педагогічні погляди Григорія Сковороди, принципи його виховання були пройняті духом народності, народними ідеалами, побудованими на найкращих народних традиціях. Він вважав, що саме народ є тим джерелом мудрості, до якого варто звертатись та на якого варто рівнятись у процесі навчання дітей. Самі ж ідеї народної педагогіки він підкріплював наукою. Тобто з одного боку він черпав із педагогічної скарбниці народу його виховну мудрість і засоби, а з іншого, завдяки своїй високій освіченості, ерудиції і допитливому розуму, піддав її глибокому осмисленню, науковій обробці й повертав народові в новому збагаченому вигляді [2].

Педагогічні ідеї письменник вміло втілював на практиці, коли працював на посаді викладача поетики в Переяславському, Харківському колегіумах та на посаді домашнього вчителя, в сім'ї українського аристократа Степана Томари. Зі свідчень сучасників знаємо, що студенти любили Сковороду та охоче слухали його лекції. А похвала та увага учнів – найкраще підтвердження професійності педагога. Щоправда, продовжувалось це недовго. На той час письменник з його поглядами та методами навчання різко виділявся із загально прийнятих норм. Нерідко вони не збігалися з тодішніми офіційними канонами, а то й суперечили їм, викликаючи нерозуміння й протест з боку влади. Через це Сковороду і звільнили з посади вчителя. Тому впродовж останніх 25 років, він мандрував, проповідуючи свої філософсько-педагогічні погляди серед народу. Під час цих мандрівок не тільки він навчав, але і його навчали. Адже педагог – це людина, яка має вдосконалюватись та розвиватись протягом усього свого

життя. Сам письменник теж був такої думки. Він говорив: «Запорукою педагогічної майстерності вчителя є неперервна освіта впродовж життя на основі самоосвіти, цілеспрямованого та систематичного поліпшення, самовдосконалення, розвитку себе та своєї діяльності» [1].

Із часів педагогічної діяльності Г. Сковороди пройшло вже не одне століття. Світ, люди, їхні погляди та життєві пріоритети зазнали значних змін. Але ті принципи та методи педагогічного навчання, які письменник запроваджував на українських землях у 18 столітті, є понад часом.

Григорій Сковорода широко популяризував ідеї гуманізму та демократії, наголошував, що варто звертати увагу на природні вполювання та схильності учнів, також він постійно повторював, що вчитель повинен бути товаришем для дитини. Звичайно, зараз для нас вони не є якимись унікальними, проте на той час, це був справжній прорив у педагогічних поглядах, який не всі сприймали [3].

Г. Сковорода був не просто письменником та філософом, а й професійним педагогом, погляди якого випередили свій час на століття вперед. Увага педагогів до розвитку «серця» дитини є запорукою успішного розвитку її розуму.

Головним принципом навчання Григорія Сковороди була орієнтація на народ та народні цінності. На мою думку, цей принцип варто використовувати й сьогодні. Адже з останніми подіями в країні дуже важливо не забувати, хто ми є, і яка наша історія. А як найкраще дізнатись історію країни? Так, звичайно, звернутись до першоджерел – до народної творчості. Григорій Сковорода це гарно розумів. Тому він робив такий акцент на народності, саме звідти діти могли дізнаватись про історичні українські пісні, легенди, байки, традиції. І сьогодні, коли в нас знову намагаються забрати нашу історію, ми повинні зробити все для того, щоб цього не відбулось. Велика відповідальність з виконання даного завдання лягає саме на плечі вчителів, які працюють з найціннішим, що є в країні – з дітьми, з майбутнім нації! Сучасне покоління повинно знати, що Україна, українці, українські землі завжди були, є і будуть незалежними. А щоб не забувати цього, читаймо твори Г.Сковороди, слухаймо народні пісні та казки, поважаймо наші традиції, тоді все буде Україна!

Список використаних джерел

1. Верба Г. М. Ключ до християнської філософії Григорія Сковороди. Тернопіль : Астон, 2007. 655 с.

2. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. Київ, ІЗМН. 1997. 232 с.

3. Ткаченко Л. І. Педагогічна спадщина Г. С. Сковороди у вихованні толерантності. Нові технології навчання : наук.-метод. зб. Інт. інновац. технологій і змісту освіти МОН України, Акад. міжнар. співробітництва з креативної педагогіки. Київ ;Вінниця, 2010. Вип. 67, ч. 1. С. 109–112.

Ангеліна Невідома,
*студентка спеціальності 014 Середня освіта
(Музичне мистецтво) КЗ «Бахмутський педагогічний
фаховий коледж», м. Бахмут, Україна*
Науковий керівник –Тетяна Осипова,
*викладач методики музичного виховання,
викладач вищої кваліфікаційної категорії
КЗ «Бахмутський педагогічний фаховий коледж»,
м. Бахмут, Україна*

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА РОЗВИТОК ГАРМОНІЙНОЇ РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Ключові слова: духовність, ідея, особистість, мистецтво, орієнтири, оновлення, музика.

У період пошуку шляхів модернізації освіти особливого значення набуває вивчення поглядів визначних особистостей на педагогічний процес та виявлення у ньому факторів, які сприяють розвитку гармонійної розвиненої особистості. Це питання, а також роль у ньому музичного мистецтва цікавила мислителів здавна. Важливого значення музичного виховання надавали ще філософи античного світу: Арістотель, Конфуцій, Птоломей. Особливої ваги музиці у духовному розвитку людини надавав і український філософ, композитор, поет, байкар, педагог Григорій Сковорода – унікальна, всебічно обдарована творча особистість. Його таланти виявилися у синкретичних формах і були функціонально спрямовані на моральне й інтелектуальне пробудження народу. Він – чи не єдиний в історії філософ, який власним прикладом доводив життєспроможність своїх ідей. Філософський характер мають не тільки трактати, діалоги, притчі, байки, а й ліричні поезії Григорія Сковороди, які можуть прикрашати будь-які структурні компоненти уроку музичного мистецтва.

Всі мемуаристи відзначають, що Григорій Сковорода був чудовим співаком і композитором, майстерно грав на різних інструментах. Пісенні інтертексти та музичні асоціації містяться не тільки у його ліриці, а й у

трактатах, діалогах, притчах, байках. Отже, мислення музичними образами охоплювало і словесну творчість цього митця.

Г. С. Сковорода залишив нащадкам феноменальну духовно-педагогічну спадщину, засновану на його особистому освітньо-виховному досвіді. Морально-світоглядні принципи власної педагогіки Г. Сковорода системно виклав у філософсько-педагогічних і поетичних творах, у листуванні зі своїм учнем М. Ковалинським. Педагогіка – єдина професія мислителя, якою він займався все життя. Г. Сковорода скрізь і повсякчас лишається істинним педагогом – моральним учителем для всіх поколінь і всіх верств українського народу.

Основний методичний принцип Сковородинських навчань – діалогічний взаємозв'язок учитель-учень. Серед методів навчання мислитель виділяв словесні (бесіда та лекція), великого значення при навчанні приділяв самостійній роботі. Основна мета виховання під час уроків – навчити учня щасливого буття, вінцем якого є «радість серця». Освітні нововведення Г. Сковороди цілковито відповідають нинішньому інноваційному освітньому принципу на уроках музичного мистецтва – активному персоналізованому навчанню на основі розвитку критичного мислення, креативності, допитливості, винахідливості, наполегливості, взаєморозуміння.

Погляди філософа тісно пов'язані з його викладацькою роботою. Обов'язком учителів він вважав врахування природи дітей, допомогу в удосконаленні вроджених здібностей, через що відбувається духовно-культурне народження дитини.

Філософська, літературна і педагогічна спадщина Г. С. Сковороди є невичерпним джерелом духовного оновлення українського суспільства. Ідеї цього видатного мислителя відкривають нові горизонти самоствердження української нації, її самореалізації в європейському просторі.

Філософські ідеї та соціальні й педагогічні орієнтири Г.С. Сковороди у соціокультурних контекстах сьогодення мають силу ініціативи, надаючи імпульси та натхнення духовному оновленню українського суспільства. Суворі реалії національного самоствердження України в умовах війни, різного виду виклики в усіх сферах суспільного життя висувають на передній план питання про те, якою має бути людина у транзитивних суспільствах з підвищеною динамікою оновлення, як відчують себе і на що здатні українці задля втілення своєї мрії.

Музичний світ Г. Сковороди обіймав музику рідної землі, народу, історія якого тривала, за його ж відліком, три тисячоліття. Через розмаїття побутових жанрів, інтонацій та ритмів він сповідував і поширював свою філософію буття, вів діалог зі світом. Весь сквородинський пісенний спектр

присутній у сучасній камерно-вокальній українській музиці, трансформований у жанрах солоспіву, романсу, пісні-романсу, мистецької пісні, сатиричних куплетів, який можемо використовувати на уроках мистецтва.

Отже, гармонійне виховання у світогляді Г. Сковороди ґрунтується на активізації духовного розвитку людини, в якому музиці відводиться одна з провідних ролей як чинника, що потужно активізує її творчий потенціал. Музика для нього – один з найважливіших засобів облагородження людського серця та активізація мислення. Філософію, педагогіку, музичне мистецтво Г. Сковороди неможливо розділити. Музика для нього – один з найважливіших засобів облагородження людського серця та активізація мислення. Його музична творчість повністю була пов'язана з філософсько-естетичними поглядами, виконувала важливу соціальну функцію, пропагуючи передові ідеї того часу.

Список використаних джерел

1. Григорій Сковорода. Український філософ, якого досі вітають із днем народження. URL: radiosvoboda.org (дата звернення: 9.11.2022).
2. Біографія Григорія Сковороди. URL: ukrlib.com.ua (дата звернення: 5.11.2022).
3. Біографія Г. С. Сковороди. URL: dnrb.gov.ua (дата звернення: 4.11.2022).
4. Григорій Сковорода. Тест з української літератури. URL: naurok.com.ua (дата звернення: 10.11.2022).
5. Сковорода Григорій Савич. ХНПУ імені Г.С. Сковороди. URL: hnpu.edu.ua дата звернення: 5.11.2022).
6. Григорій Сковорода. Письменники України. URL: writers.in.ua (дата звернення: 5.11.2022).

Анна Пристайчук,
*студентка 3 курсу, Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*
Наукова керівник – Наталія Хомюк,
*викладач природничих дисциплін,
Луцький педагогічний фаховий коледж
м. Луцьк, Україна*

ФІЛОСОВСЬКО-ОСВІТНІ ГОРИЗОНТИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Подано основні ідеї педагогічної спадщини Г. Сковороди та їх характеристика.

Педагогічні погляди Г. Сковороди є цілісними, системними, оскільки мають глибоку світоглядну основу і визначають його чітку філософську позицію. Відповідно до теорії «трьох світів» він розглядає людину як «мікрокосмос», який є відображенням і продовженням «макрокосмосу», тобто природи. Тому, трактуючи проблеми педагогічної науки, Г. Сковорода виходить із природничого. Для нього природа є причиною всього і водночас самомотиваційною пружиною [1, с. 323]. Тому внутрішня сутність людини цілком природна, і всі процеси, особливо виховання, навчання, мають свою природу. Як каже Г. Сковорода, природа – єдина «вчителька», яка вірно вчить птаха літати, а рибу плавати [2, с. 122]. Отже, сучасний учитель досягне мети навчання і виховання, якщо буде використовувати ті педагогічні засоби, які відповідають рівню розвитку природних умінь, потреб та інтересів молоді людини і сприятимуть їх вдосконаленню.

Відповідно до філософської концепції Г. Сковороди, людина як представник суспільства також має дві сторони: зовнішню – тілесність, і внутрішню – духовність. Це духовне тіло, невидиме і внутрішнє, яке визначає сутність людини і пронизує її матеріальну природу; його внутрішня сутність виявляється в його вчинках, у зовнішній поведінці. У традиційній або директивній освіті основна увага вчителя приділяється зовнішній стороні процесів навчання та виховання, а також діяльності людини. Це означає, що для нього важливі наочні матеріали, зміст, методи, які він використовує в навчальному процесі, зовнішні реакції, дії учнів, студентів. У контексті сучасних психологічних підходів, за твердженнями Г. Сковороди, визначальним є внутрішній бік процесу виховання, навчання та поведінки школярів і студентів, а саме: вплив методів і змісту на розвиток особистості; психічні, емоційні та вольові процеси, що визначають навчання та виховання молоді людини; причини поведінки та ставлення до навчального процесу.

Головне завдання виховання він вбачає в розвитку розуму кожної людини, прояв якого мислиться як двигун її діяльності. Думки домінують і контролюють тіло людини і постійно перебувають у русі. Тому підкреслюється, що думка визначає сутність людини, а не її зовнішню плоть; саме в думці постає людина [1, с. 34]. Г. Сковорода високо цінує в житті людини роль думки, розуму й помислу, які дозволяють їй побачити істину, обрати істинний шлях, сіяти «правдиві» думки й служити людям. Зверніть увагу на тісний зв'язок між словами та думками. Г. Сковорода пише, що думки людини фіксуються і виявляються в словах, за допомогою яких вона має вплив на інших. Слово без думки пусте [2, с. 426]. Одну і ту ж думку можна виразити різними словами, внаслідок чого вона набуває нового забарвлення. Це також свідчить про вплив мови на словесне вираження

думки; наголошується на необхідності навчати молодь і висловлювати свої думки рідною мовою.

Наступною складовою виховання цілісної особистості за Г. Сковородою є виховання її волі. Філософ наголошує на єдності виховання розуму, серця і волі, що дозволяє особистості досягти мети діяльності та здійснити задумане. Сильна воля допомагає молодій людині протистояти життєвим пристрастям і людським вадам. Завдяки волі людський розум ефективний.

У педагогічній спадщині Г. Сковороди знаходимо обґрунтування могутньої педагогічної ідеї: «пізнай самого себе». Розглядати самопізнання як основу розвитку особистості, виховання та навчання. Пізнання себе, своєї природи дозволяє молодій людині обрати власний життєвий шлях, споріднену працю, самовдосконалення, що веде її до щастя. Проте самопізнання Г. Сковороди не обмежується процесами самоспостереження та самодослідження. Філософ радить не лише копатися у своєму серці, споглядати й прислухатися до себе, а й запрошує пізнати себе через випробування на діях. Крім того, пізнання себе взаємопов'язане з пізнанням інших людей.

Важко виділити всі педагогічні ідеї, які були висвітлені в педагогічній спадщині Г. С. Сковороди. У своїх працях він розглядав основні педагогічні проблеми виховання, навчання і виховання в системі. Актуальність педагогічних ідей Г. Сковороди пояснюється поглибленим висвітленням природи розвитку особистості, організації навчально-виховного процесу, а також змісту і методів навчання. У контексті сучасної філософії освіти педагог розглянув такі ідеї, як: спрямованість навчально-виховного процесу на розвиток природних нахилів вихованців, задоволення їхніх потреб, інтересів; забезпечення у єдності виховання розуму, серця й волі; організація процесу навчання як пізнавальної діяльності учнів, студентів; розвиток пізнавальної активності учнів, студентів з опорою на їхній досвід; застосування різних видів діяльності вихованців, організація їхнього спілкування для розвитку самопізнання кожної особистості.

Список використаних джерел

1. Сковорода Григорій. Твори в двох томах. Т. 1. Київ, 1961.
2. Сковорода Григорій. Твори в двох томах. Т. 2. Київ, 1961.

Ірина Диня,
*вчитель початкових класів Луцького ліцею №27,
студентка 4 курсу КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Ірина Фаловська,
*кандидат економічних наук, доцент, КЗВО «Луцький педагогічний
коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ПЕДАГОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СЬОГОДЕННЯ З ПОГЛЯДІВ Г. С. СКОВОРОДИ

*Ключові слова: освіта, виховання, педагогіка, народ, спадщина,
творчість, виховання дітей батьками, виховання дітей вчителями,
педагогічні погляди, всебічний розвиток.*

*«Призначення людини – всім радість дарувати,
Творіннями своїми цей світ наш прикрашати».*

К. С. Власенко

Ідеї Г. Сковороди залишаються актуальними для сучасної педагогічної науки і в наш час. Осягнути всю багатогранність таланту фундатора «філософії серця» можливо тільки за умови кропіткого, уважного підходу до вивчення його філософської, педагогічної та творчої спадщини.

В умовах реформування сучасної української освіти заслуговує на увагу вивчення творчого доробку видатних українських педагогів, зокрема спадщини Г. Сковороди – видатного українського педагога та філософа.

Знаменитий філософ виклав свої педагогічні погляди у діалогах, віршах, притчах, листах. Проблемам виховання присвячено притчі «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок», збірниках творів «Сад божественних пісень» тощо. Видатний український педагог збагатив і продовжив найкращі традиції вітчизняної педагогіки. Його педагогічні ідеї розвивали Іван Котляревський та Григорій Квітка-Основ'яненко. Вони вплинули на освітню діяльність Кирило-Мефодіївського товариства, на формування педагогічних поглядів Тараса Шевченка, Івана Франка тощо [1, с.645].

Педагогіка Сковороди втілює основні напрями прогресивної педагогіки: демократизм, гуманізм, високу моральність, любов до Батьківщини і народу. Григорій Савич був прихильником принципу народності у вихованні, відстоював думку, що воно має відповідати інтересам народу, житися з народних джерел і зберігатися в житті кожного народу.

За Г. Сковородою, мета виховання – вільна людина, гармонійно-розвинена, щаслива, корисна для суспільства, людина здатна жити і боротися. Розумова освіта займала провідне місце у всебічному розвитку,

вона допомагає людині пізнати себе, навколишній світ, суть щастя. Видатний філософ України захищав рідну мову в школах, радив вивчати граматику, літературу, математику, фізику, логіку, іноземні мови, музику, філософію, медицину та інші науки. Важливу роль приділяв формуванню моральних якостей особистості, зокрема таких, як любов до вітчизни і праці, людяність, дружба, правдивість, чесність, сила волі, почуття людської гідності [2, с. 57].

Можна виокремити, що не лише розвиток розуму потрібен підростаючому поколінню, а й велике значення філософ надавав фізичному вихованню дітей, яке повинно починатися ще до народження дитини і полягати у здоровому способі життя батьків. Фізичному вихованню дітей сприяють праця, вправи, режим і відпочинок, розваги, загартування організму. Естетичне виховання – важливий аспект гармонійного розвитку дитини, яке має допомагати дитині у житті і праці. Засобами естетичного виховання повинні бути поезія, музика, народні пісні, краса природи, образотворче мистецтво [3, с. 93].

Першими вихователями дитини Г. Сковорода вважав батьків, через це зневажливо ставився до тих батьків, які передоручали виховання своїх дітей іншим, називав їх із зозулями, що підкидають яйця в чужі гнізда.

Головну роль у вихованні дітей Г. Сковорода відводив школі, вчителям. Школа, на його думку, має бути доступною для всіх та обов'язково з безплатним навчанням для усіх. Він розробив низку дидактичних і методичних положень. Стверджував, що усвідомлювати істину найкраще самотійно, через власну активність. Важливим аспектом є врахування у процесі навчання нахилів і здібностей дітей, їх вікові та індивідуальні особливості. Г. Сковорода радив правильно дозувати матеріал, викладати його доступно, ясно, точно, коротко, використовувати наочність, пов'язувати теорію з практикою, навчання з життям.

Серед педагогічних методів український філософ пропонував такі методи: бесіда, роз'яснення, поради, приклади, радив виховувати не тільки словом, а й ділом, переконанням привчати дітей критично аналізувати свої вчинки, дотримуватися суворого режиму, уникати надмірностей. Метою людського життя вважав «досягнення вищих добродійностей»; у цьому досягненні людина «не повинна ставити собі ніяких меж». Пізнаючи себе та самовдосконалюючись, шляхом «цілковитої перемоги духу та душевного спокою» кожний зможе досягнути щастя [3, с.205].

Але і сама постать вчителя повинна бути не пересічною. Г. Сковорода висунув низку до вчителя, зокрема до його знань, благородства, любові до дітей, до своєї справи, повинен бути прикладом для інших в усьому.

Г. Сковорода переконує нас в тому, що людина здійснює прекрасні вчинки і щаслива тільки тоді, коли вона погодить поведінку і образ життя зі своїми духовними цінностями.

Отже, педагогічні погляди Г. С. Сковороди не втрачають своєї актуальності і потребують на ретельне вивчення і застосування в сучасних реаліях реформування освітньої системи України. Розуміємо, що від виховання гармонійних особистостей залежатиме інтенсивність відбудови та процвітання нашої країни після війни.

Список використаних джерел

1. Григорій Сковорода: Повна академічна збірка творів. Л. В. Ушкалова. Харків: Майдан, 2019. 760 с.
2. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. Київ: Майстерня Білецьких, 2018. 125 с.
3. Український філософ Григорій Сковорода. Харків, 2012. С. 216.

Ольга Тищенко,

*вихователь Крупівського ЗДО (ясла садок) «Крупинка»,
студентка 4курсу КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцька, Україна*

Науковий керівник – Галина Козак,

*кандидат психологічних наук КЗВО «Луцький педагогічний
коледж» Волинської обласної ради, м. Луцька, Україна*

ВОЛЬОВІ ЯКОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРАЦЯХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ключові слова: вольові якості, Григорій Сковорода, самовиховання, діти старшого дошкільного віку, виховна діяльність, моральне виховання, дитина.

У старшому дошкільному віці відбувається розвиток вольової дії. Дитина опановує плануванням, контролем. Вольова дія починається з постановки мети. Дитина старшого дошкільного віку освоює цілепокладання – вміння ставити мету діяльності.

Дитина старшого дошкільного віку виконує вже порівняно складні мовленнєві інструкції дорослих, не вдається до гучного мовлення, а складає план і керує власними діями про себе. Однак в скрутних випадках, що

вимагають, наприклад, стримувати сильні бажання, нерідко керує собою вголос.

Одним із важливих шляхів формування навичок вольової поведінки дітей старшого дошкільного виділяють розвиток усвідомленого ставлення до виконуваної діяльності. У старшому дошкільному віці дитині потрібна зовнішня опора для регуляції власної діяльності (поведінки), якою є виконання ролі в грі (правила через роль). Відбувається усвідомлення правил особистісної поведінки (в іграх з правилами).

Характерною особливістю філософських й педагогічних творів Г. Сковороди є те, що в них яскраво відображені найважливіші питання етики. Як зазначає Д. П. Кирик, Г. Сковорода ставить перед собою вічні проблеми, які бентежили ще стародавніх греків: «якою є мета людського життя, що означає жити і чинити правильно, що таке щастя і як його досягти» [4, с. 23].

У цьому зв'язку надзвичайно важливого значення набуває вчення Г. Сковороди про серце як головний осередок духовного світу людини. Згідно з цим ученням серце людини є головним у її вихованні й ставленні до інших людей. «Всякий є тим, чиє серце в ньому. Вовче серце є рідний вовк, хоча обличчя і не вовче» [2].

Висвітлюючи свої педагогічні погляди у притчах «Убогій Жайворонок», Г. Сковорода гнівно засуджує гонитву батьків за наживою, за чужоземним вихованням, що породжує егоїзм дітей, призводить до духовного зубожіння й втрати любові й поваги до Батьківщини. Ці твори не втратили своєї актуальності тому, що вони здатні переконати батьків у необхідності відповідального ставлення до виховання й навчання дітей, піклування про їхній фізичний і розумовий розвиток, про прищеплення найкращих моральних якостей та естетичних потреб.

Г. Сковорода був переконаним противником індивідуалістичних концепцій щастя і відстоював ідеал загального земного щастя людей на основі спорідненої праці, поєднання інтересів особистості із суспільними інтересами: «Щасливий, хто зв'язав народну собі приватну посаду із спільною, це є справжнє життя» [3].

Гармонії особистих і суспільних інтересів людина може досягти лише завдяки самопізнанню, з'ясуванню власних нахилів і задатків, пошуку праці. Важливою умовою справжнього щастя філософ-просвітителю уважав дружбу, яка ґрунтується на спільних духовних інтересах і високих моральних якостях людей.

У практичній виховній діяльності Г. Сковорода вважав головною метою саме моральне виховання. Цій меті він підпорядковував усю свою

виховну діяльність серед учнів Харківського колегіуму. Як видно з листів до М. Ковалинського, його вихователь був послідовним і безкомпромісним у досягненні поставленої мети. Обурюючись тим, що Михайло не може повністю відмовитись від хибного способу життя і породжуваних ним вад, він писав йому: «О, якби у мене був духовний меч. Я б знищив у тобі скупість, убив би розкіш і дух нетверезості, вразив би честолюбство, розтрощив би марнолюбство, вигнав би страх перед смертю [2, с. 23].

Спираючись на народне розуміння праці, педагог обстоював необхідність підготовки дітей до «спорідненої» трудової діяльності. За його переконанням, краще бути талановитим бондарем, ніж бездарним письменником. Природно, що в праці людина з найбільшою повнотою реалізує свої можливості, приносячи найбільшу користь суспільству. Саме через працю реалізується моральне самовдосконалення людини.

За Г. Сковородою, успіх у діяльності людини зумовлюється не лише її здібностями, а й такими якостями, як працьовитість, терплячість, вміння володіти собою, поміркованість, доброчесність, справедливість, доброзичливість, вдячність, скромність, бадьорість духу («кураж»), а також гуманізм та милосердя.

Моральне виховання має спиратися на відзначенні подяки. «У подяці заховалося всяке благо як вогонь і світло причаїлося в кремені. Вірую і сповідаю. Бо хто зможе покласти руки на чуже, якщо раніше не загубить вдячність, як вдовольняється власним своїм, котра посилається їй від Бога? З невдячності смуток, неувага і жадоба, з жадоби - заздрість, а з заздрості - лестощі, розкрадання, кровопролиття і всяка прірва беззаконів» [2].

Запорукою успішного виховання дітей, за Г. Сковородою, мають бути добрі настанови, викорінення поганих звичок. Він рекомендував у зв'язку з цим такі методи виховання, як бесіда, роз'яснення, приклад, поради та ін. Виховуючи дітей, радив він, необхідно вдаватися до переконань, привчати їх критично аналізувати свої вчинки [5, с. 50].

Великого значення у розвитку мотивації моральної поведінки особистості Г. Сковорода надавав почуттям. Останні найяскравіше виявились у його вченні про «серце» людини. Серце, за Г. Сковородою, - це єдність думок, почуттів і прагнень людини. Ця єдність, очевидно, полягає в тому, що думки, зумовлюючи почуття особистості, в той же час самі стають глибоко інтимними, задушевними. Вони, виходячи із глибини душі особистості, зігріті її почуттями, стають переконаннями, визначаючи тим самим її дії.

Таким чином, вольові якості дітей старшого дошкільного віку в працях Григорія Сковороди знаходять своє віддзеркалення в його працях. Сковорода першим в історії української педагогічної думки висунув ідею природного

виховання дітей старшого дошкільного віку. Він був прихильником гуманістичного підходу у вихованні та прагнув до формування чуйної, мислячої освіченої людини зі світлим розумом і гарячими почуттями. Він вважав, що виховання дитини повинно бути в родинних стосунках. Він перший у вітчизняній педагогіці поставив у центр уваги почуття дитини та її стосунки зі світом.

Список використаних джерел

1. Гуріна З. В. Психолого-педагогічні умови становлення самостійності у дітей раннього віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» Київ, 2008. 21 с.
2. Лутфуллін В. С. Григорій Савич Сковорода. 22 видатних українських педагоги : підручн. під заг. ред. А. М. Бойко. Київ : ВД «Професіонал», 2004. С. 12-36.
3. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди. Київ : Вища школа, 1972. 246 с.
4. Постать Григорія Сковороди в сучасному філософсько-культурному просторі : *збірн. статей наук. конф.* 19-20 червня 2012 року. Полтава-Чорнухи, 2012. 308 с.
5. Соловйова Л. І. Вольовий розвиток дитини дошкільного віку як чинник її особистісного зростання. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. ст. / за заг. ред.: С. Д. Максименка, С. Є. Кулачківської.* Київ : Нора-прінт, 2002. Том IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 1. С. 60–64.

Орися Шевчук,

*вихователь ЗДО № 7, м.Луцьк, студентка 4 курсу
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради*

Науковий керівник – Галина Козак,

*кандидат психологічних наук, викладач кафедри теорії та методики
дошкільної освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцька, Україна*

ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ НА САМООЦІНКУ ДИТИНИ

*Ключові слова: сім'я, самооцінка, дитина, Григорій Сковорода, погляди
Григорія Сковороди, система розвитку.*

Самооцінка формується у єдності двох складових її факторів: раціонального, що відображає знання людини про себе, та емоційного, що відображає те, як вона сприймає та оцінює ці знання, в який загальний

підсумок (а діапазон тут може бути дуже широкий – від віри у власну ідеальність до безоглядного самоприпинення). Таким чином, самооцінка відображає особливості усвідомлення людиною своїх вчинків та дій, їх мотивів та цілей, вміння побачити та оцінити свої можливості, здібності [1].

На початкових етапах розвитку дитина оцінює переважно свої фізичні якості та можливості («Я великий», «Я сильний»), потім починають усвідомлюватись та оцінюватись практичні вміння, вчинки, моральні якості. Самооцінка починає виступати як найважливіший регулятор поведінки людини, її активності у навчанні, праці, спілкуванні, самовихованні. Самосвідомість і самооцінка виявляються і формуються у діяльності, під безпосереднім впливом соціальних факторів – насамперед – спілкування дитини з оточуючими [3].

Проблеми виховання та розвитку здорової самооцінки можна вирішити лише за допомогою комплексного підходу, для цього потрібно забезпечити взаємозв'язок трудового, морального, розумового виховання, застосовуючи зусилля, в першу чергу сім'ї [1].

Формування самооцінки пов'язане з активними діями дитини, самостереженням та самоконтролем. Гра, заняття, спілкування постійно звертають її увагу на самого себе, ставлять в ситуацію, коли вона повинна якось поставитися до себе цінити свої вміння щось робити, підкорятися певним вимогам та правилам, виявляти ті чи інші якості особистості. Вирішальний вплив на формування самооцінки мають два фактори: ставлення оточуючих та усвідомлення самою дитиною особливостей своєї діяльності, її перебігу та результатів [1].

Важливого значення феномену самооцінки у розвитку та вихованні дітей надавав відомий філософ та педагог Г. Сковорода. Він вважав, що батьки повинні виховувати у дитині позитивні якості, підтримувати її, бути поряд та допомагати справлятися з труднощами. Педагог зазначав, що саме дорослі повинні хвалити своїх дітей, адже це надає малюкам піднесення та самоствердження, що неодмінно відгукнеться в майбутньому в позитивному світлі і допоможе дитині впевненіше крокувати у доросле життя, не сумніваючись у своїх силах [2].

Г. Сковорода вважав, що пізнання самого себе є основою життя людини, а, отже, всього навчання, виховання та освіти. Ця ідея йшла з глибини віків, бо ще у Древній Греції Сократ проголосив: «Пізнай самого себе і будеш щасливим». Педагог основною метою освіти ставив пізнання самого себе, що є первинною ланкою формування адекватної самооцінки, яка є фундаментом для формування самостійної, активної, ініціативної, креативної особистості [1].

Г. Сковорода вважає, що дітей потрібно вчити бачити в самому собі красиве, гарне, добре, навчити позитивному відношенню до себе, навчити любити самого себе, а не бути закоханим в самого себе, не любоватися собою, а, розглядаючи, вдивлятися в себе. Філософ стверджував, що кожна дитина від природи здібна, має певні таланти, і завдання батьків полягає насамперед у тому, щоб побачити та розвинути ці таланти, не примушувати дитину до тих занять, які їй не подобаються, але обов'язково сприяти розвитку її природних схильностей [1].

Безумовно усім батькам приємно бачити своїх дітей гуманними, освіченими, розумними, щедрими, чесними, задоволеними своїм життям, а, значить щасливими. Г. Сковорода нагадує в своїх творах, що щастя дітей залежить певною мірою від батьків: від того, якими їх батьки народять, які та як саме будуть сформовані риси характеру, від того, яку професію батьки допоможуть їм обрати, по якому шляху в житті спрямують їх.

У вірші «Фабула» Г. Сковорода наголошує значення виховання для людини, адже впродовж життя трапляються різні ситуації і саме від ставлення батьків до дитини формується її самооцінка і здатність до достойного чесного життя. Життєвий шлях важкий і з видимою легкістю його долає той, хто робить «не те, що кажуть вітрогони, а те, що кажуть розуму закони» [3].

Отже, Г. Сковорода стверджує, що саме батьки можуть своєчасно помітити природні нахили дитини та розвинути у них здорову самооцінку. Важливо, щоб дорослі не заважали природі, а навпаки, допомагали їй звільнити дорогу для розвитку природних здібностей у дитини. Педагог стверджував, що лише сприяючи вільній поведінці дитини, розуму сили та благородства, можна виховати всебічно розвинену гармонійну, самодостатню особистість без комплексів, які формуються ще з дитинства.

Список використаних джерел

1. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. О.В. Скрипченко, Л.В.Долинська, З. В. Огороднійчук. Київ: Просвіта, 2018. 416 с.
2. Попович М.В. Григорій Сковорода: філософія свободи. Київ : Майстерня Білецьких, 2007. 256 с.
3. Чижевський Д. Філософія Г.С. Сковороди. Харків: Акта, 2003. 430 с.

Діана Шостак,
вихователь ЗДО №11, м. Луцьк, студентка IV курсу
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

СІМ'Я ЯК ЖИТТЄТВОРЧА СИСТЕМА РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ ДИТИНИ: ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ключові слова: сім'я, самооцінка, дитина, Григорій Сковорода, погляди Григорія Сковороди, система розвитку.

Самооцінка інтерпретується як особистісне утворення, що приймає участь у регуляції поведження й діяльності, як автономна характеристика особистості, її центральний компонент, що формується при активній участі самої особистості і відображує своєрідність її внутрішнього світу.

Основними умовами розвитку самооцінки психологи вважають такі фактори, як спілкування з оточуючими й власна діяльність дитини, які на етапах раннього розвитку дитини формуються в сімейних відносинах

З усіх факторів, які впливають на формування самооцінки дитини, найважливішим є сім'я як первинний осередок суспільства («Я гарний, тому що мама так говорить»), вплив якого вона відчуває в першу чергу. Сімейні умови, матеріальний рівень, рід занять, освіта батьків, відіграють велику роль у розвитку дитини.

Самооцінка дитини залежить від усвідомлення батьками значення підтримки та розуміючого ставлення до неї. Коли є підтримка від дорослих, уважність, доброта та схвалення, дитина стверджується у думці, що багато чого означає для них і для самої себе.

Самооцінка зростає за рахунок власних успіхів та досягнень, похвал дорослих. Досвід сімейного спілкування з ранніх етапів розвитку дитини лягає в фундамент його загальної установки до власного Я, світу і соціальних відносин [2].

Формування самооцінки та самосвідомості може розглядатися як результат засвоєння дитиною певних параметрів ставлення до неї батьків. У той же час самооцінка визначається зацікавленістю батьків у дитині, зокрема, їх інтересом до їхніх друзів, успіхів у навчанні, увагою до висловлювань дитини [1].

Важливим етапом у розвитку самооцінки дитини є ознайомлення батьків з основними ідеями виховання, які розкриваються у творчій спадщині українських педагогів, поетів, філософів, таких, як Г. Сковорода, Л. Українка, Т. Шевченко та ін [2].

Важливого значення питанню взаємозв'язку розвитку самооцінки у дитини набуває ставлення батьків до дітей, що простежується в поглядах відомого українського філософа та педагога Григорій Сковороди.

Григорій Савич у своїх працях розглядав багато важливих питань, які стосуються виховання дитини. Він розумів усю відповідальність, яку несуть батьки: відповідальність перед усім народом, але в першу чергу – перед власною дитиною.

Педагог зазначав що найважливішими обов'язками батьків є «на добро народжувати й добро навчати». Під словами «на добро народжувати» педагог вбачав, що виховання здорової фізично і морально дитини починається задовго до її народження, а саме в зароджені сім'ї її функціонуванні та взаємовідносинах подружжя, що значною мірою впливає на особистість дитини [1].

Григорій Сковорода стверджував, що кожна дитина від природи здібна, має певні таланти, і завдання батьків полягає насамперед у тому, щоб побачити та розвинути ці таланти, не примушувати дитину до тих занять, які їй не подобаються, але обов'язково сприяти розвитку її природних схильностей, самооцінки своїх можливостей, позитивних і негативних якостей, досягнень [5].

За часів Григорія Сковороди широкого поширення набула практика – запрошувати дітям іноземних гувернанток. Це було престижно, тому що вказувало на статус батьків, забезпеченість сім'ї. Проте «український Сократ» дуже різко висловлювався проти такого підходу, тому що в гонитві за престижем губиться один із головних принципів виховання, а саме принцип народності виховання. Адже дитина житиме в суспільстві, вона має бути вихована у дусі народних традицій, народної мудрості та моралі, народних цінностей, які в свої чергу і є складовою самооцінки особистості [3].

Безумовно усім батькам приємно бачити своїх дітей гуманними, освіченими, розумними, щедрими, чесними, задоволеними своїм життям, а значить щасливими. Г. Сковорода згадує в своїх творах, що щастя дітей залежить певною мірою від батьків та сім'ї.

У вірші «Фабула» Г. Сковорода наголошує на значенні виховання для людини, адже упродовж життя трапляються різні ситуації і саме від ставлення батьків до дитини формується її самооцінка і здатність до достойного чесного життя. Життєвий шлях важкий і з видимою легкістю його долає той, хто робить «не те, що кажуть вітрогони, а те, що кажуть розуму закони» [5].

Отже, основною ідеєю Г. Сковороди є те, що саме батьки можуть своєчасно помітити природні нахили дитини та розвинути здорову самооцінку дитини. Важливо, щоб вони не заважали природному розвитку дитини, а навпаки, допомагали їй звільняти дорогу для розвитку природних здібностей у дитини. Педагог стверджував, що, лише сприяючи культивуванню вільнолюбства, розуму сили та благородства, можна виховати всебічно розвинену гармонійну особистість, яка має адекватну самооцінку. Г. Сковорода підкреслює, що саме формування людини шляхом виховання є другим її народженням.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Виховання особистості. У 2 кн. Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ : Либідь, 2003. 344 с.
2. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук. Київ: Просвіта, 2018. 416 с.
3. Сковорода Г. С. Вступні двері до християнської добронравності. Сковорода Г.С. Твори: в 2 т. Київ: Обереги, 1994. Т. 1. 465 с.
4. Сковорода Г. С. Наркіс. Розмова про те: пізнай себе. Сковорода Г.С. Твори: в 2 т. Київ: Обереги, 1994. Т. 1. 465 с.
5. Сковорода Г. С. Листи до Михайла Ковалинського. Сковорода Г.С. Твори: в 2 т. Київ: Обереги, 1994. Т. 2. 470 с.

Катерина Вознюк, Олена Лозін,
студентки 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Надія Антонюк,
кандидат педагогічних наук, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ключові слова: навчання, виховання, педагогічний погляд, дитина, педагогічна майстерність.

Григорій Савич Сковорода – це відомий філософ, педагог, мислитель, поет XVIII ст. Його спадщина налічує велику кількість педагогічних творів, ідей та розробок. Саме його погляди мають свою значимість і до сьогоднішнього дня. Видатний педагог наголошував, що в кожній людині закладені великі творчі сили, здібності. Завдання педагога полягає передусім

у тому, щоб ці здібності розпізнати і відповідно розвинути [3]. Григорій Сковорода був не тільки геніальний мислитель, а й «геніальний характер, якого висунув із свого середовища український народ в один із найбільш тяжких періодів його історії».

Педагогічні погляди Григорія Сковороди органічно втілені в літературній творчості, вони спираються на його філософію і пов'язані зі славетними сократівськими діалогами та етичними проблемами в Європі XVIII століття. Джерелом поглядів педагога-філософа були традиції народної педагогіки, народна мудрість, народні погляди на освіту та виховання. На освіту Сковорода дивився як на засіб виховання всього народу. Мандруючи по Україні, перебуваючи весь час серед простолюду, він заслужив собі славу народного вчителя.

Народна етнопедагогіка вплинула на головну педагогічну ідею Сковороди – трудове виховання за принципом «спорідненості». Молодь у навчальному закладі не лише навчається, а й осмислює благородну мету власного життя, зокрема – застосовувати свої знання у «спорідненій» праці. Педагог-філософ розкрив значення природних задатків для формування знань і вмінь, потрібних для успішного виконання взятої на себе кожною людиною частки суспільної праці. На його думку, вчитель має виявляти нахили та можливості кожного учня та розвивати їх [4].

Майстерність вчителя полягає в тому, аби підібрати такі завдання і обсяг роботи, які б дали дитині задоволення від пізнання. Аби дитина збагнула, що праця – це не неприємна необхідність, а безмежне щастя бачити плоди власних зусиль та результати власної творчості [1]. Г. Сковорода відстоював принцип свідомого засвоєння знань. Він вважав, що знання потрібно здобувати не лише з книжок і пояснень учителя, а й з навколишньої дійсності, в спілкуванні з природою та в процесі практичної діяльності. Тільки тоді знання стають міцними й цінними, коли знаходять своє практичне застосування; як дидакт, він активно виступав проти схоластичного навчання, рішуче засуджуючи «зубрячку». Схоластичне навчання наш великий філософ вважав ідолопоклонством. Знання без добрих, високих намірів – не знання [5].

У своїх наукових працях та художніх творах він підніс роль батьківського виховання. Йдучи за народними поглядами на виховання, Г. Сковорода на першому місці ставить роль батьків у вихованні дітей. Якщо батьки не виконують своїх обов'язків перед дітьми, то стають винуватцями всіх їхніх бід.

Григорій Сковорода засуджував батьків, які розпещують своє дитя, бо з такої дитини не може вирости працьовита людина, яка намагатиметься

якнайкраще виконувати власну роботу і відповідати за свої дії, а не переносити відповідальність на інших. Батько, як і вчитель, повинен знати не тільки «природжені» здібності своєї дитини, виховуючи її, пам'ятати що вона дитина цього народу, його історії. Отже, будь-яке виховання має враховувати сучасний стан та потреби, а також особливості національного характеру [5].

Григорій Сковорода твердив, що природа є основою виховання. Дитина має самостійно пізнавати навколишній світ за невагомою допомогою батьків. Видатний педагог негативно критикував поширене тоді серед панівних класів захоплення іноземними гувернерами, підкреслюючи важливу роль батьків як природних вихователів своїх дітей [4]. У часи життя Григорія Сковорода мати гувернантку було престижно, бо її наявність вказувала на високий статус батьків, на забезпеченість родини і було, зрештою, просто модно. Талановитий педагог дуже різко висловлювався проти такого підходу, бо в гонитві за престижем втрачається одна з головних засад виховання – йдеться про принцип народності виховання. Адже дитина житиме в суспільстві, вона має бути вихована в душі народних традицій, народної мудрості та моралі, в середовищі рідної мови. Тільки тоді дитина буде гармонійною особистістю, а суспільство зробить ще один крок на шляху до справедливості [3].

У спадщині Г. Сковорода проблема прекрасного підпорядковується меті виховання справжньої, духовно багатой людини, яка знаходить своє щастя у спорідненій творчій праці. У цьому оригінальність, прогресивність етичних і естетичних поглядів філософа, єдність морального і естетичного виховання; міру краси й добра в людині визначає її діло, праця. Вся спадщина письменника-філософа пронизана педагогічними настановами, що не втрачають своєї актуальності й до сьогодні [5].

Сьогодні ім'я Сковорода посідає гідне місце серед великих педагогів світового значення таких, як Коменський, Руссо, Песталоцці, Ушинський. Спадщина Григорія Сковорода є дорогим надбанням української національної та світової культури, і сучасник неодмінно знайде, що взяти для формування своєї особистості. Його педагогічні ідеї не позбавленні своєї актуальності від XVIII ст., їх можуть використовувати як і майбутні вчителі, так і батьки під час виховання підростаючого покоління – майбутнього вільної та незламної України [4].

Список використаних джерел

1. Педагогічні погляди Григорія Сковорода. URL:<https://cutt.ly/5NILSqZ>
2. Рудь О.М. Погляди Григорія Сковорода на формування педагогічної майстерності вчителя. URL:<https://cutt.ly/sNIXdt>

3. Поліщук Ф. М. Праця Григорій Сковорода: Життя і творчість. URL:<https://cutt.ly/8NICnKr>
4. Педагогічні погляди Григорія Сковороди. URL:https://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/14.html
5. Педагогічні ідеї Г.Сковороди. URL:<http://studcon.org/pedagogichni-ideyi-g-skovorody?page=1>

Христина Козимка,
*студентка 3 курсу факультету початкової освіти
та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Тетяна Бортнюк,
*доцент кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти
та інформаційних технологій, КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

«СРОДНА ПРАЦЯ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Ключові слова: сродна праця, Г. Сковорода, компетентності, початкова школа.

На сучасному етапі одним з перспективних напрямів збагачення української системи освіти є залучення досвіду, наукових поглядів вітчизняних педагогів. У контексті нашого дослідження актуальності набуває перегляд філософської та педагогічної спадщини Г. Сковороди, який власним прикладом розкрив важливість «природовідповідності» у вихованні та навчанні дітей. Виходячи з вищезначеного, варто здійснити спробу аналізу філософії «сродної праці» Г. Сковороди в контексті сучасного процесу формування компетентностей учнів початкових класів.

Проблемі вивчення філософських поглядів Г. Сковороди на розвиток та виховання підростаючого покоління присвячено праці В. Кулініч [3], М. Култаєвої [4], А. Назмієва [5] та ін. Аналіз контекстів «сродної праці» Г. Сковороди щодо сучасних викликів початкової школи відбувається вперше.

Філософ Г. Сковорода одним з перших в українській педагогічній думці наголосив на тому, що основами розвитку людини є її схильності, здібності та обдарованість [1, с. 37]. Згідно поглядів мислителя, щастя

людини пов'язане зі спорідненою діяльністю («сродною працею»). Відповідно, коли людина знаходить «справу свого життя», вона набуває гармонійності існування.

Розглядаючи принципи освіти, Г. Сковорода акцентує увагу на поєднанні в навчанні та вихованні «віри з розумом, науки з етикою, теорії і безпосереднього життєвого досвіду» [6, с. 137]. У навчанні ж варто спиратися на індивідуальні особливості дітей, адже природний розвиток учня гармонійно відбувається за умов ініціативності, самостійності та бажання вчитися. Г. Сковорода наголошував на важливості побудови освітньої лінії між знаннями й потребою в них: що ґрунтовнішою є освіта, то сильнішим є прагнення до поглиблення знань, умінь та навичок у провідній діяльності.

Розвитку та формуванню знань учнів у контексті «сродної праці» Г. Сковорода відповідають вимоги Концепції «Нова українська школа» [2], у якій зроблено акцент на важливості компетентнісного підходу до навчання. Компетенність як результат навчання відображається безпосередньо й на здатності учня застосовувати отримані знання в житті та майбутній професійній діяльності.

А. Назмієв вважає, що передумовами формування компетентностей учнів є: індивідуальні риси кожної особистості (характер, темперамент, фізіологічний розвиток); інтегративні соціальні умови (матеріальний стан, соціальні умови розвитку, здатність реагувати на соціальні зміни і т.д.); родина (підтримка батьків, стимулювання та розвиток здібностей, свобода вибору заняття); педагогічні умови (педагогічний вплив виховання та навчання, залучення дидактичних прийомів та методів, особистість вчителя, диференціація чи індивідуалізація навчання і т.д.). Велика увага приділяється вибору форми навчання практичного характеру (лабораторні роботи, практикуми, презентації командних та індивідуальних наукових проєктів, майстер-класи тощо). Дані передумови відповідають поглядам Г. Сковороди, де природні задатки в людей не однакові, але за умов належного виховання та навчання можливо їх розвинути, що відповідає його принципу «природовідповідності виховання» [5, с. 125].

Джерелом знань людини філософ вважав тріаду: досвід, практика, життя. Відповідно при виборі навчальних методів для сучасного педагога стануть у нагоді ідеї Г. Сковороди щодо можливості застосування отриманих знань на практиці безпосередньо під час навчального процесу (проектна методика, метод портфоліо, кейс-метод). Означені методи дозволяють учням відчувати, яка із соціальних та професійних ролей їм імпонуватиме в майбутньому [3, с. 129].

На нашу думку, «сродна праця» Г. Сковороди в контексті формування компетентностей учнів у сучасній школі реалізується через націленість навчально-виховного процесу на профорієнтацію вже з початкової школи. Завчасно визначені закладами освіти на всіх рівнях необхідні компетентності значно полегшать у майбутньому випускникам шкіл процес пошуку себе у роботі чи подальшому навчанні.

Г. Сковорода одним з перших у вітчизняній педагогіці розглядає особистість учителя: педагог має дбати та сприяти розвитку учня, але для цього учитель сам повинен відповідати «сродності» до педагогічної діяльності. Відповідно до потреб сучасної практики переосмислено й роль вчителя в навчальному процесі. Очевидно, важливості набуває безперервний професійний саморозвиток педагога, який включає його інтелектуальний та духовний світ. Проте, педагог не є центральною особистістю у навчальному процесі, його роль зводиться до модератора (організатора) який допомагає учням оволодівати навичками самостійного навчання.

Отже, на основі аналізу педагогічних ідей Г. Сковороди в контексті формування компетентностей учнів початкових класів можемо зробити висновок, що сучасний компетентнісний підхід досить схожий з концептом «сродної праці» Г. Сковороди. Встановлено, що погляди на природу формування компетентностей дітей залежить від задатків, особистісного розвитку та створених спеціальних умов практичної та профорієнтаційної спрямованості навчання. Розглянуто роль учителя у означеному вище процесі. Г. Сковорода наголошував на важливості «сродності» діяльності учителя, що безпосередньо впливає на розвиток і формування компетентностей його учнів.

До перспективних напрямів нашого дослідження відноситься вивчення умов залучення педагогічних ідей Г. Сковороди у практику сучасної школи.

Список використаних джерел

1. Кириченко М. О., Дмитренко Г. А. Стратегічна траєкторія системної модернізації освіти в контексті підвищення її якості. *ScienceRise*. 2016. Вип. 4.5 (21). С. 35–43.
2. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 28.10.2022).
3. Кулініч В. О. Ідея «Сродної праці» Г.С. Сковороди як методологічне підґрунтя науково-педагогічного дослідження. *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів*. 2016. С. 128–132.

4. Култаєва М. Д. Філософська педагогіка Г. С. Сковороди: оригінальна відповідь на виклики модерного суспільства. *Новий колегіум*. 2019. № 4 (98). С. 24–29.
5. Назмієв А. О. Філософський погляд на формування соціальної компетентності. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. 2018. №8 (322) листопад. Ч.1 С.121–126.
6. Янко Ж., Фоменко Л. Людяність в контексті соціального пізнання українських освітніх реалій. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць. Серія «Філософія»*. 2021. Вип. 43. С. 134–142.

РОЗДІЛ 2

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТИ

Єлизавета Кисляк,
*студентка 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних
дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу,
м. Луцьк, Україна*

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: математична компетентність, засоби формування математичної компетентності молодших школярів, розуміння ролі математики в пізнанні дійсності, базової навчальної програми з початкового курсу математики.

Високий рівень володіння математичною компетентністю є показником якості освіти на міжнародному рівні та конкурентоспроможності країни в галузі фундаментальних наук та новітніх технологій. У міжнародних рекомендаціях (за даними тестувань PISA, TIMSS, PIRLS) наголошується на необхідності приділяти більше уваги практичній стороні природничо-математичної освіти, навчати школярів застосовувати знання у життєвих ситуаціях, посилення уваги до загального розвитку учнів засобами природничо-математичної освіти [7].

Важлива роль математики в житті сучасної людини зумовлена необхідністю використання розрахунків та складання алгоритмів у процесі розв'язання більшості життєвих проблем. У зв'язку з цим формування математичної компетентності необхідно здійснювати з першого року навчання дитини в школі. Не випадково 2020–2021 навчальний рік в Україні було оголошено Роком математичної освіти. Перед початковою школою стояло завдання – створити всі умови для розвивального навчання, що модернізує зміст початкової математичної освіти. Виникнення інтересу до математики в учнів початкових класів, що є чинником формування їхньої математичної компетентності, залежить і від методики її викладання [4].

Науковці активно досліджують різні аспекти проблеми математичної компетентності учнів. Так, у працях М. Богдановича, Н. Будної, Л. Зайцевої, Л. Коваль, Я. Король, О. Корчевської, Є. Краснякова, В. та інших учених

розглядаються особливості навчання математики в початковій школі, питання ефективності активізації учнів на уроках математики, прикладної спрямованості шкільного курсу математики, формування і розвиток логіко-математичних здібностей тощо. Зокрема, за словами С. Скворцової, потрібно актуалізувати розвивальне навчання, що модернізує зміст початкової математичної освіти, активізує математичний розвиток молодших школярів, сприяє організації навчання математики на принципах гуманізації, цілісності, наступності, загальнолюдських і національних цінностей, потреб загальнокультурного розвитку учнів, збагачує зміст математичної підготовки школярів мотиваційним, виховним і розвивальним матеріалом, а також забезпечує впровадження інноваційних технологій, що уможливають технологізацію змісту та процесу навчання математики учнів початкової школи тощо. Звідси окреслюється завдання побудови підручників математики таким чином, щоб вони включали завдання, які спрямовані на формування ключових та предметних (математичних) компетентностей кожного випускника початкової школи, слугували інтеграції як провідному принципу навчання та реалізації змісту, де інваріантним складником є засвоєння знань про цілісність світу, взаємозв'язок між різними математичними явищами, властивостями, здобуття індивідуального досвіду, розв'язання різних типів навчальних (сюжетних) і життєвих завдань, з-поміж яких є обов'язковими є творчі та з логічним навантаженням [2].

Задля досягнення цієї мети, окрім іншого, передбачено формування у молодших школярів розуміння ролі математики в пізнанні дійсності; готовності до розпізнавання проблем, які розв'язуються із застосуванням математичних методів, здатності розв'язувати сюжетні задачі, логічно міркувати, обґрунтовувати свої дії та виконувати дії за алгоритмом; уміння користуватися математичною термінологією, знаковою і графічною інформацією; орієнтуватися на площині та в просторі, застосовувати обчислювальні навички в практичних ситуаціях і розуміти сутність процесу вимірювання величин [3].

В освітній галузі «Математика» цьому слугують такі змістові лінії: числа, дії із числами; величини; математичні вирази, рівності, нерівності; сюжетні задачі; просторові відношення, геометричні фігури; робота з даними. В основі змісту базової навчальної програми з початкового курсу математики – формування початкових математичних знань і способів діяльності, їх практичне застосування спрямовується на засвоєних учнями впередшкільний період математичних уявлень, які на елементарному рівні відображають ознаки, властивості та відношення предметів навколишнього світу. Отже, одне із ключових завдань навчання математики в

початковій школі – формування в учнів усвідомлених і міцних обчислювальних навичок, що становлять основу обчислювальної компетентності [1].

Утім, як показує практика, сьогодні існує проблема втрати пізнавального інтересу учнів до навчання математики, як наслідок, відбувається погіршення успішності здобувачів освіти [6].

Пропоную розглянути окремі засоби формування у молодших школярів пізнавальних інтересів до математики. До групи стимулів можна віднести новизну змісту навчального матеріалу з математики, практичне значення змісту математичних знань, історизм та сучасніз добуток математичної науки тощо. Так, до прикладу, інтерес до вивчення того чи іншого математичного питання залежить від переконаності учня в необхідності цього. Найбільш успішно попередня мотивація реалізується через звернення до практики. Тому доречним буде почати виклад нового теоретичного матеріалу з прикладних завдань, що порушують питання, які розглядаються. Так, вивчення теми “Рівняння” можна почати з демонстрації малюнка до такого орієнтовного завдання: “На лівій чаші терезів лежать кавун та гиря в 3 кг, відповідно на правій – гиря в 6 кг. Терези перебувають у рівновазі. Чому дорівнює маса кавуна?”. До сприйняття поняття “найбільший спільний дільник” можна спочатку запропонувати таке завдання: “Яку найбільшу кількість подарунків до свята Миколая можна зробити із 48 мандаринок та 36 бананів, якщо треба використовувати всі фрукти?”. Під час вивчення школярами нового матеріалу варто розкрити його практичну значущість, наголосити на міжпредметних зв’язках математики, увиразнити важливість математичних знань, до прикладу, для визначення положення небесних світил, складання карти зоряного неба, передбачення сонячних затемнень, розрахунків траєкторій комет тощо, а це слугуватиме тому, що учні поступово позбавляться від стереотипних уявлень про математику як “суху науку”, відірвану від життя та навколишнього світу [3].

Для прищеплення інтересу до завдань та формування пізнавальної активності учнів на уроках математики доцільно використовувати завдання з літературними, історичними, біологічними, економічними, господарськими, побутовими, географічними сюжетами, для молодших школярів неодмінно треба застосовувати завдання з казковим сюжетом. Виникнення інтересу до математики у значної частини учнів початкових класів залежить переважно від методики її викладання, від того, наскільки вміло буде організована навчальна робота. Тому вчителю треба дбати про те, щоб на уроках кожен учень працював активно, захоплено, і використовувати

це як відправну точку виникнення та розвитку допитливості, глибокого пізнавального інтересу до математичних знань [5].

Для того, щоб школярі стали активними учасниками процесу навчання математики в початковій школі, необхідно так організувати освітню діяльність, щоб учням було цікаво набувати нових знань, умінь та навичок. Виникнення інтересу молодших школярів до математики залежить від уміння вчителя створити ситуацію розвивального проблемного навчання, тобто таке життєве чи навчальне утруднення, що виникає тоді, коли учень розуміє завдання (явище, ситуацію), намагається її розв'язати (пояснити), але йому бракує знань. Ця ситуація викликає в учнів бажання знайти пояснення незрозумілому факту, створює мотиви навчальної діяльності. Цьому слугують такі методичні прийоми, як створення проблемної ситуації в навчанні математики, використання життєвих явищ, фактів, їх аналіз із метою теоретичного пояснення, а також завдань міжпредметного, прикладного, професійного характеру, застосування історичного чи цікавого матеріалу (фактів біографії математиків, математичних фокусів, логічних завдань, дидактичних ігор тощо), організація практичної роботи дослідницького та творчого характеру, у ході якої учні доходять емпіричних висновків, що потребують теоретичного обґрунтування.

Список використаних джерел

1. Базова навчальна програма для учнів 1 - 4 класів загальноосвітніх навчальних закладів.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти.
3. Довгий О. *Самостійна робота з математики для майбутніх учителів початкових класів як умова їхнього професійного зростання. Молодь і ринок.* 2019. С. 70 - 74.
4. Коваль Л.В., Скворцова С.О. *Методика навчання математики : теорія і практика: Підручник для студентів за спеціальністю 6.010100 "Початкове навчання", освітньо - кваліфікаційного рівня "бакалавр" 2 - ге вид., допов. і переробл.* Харків: ЧП "Принт - Лідер", 2011. С.6.
5. Навчальна програма з математики для початкових класів загальноосвітніх шкіл (1 - 4 клас), затверджена Колегією Міністерства освіти і науки 4 серпня 2016 року.
6. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.

Вікторія Вольська,
*студентка 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних
дисциплін Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*

НАСТУПНІСТЬ МІЖ ДОШКІЛЛЯМ І ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ У ФОРМУВАННІ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

*Ключові слова: математична компетентність, наступність, дошкілля,
початкова школа.*

Наступність між дошкільною та початковою освітою – це умова неперервності здобуття дитиною освіти. Наступність в освіті потрібна для забезпечення єдиного освітнього процесу, що логічно продовжується від дитячого садка до школи. Цей процес допомагає досягти цілісного та гармонійного розвитку особистості.

Під час навчання у дітей формуються базові компетентності – вміння, знання та навички, необхідні для подальшого навчання та життя у цілому. Володіння українською та іншими мовами, математичні знання, вміння та навички, знання в галузі природничих наук, техніки або культури – цьому дитина навчається в молодшій школі завдяки сформованим у неї ще в дошкіллі компетентностям [1].

У дошкільному віці у дітей починають розвиватися такі якості як допитливість, ініціативність, відповідальність, креативне мислення, комунікативні навички. Початкова освіта ґрунтується на цих навичках і розвиває їх.

Перехід між дитячим садком і школою має бути покроковим, оскільки дітям необхідно адаптуватись. Адаптація дитини буде значно простішою, якщо у перші роки навчання в школі будуть продовжувати та підіймати на інший рівень ту діяльність, яка була в дитячому садку. Наступність в освіті означає збереження основних видів діяльності дітей дошкільного віку в початковій школі, зокрема спілкування, пізнавальної та рухової активності, ігор тощо [1].

На поточному етапі Нової української школи в основу процесу навчання математики покладено компетентнісний підхід. Математична компетентність передбачає знаходження простих математичних залежностей у довколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням 78 математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних

знань та вмінь в особистому й суспільному житті людини [2]. Це означає, що в процесі вивчення математики здобувачі освіти мають здобути не лише теоретичні знання та уміння, але й досвід їх практичного застосування, здобути вміння й навички послідовно й доказово міркувати, навчитись обирати кращий шлях для розв'язання певних проблем за умови їх варіативності. Ефективність формування в учнів математичної компетентності залежить від неперервності, цілісності, системності та наступності під час вивчення математики.

Відповідно до Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти, вимоги до дітей, які розпочинають навчання в початковій школі, мають ураховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Зберігаючи наступність із дошкіллям, початкова школа забезпечує формування особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний та соціальний розвиток; формує навички критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури та збереження здоров'я [1].

Високий рівень готовності до навчання в початковій школі потребує значного вдосконалення існуючих, а також використання нових форм і методів навчально-виховної роботи в закладах дошкільної освіти, зокрема й у навчанні їх математики.

Програми школи та дитячого садка тісно пов'язані між собою, отже дошкільні працівники повинні чітко розуміти, які вимоги висуває початкова школа до дошкільника, а також, які знання та вміння необхідні першокласнику.

У першому класі вивчення математики відбувається за тими ж змістовими лініями, що й у дошкільному віці, однак він поглиблюється та систематизується. Крім чуттєвих знань учні та учениці здобувають теоретичні знання та вчаться застосовувати їх на практиці. Також слід враховувати не лише вже наявні в учня знання, а й використовувати наявний у нього чуттєвий досвід, водночас продовжувати його накопичення.

Навчальна діяльність є одним із видів пізнавальної діяльності, тому рівень розумового розвитку школяра є одним із найголовніших показників підготовленості дитини до школи [3]. Саме тому необхідно навчати дітей аналізувати, спостерігати, робити висновки.

Позаяк мислення дітей першого класу є конкретно-образним, слід враховувати це і надавати перевагу методам і прийомам, які мають практичний характер: різноманітні ігри, інтерактивні вправи тощо. Водночас при використанні словесних методів враховувати вікові особливості школярів: розповіді мають бути короткими та емоційно забарвленими, головні моменти слід виділяти інтонаційно та намагатися зацікавити дітей.

Для вдалого переходу від конкретно-образного до абстрактного мислення слід здійснювати систематизацію емпіричного мислення школярів [3].

Наступність між дошкіллям і початковою школою у формуванні математичної компетентності полягає у встановленні зв'язків між наявними знаннями, вміннями та навичками, та тими, які ще потрібно досягнути; в опорі на наявний в учнів досвід та здобуттям на його основі нового досвіду, в урахуванні вікових особливостей учня в процесі формування математичної компетентності. Початкова школа систематизує та поглиблює набуті в дошкіллі знання, отже дошкільним працівникам необхідно усвідомлювати, які вимоги до дитини висуває початкова школа. Навчати дітей спостерігати, робити висновки та аналізувати є важливими в початковій школі, тому необхідно навчати цьому ще в дошкіллі. Водночас урахування вікових особливостей в початковій школі є також дуже важливим, тому вчителю важливо будувати процес навчання, враховуючи це.

Список використаних джерел

1. Типова освітня програма для 1-2 класів НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf>
2. Наступність між дошкільною та початковою освітою URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-pochatkovoyu-osvitoyu>
3. Нова українська школа: методика навчання математики у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів : навч.-метод. посіб. / Світлана Скворцова, Оксана Онопрієнко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 352 с.

Ольга Климюк,
*студентка 3 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Наталія Корінчук,
*викладач циклової комісії природничо-математичних
дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу,
м. Луцьк, Україна*

КОМБІНАТОРНІ ЗАДАЧІ У ПОЧАТКОВОМУ КУРСІ МАТЕМАТИКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

Ключові слова: задачі, математика, мислення, критичне мислення, молодші школярі

У сучасному освітньому просторі вчені приділяють особливу увагу питанню розвитку критичного мислення, шукають шляхи його розвитку, пропонують свої технології та методики. У педагогіці та психології цим питанням займаються С. Скворцова, Д. Тріфанова, О. Ліба, І. Шищенко, Т. Лукашова та ін.

Згідно Д. Тріфанової, критичне мислення – це використання когнітивних технік чи стратегій, які збільшують можливість отримання бажаного кінцевого результату. У цьому сенсі критичне мислення протиставляється шаблонному, автоматичному мисленню, воно націлене на досягнення певної мети. Критичне мислення також включає оцінку самого розумового процесу – ходу міркувань, які привели до висновків або тих факторів, які враховано при прийнятті рішення [4, с. 396].

Дослідниця С. Скворцова вважає, що критичне мислення забезпечує здатність усвідомлювати та відстоювати особисту позицію у тих чи інших питаннях, уміння знаходити нові ідеї та критично аналізувати проблеми, брати участь у дебатах; уміння переосмислювати дії та аргументи, передбачати можливі наслідки дій та вчинків. Так, молодші школярі вміють: виділяти різні ознаки та властивості об'єкта, часом розглядаючи його з погляду різних понять та відносин, під «різними кутами зору»; складати різними способами ціле із заданих частин (набори із заданих елементів); знаходити різні способи вирішення типових та евристичних завдань; пропонувати різні способи виходу із проблемних ситуацій; проявляти нестандартне рішення математичних завдань; варіативно використовувати математичні терміни, застосовуючи різноманітні мовленнєві звороти. Перелічені якості сприяють успішності математичної діяльності при освоєнні початкового курсу математики [3, с. 164].

Розвиток критичного мислення учнів включає поєднання проблемних, дослідних, пошукових та творчих задач. Відповідно, задачі – один з основних засобів розвитку математичного мислення учнів. І тут йдеться не про вправи тренувального характеру, а про нестандартні задачі практичного змісту. У контексті розвитку критичного мислення вчитель повинен навчити школяра знаходити шляхи вирішення проблем, а це означає – формувати в учнів здатність до самостійного, креативного мислення. Використання комбінаторних задач дозволяє максимально використати потенціал математичного мислення, яке за своєю суттю є критичним через оперування об'єктами, позбавленими матеріальної природи, довільності інтерпретації об'єктів, домінування логічної схеми у міркуванні, необхідності скрупульозного критичного аналізу всіх можливостей вирішення, лаконізму рішень, точності символіки, чіткої розчленованості аргументації (Є. Крамаренко) [2, с. 23].

Комбінаторні задачі допомагають учням впевненіше орієнтуватися в навколишньому світі, вчать їх розглядати всі комбінації можливостей і робити серед них оптимальний вибір. У комбінаторних задачах закладено потенційні можливості розвитку варіативності мислення учнів; підготовки до вирішення життєвих практичних проблем, навчити у конкретній ситуації приймати оптимально правильне рішення; організувати свою творчу та дослідницьку діяльність; активізувати в учнів розумову діяльність та формувати інтелектуальні вміння. У процесі вирішення комбінаторних задач фактично задіяні та безпосередньо використовуються в комплексі майже всі пізнавальні вміння. Тому ця обставина є найважливішим фактором, спрямованим на актуалізацію та систематичне використання під час уроків математики розвиваючих можливостей такого типу завдань. Комбінаторні задачі, запропоновані у початкових класах, зазвичай, носять практичну спрямованість і засновані на реальному сюжеті. Це викликано насамперед психологічними особливостями молодших школярів, їх початковим рівнем абстрактного мислення (П. Гальперіна) [1, с. 197].

Розвиток критичного мислення передбачає дотримання низки етапів, кожен із яких спирається на закономірності формування гнучкості розумової діяльності дітей і логіку вивчення комбінаторики.

Так, перший етап – підготовка дітей до вирішення комбінаторних завдань. На цьому етапі виконуються завдання на виділення ознак, встановлення подібності та відмінності предметів; завдання на класифікацію різних об'єктів (із зазначенням підстави для класифікації та без вказівки, із зазначенням кількості класів розбиття та без вказівки). На підготовчому етапі в учнів формується ряд елементарних понять та положень теорії множин.

Такі слова, як «деякий», «кожен», «всі», «окремі» та ін. зустрічаються в більшості формулювань комбінаторних завдань. Без усвідомленого розуміння математичного сенсу цих слів дитина зможе формулювати правильні рішення. Вагоме місце під час підготовчого етапу також мають вправи, створені задля розвитку вміння встановлювати відносини між елементами множин і між множинами.

Другий етап – етап оволодіння практичними діями як засобом вирішення комбінаторних завдань. На цьому етапі комбінаторні завдання вирішуються дітьми з урахуванням практичних дій шляхом відбору. Відбір може передбачати виявлення всіх можливих комбінацій з об'єктами та їхніх частини, задовольняє умови, задані у завданні.

Третій етап – етап використання таблиць та графів під час вирішення комбінаторних завдань. На цьому етапі відбувається перехід навчання від предметних процесів до використання схематизації. Накопичений на попередньому етапі практичний досвід діти узагальнюють, переходячи до раціональніших засобів. Це дозволяє чіткіше вибудовувати хід своїх міркувань, враховувати всі можливі ситуації перебору.

Четвертий етап – етап узагальнення раціональних прийомів систематичного перебору як основи подальшого запровадження комбінаторних формул. Узагальнюючи раціональні прийоми систематичного перебору, діти переходять на рівень розв'язання комбінаторних завдань, де вони можуть, розмірковуючи вголос, проводити докази в узагальненому плані, не звертаючись до виділення кожного окремого варіанта перебору. Слід зазначити, що тут мається на увазі не повна відмова від схем, таблиць і графів, а лише їхнє раціональне використання при необхідності пошуку рішення у дослідженні кожної нової комбінаторної ситуації.

Кожен етап навчання комбінаторики, хоч і пов'язаний із віковими особливостями інтелектуального розвитку дітей 6–10 років, не має жорсткої прив'язки до певної вікової групи. Конструювання та організація діяльності дітей молодшого шкільного віку на засобах вирішення комбінаторних завдань, забезпечує досягнення більш високих результатів розвитку критичного мислення (творче мислення, гнучкість) [5, с. 319].

Отже, здійснено спробу аналізу можливостей реалізації комбінаторних задач в початковому курсі математики як засобу розвитку критичного мислення учнів. Проаналізовано навчально-методичну літературу щодо особливостей формування критичного мислення учнів початкової школи, наведено етапи введення комбінаторних задач в початковому курсі математики з метою розвитку критичного мислення дітей. Кожен визначений етап спирається на закономірності вікового розвитку учня.

Список використаних джерел

1. Гальперіна П. Комбінаторні завдання як засіб формування логічного мислення учнів. *Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції*. Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2018. С. 196–170.
2. Крамаренко Є. В. Розвиток логічного мислення молодших школярів засобами комбінаторних задач: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр». Херсон : ХДУ, 2021. 62 с.
3. Скворцова С. Розвиток критичного мислення в учнів початкової школи на уроках математики. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2016. 2. С. 163–169.
4. Трифанова Д. А., Ліба О. М. Розвиток критичного мислення учнів початкової школи у процесі формування математичної компетентності. *Editorial board*. 2022. С. 395–397.
5. Шищенко І., Лукашова Т. Професійна підготовка майбутніх учителів математики: проблема формування критичного мислення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. № 1 (50). С. 319–323.

Христина Ковальчук,

студентка 4 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Наталія Корінчук,

викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ РОЗВ'ЯЗАННЮ ПРОСТИХ ЗАДАЧ

Ключові слова: задача, простазадача, арифметичні дії, розв'язання, короткий запис.

Теоретичною основою складання методики формування у молодших школярів загального уміння розв'язувати задачі є вимоги до процесу формування розумових дій, які забезпечують високу ефективність навчання навикам і умінням, що сформульовані Л. М. Фрідманом, а також теорія

поетапного формування розумових дій і понять П. Я. Гальперіна, яка відповідає цим вимогам[1].

На етапі ознайомлення пропонуємо учням відразу усі п'ять видів простих задач: задачі на знаходження суми, задачі на знаходження остачі (різниці), задачі на знаходження невідомого доданка, задачі на збільшення або зменшення числа на кілька одиниць, задачі на різницеве порівняння. Саме робота відразу над п'ятьма видами простих задач ставить учнів в умови свідомого вибору арифметичної дії і виключає заучування способу розв'язування задач окремих видів.

Необхідність вибору арифметичної дії визначає здійснення аналізу тексту задачі: виділення умови й запитання, числових даних і шуканого, зв'язків між ними, слів-ознак, на які слід спиратися на схематичний малюнок (а пізніше для вибору виду математичного співвідношення) і виборі арифметичної дії для розв'язування задачі.

Метою етапу ознайомлення молодших школярів з поняттям „задача” є формування у молодших школярів: знань про складові задачі (умова і запитання, числові дані і шукане) та етапи її розв'язування; знань про зв'язок умови і запитання задачі; умінь виділяти умову задачі та її запитання; умінь виділяти числові дані і шукане задачі; умінь виконувати схематичний рисунок до задачі; умінь свідомо обирати арифметичну дію, якою розв'язується задача; умінь виконувати розв'язання задачі; умінь відповідати на запитання задачі; умінь оформляти розв'язання задачі.

Істотним в організації діяльності учнів етапі ознайомлення з поняттям «задача» є її спрямованість не на розв'язання кожної конкретної задачі, а на оволодіння зазначеним комплексом умінь. Згідно з вимогами до процесу формування розумових дій Л. М. Фрідмана, кожна із складових дій загального уміння розв'язувати прості задачі повинна бути опрацьована окремо.

Отже, на спеціальних вправах повинні бути сформовані уміння виконувати семантичний аналіз тексту задачі, складати схематичний рисунок за текстом задачі, обґрунтовувати вибір арифметичної дії при розв'язанні задачі. Для оволодіння кожним умінням застосовуються різноманітні навчальні завдання. Їх варіативність забезпечується використанням в них різноманітних методичних прийомів (вибору, перетворення, конструювання – терміни Н. Б. Істоміної), а також дій, які виконують діти зі структурними компонентами задачі, текстовими конструкціями, способами моделювання, математичними поняттями і відношеннями [4].

На етапі ознайомлення першокласників з поняттям „задача” словесні конструкції пояснення вибору арифметичної дії лише починають

засвоюватись, і учні вибирають арифметичну дію, переважно, на основі схематичного рисунка, а словесні пояснення здійснюються учнями при відповіді на запитання учителя. На третьому етапі – при формуванні умінь розв'язувати прості задачі у 1-му та у 2-му класі ця дія набуває подальшого засвоєння. Крім того, нами врахована вимога розтягненості в часі процесу формування навичок та умінь.

Ознайомлення можна здійснити наступним чином: Дівчинки Маша і Наталка пішли в ліс по гриби. Маша знайшла 4 грибочки, а Наталка 2 грибочки. Що нам відомо? (Дівчинки Маша і Наталка пішли в ліс по гриби. Маша знайшла 4 грибочки, а Наталка 2 грибочки.) Те, що відомо є умовою. Що нам невідомо? (Скільки всього грибочків знайшли дівчинки?) Про що можна запитати? Це запитання задачі. Умова і запитання складають задачу! Розкажи умову задачі. Розкажи запитання задачі. Чи правильно склали схематичний рисунок? Якою арифметичною дією знаходять більше число? Всього грибочків більше, ніж окремо знайшла Маша; всього грибочків більше, ніж окремо знайшла Наталка; більше число знаходять дією додавання, тому щоб відповісти на запитання задачі слід виконати дію додавання. Або всього грибочків 4 та ще 2, 4 і 2 знаходять дією додавання: $4 + 2 = 6$. Скільки всього грибочків? 6 грибочків всього знайшли дівчинки. Також з цією метою перші сюжетні задачі з'являються разом із малюнками, при чому умову задачі з'єднано із словом „умова”, а запитання – із словом «запитання» [2].

Отже, метою підготовчого етапу до введення поняття „задача” є формування у молодших школярів поняття про конкретний зміст арифметичних дій додавання і віднімання, а також поняття про конкретний зміст збільшення або зменшення числа на кілька одиниць, відношення різницевого порівняння та їх схематичного зображення.

Список використаних джерел

1. Бевз Г.П. Методика викладання математики: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2009. 367 с.

2. Балабанова С. О. Формування у молодших школярів загального вміння розв'язувати задачі. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки.* № 4. Бердянськ: БДПУ, 2006. С. 65 – 71.

3. Скворцова С. О. Методика навчання розв'язування сюжетних задач у початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання». *Початкова школа.* 2003. № 11. С. 70–72.

4. Шаповал А. Ю. Методика навчання математики. Етапи начання розв'язуванню простих задач учнів початкової школи. URL: <https://vseosvita.ua/library/metodika-navcanna-matematiki-etapi-nacanna-roz vazuvannu-prostih-zadac-ucniv-pocatkovoi-skoli-147925.html> (дата звернення: 16.10.2022).

Ангеліна Вознюк

студентка 4 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м.Луцьк, Україна

Науковий керівник – Наталія Корінчук,

викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДІЛЕННЯМ З ОСТАЧЕЮ

На ознайомлення з діленням з остачею відводиться три години, на яких вчитель має розв'язати такі педагогічні завдання:

- ознайомити учнів з діленням з остачею;
- засвоїти термінологію (ділене, дільник, частка, остача);
- добиватися розуміння учнями того факту, що остача має бути завжди меншою за дільник;
- навчити учнів правильно записувати у випадку ділення з остачею та читати запис;
- навчити школярів перевіряти правильність виконання прикладу на ділення з остачею;
- закріпити вміння учнів виконувати ділення з остачею в нових навчальних ситуаціях (при розв'язуванні задач, порівнянні виразів тощо).

1. Введення поняття «ділення з остачею».

Конкретний зміст ділення з остачею розкривається при розв'язуванні задач на ділення на вміщення та на рівні частини, за допомогою операцій з предметами: учні впевнюються, що не завжди можна виконати розбиття множини на рівно чисельні підмножини, і що в таких випадках операція розбиття пов'язується з дією ділення з остачею.

Задача. 20 кольорових олівців дівчинка поставила в склянки, по 6 олівців у кожную. Скільки дівчинка отримала склянок з олівцями.

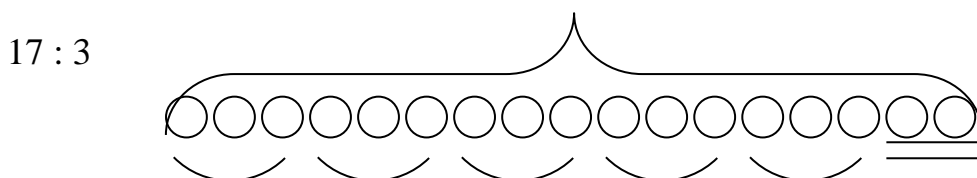
Це задача на конкретний зміст дії ділення на вміщення, тому учні відразу можуть записати її розв'язання наступним чином: $20 : 6$. Але знайти значення

цієї частки вони не можуть, тому що не існує такого числа, яке при множенні на 6 дає 20. Складається проблемна ситуація. Вчитель пропонує її вирішення засобом практичних дій:

- Скільки потрібно взяти олівців, щоб покласти в першу склянку? (6) Візьміть 6 олівців і покладіть їх в першу склянку.
- Чи всі олівці ми розклали? (Ні, не всі.)
- Візьміть ще стільки олівців, щоб покласти у другу склянку. Скільки потрібно взяти олівців? (6) Беремо 6 олівців і кладемо у другу склянку.
- Чи всі олівці ми розклали? (Ні, не всі.)
- Візьміть ще стільки олівців, щоб покласти у третю склянку. Скільки потрібно взяти олівців? (6) Беремо 6 олівців і кладемо у третю склянку.
- Чи всі олівці ми розклали? (Ні, залишилося 2 олівці.) Чи можна їх покласти у четверту склянку? (Ні, тому що треба розкласти по 6 олівців у кожену склянку, а тут лише 2.)
- Скільки ми отримали склянок з олівцями? (Три склянки по 6 олівців в кожній.)
- Скільки олівців залишилося? (Залишилося 2 олівці.)
- Розв'язання цієї задачі можна так: $20 : 6 = 3$ (ост. 2) – ми виконали ділення з остачею, тут : 20 – ділене, 6 – дільник, 3 – частка, 2 – остача. Цей запис читають так: 20 розділити по 6, в частці буде 3 і в остачі 2.

Після ознайомлення з дією ділення з остачею учні виконують ділення з остачею, спираючись на практичні дії:

17

Порівнюючи приклади на ділення націло і ділення з остачею:

$$12 : 3 = 4$$

$$16 : 4 = 4$$

$$10 : 5 = 2$$

$$13 : 3 = 4 \text{ (ост } 1)$$

$$18 : 4 = 4 \text{ (ост. } 2)$$

$$13 : 5 = 2 \text{ (ост. } 3)$$

учні дістають висновку: в остачі отримуємо число, яке показує на скільки ділене більше за число, яке ділиться на дільник націло, а в частці отримуємо те ж саме число, що й при діленні націло.

2. Розкриття алгоритму ділення з остачею.

На другому уроці учні знайомляться з алгоритмом ділення з остачею:

Пам'ятка:

Ділення з остачею

1. Називаю всі числа, які менші за ділене, які діляться на дільник націло.
2. Найбільше з них ділю на дільник і результат записую в частці.

3. Віднімаю знайдене число з діленого, отримую остачу. Записую у дужках.

$$16 : 3$$

1) 3, 6, 9, 12, 15

2) $15 : 3 = 5$ – це частка

3) $16 - 15 = 1$ – це остача

$$16 : 3 = 5 \text{ (ост. 1)}$$

Розглядаючи різноманітні випадки ділення на 4, учні роблять висновок, про те, що остача повинна бути меншою за дільник. Від цього моменту, виконавши ділення з остачею, учні перевіряють чи отримана остача є меншою за дільник. Якщо остача більша за дільник, то ділення можна продовжити.

Також на даному уроці можна звернути увагу учнів на залежність між дільником і кількістю остач: кількість остач (з нулем) дорівнює дільнику. Отже при діленні на 3 можуть бути три остачі: 0, 1, 2; при діленні на 7 – 0, 2,3,4,5,6.

З перевіркою ділення з остачею учні знайомляться пізніше, вона здійснюється за алгоритмом:

Пам'ятка

Перевірка ділення з остачею

1. Множу отриману частку на дільник.

2. Додаю до отриманого добутку остачу.

3. Порівнюю знайдене число з діленим: якщо це число дорівнює діленому, то ділення з остачею виконано вірно.

$$23 : 5 = 4 \text{ (ост. 3)}$$

Перевірка:

1) $4 * 5 = 20$

2) $20 + 3 = 23$

3) $23 = 23$

Останній запис пам'ятки також можна прочитати так: при діленні 23 на 5, в частці отримуємо 4, а в остачі 3. Крім того, цей запис можна прочитати ще й так: при діленні 23 на 4 в частці отримуємо 5, а в остачі 3. Запис: $3 * 5 + 4 = 19$, можна прочитати лише одним способом: при діленні 19 на 5 в частці отримуємо 3, а в остачі 4 (якщо ви спробуєте прочитати цей запис другим способом, то остача буде більшою за дільник, що є неможливим.)

Отже, учні повинні навчитися виконувати ділення з остачею за алгоритмом, перевіряти ділення з остачею.

Список використаних джерел

1. Онопрієнко О. В. Компетентнісно зорієнтовані задачі як засіб формування математичної компетентності учнів. *Початкова школа*. 2013. № 3. С. 23–26. 32.

2. Скворцова С. Урок математики у початковій школі: мета, завдання, структура. *Початкова школа*. 2015. № 1. С. 4–9.

Рогак Марія

студентка 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Наталія Корінчук,

викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ ВЧИТИСЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Ключові слова: компетентність, вміння вчитися, гра, діяльнісний підхід, заняття з математики, молодші школярі.

*«Математика — це велична споруда,
створена уявою людини, для пізнання Всесвіту»*

Ле Корбюз'є

Сучасна школа має озброїти здобувачів освіти не лише знаннями, вміннями та навичками, а й методами творчої розумової та практичної діяльності. Навчання – складний і діалектно-суперечливий процес. У ньому поєднується три взаємопов'язані компоненти: зміст навчання (програм і підручників, наочних і дидактичних посібників, ігрові завдання з предмету), викладання (педагогічна діяльність вчителя), учіння (навчально-пізнавальна діяльність здобувачів освіти) [1].

Однією з ключових компетентностей є вміння вчитися впродовж життя. Згідно Концепції Нової української школи, головним завданням вчителя є формування в учнів вміння вчитися, а саме висловлювати свою думку, критично мислити, виявляти ініціативу, вміння займати позицію та приймати рішення, творити та співпрацювати в команді. При цьому розвивати організованість, зацікавленість, допитливість, ініціативність, відповідальність. Виховувати в дитини патріотизм, національну свідомість, працювати в партнерстві з батьками [2].

Компетентність «уміння вчитись» реалізується у здатності учнів до пошуку та засвоєння нових знань, набутті нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя. Ця компетентність реалізується на уроках шляхом формування мотивації навчання і вміння.

Відомо, що найефективніше формування «уміння вчитись» відбувається міжпредметним шляхом, адже вміння формуються синхронно у межах усіх навчальних предметів.

Формування в дітей психологічної установки на навчання - це значущий засіб розвитку особистості та досягнення успіхів у всіх сферах життєдіяльності. Цей процес є надзвичайно складним і вимагає здійснення системної роботи з розвитку якостей особистості школяра – цілеспрямованості, працелюбності, організованості, охайності, наполегливості [2].

Компетентнісний підхід у навчанні вимагає, щоб сучасні навчальні засоби виконували не тільки інформаційну, а й мотиваційну та розвивальну функції. Враховуючи вікові особливості учнів, ми не лише зберігаємо, а й збільшуємо їх інтерес до навчання.

Вчитель і учні – ділові партнери, вчитель – координатор цього процесу. Завдання наше – створити в класі атмосферу інтелектуального пошуку, творчості, учити дітей розуміти і вирішувати проблеми; надати дітям можливість щоденно відчувати радість від пізнання і творчої діяльності [3].

Не менш важливим етапом уроків математики є формування навичок раціональної роботи з підручником та іншими джерелами навчальної інформації. Під час роботи на уроках у дітей відбувається потрібне сприйняття матеріалу: бачу, чую, роблю (створю, перетворюю тощо). Звісно, це дає кращі результати в навчанні, засвоєнні нового матеріалу, вирощуванні нових інтелектуалів країни [3].

Навчання математики – це важка розумова праця. І щоб ця праця була успішною, навчальна діяльність учнів має бути цікавою, бажаною. Причому, цікавим може бути не тільки предмет математики, а й спосіб його пізнання. Знання, набуті у процесі такої праці, зберігаються у пам'яті значно міцніше, оскільки вони здобуваються активними зусиллями за допомогою задіяння психо-емоційного стану дитини. Часто на заняттях з математики застосовують проблемні ситуації, ставлять проблемні питання, пропонують знайти вихід із даної проблеми. Кожній дитині ставлять додаткові запитання у процесі засвоєння нових знань, які покликані на те, аби дитина поділилася

своїми думками щодо вирішення якоїсь проблемної ситуації на занятті. Для зацікавлення учнів виконанням завдань, проводити навчальну діяльність в початковій школі краще в ігровій формі, постійно поєднувати на уроках роботу в парах та групах, а також індивідуальну роботу, що дає дуже дієві результати [3].

Робота в парах сприяє розвитку мовлення учнів, вміння обмінюватися власною думкою, відстоювати свою думку та поважати думку інших. Цей вид роботи можна застосувати під час вивчення таблиці множення. Учні мають можливість перевірити знання один одного, обмінятися думками і лише тоді висловлювати свої пропозиції класу [2].

На практиці можна застосовувати творчі вправи з математики: складання й розв'язання задач самостійно; написання математичних творів, диктантів; гра «Так-Ні», задля зацікавлення та активізації діяльності дітей; розв'язування творчих задач, загадок і логічних задач; організація виставок персональних творчих робіт учнів та учителя; гра «Дидактичний театр», де учням періодично пропонують поставити інсценізацію. Така діяльність активізує учнів, стимулює до глибшого вивчення матеріалу, прояву творчості [3].

Ефективне викладання математики в школі не можливе без пошуків нових шляхів активізації пізнавальної діяльності. Учні повинні не лише засвоїти визначену програмою систему знань з математики, а й навчитися спостерігати об'єкти, явища, процеси, порівнювати їх, виявляти зв'язок між математичними поняттями, діями, величинами та їх відношеннями, навчитися міркувати, обґрунтовувати свої висновки, користуватися математичною мовою. Засвоєння основ математики в школі вимагає великого розумового напруження, високого ступеня абстрагування й узагальнення, активності думки. З перших занять з математики у школі слід привчати дитину полюбити свої обов'язки й знаходити приємність у їх виконанні [3].

Саме в іграх розпочинається невимушене спілкування дитини з колективом класу, взаєморозуміння між учителем і учнем. У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо та самостійно. Розвивається увага, пам'ять, жадоба до знань. Задовольняючи свою природну невсипущу потребу в діяльності, в процесі гри дитини добудовує в своїй уяві те, що недоступне їй в дійсності. Через захоплення грою дитинане помічає, що пізнає нове, запам'ятовує, орієнтується в різних ситуаціях, поглиблює набутий раніше досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію. У грі найповніше проявляються індивідуальні особливості, інтелектуальні можливості, нахили, здібності дітей [1].

Вміння вчитися впродовж життя – одна з ключових компетентностей Нової української школи, без неї важко уявити вивчення будь-яких інших предметів. Формування цієї компетентності повинно здійснюватися на кожному з занять, особливо на заняттях з математики. На сучасного вчителя суспільство покладає дуже високу відповідальність – виховати гідне майбутнє України, дітей, які вільно і творчо мислять у різних сферах, а особливо у математичній.

Список використаних джерел

1.Скріпниченко Н. М. Формування математичної компетентності молодших школярів на основі діяльнісного підходу. URL: <https://genezum.org/library/formuvannya-matematichnoi-kompetentnosti-molodshyh-shkolyariv-na-osnovi-diyalnisnogo-pidhodu> (дата звернення: 31.10.2022 р.).

2. Стасюк О. С. Формування ключової компетентності «уміння вчитися впродовж життя» у молодших школярів. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-klyuchovo-kompetentnosti-uminnya-vchitisya-vprodovzh-zhittya-u-molodshih-shkolyariv-na-osnovi-novitnih-tehnologiy-v-mezhah-npp-intelekt-ukra-ni-112667.html> (дата звернення: 31.10.2022 р.).

3. Шатохіна Г.В. Формування ключової компетентності вміння вчитися впродовж життя на уроках математики через акмеологічний підхід. URL: <http://navigator.rv.ua/wp-content/uploads/2018/09/Methodychna-rozrobka-SHatohina-G.V..pdf> (дата звернення: 31.10.2022 р.).

Тетяна Литвінчук,

студентка Луцького педагогічного фахового коледжу,

м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Наталія Корінчук,

викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін

Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ З МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: початкова школа, урок математики, інтерактивні технології.

Урок з математики в початковій школі є складовою частиною в системі неперервної математичної освіти, яка узгоджується з дошкільною та базовою освітою [2].

Особливістю інтерактивного навчання є головний принцип його методик – кожен учень має стати головним суб'єктом навчання. Застосування на будь-якому уроці інтерактивних технологій навчання допоможе вчителю внести корективи у навчальний процес викладу матеріалу, зможе зацікавити дітей чимось новим і невідомим для них, у ігровій формі донести до них те, що вивчається на уроці і щоб цей матеріал у них відклався в пам'яті надовго, дітки зможуть порівнювати факти, явища, позиції, досліджувати щось, займатись пошуком чогось, робити висновки і висловлювати свою точку зору.

Інтерактивні методи і прийоми навчання в початковій школі базуються на:

- створенні умов для осмислення й вирішення проблем, пов'язаних із захистом своїх прав і прав товариша; усвідомлення обов'язку і відповідальності перед оточенням;
- соціалізацію особистості й формування в процесі виховання та освіти;
- розвиток особистості, яка здатна критично оцінювати події, що відбуваються в суспільстві [2].

До інтерактивних технологій навчання ми віднесемо такі методи, як: мікрофон, мозковий штурм, займи позицію, навчаючи – вчуся, робота в парах, робота в трійках, розігрування сюжетної задачі, ажурна пилка, коло ідей, акваріум та інші [2].

Теоретично ці технології інтерактивного навчання можна поділити на дві такі великі групи: групові та фронтальні. Групові технології передбачають взаємодію учасників малих груп, фронтальні – спільну роботу всього колективу. Час на обговорення в малих групах складає від 3 до 5 хв, виступ – 3 хв, виступ при фронтальній роботі – 1 хв [2].

Групові технології: робота в парах (« обличчям до обличчя, «один – удвох - усі – разом»), робота в трійках; змінювані трійки; $2 + 2 = 4$, карусель, робота в експертній групі, акваріум, ці види зручно використовувати учителю, коли треба згрупувати дітей, навчити їх спілкуватися один з одним, вміти слухати одне одного і робити висновки [2].

До фронтальних технологій ми відносимо: велике коло, мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, аналіз проблеми, мозаїка [2].

Дуже важливо на уроках залучати кожного учня. Для цього в нагоді нам стануть такі методи, як "Коло ідей", "Мікрофон". "Коло ідей" — учні, сидячи у колі, мають можливість висловити та обґрунтувати свою позицію. "Мікрофон" - по черзі викликаю учнів, які імітують "говоріння" у мікрофон.

Інші учні не можуть говорити, виговорити з місця, право говорити належить тільки тому, у кого символічний мікрофон. Метод "займи позицію" допомагає вести обговорення дискусійного питання в класі. Використовуємо його з метою надання учням можливості висловитися та практикуватися в навичках спілкування. Метод "Прес". Метод надає можливість навчитися аргументовано, в чіткій і стислій формі формулювати і висловлювати свою думку з дискусійного питання [2].

З метою розвитку навичок ведення дискусії застосовую метод "Акваріум", суть якого полягає в поділі учнів на дві-три групи для виконання ними певного завдання. На етапі закріплення вивченого матеріалу використовую кросворди та ігри: "Хто більше знає", "Поле чудес", вікторини, прийом "П'ять речень"[2].

Для забезпечення швидкого та ефективного включення учнів в інтерактивну діяльність даю учням пам'ятки, які містять опис діяльності в збірнику "Учись учитись". Робота в групах може бути організована на таких етапах уроку, як актуалізація, вивчення нового та закріплення вивченого матеріалу. На етапі мотивації навчальної діяльності застосовую метод асоціювання, вправу "Мікрофон", "Мозковий штурм". Ці вправи дають можливість учням вільно висловлювати свої думки [2].

Під час роботи в групах учні ведуть короткі записи чи складають таблиці. Учень пише для себе, щоб визначити, запам'ятати, пояснити, обміркувати інформацію або власні ідеї. Кожен учень незалежно від рівня підготовки бере участь у розв'язанні колективної проблеми [3].

Інтерактивні методи навчання дають можливість активізувати мислення учнів, залучати учнів до спільної та активного обговорення, мотивувати їх, показувати різні точки зору, допомагає ставити свої запитання та формувати власну думку.

Впровадження інтерактивних методів у практику роботи, разом з тим, пов'язане з певними труднощами і проблемами. Насамперед, найчастіше доводиться стикатися з обмеженістю доступу до інформації, яку доводиться додатково готувати до уроку вчителю, застарілі підручники, і з байдужістю учнів до вирішення проблем, які є на уроці. Основним недолік групової роботи є різний рівень знань і можливостей учнів, що, в кінцевому результаті, впливає на результативність роботи всієї групи і створює психологічну напругу [3].

Використання інтерактивного навчання на уроках математики дозволить учителям не тільки підвищити якість математичних знань у дітей, але й сформувати позитивне ставлення до предмету і навчання у цілому. Крім того, інтерактивні технології сприяють формуванню і розвитку комунікативних

навичок, здатності до співпраці у групі та в колективі, взаємоповаги, толерантності, доброти, вмінню послухати та зробити висновок. Проте, вчителям не потрібно опиратися лише на інтерактивні технології навчання, їх потрібно обов'язково комбінувати з іншими формами і методами навчання, щоб у дітей не виникло ефекту «звикання», що спричиняє зниження інтересу до діяльності і може негативно вплинути на успішність учнів та їхні результати.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2017. 206 с
2. Остапйовська І., Смаль О. Інтерактивне навчання на уроках математики у початковій школі. *Педагогічний часопис Волині*. № 4(11), 2018. С.123-127.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. Київ, 2020. 136 с.
4. Сайт: Всеосвіта. Інтерактивні методи навчання на уроках математики в початковій школі. URL:<https://vseosvita.ua/library/interaktivni-metodi-navcanna-na-urokah-matematiki-v-pocatkovij-skoli-204631.html>.

Анастасія Грабовець

студентки 4 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м.Луцьк, Україна

Науковий керівник – Наталія Корінчук,

викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ

Ключові слова: критичне мислення, розв'язування задач, початковий курс математики, молодші школярі.

Критичне мислення – це нелегкий процес, який розпочинається з ознайомлення з різноманітною інформацією, і закінчується прийняттям вердикту, нараховує декілька поступових етапів: сприйняття інформації з різних джерел; аналіз різних точок зору, вибір власної точки зору; зіставлення з іншими точками зору; добір аргументів на підтримку обраної

позиції; прийняття рішення на основі доказів [2, с. 25]. Наукове мислення – непросте та багатогранне явище.

Критично мислити – значить вільно користуватися розумовими операціями та стратегіями задля формулювання аргументованих моралей, висновків і думок, прийняття рішень. Я вважаю, що асоціації, робота в парах, кластери та мозковий штурм є найбільш радикальними прийомами, що сприяють розвитку критичного мислення.

Видатний наставник В. О. Сухомлинський зауважив, що розвиток критичного мислення – це невід’ємна складова розумового виховання дітей, в структуру якої входять «... допитливість, тобто активне ставлення до явищ навколишнього життя, прагнення пізнавати і знати; системність, тобто цілеспрямований відбір об’єктів сприйняття, понять, висновків; дисциплінованість, гнучкість, самостійність, критичність» [5, с. 246].

Курс математики дає великі можливості для використання різноманітних прийомів та навичок мислення в початкових класах. Систематична орієнтація допомогла б учням оволодіти цими навичками та прийомами, а також використовувати на свій розсуд їх в своїй навчальній діяльності.

Педагогу необхідно користуватися усіма можливостями на уроці, де можна було б працювати в даному напрямі. Для математики своєрідна спеціальна строгість і чіткість міркувань. Саме це вже і сприяє формуванню критичного мислення учнів. Наслідком навчання за допомогою критичного мислення є особистісні зміни учнів, інакше кажучи їхній розвиток: вони отримують свіжі знання, уміння та способи розв’язування проблемних задач.

Потрібно сконцентрувати увагу на процесі та результаті свого мислення, щоб розвивати власні базові мислительські навички. Школярі мають усвідомлювати, як саме відбуваються їхні мислительські операції, окрім цього зробити звичкою оцінювання кінцевих результатів, до яких належать рішення, висновки та судження. Для того аби вирішити будь-яке мислительське завдання, треба в першу чергу проаналізувати дані, які зіставляють з уже відомими знаннями та досвідом тієї людини.

Переосмислення даних завдання, спертися на наочність та спроби наочно уявити собі ситуацію завдання мають досить важливе значення при пошуках шляху вирішення [3, с. 146]. Це все можна досить легко прослідкувати на прикладі практичних та навчальних завдань (наприклад, розв’язати цікаву арифметичну задачу).

Учені-дидакти звертають увагу на те, що учні краще засвоюють матеріал при вивченні математики, коли педагоги працюють над завданнями разом з ними, додатково промовляють вголос сам процес вирішення, адже так вони

демонструють спосіб та структуру мислення, що і допомагає дітям краще зрозуміти та запам'ятати матеріал.

У. Г. Марченко – відомий учений, який навів уміння критичного мислення, під час вивчення математики: набуття навичок оцінного мислення; набуття навичок наукової аргументації при доведенні теорем; здатність до аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації, розпізнавання, співставлення й протиставлення; розвиток контрольно-аналітичних умінь при виконанні взаємообернених операцій; здатність до виявлення переваг того чи іншого способу вирішення завдання; уміння виробляти альтернативні варіанти й вибирати оптимальний з них тощо [4, с.46].

«Одна з форм роботи – розв'язування задач і вправ, коли один учень працює біля дошки (виконує завдання з коментуванням), а решта – робить відповідні записи у своїх зошитах. Нерідко практикується коментований розбір вправ з наступним розв'язуванням на дошці. При первинному закріпленні спочатку коментує вчитель, потім сильніші учні, після цього – хто бажає і за викликом» [1, с. 79].

Розв'язування задач виконується за допомогою мислення, а найкраще його формувати коли школяр сам натрапляє на підсильні для нього питання та проблеми, крім того сам формулює їх, а потім вже самостійно вирішує.

Керівництво з боку педагога повинне полягати не в усуненні різноманітних труднощів, а в підготовці до їх подолання.

Важливе місце займають задачі початкового курсу математики. Вони відіграють чималу роль у вихованні навичок розумової праці та розвитку мислення. Більшість якостей такого мислення можна сформувані під час навчання розв'язуванню цікавих задач.

Різнманітні види творчої роботи над задачами відіграють велике значення у формуванні навичок мислення. До них можна віднести: розв'язування задач різними способами, повторне розв'язування задач, складання виразів за умовою задачі, складання задач та зміну елементів.

Здійснене нами дослідження дозволяє зробити висновок, що критичне мислення формується внаслідок добре організованого навчального процесу. З метою розвитку критичного мислення учнів під час навчання розв'язування задач необхідно особливу увагу звернути на усвідомлення учнями того, як проходять їх мислительні операції, коментований розбір задач, на застосування закономірностей теорії поетапного формування розумових дій, демонстрування учням структури і способу мислення, спілкування учнів між собою та з учителем у процесі роботи із задачами, порівняння різних способів розв'язування задач та пояснення вибору дій у їх розв'язанні.

Це дозволить учням послідовно підійти до усвідомленого формування відповідних умінь критичного мислення та їх застосування на практиці. Навчання критичному мисленню приводить учнів до чіткого розуміння того, що отримані результати залежать від способу їх отримання.

Список використаних джерел

1. Богданович М. В. «Методика викладання математики в початкових класах». Тернопіль: «Навчальна книга» Богдан, 2001. 368 с.
2. Гончаренко С. «Український педагогічний словник». Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Красовицький М. «Проблеми виховання критичного мислення учнів у контексті теорії і практики американської школи». *Рідна школа*. 2003. С. 73-76.
4. Марченко О. Г. Формування критичного мислення школярів. Харків: «Основа», «Тріада », 2007. 160 с.
5. Сухомлинський В.О. «Павлишська середня школа». Твори. Київ, 1977. Т.4.

Собко Яна,

*студентка 4 курсу КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Світлана Бахомент,

*викладач-методист КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

СПОРТИВНО-ТУРИСТИЧНІ ПОХОДИ І ЗМАГАННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОМОЦІЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, спортивно-туристичний похід, спортивні змагання.

Процеси, які відбуваються у сучасному світі, актуалізують проблему формування здорового способу життя. З одного боку, дослідження цієї проблематики продиктоване демографічними процесами, зростанням екологічних, соціальних ризиків, викликаних самою людиною та спрямованих проти неї, її здоров'я. З іншого боку, вирішальним чинником соціально-економічного розвитку сьогодні стає людський ресурс, від якого залежить майбутнє цивілізації, країни, держави, людей. Розвиток людського капіталу детермінований такими чинниками, як освіта та здоров'я.

Серед цінностей сучасної освіти, закріплених на законодавчому рівні у Державних освітніх стандартах, підкреслюється визнання самоцінності дитинства, його потенціалу, особливої ролі у розвитку особистості, зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я здобувачів освіти. Це, на думку сучасних вчених, зумовлює важливість пропаганди здорового способу життя у практиці закладів освіти та пошук, методичне обґрунтування відповідних організаційних форм.

Актуальність проблеми формування здорового способу життя підтверджується тим, що в сучасних умовах суспільство потребує формування особистості, яка усвідомлює цінність здоров'я, яка вміє забезпечити можливість його збереження. На цьому наголошують у своїх дослідженнях науковці.

Проблеми здоров'я, виховання здорової нації, турбота про здоров'я підростаючого покоління – це питання, які актуальні і перебувають у фокусі багатьох наукових галузей та дисциплін.

Вихідним для визначення «здоров'я» є визначення, наведене у Статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ): «Здоров'я – це стан повного фізичного, душевного та соціального добробуту, а не лише відсутність хвороб та фізичних дефектів» [2].

Узагальнюючи існуючі визначення поняття «здоров'я» у різних галузях наукового знання, О. Поліщук, Г. Презлята виділяють такі спільні позиції:

- нормальне функціонування всього організму;
- процес динамічної рівноваги організму та оточуючої його соціального та біологічного середовища;
- реалізація людиною своїх соціальних функцій;
- вміння організму реагувати на зміни середовища та пристосовуватися до них;
- відсутність хвороби;
- повне фізичне, духовне, розумове та соціальне благополуччя.

О. Рябуха представила цінне визначення здоров'я як «біологічного, психічного, соціального та духовного функціонування організму, що характеризується відсутністю хворобливих змін, що дозволяє людині задовольняти свої потреби, реалізовувати можливості у певному середовищі за допомогою адаптаційних механізмів, закладених в організмі [6].

Поняття «здоров'я» аналізується не лише у контексті медичного знання, а й з позиції культурно-історичного підходу. При цьому здоров'я вважається базовою цінністю, станом та складним динамічним процесом, що включає дозрівання та зростання фізіологічних структур, роботу організму,

розвиток та функціонування психічної сфери, становлення та самовизначення особистості [4].

В останні роки проблеми здорового способу життя отримала всебічне висвітлення у працях вітчизняних вчених.

Безумовно, усвідомлення поняття «здоровий спосіб життя» та дотримання його культури є одним із найважливіших завдань у вирішенні проблеми пропаганди здорового способу життя. Здоровий спосіб життя є передумовою для розвитку різних сторін життєдіяльності людини, досягнення нею активного довголіття та повноцінного виконання соціальних функцій.

Як зазначає В. Оржеховська, здоровий спосіб життя – це одна з форм способу життя, умова, що сприяє задоволенню потреби особистості у різних сферах життєдіяльності. Здоровий спосіб життя – це ставлення особистості до умов, передумов, створених суспільством для збереження здоров'я як головної цінності та основного ресурсу розвитку будь-якої країни, їх використання індивідом для формування поведінки, метою якої є досягнення гідної якості життя, єдності фізіологічних, психічних та професійних функцій [3].

Науковці В. Цибульська та Г. Безверхня констатують, що здоровий спосіб життя виражає і певну орієнтованість діяльності особистості у напрямі зміцнення та розвитку особистого та громадського здоров'я. Тим самим здоровий спосіб життя пов'язаний з особистісно-мотиваційним втіленням індивідами своїх соціальних, психологічних, фізичних можливостей та здібностей. Звідси випливає величезне значення формування здорового життя у створенні оптимальних умов функціонування індивіда та суспільства [2].

За словами В. Оржеховської, сутність здорового способу життя полягає у забезпеченні оптимального задоволення потреб людини за умови та на основі оптимізації розвитку, стану та функціонування організованих внутрішніх та зовнішніх систем та зв'язків індивіда та суспільства [3].

На наш погляд, у розв'язанні цієї проблеми важлива роль відводиться засобам промоції, які стимулюють мотивацію здоров'я як спонукання до дій, які мають на меті підтримання здоров'я або його поліпшення. Мотивація до здорового способу життя формується із двох важливих принципів - вікового, згідно з яким виховання мотивації здоров'я необхідно починати з дитячого віку, та принципу дії, за яким мотивацію здорового способу життя слід створювати через оздоровчу діяльність щодо до себе [4]. Саме спортивно-туристична та змагальна діяльність створюють відповідну мотивацію (цілеспрямовану потребу) та встановлення (готовність до діяльності) до

здорового способу життя. На основі цієї свідомої мотивації формується власний стиль здорової поведінки.

Спортивно-туристична та змагальна діяльність – це важливі форми організації масової оздоровчої, фізкультурної та спортивної роботи.

За словами О. Балакірева, О. Вакуленко за цільовими пріоритетами всі спортивно-туристичні походи можна поділити на:

1. Походи спортивні (залікові), головною метою яких є виконання спортивно-туристських нормативів на значки та розряди.

2. Краєзнавчі (пізнавальні) – знайомство з великими краєзнавчими об'єктами.

3. Навчально-тренувальні – походи учнівської молоді, які займаються туризмом «професійно». Головна їхня мета – вивчення основ туризму, формування туристичних навичок, техніки туризму, орієнтування.

4. З подвійною метою – одночасного виконання суспільно корисної роботи та спортивно-туристичного нормативу.

5. Контрольні – за невідомими заздалегідь учасникам контрольним маршрутом, під час проходження якого група має насправді показати свої спортивно-туристичні здібності [7].

Розглянемо основні етапи організації та проведення спортивно-туристичного походу, визначені Ю. Васьковим та І. Пашковим:

- розробка маршруту та формування туристичної групи для його проходження;

- заповнення маршрутних документів та подання їх до повноважних маршрутно-кваліфікаційних комісій;

- розгляд маршрутних документів до маршрутно-кваліфікаційних комісій до виходу на маршрут: підтвердження категорювання маршруту та перешкод, що входять до нього (визначення категорії складності маршруту та категорії складності перешкод), оцінка відповідності досвіду учасників та керівника туристичної групи заявленому маршруту та оцінка готовності групи до його проходження. Результатом є висновок маршрутно-кваліфікаційної комісії про допуск групи на маршрут та призначення контрольних термінів та контролюючої організації;

- проходження туристичною групою затвердженого в маршрутно-кваліфікаційній комісії маршруту за обов'язкової умови передачі до контролюючої організації повідомлень про вихід групи на маршрут, проходження контрольних пунктів маршруту та про закінчення маршруту;

- оформлення звіту про пройдений маршрут та передача звіту та маршрутних документів (маршрутна книжка або маршрутний лист та інші

документи, що підтверджують факт проходження маршруту) до випуску маршрутно-кваліфікаційною комісією;

- розгляд звіту в маршрутно-кваліфікаційної комісії: оцінка проходження туристичною групою та кожним її учасником маршруту, категорювання пройденого маршруту та видача довідок учасникам та керівнику про залік туристичного досвіду, отриманого на пройденому маршруті [1].

В. Цибульська та Г. Безверхня вважають, що для будь-якого туристичного походу з учнівською молоддю необхідно заповнення маршрутною документації. На маршрутах категорійної складності, і навіть некатегорійних маршрутах з проходженням категорійних перешкод основним документом є маршрутна книжка, інших маршрутів - маршрутний лист [2].

Як вказують вчені, спортивне змагання – це змагання, яке засноване на суперництві людей в ігровій формі з метою з'ясування переваги в ступені фізичної підготовленості, у розвитку деяких сторін свідомості. Змагання дають змогу вирішувати педагогічні, спортивно-методичні завдання пропаганди здорового способу життя.

В. Сергієнко та Т. Полтавцева констатують, що спортивні змагання є одним з найбільш ефективних видів організації масової оздоровчої, фізкультурної та спортивної роботи. За характером заліку та визначення результатів всі спортивні змагання діляться на особисті, особисто-командні і командні [7].

В. Цибульська та Г. Безверхня відзначають, що організація, що проводить змагання, призначає суддівську колегію. Склад суддівської колегії для проведення змагань зазвичай складається з головного судді, заступника головного судді, суддів, головного секретаря, секретарів, секундометристів, хронометристів, судді-інформатора, оператора табло, лікаря змагань, коменданта змагань тощо [2].

Залежно від мети змагання, конкретних умов його проведення обирається система розіграшу. При проведенні змагань з баскетболу, волейболу, гандболу та футболу застосовуються такі системи розіграшів, як: колова, з вибуванням після поразки, змішана, що передбачає поєднання двох перших систем.

Погоджуємось з думкою В. Сергієнко та Т. Полтавцевої, що спортивні змагання зі спортивних ігор у закладах загальної середньої освіти проводяться відповідно до затверджених планів спортивних заходів, положеннями про проведення змагань, спортивно-технологічними умовами,

програмами, правилами, регламентами й вимогами по забезпеченню безпеки учасників і глядачів [7].

На думку Ю. Васькова та І. Пашкова, для проведення змагань необхідно:

- розробити положення про змагання, скласти й затвердити кошторис витрат і підготувати наказ про проведення;
- створити й затвердити оргкомітет на чолі з керівником закладу загальної середньої освіти;
- розв'язати питання про призначення головного судді й головного секретаря змагань зі спортивних ігор у закладі загальної середньої освіти;
- оргкомітету доручити скласти план заходів щодо підготовки й проведення змагань із вказівкою виду робіт, строків їх виконання й відповідальних за виконання [1].

Отже, здоров'я – це стан біологічного, психічного, соціального та духовного функціонування організму, при якому відсутні хворобливі зміни, при яких людина має змогу задовольняти та реалізовувати власні потреби засобами адаптаційних механізмів, якими володіє організм. Виявлено, що здоровий спосіб життя є ставленням особистості до умов, передумов, які створені суспільством для збереження здоров'я як провідної цінності та ключового ресурсу розвитку, їх використання особистістю для формування поведінки по досягненню належної якості життя, інтеграції фізіологічних, психічних функцій. Отже, спортивно-туристичні походи та змагання є важливими засобами пропаганди здорового способу життя. Участь у них мотивує учнівську молодь на дотримання здорового способу життя, створюючи цілеспрямовану потребу та готовність до відповідної діяльності.

Список використаних джерел

1. Васьков Ю. В., Пашков І. М. Управління фізичним вихованням в загальноосвітньому навчальному закладі. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 192 с.
2. Організація та методика спортивно-масової роботи: навч. посібник / уклад. : Цибульська В.В., Безверхня Г.В. Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. 220 с.
3. Оржеховська В.М. Духовність і здоров'я : [навчально-методичний посібник]. Київ : ТОВ 2004. 168 с.
4. Поліщук О.В. Здоров'я найважливіша цінність людини і суспільства. *Педагогічний дискурс*. 2012. Випуск 11. С. 240-244.
5. Презлята Г. Здоровий спосіб життя : ідеї, пошуки, досвід. *Навчальний посібник*. Івано-Франківськ : НАІР. 2013. 484 с.
6. Рябуха О.І. Вчення про здоров'я. Львів : Ліга-Прес. 2011. 112 с.

7. Сергієнко В.М., Полтавцева Т.І. Технології організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої роботи : навч. посібн. для студентів спец. «Фізична культура». 2-е вид., перероб. і доп. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 164 с.

Гнатенко Юлія,

студентка 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Світлана Савчук,

викладач педагогіки КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Ключові слова: інтеграція, інтеграційні процеси, педагогічна інтеграція.

У світі сучасних перетворень освіта опановує новий соціокультурний простір, що характеризується інноваційністю та інтеграційністю. Швидкі зміни, що відбуваються останнім часом у суспільстві, а також постійне збільшення обсягу наукової інформації роблять надзвичайно актуальною проблему оновлення змісту освіти, головними напрямками якої є її гуманізація та інтеграція.

Це не просто кардинальні зміни форм, методів навчання, реалії взаємин суб'єктів навчального процесу, але і він потребує принципового оновлення сутності найважливіших понять і категорій педагогічної науки.

В даний час перед сучасною педагогічною наукою стоїть проблема, підвищення інтересу дітей до навчання, що спонукає шукати нові методи і засоби, що розширять і збагатять методичний арсенал педагога і будуть сприяти розвитку інтересу до занять у дітей.

Інтеграція – від латинської «*integratio*» – доповнення, відбудова цілого (*integer* – ціле), з'єднання до купи деяких частин чи елементів. У цьому випадку поняття «ціле» розглядається як структурно упорядкована система, що виконує визначені функції [3, с. 96].

Із метою чіткого однозначного використання терміна «інтеграція» було проаналізовано однокореневі поняття. Саме поняття інтеграція служить для позначення процесу чи стану відбудови через відновлення, поповнення, об'єднання в ціле раніше ізольованих частин; тобто означає результат інтеграції чи дію, яка веде до цього результату. Інтегрований – означає цілісний, без внутрішніх суперечностей стан, що задається ззовні.

Інтеграційний – характеристика процесу, який реалізується за допомогою інтегративних засобів. Термін «інтегрування» означає процес знаходження цілості за елементами; зінтегрувати – повністю виконати інтеграційні дії; інтегрувати – поетапно увести елементи в задану систему з присутністю домінуючих елементів [3, с. 111].

Розглядаючи інтеграцію в освіті, вважаємо доцільним уточнити сутність поняття «педагогічна інтеграція». На думку М. Іванчук, педагогічна інтеграція є доцільно організованим зв'язком однотипних частин і елементів змісту, форм і методів навчання в рамках освітньої системи, що веде до саморозвитку особистості [2, с. 30].

Тобто, інтегрування – це якісно відмінний спосіб структурування, презентації та засвоєння програмового змісту, що уможливорює системний виклад знань у нових органічних взаємозв'язках. Пріоритетними напрямками інтеграції є інтеграція за цілями педагогічного процесу, інтеграція за змістом, формами та методами [2, с. 86].

Освітній процес, що охоплює всі основні сторони розвитку дитини, здійснюється в закладах освіти за різноманітними програмами. Сучасна система освіти має тенденцію до збільшення кількості додаткових занять для підготовки дитини до школи. Водночас часто спостерігається недостатня раціональність у поєднанні форм, засобів і методів реалізації всіх різноманітних сторін освітнього процесу, що призводить до його перевантаженості [1, с. 5].

На сучасному етапі вчителі мають широку свободу вибору стратегій, форм і методів. У зв'язку із запровадженням нових стандартів початкової освіти, інновацій в організації шкільного навчання перед освітянами постають нові завдання. Важливо, щоб вчителі серцем і розумом сприйняли суть цієї гуманістичної освітньої філософії.

Педагогам необхідно навчитися діяти не за якоюсь єдиною методичною моделлю, а з урахуванням особливостей конкретної ситуації, конкретної групи дітей. Дуже важливо розуміти підходи до планування та реалізації основної форми організованої пізнавальної діяльності дітей – занять.

Інтегративний характер навчання дає можливість здійснювати зв'язки між предметами одного циклу. Для розкриття основних положень теми важливо, щоб понятійний апарат спирався на зміст інших базових предметів, на інформацію, яку отримують учні із засобів масової інформації, літератури, мистецтва та на власний життєвий досвід самих школярів. Вони повинні вміти оперувати ілюстративним матеріалом з інших навчальних дисциплін, правильно визначати місце опорних міжпредметних знань у структурі своєї відповіді. Цілком зрозуміло, що названі вміння мають вирішальне значення

для формування діалектичного мислення, цілісного погляду на світ. Формування загальнолюдських ціннісних орієнтацій, соціального та гуманістичного мислення в учнів потребує інтеграції гуманітарних знань [2, с. 37].

Інтеграційні процеси в системі національної освіти виступають як складова всебічної тенденції глобалізації світових процесів розвитку, як визначальний інтелектуальний базис гармонійного розвитку національних соціально- економічних систем [1, с. 8].

Соціально-економічні потреби суспільства, що розвивається, виступають як вимоги до системи освіти і полягають у створенні умов для забезпечення:

- гармонійного становлення і розвитку особистості як індивіда і члена суспільства, у відтворенні у підростаючому поколінні соціальної, національної і світової культури, формуванні почуттєвої сфери і цінностної системи, яка базується на загальнолюдських і загальнокультурних цінностях.

- професійної освіти, яка передбачає формування в особистості відповідних властивостей, умінь і навичок соціально-корисної продуктивної діяльності, які забезпечують її конкурентоздатність на ринках праці і, таким чином, можливість її активної участі в соціально-економічній діяльності суспільства [4, с. 83].

Вочевидь, що ці дві вимоги і процеси взаємопов'язані і взаєморозвивають один-одного. Інтеграційні процеси в системі освіти повинні стати провідною відмінною рисою сучасного етапу розвитку освіти і знайти своє відображення у таких його важливих складових, як:

- зміст різних рівнів;
- якісна і кількісна структура освіти;
- форми, методи, засоби і технології освітньої діяльності, складовими яких є навчально-методичне забезпечення;
- принципи, методи і технології підготовки,
- організаційно-функціональні і структурні принципи побудови, функціонування та розвитку освіти;
- законодавче і нормативно-правове забезпечення освітньої діяльності;
- економічні механізми і процеси господарювання, включаючи інформаційно-аналітичні системи адміністративного управління;
- методи, засоби і технології наукової психолого-педагогічної діяльності;
- методи і засоби оцінювання рівнів знань, умінь, навичок та компетентностей та інше [4, с. 92].

Комплексний підхід до навчання, безсумнівно, сприяє розширенню соціально-пізнавального досвіду дітей, інтенсивному розвитку пізнавальних

процесів; формування допитливості, активного ставлення до подій і явищ дійсності; сприяє формуванню особистості.

Інформативність і привабливість змісту навчального матеріалу не забезпечує ефективність його засвоєння та розвитку окремих сторін особистості школяра. Для цього потрібне стратегічне бачення далеких і близьких цілей, ретельний відбір засобів, методів і прийомів навчальної роботи в структурі цілісної дидактичної системи.

Тому варто зазначити, що проблема інтеграції є однією з найдавніших і досліджена в різних аспектах, однак залишається актуальною і потребує подальшого розвитку у зв'язку зі стрімкими змінами у сучасному суспільстві.

Аналіз науково-методичної, енциклопедичної та довідкової літератури дає змогу зробити такі висновки:

- інтеграція – процес і результат, що є синтезом процесуальних і результативних складових: інтеграції-процесу (забезпечує злиття в єдине ціле раніше диференційованих елементів) й інтеграції-результату (відображає момент фіксації здобуття в ході здійснення інтеграційного процесу певного інтеграційного «продукту»);

- інтеграція знань – динамічний, безперервний, суперечливий процес, який потребує прогностичного підходу, врахування особливостей параметрів знань, виявлення специфіки їх структурування, предметних та інтегрованих знань та передбачає застосування адекватних змісту форм, методів, засобів навчання.

Список використаних джерел

1. Добровольська Л. Н., Чорновіл В. О. Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів: матеріали інтернет-семінару. Черкаси: Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників» Черкаської обласної ради, 2017. 183 с.
2. Іванчук М. Г. Інтегроване навчання: сутність та виховний потенціал. Виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання. Чернівці: Рута, 2004. 360 с.
3. Каяспірова Г. М. Педагогічний словник. Миколаїв: Академія, 2001. 368 с.
4. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи : дидактичні основи, Львів: 2002. 302 с.

РОЗДІЛ 3

РІДНОМОВНА ТА ІНШОМОВНА ОСВІТА. МЕДІАОСВІТА

Angelina Voznyuk, Anastasiia Grabovets,
students of the 4A group specialty 013 Primary education
Municipal Establishment of Higher Education
«Lutsk Pedagogical College» Volyn regional council
Lutsk, Ukraine

Scientific supervisor – Oksana Kuzmych,
teacher of foreign languages Municipal Establishment
of Higher Education «Lutsk Pedagogical College»
Volyn regional council Lutsk, Ukraine

THE ROLE OF MOTIVATION IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

Motivation is a part of the student's subjective world, which is determined by his personal motivations and ideas, perceived needs. Hence all the difficulties of challenging, developing and adjusting motivation on the part of the teacher. When a child's motivation disappears, activity also disappears, the will weakens, and academic success decreases. *Motivation* is the most important spring in the process of mastering a foreign language, which ensures its effectiveness. The teacher's goal is to create stable, permanent motivation, which will guarantee the process of mastering a foreign language. The student's motivational sphere is diverse and includes external and internal motivations. External motivation aims at achieving the final learning result. Internal motivation plays a tactical role and is fueled by the process of mastering a foreign language. External, in turn, is divided into broadly social and narrowly personal motivations. A student's broad social motivation is connected with the requirements of school curricula and programs. Narrowly personal motivation determines the attitude towards learning foreign languages as an attempt to assert oneself in society. Internal motivation is related to personal interests and beliefs. It is divided into communicative, linguistic and instrumental. The communicative type of internal motivation can be called the main one. Communicativeness is the first and natural feature of those who study a foreign language. Linguistic motivation consists in a positive attitude of students towards language material. It has the following ways: indirect and direct. Instrumental motivation arises from the positive attitude of students to certain types of work. The teacher's task is to awaken the forces that tone learning, to turn them into a real driving force of the learning process, that is, to create the basis for the emergence of the necessary motives by means of the given subject. Motivation

is extremely important in the educational process. She is in the center of learning. If the student doesn't want to learn, he or she won't do it, and the teacher can't do anything except motivate. In particular, the following *factors influence student motivation*:

- the feeling that language learning is successful, if the student is successful.
- the learner's autonomy, his or her self-confidence and achievement are part of this feeling. If a person thinks that he is doing something well, he wants to continue doing it;
- desire to communicate freely – with relatives from another country, friends, boyfriends/girlfriends, business partners, etc.;
- encouragement from other people. If a person lives in a community where knowledge of foreign language is highly valued - she will understand the importance of learning it.

If it is the other way around, a person will not see the point in studying and, accordingly, will not have motivation;

- enjoyment of the learning process. There are probably not many such children, but they do exist – those for whom learning as a process of learning new things is interesting. It may be interesting the teacher who teaches the subject, the textbook, which contains topics important for student - it all motivates;
- admiration for the culture of the people whose language is being studied.

For example, a student will be motivated to learn English if he or she is going to study abroad. It is especially difficult to motivate students when the course is integrated - because it is more complex. For example, chemistry in English. Some students get lost not only in English, but also in chemistry - so you should be especially careful when teaching such programs. Courses in British or American literature are also quite difficult - mainly because of the rich vocabulary of excerpts from the original works. This can affect students in two ways: either they become demotivated, despairing of their abilities, or, on the contrary, when they encounter new vocabulary, they want to learn its meaning. When learning new complex vocabulary (senior, specialized school, or generally B1+/B2+ level students), it is worth paying attention to morphology: by understanding the use of certain affixes in practice (word building exercises), children will not only enrich their vocabulary, but also will not be afraid, when faced with an unfamiliar word, the basis of which they know, but the other parts – not. I will give an example from the English language: sure -unsure -assure -reassure -insure -insurance. However, here students should pay attention to the fact that -ure can be a suffix for the creation of nouns - exposure was formed from expose. It is also necessary to form the abstract thinking of students, because simply through the translation of the

morpheme of the words "insure/insurance" you will never understand that this is insurance.

Scientists Z. Doryei and K. Csizer say that there are 10 key areas in which a teacher influences student motivation:

- *Teacher:*
 - be as tolerant and sensitive as possible;
 - try to behave naturally;
 - set a good example - be dedicated and motivated;
- *Atmosphere in the classroom:*
 - bring humor, smile and laughter to the class;
 - to create a pleasant, calm and safe atmosphere in the classroom;
- *Tasks:*
 - give clear instructions;
 - specify the purpose and benefit of each task;
- *Attitude:*
 - treat each student as an individual;
- *Self-confidence:*
 - give positive feedback and praise;
 - to make sure that students feel success;
 - accept mistakes - they are natural during training;
- *Interest:*
 - choose interesting tasks and topics;
 - to offer a choice of materials and classes during training;
 - in order to encourage learning, the interests of students should be used, not tests and evaluations;
 - make challenges out of the tasks in order to involve discipleship;
- *Autonomy:*
 - encourage questions and other student participation;
 - to encourage creativity and imagination;
 - to share responsibility for organizing the educational process with apprenticeship as much as possible;
- *Reality:*
 - try to make tasks interesting for everyone, as well as related to real life;
- *Goal/Objective:*
 - to set several defined educational goals for apprenticeship;
 - encourage students to set goals and work to achieve them;
 - analyze the goals of apprenticeship and their needs;
- *Culture:*

- to acquaint students with the culture of the language they are learning;
- invite native speakers;
- find students penfriends (penfriends or, rather, texting-friends in modern conditions).

It should be remembered that there are factors that are difficult for the teacher to influence and vice versa.

For example, it is difficult to influence students who want to talk all the time – so it is worth using this in the educational process. And demotivated students should be encouraged with praise – and it is very easy to influence this.

References:

1. Nikolayeva S.Yu. Methods of teaching foreign languages in secondary educational institutions. Kyiv, 2015. P.72-90.
2. Meshko G. M. Introduction to the teaching profession: teaching. manual, 2010. 200 p.
3. Volkova N. P. Pedagogy: teaching. manual, 2012. 615 p.
4. Galuzynsky V. M. Pedagogy: theory and practice: manual. for universities. Kyiv: Higher School, 2010. 237 p.
5. Gura O. I. Pedagogy of the higher school: introduction to the specialty: education. manual Kyiv: Center for Educational Literature, 2010. 223 p.
6. Introduction to Teaching English. Oxford University Press, 2010. 176 p
7. Methodology of teaching English: educational and methodological manual for students of higher educational institutions /author. and arrange Cold Iryna Vasyliivna. Uman: Visavy, 2018. 165 p.

Марина Андрощук, Катерина Петровець,

студентки 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Світлана Денисова

викладач іноземної мови Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: контроль, діяльність, самостійна робота, уміння, навички.

Контроль отриманих знань є невід'ємною частиною освітнього процесу. Це робиться для оцінки засвоєння поданого учням матеріалу та правильність

у виборі методики його подання. Правильно здійснений контроль знань є основним засобом виявлення проблем у сприйманні нових знань, умінь та навичок.

Мета організації підсумкового контролю знань з іноземної мови в початковій школі полягає у використанні сучасних методів контролю, а також визначення основних напрямів застосування контролю знань, умінь і навичок іноземної мови у початковій школі. Основними функціями контролю навчальних досягнень учнів є: мотиваційна, діагностувальна, коригувальна, прогностична, навчально-перевірювальна, розвивальна, виховна.

Контроль поділяється на такі види: поточний, тематичний, проміжний та підсумковий.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення іноземної мови для перевірки засвоєних знань з певної теми. Поточний контроль проводиться за допомогою поурочних опитувань учнів, контрольних, самостійних, перевірних робіт та диктантів. Використовуючи результати проведеного контролю знань, вчитель бачить досягнення своєї діяльності, організації самостійної роботи учнів та при підсумковому контролі й оцінюванні знань студентів [1].

Тематичний контроль вирізняється з-поміж інших видів контролю тим, що, крім контрольної функції, виконує ще й коригувальну. Адже результати тематичного контролю дають змогу вчителю оперативно скоригувати свою діяльність [2].

Проміжний контроль – це перевірка повноти знань з вивченого матеріалу певної теми. Підсумковий контроль включає підведення підсумків проведених робіт і проміжних контролів. Підсумковий контроль не припускає проведення іспитів у традиційній формі.

Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни – це оцінка знань студентів з дисципліни за всі календарні модулі, протягом яких вона вивчалася [3].

Поточна оцінка за письмову роботу чи усне опитування виставляється у разі достатнього для співвіднесення з критеріями оцінювання обсягу виконаних учнем/ученицею завдань. Фрагментарні усні відповіді учнів на уроці в балах не оцінюються.

Під час оцінювання навчальних досягнень учнів, презентованих в усній формі, до уваги беруться: якість знань та умінь – правильність, повнота, глибина, дієвість, гнучкість, конкретність і узагальненість, системність, усвідомленість, міцність; культура мовлення – послідовність викладу матеріалу, правильне вживання термінів, повнота у формулюванні висновків [4].

Важливою частиною навчального процесу є контроль іншомовних умінь і навичок у початковій школі. Його правильна організація сприяє пам'яті, мисленню та мові учнів, впорядковує їхні знання, своєчасно викриває невдачі навчального процесу та служить для їх попередження. Вчитель повинен організувати процес навчання так, щоб контроль природним чином інтегрувався в систему навчання як обов'язковий функціональний компонент, що забезпечує його цілеспрямованість та об'єктивність. Використовуючи традиційні форми та методи контролю та оцінювання, вчителі повинні ознайомитись із досвідом педагогів-новаторів та результатами їх досліджень та експериментів; використовуючи цей досвід для пошуку нових ефективних методів організації навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Миролубов А. А. Орієнтовні норми оцінювання оволодіння іноземною мовою. 2007. №4. С. 2-5.
2. Петрашук О.П. Організація та забезпечення навчального процесу (англійська). К.: Ленвіт, 1997. С. 64-68.
3. Портал освітян України: Педрада. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/1857-tematichniy-kontrol-navchalnih-dosyagnen-uchnyv> (дата звернення: 29.10.2022).
4. Education UA. URL: <http://www.educationua.net/silovs-836-2.html> (дата звернення: 29.10.2022).

Софія Баласанян,
студентка Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Алла Бляшевська,
кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ЗВ'ЯЗОК МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З ПСИХОЛОГІЄЮ

Ключові слова: психологія, загальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія, психологія мовлення, психологія спілкування, психологія праці, інженерна психологія, експериментальна психологія, мислення, пам'ять, сприймання, увага, мотивація.

Психологія – це не одна наука, а цілий комплекс взаємозв'язаних наук:

загальної, вікової, педагогічної психології, психології мовлення, психології спілкування тощо.

Загальна психологія визначає загальні закономірності психологічної діяльності людини, основа розуміння психологічних процесів під час оволодіння іноземної мови.

Вікова психологія вивчає закономірності розвитку людини, формування психологічних процесів пам'яті, мислення, уяви, почуттів і психічних якостей особистості. Допомагає організувати уроки відповідно до певної вікової категорії.

Педагогічна психологія досліджує закономірності розвитку психіки людини у процесі виховання і навчання; вивчає проблеми засвоєнь умінь та навичок. Виявляє певні фактори для успішності навчання, взаємодії між вчителем і учнем, психологічні характеристики школярів. Допомагає визначити мотивацію у процесі вивчення іноземної мови, підтримує інтерес до мови.

Психологія мовлення аналізує процеси володіння мовленням, якості вербальної пам'яті та закономірності усного і писемного мовлення.

Психологія спілкування досліджує проблеми, які пов'язані з тим, як людина спілкується. Виділяють три основні види спілкування:

1. Соціально орієнтовне (пов'язане із соціумом та групами людей)
2. Предметно орієнтовне (спілкування націлене на предмети)
3. Особистісно орієнтовне (розмова з окремими особами)

Серед засобів виділяють: мовні/вербальні (слова, мова) та немовні/невербальні (жести, міміка).

Психологія праці формує та допомагає визначити етапи організації навчання, взаємодії і контакт між вчителем та учнем, співвідношення класної та домашньої роботи.

Інженерна психологія пізнає взаємодії вчителя та техніки. Використання нових, інтерактивних технологій для вивчення та навчання інших мов.

Експериментальна психологія збагачує знаннями про результати досліджень у галузі психологічної діяльності учнів, фізіології вищої нервової діяльності, роботу мозку та рефлекси.

Знання закономірностей функціонування мислення, пам'яті, сприймання, уваги, мотивації допомагає вчителю обирати методи і прийоми для навчання іноземної мови.

Розрізняють такі психологічні процеси:

- Мислення;
- Пам'ять;

- Сприймання;
- Увага;
- Мотивація.

Завдяки цим процесам можна забезпечити керування розумовою діяльністю учнів.

Процес **мислення** допомагає свідомо оволодівати іншомовними навичками через аналіз та синтез. Мислення характеризується самостійністю, швидкістю, глибиною розуміння даного матеріалу учнями. Мислення функціонує та проявляється у мовленні.

Важливу роль відіграє і **пам'ять**. Існує два види пам'яті: короткочасна та довгочасна. У короткочасній пам'яті інформація має властивість не запам'ятовуватись, тобто матеріал лише тимчасово може бути у пам'яті. Спочатку дані надходять до короткочасної пам'яті, а лише тоді, за допомогою вправ, вона може бути у довгочасній пам'яті. Також, пам'ять є довільною і мимовільною. У першому випадку обов'язково має бути мета для запам'ятовування, а от у мимовільній – вона відсутня. Пам'ять є образною (картинки) або вербальною (слова).

Сприймання є не менш важливим процесом. Його поділяють на: зорові, дотикові, слухові та кінетичні (в залежності від аналізатора). У вивченні іноземної мови важливу роль відіграють слухові та кінетичні сприймання. Вивчення та запам'ятовування інформації за допомогою слуху та звукових образів. При вивченні писемного мовлення, більш важливими є зорові сприймання.

Особливе місце серед психологічних процесів посідає **увага**, а саме зосередженість на чомусь. Увага буває: мимовільна (учні мають інтерес до опанування іноземної мови, її вивченню), довільна (не зацікавленість в отриманні знань) та післядовільна (інтерес настає поступово після етапу не зацікавленості). Виділяють ще й аудитивну (слухову) та візуальну (зорову) увагу, що залежить від розвиненості певного рецептора. Поганий рівень розвитку слухової уваги негативно впливає на сприймання мовлення на слух, а низький рівень зорової заважає сприймати писемне мовлення. В учнів переважає більше зорова, ніж слухова увага.

Ще одним складовим процесів є **мотивація** – викликає цілеспрямовану активність та мотивує рухатись далі для досягнення мети. Мотивація стимулює вивчення та оволодіння іноземною мовою через певні перешкоди. Існує зовнішня та внутрішня мотивації. Зовнішня, у свою чергу, поділяється на широку соціальну і вузькоособистісну. Зовнішня мотивація – знаходиться під впливом потреб суспільства, наприклад, бажання брати участь у форумах. Внутрішня мотивація – зумовлюється характером самої діяльності, основним

підвидом якої є мотивація успішності, одержання задоволення від навчання, читання текстів або спілкування з друзями із інших країн. Прикладом внутрішньої мотивації є здобуття престижної професії. Обидва види мотивації можуть бути як негативними, так і позитивними. Негативна мотивація виражається у не любові до предмету, а позитивна – у бажанні дізнатись щось нове та вивчити матеріал. Крім цього, внутрішня мотивація поділяється на комунікативну, лінгвопізнавальну та інструментальну. Комунікативна – бажання учнів навчитися спілкуванню, мати навички ведення діалогу на іноземній мові. Лінгвопізнавальна – позитивне ставлення до оволодіння мовним матеріалом. Інструментальна – позитивне сприймання учнями певних видів роботи та форм діяльності.

Саме від вчителя іноземної мови залежить, чи будуть задіяні усі психологічні процеси та чи вдасться учням опанувати іноземну мову за ці роки.

Отже, методика навчання іноземної мови тісно пов'язана з психологією адже психологія це сукупність декількох наук, що допомагають дослідити та простежити психологічну характеристику учнів, їхнє бажання вивчати іноземну мову. У психології виділяють: загальну, вікову, педагогічну, інженерну, експериментальну психології та психології мовлення, праці і спілкування. Головними серед зв'язку методики з психологією є психологічні процеси, до яких входять: мислення, пам'ять, сприймання, увага та мотивація. Кожен з процесів має певні підгрупи, що дають змогу розширити дане поняття. Усі психологічні процеси є невід'ємною частиною для вчителя та учнів. Учитель повинен досліджувати та спостерігати, за допомогою методів, стан, почуття, відношення, ставлення до предмету, зацікавленість учнів у інформації та бажання отримувати знання й засвоювати навички з вивчення іноземної мови, враховуючи особливості та види уваги, мотивації і пам'яті кожного з учнів [1].

Список використаних джерел

1. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах, 2-е вид., Київ: Ленвіт, 2002. С. 28-34.
2. Визначення предмета психології та педагогіки. Зв'язок психології та педагогіки. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn /8prishak_osnovy_psiholog_pedagogiki/12.htm Дата звернення: (30.10.2022).
3. Психічні процеси, стани та властивості особистості в їхньому генезисі. URL: https://pidru4niki.com/15010922/psihologiya/psihichni_protsezi_stani_vlastivosti_osobistosti_yihnomu_genezisi Дата звернення: (30.10.2022).

Анастасія Віраг, Оксана Дідух,
*студентки 3 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Світлана Денисова,
*викладач Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ключові слова: техніка читання, навичка, читання мовчки, читання вголос.

Читання є не тільки яскравим спектром мовних навичок, а й одним із загальних способів отримання необхідної інформації. Оскільки для сучасного інформаційного суспільства міжнародне спілкування відбувається англійською мовою, доволі логічно буде сказати, що читання займає своє повноправне місце серед необхідних умінь сьогодення [1].

Оволодіння технікою читання на початковому рівні та вдосконалення її в наступних класах є обов'язковою складовою навчання англійської та одним із головних завдань шкільного курсу вивчення іноземної мови. Зараз підрастає нове покоління дітей, яким традиційних методів навчання недостатньо, вони чекають від кожного уроку чогось більш цікавого та сучасного. Отже, вчитель повинен перебувати у постійному творчому пошуку. Шукаючи та застосовуючи на уроках нові методи та завдання, можна досягти максимального підвищення ефективності уроку, високих практичних результатів, зберегти та розвинути інтерес до вивчення іноземної мови [1].

У процесі навчання техніки читання іноземною мовою створюється перенесення частин сформованих навичок читання рідною мовою у сферу іноземної мови. Це полегшує засвоєння неохайних буквено-звукових символів та інші навички читання.

На першому етапі основною формою читання є читання вголос, яке є важливим засобом навчання читання про себе мовчки. Умовно виділяють два періоди в навчанні читання вголос - післятекстовий і текстовий періоди. Метою дотекстового періоду є засвоєння первинного матеріалу, тобто графіка нової (іноземної) мови, засвоєння буквено-звукових зв'язків. Читання окремих слів, словосполучень, простих речень. Важливим завданням цього періоду є розвиток навичок правильної вимови слів та інтонаційного оформлення речень з точки зору їх логічного поділу. Читання вголос сприяє зміцненню вимовного аспекту, який є спільним для всіх видів мовленнєвої діяльності [2].

На цьому етапі навчання техніці читання букв поступово вводяться кілька приголосних і голосних, з якими можна скласти однокореневі слова, засвоївши буквено-звуковий зв'язок, учні самостійно читають слова вголос, виконують вправи на звуко-буквений та буквено-звуковий розбір, що сприяє зміцненню графемно-фонемних зв'язків при читанні. Для кращого засвоєння особливостей графіки іноземної мови, що вивчається, дуже корисним є прийом «друкування» – написання букв і слів у друкованому вигляді.

Передтекстовий період читання вголос триває до читання учнями окремих елементів тексту: слів, словосполучень і речень, ситуативно не поєднаних. Читання нескладних, але зв'язних текстів відбувається в дочисловий період. Його мета – навчити учнів одночасно сприймати й розуміти зміст тексту, не відволікаючи увагу від технічної сторони читання. Цей рівень досягається в результаті систематичної навчальної роботи з текстом: навчитися читати можна лише читаючи. Тексти для читання вголос служать основою для навчання читання мовчки (про себе). Це основна форма читання, яка спрямована на досягнення комунікативної мети – розуміння інформації [2].

У сучасній практиці навчання техніки читання іноземною мовою поширення набув фонетичний (звуковий) аналітико-синтетичний метод, розроблений К.Д. Ушинським, який переважно використовується для навчання читання рідною мовою.

Отже, навчання техніки читання – це система, яка має свої етапи. Найбільший обсяг роботи з формування навичок техніки читання виконується протягом першого року навчання: учні запам'ятовують конфігурацію букв, вчать їх розпізнавати, вимовляти, писати. Вивчення назви літери не є обов'язковим компонентом, оскільки створює додаткові труднощі та уповільнює процес формування механізму читання. Із самого початку учням достатньо знати лише звуковий варіант букви.

Список використаних джерел

1. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах.
URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Nikolayeva.pdf>.
2. Навчання читання на уроках англійської мови у початковій школі.
URL: <https://genezum.org/library/osoblyvosti-vykladannya-angliyskoi-movy-na-pochatkovomu-etapi-u-formati-novoi-ukrainskoi-shkoly> .

Ольга Гончар,
*вчитель початкових класів Вараського ліцею №3 Вараської міської
територіальної громади Рівненської області,
студентка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Тетяна Литвінчук,
*студентка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Оксана Кузьмич,
*викладач іноземних мов КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

МЕДІАОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: медіаосвіта, медіа, медіаурок, інформація, критичне мислення, мотивація, вивчення іноземної мови.

Система навчання в школі повинна відповідати викликам сьогодення. Дітей треба навчати не тільки отримувати певний обсяг знань, а розвивати навички 21 століття: креативність, критичне мислення, комунікацію та вміння співпрацювати в команді. Також не можна ігнорувати факт існування інформаційних технологій. Діти приходять до школи не лише для того, щоб отримати знання. Інформацію та відповіді на свої запитання вони можуть отримати з безлічі інтернет-джерел. Варто наголосити, що медіа виконують низку позитивних функцій у загальноосвітній школі. Значна роль медіа у процесі навчання, зокрема й діагностики навчальних досягнень учнів. Саме тому важливо звертати увагу на медіаосвіту, що стала невід'ємною складовою освіти.

Медіаосвіта має на меті, по-перше, захистити дітей від потенційно шкідливих ефектів медіа, по-друге, виховати такого споживача медіа, який міг би ефективно задовольняти свої інтереси, використовуючи засоби масової інформації.

На уроках можна поєднувати різні технології та види медіа для розвитку ключових компетентностей. Зокрема, на уроках іноземної мови школярі мають змогу здобувати знання шляхом опрацювання різних джерел, а саме: *словесних* (розповідь, лекція, бесіда, діалог, обговорення, аналіз, дискусія), *наочних* (перегляд аудіовізуального матеріалу, ілюстрація та демонстрація медіа текстів), *практичних* (завдання на матеріалі медіа, моделювання художньо-творчої діяльності створювачів медіатексту, імпровізація та інші) [2].

У сучасній школі у зв'язку з інформатизацією освіти все частіше традиційний урок з учителем, який стоїть з крейдою біля дошки, поступово замінюється медіауроком (мультимедійним уроком), оскільки з інформаційних технологій найчастіше на ньому реалізуються мультимедійні засоби.

Учені припускають, що під час медіауроку процес запам'ятовування інформації відбувається краще. Загальновідомий факт, що більшість людей запам'ятовує 5% почутого і 20% побаченого під час першого сприйняття, а, зважаючи на те, що кожна людина має індивідуальні особливості психічних процесів переробки інформації, адже є візуали, аудіали, кінестетики чи дистетики, то відсоткові показники можуть видозмінюватися. Отже, на медіауроках рівень запам'ятовування підвищується до 40–50% [1].

Також доведено, що на медіауроці підвищується мотивація до навчання та активізується самостійна діяльність учнів.

До прикладу, навчальні документальні та художні фільми, мультиплікація та мультфільми як метод вивчення англійської мови. Сучасні мультимедіа-технології дозволяють поєднувати різні види представлення інформації: текст, статичну і динамічну графіку, відео-та аудіозаписи у єдиний комплекс, що дозволяє дитині бути учасником освітнього процесу. Під час перегляду відеоматеріалів зоровий аналізатор полегшує дитині сприйняття і розуміння мовлення на слух. Такі зорові опори, як органи мовлення, жести, міміка, кінеми тощо підкріплюють слухові відчуття, полегшують внутрішнє промовляння [3]. Учні бачать, чують і мають можливість вимовити та почути власну вимову, можуть самооцінювати та самовиправляти себе.

Використання медіа на уроках англійської дозволяє вдосконалювати вміння аудіювання на основі звукових текстів, пісень, кіно епізодів [4], вдосконалювати знання з граматики за допомогою виконання тестів у режимі on-line, вдосконалювати пізнавальний інтерес шляхом перегляду відео та фото з визначними місцями Лондона, Нью-Йорка та інших міст. Також учням цікаво вивчати традиції Англії, її особливості, мовленнєвий етикет, особливості поведінки [4] у спілкуванні місцевих жителів. Важливо надавати дітям таку можливість, обговорювати дані теми, підтверджувати свою розповідь фото, відео, презентаціями.

Дуже корисною та ефективною є не лише перегляд медіа, а й його аналіз. До прикладу, після перегляду відеороликів (використовую різні відео з сайтів <http://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/video-zone>, <https://elt.oup.com/student/headway/?cc=ua&sellanguage=uk>), діти виконують не тільки завдання на розуміння тексту, а також аналізують інформацію.

Наприклад, відрізняють де справжні факти, а де припущення. Стараються коротко переказати почуте та побачене, використовуючи нові слова.

Освітній процес у Новій українській школі передбачає активну проектну діяльність. Спочатку діти визначають тему проекту, обговорюють. Далі шукають матеріали, аналізують їх, оцінюють та підбирають найбільш корисні та цікаві. І останній крок - командне втілення проекту. Дуже допомагає при створенні проектів так звана Scrum дошка. На ній фіксуються всі етапи проекту та розподіл обов'язків (що треба зробити, що в процесі та що вже зроблено).

Дуже цікавим ресурсом є програма Generation Global. <https://generation.global/> Учні мають можливість спілкуватись в блогах з однолітками різних країн на такі теми, як багатство та благодійність, права людини, цінності мого суспільства та інше. Це дає дітям можливість не тільки покращити навички аудіювання, говоріння, а й замислитися над загальними проблемами світу незалежно від місця проживання.

Поєднання візуального зображення, тексту й звукового супроводження надає можливість для комплексного розвитку навичок мовної діяльності учнів у процесі вивчення англійської мови.

Отже, медіаосвіта – це не лише можливість, а й вимога сьогодення. Це та складова уроку, що допомагає, полегшує сприйняття і запам'ятовування інформації в учнів, підвищує інтерес до вивчення іноземної мови. Саме використовуючи інтерактивні технології, різні медіа, фото, аудіо, відео, додаткові інтернет-джерела, вчитель допоможе учням здобути високий рівень знань з іноземної мови, розвинути критичне мислення, набути мовних та життєвих компетенцій.

Список використаних джерел

1. Янкович О. Медіаосвіта в загальноосвітній школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. С. 160.
2. Нестеренко Г. В. Медіаосвіта – актуальний компонент Нової української школи. URL: <https://naurok.com.ua/mediaosvita-aktualniy-komponent-novo-ukra-nsko-shkoli-189683.html>
3. Методика навчання освітньої галузі «Мистецтво»: навч.-метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 281.
4. Ткачук Т. І. Методичні прийоми використання мультимедіа на уроках іноземної мови в умовах дистанційного навчання / Центр Прогресивної Освіти «Генезум». *Всеукраїнська науково-практична конференція «Реалії та перспективи розвитку сучасної освіти: із досвіду роботи українських вчителів»*. Житомир, 2020.

5. Шмирова О. В. Проблема застосування інформаційних технологій у викладанні англійської мови. *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Методичні та психологічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі»*. Харків: ХНУ ім. Каразіна, 2012. С. 231.

Яна Жук,

студентка 1 курсу, Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Ірина Ніколаєва,

викладач іноземної мови вищої категорії,

КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ключові слова: учень, навчання, платформа, гаджети, Інтернет-ресурси, правила, допомога, вчитель.

Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі.

Дистанційне навчання визначається Оксфордським словником англійської мови як «метод навчання, при якому лекції транслюються або уроки проводяться заочно, без необхідності відвідування школи чи коледжу» [5].

1. Як організувати дистанційне навчання у школі?

В умовах воєнного стану особливо важливо забезпечити права учнів і дати їм можливість продовжувати здобувати освіту [4].

Існує чотири форми освітнього процесу:

1. Екстернатна форма навчання (екстернат) – це спосіб організації навчання студентів, при якому виконання навчального плану повністю контролюється самостійно, оцінювання успішності та присвоєння кваліфікації здійснюється відповідно до законодавства.
2. Сімейна (домашня) форма здобуття освіти – це спосіб організації освітнього процесу дітей самостійно їхніми батьками.

Відповідальність за здобуття освіти дітьми на рівні, не нижчому за стандарти освіти, несуть батьки.

3. Педагогічний патронаж – це спосіб організації навчального процесу для педагогічних працівників, у тому числі забезпечення того, щоб освітня програма була в руках студентів через психофізіологічні умови або інші причини, передбачені законодавством.
4. Заочне навчання – це вид навчання, який поєднує в собі ознаки самостійної та очної форми навчання.

Розглянемо, які є види дистанційного навчання [2].

Синхронний режим. Можна проводити індивідуальні розмови з учнями, пояснювати, опитувати, задавати додаткові питання. При цьому можна використовувати спеціальні програми для аудіо- та відеоконференцій. Цей формат найбільш схожий на офлайн навчання.

Асинхронний режим передбачає такий тип взаємодії, при якому між учнями та вчителем відбувається певна затримка в часі, потрібно обмінюватись завданнями та їх рішеннями за допомогою різних засобів віддаленого спілкування (наприклад, електронної пошти, форумів, соціальних мереж тощо). Це вже відносно самостійна форма навчання і має бути під контролем учителя.

На думку експертів, синхронне навчання ближче до класу в реальному часі. Адже вчитель може безпосередньо опитувати учня, оцінювати його відповіді, задавати додаткові запитання. Такі взаємодії більш сприяють засвоєнню матеріалу. Зрештою, учні можуть задавати питання на теми, які вони не розуміють. Звичайно, є й мінуси. До прикладу, перебої в спілкуванні, технічні проблеми, невміння проводити мозковий штурм і працювати в групах, відсутність візуального контакту з класом. Проблемаю також може бути й складність контролю учня під час відповіді, коли він має доступ до вторинних джерел інформації, допомоги сторонніх осіб [3].

Варто вибрати платформу на якій буде зручно працювати як і вчителю, так і учню.

Zoom – це сервіс для проведення онлайн - конференцій, тренінгів та вебінарів. Зручно використовувати, тому що можна поширювати екран, малювати, позначати, що значно покращує роботу.

GoogleMeet – це також сервіс де можна проводити онлайн - конференції, тренінги та вебінари. У зустрічі можуть одночасно брати участь до 150 користувачів. Заняття може тривати безперервно до 300 годин – на відміну від Zoom, де воно може бути обмежене у часі [1].

На мою думку, суттєвої різниці між ними немає, адже можна створювати конференції із будь-якого пристрою, як і в Zoom, так і в

GoogleMeet. Тому вибір платформи залежить від особистих уподобань. Варто вибрати найзручніший елемент взаємодії з учнями.

ClassDojo - це закрита освітня соцмережа, розроблена британськими вчителями та ІТ-технологами, яка має високий ступінь захисту особистих даних. Вона пристосована для стаціонарних ПК, ноутбуків, планшетів і мобільних телефонів. Принцип роботи простий і зручний: вчитель реєструється на платформі, створює свій «Клас», додає учнів та розсилає їм посилання на «Клас». Для зручності вчителя-предметника це посилання можна надіслати у Viber-групу (яка заздалегідь повинна бути створена із кожним класом окремо), де з усіма учнями класу спілкується класний керівник/вчитель предметник. Вчитель зможе прикріпити до матеріалів та завдань PDF-файли, посилання на вебресурси. Бонусом стане гейміфікація навчання. Кожен учень отримає аватарку у вигляді монстрика. Завдання монстрика – збирати бали за завдання. За кожне вчитель присвоює школяреві певну кількість балів (особливо актуально та цікаво буде для учнів початкових класів). Ще один великий плюс – до цієї системи можна за запрошенням через лінк приєднати й батьків [4].

Google Classroom – це безкоштовний сервіс, яким може скористатися кожен, хто має обліковий запис у Google. Вчитель входить у систему та створює свій «Клас», де кожен вчитель-предметник буде публікувати навчальні матеріали, давати завдання учням та спілкуватися з ними. Посилання на свій «Клас» треба розіслати всім учням. Якщо діти користуватимуться платформою з телефону, мають завантажити на мобільний однойменний застосунок [3].

Список використаних джерел

1. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja. / za zag. red. H. M. Bibik. Київ, 2018. 160 с.
2. Звиняцьківська З. Р. Проблеми / Можливості дистанційного навчання. URL: <https://nus.org.ua/view/problemy-mozhlyvosti-dystantsijnogo-navchannya/> (дата звернення 30.09.2022).
3. Якщо батьки – партнери. Сучасні форми роботи з батьками другокласників / за заг. ред. А. В. Ордановська. Київ, 2019. 140 с.
4. НУШ. Educational Poems, Riddles and Stories for Kids / за заг. ред. Ю. Богданова. Київ, 2020. 192 с.
5. Cambridge Dictionary URL: <https://dictionary.cambridge.org/>

Ірина Мороз, Вікторія Кардаш,
студентки 3 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Світлана Денисова
викладач іноземної мови Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: технічні засоби навчання, метод, мовний зразок.

У сучасному світі життя без технічних засобів важко уявити. Техніка полегшує життя суспільству, виконуючи різні види діяльності замість людини. Без використання технічних засобів вивчення іноземної мови в початковій школі є неможливим.

Сучасні технічні засоби навчання надають вчителю велику допомогу, беручи на себе великий об'єм роботи, тим самим прискорюючи темп викладу матеріалу, і значно полегшуючи роботу вчителя та здобувачів освіти. Використання технічних засобів на уроках іноземної мови уже давно є звичним явищем у практиці вчителів. Адже аудіовізуальний метод взагалі не можливо уявити без використання технічних засобів. Навчання за допомогою цього методу відбувається на основі слухового сприймання, а також певна частина завдяки зоровому сприйманні. Рідна мова повністю виключена [3].

Застосування на занятті аудіовізуальних засобів навчання – це не тільки використання ще одного джерела інформації. У порівнянні з іншими засобами наочності аудіовізуальні посібники, безсумнівно, викликають більш різноманітні психічні процеси, а також припускають значну перебудову психічної діяльності, учнів, і, перш за все таких її сторін, як увага і пам'ять. Застосування на занятті контролю аудіювання – це саме те, що потрібно [2].

Традиційно до технічних засобів ми відносимо телебачення, звукозапис та його відтворення, відеозапис та його відтворення, радіо, демонстраційні стенди, комп'ютери. Сьогодні ще прийнято відносити до технічних засобів і Інтернет засоби [1].

Використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови в початковій школі – знахідка для дітей та вчителя. Оскільки відомо, що великий відсоток людей краще сприймає інформацію саме візуально. Тому краще надавати перевагу наочним засобам навчання. Тоді дітям набагато цікавіше навчатися, переглядаючи відео, а не слухаючи монотонну розповідь учителя [1].

Широкий спектр використання та результативності відеоматеріалів пов'язаний з тим, що відеофільм має досить сильний емоційний вплив на учнів початкової школи, впливає на формування особистісного ставлення до побаченого. Ще однією перевагою відеофільму є безпосередність зображення реальної дійсності, використання великого плану, ненав'язливе пред'явлення інформації, барвистість, наявність музичного фону. При зіткненні з подіями на екрані створюються умови, найбільш наближені до природних [3].

За допомогою відеоматеріалів здійснюється контроль розуміння змісту і використаних у відео мовних і мовленнєвих засобів. Особливу увагу при роботі з відеоматеріалами варто приділяти переказу, оскільки саме цей вид навчальної діяльності розвиватиме зв'язне мовлення молодших школярів, їх логіку та тренуватиме пам'ять, що і ставить за ціль вчитель англійської мови в початковій школі [2].

Інтернет на заняттях з іноземної мови в початковій школі стає в пригоді не тільки вчителю, а й учням. За допомогою використання онлайн-сервісів для навчання вчитель може дослідити який рівень оволодіння набутих знань в здобувачів освіти. У двадцять першому столітті важко уявити навчання в школі без технічних засобів навчання, завдяки їхньому використанню навчання для дітей стає цікавішим та наповненим [3].

Список використаних джерел

1. Купрєєва А.А. Використання технічних засобів навчання як запорука підвищення ефективності вивчення англійської мови в початковій школі. URL: <https://www.psyh.kiev.ua/> (дата звернення: 31.10.2022 р.).
2. Дорошенко Г. В. Використання SMART-технологій на уроках ІМ в початковій школі як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів. URL: <http://www.psyh.kiev.ua> (дата звернення: 31.10.2022 р.).
3. Використання технічних засобів навчання у викладанні іноземної мови. URL: <https://ukrbukva.net/94983-Tehn-chn-zasobi-navchannya-u-navchal-nomu-proces-z-nozemno> (дата звернення: 31.10.2022 р.).

Олена Кислюк, Анна Ковальчук
студентки 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Оксана Кузьмич,
викладач іноземних мов КЗВО «Луцький педагогічний
коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Ключові слова: освіта, навчання, викладання, іношомовна освіта, іношомовна підготовка, тенденції розвитку іношомовної освіти.

Мовна освіта в Україні пройшла тривалий та складний шлях до визнання її компонентом системи освіти. Тривалий період майже по всій території України навчання здійснювалося латинською, російською, польською чи німецькою мовами, що й вплинуло на складний процес формування культури.

Розвиток та становлення методики навчання іноземних мов в Україні, залежно від регіону і впливу зовнішніх факторів, у ХІХ поч. ХХ століття відбувалося поетапно зі зміною освітньої системи та створенням загальних підходів до методів навчання. На територіях Західної України відчутним був вплив європейських освітніх традицій на формування системи мовної освіти, де поєднували вивчення рідної мови та іноземної. Територія Східної та Центральної України відчувала вплив державотворчої політики Російської Імперії на формування мовної освіти в цей період.

Незважаючи на те, що рівень викладання та освіченості населення у різних регіонах відрізнявся, володіння принаймні двома іноземними мовами було обов'язковим для вступу до закладу вищої освіти.

Основною метою мовної освіти на початку ХХ ст., на думку А. Кришко, була реалізація таких ключових завдань:

- передача накопичених знань;
- всебічний розвиток особистості;
- виконання соціального замовлення суспільства [1].

На думку А. Ю. Долпачі, викладання іноземних мов проходило за двома основними напрямками:

- дедуктивний (використання наукового, перекладно-граматичного та текстуально-перекладного методів);
- індуктивний (наочні, логічні, прямі методи) [2].

Саме цей період багато дослідників вважають періодом становлення вітчизняної системи викладання іноземних мов.

Здобуття Україною статусу незалежної держави поставило перед нею чимало завдань у сфері освіти та культури. Ще з 80-х років ХХ століття виникало питання про реформування шкільної освіти. На думку В. М. Галузинського, освітні реформи в Україні відбувалися й раніше, майже в той період, як і в більшості зарубіжних країн [1, с. 25].

Для громадян України оволодіння іноземною мовою не лише відкриває «вікно в Європу» та світ, «..., мова це ключ до відкриття унікальності і своєрідності, власної самобутності» [4, с. 9].

Тому, на початку 90-х років минулого століття «було прийнято ряд основоположних документів, які мали б підняти існуючу систему освіти на якісно новий рівень, а також сприяли оновленню змісту навчання іноземної мови, як однієї з її складових» [7, с.100].

Освітні процеси в Україні взяли шлях на інтеграцію до європейського освітнього простору, що відкриває безліч можливостей для якісного розвитку освіти в країні.

«Створення відкритого освітнього простору» спрямоване на спрощення доступу до освіти усім віковим групам, на створення системи так званих «мостів» для того, щоб зробити можливим перехід від одного напрямку навчання до іншого, або від однієї системи освіти до іншої, щоб мати змогу накопичувати попередні освітні досягнення та бути впевненими, що отримані кредити та кваліфікації будуть визнані в усьому просторі ЄС [4].

Так, починаючи з 1945 року і особливо в останні десятиріччя найбільш розповсюдженою іноземною мовою, що вивчається і в Західній, і в Східній Європі стає англійська мова. Хоча дослідники зазначають, що з огляду на домінування англійської у найважливіших соціальних сферах, як у вищій освіті, наукових дослідженнях, засобах масової комунікації ця мова не підлягає під визначення іноземної мови. Набуття панівного положення англійської мови пов'язане з сприйняттям її як засобу міжетнічного спілкування [6].

У закладах вищої освіти гуманітарного спрямування в Україні вивчення іноземної мови включено до загальнообов'язкового переліку дисциплін. Так, основною метою її вивчення для спеціалістів у певних галузях стало використання іноземної мови як реального засобу спілкування між фахівцями різних країн, та засобу самостійного ознайомлення з документами та першоджерелами мовою оригіналу.

Введено в навчальні плани багато іншомовних курсів, для вивчення мови за спеціальною метою. Британські курси «Англійська зі спеціальною метою» мають багатий досвід і вважаються пріоритетними у галузі надання послуг такого роду. Теорія і практика викладання іноземної мови зі

спеціальною метою була продиктована потребами міжнародного спілкування і природою стратифікації мовних одиниць залежно від сфери діяльності людини.

Сьогодні у багатьох навчальних закладах набуло поширення навчання іноземної мови за допомогою технічних засобів. Застосування сучасних технологій забезпечує творчий розвиток здібностей майбутніх фахівців, та не обмежує їх у виборі форм та засобів навчання, створює вільний графік навчальної діяльності.

Комітетом міністрів Ради Європи були ухвалені Рекомендації Ради Європи, що сприяють подоланню бар'єрів в спілкуванні різними мовами, Рекомендації Ради Європи забезпечують спільну основу для розробки навчальних планів з мовної підготовки, типових програм, іспитів, підручників у Європі. Вони у доступній формі описують, чого мають навчатись ті, хто оволодіває мовою, щоб користуватись нею для спілкування, та які знання та вміння їм потрібно розвивати, щоб діяти ефективно [3].

Для досягнення цієї мети було розроблено низку завдань і заходів для ефективного вивчення та викладання сучасних мов. Серед них: проведення освітньої політики (залучати до спілкування з носіями інших мов, сприяючи вільному руху людей і обміну інформацією, поліпшуючи міжнародне співробітництво, розвивати повагу до міжкультурного світу), сприяння широкій багатомовності (створювати навчальні програми, в яких передбачений гнучкий підхід, і визначати їх у національній кваліфікаційній системі, заохочувати використання іноземних мов у викладанні немовних предметів різних циклів, підтримувати розвиток зв'язків і обмінів з установами й працівниками всіх рівнів освіти в різних країнах, сприяти вивченню мови протягом усього життя) [3].

В останні роки набуло популярності поняття «білінгвізму», «плюрлінгвізму», та «мультилінгвізму» у системі вищої освіти України, як одного із складових компонентів іншомовної підготовки майбутнього фахівця у певній галузі, що значно розширює сферу взаємодії та конкурентно спроможності не тільки майбутніх фахівців, але й вищих навчальних закладів країни.

Мета мовної освіти значно змінилась на сучасному етапі. Зараз вона сприймається не просто як досягнення майстерності в одній, чи навіть кількох мовах, що передбачає володіння певними вміннями та навичками, а необхідністю стає володіння усіма лінгвістичними здібностями для досягнення певної мети і цілей.

Таким чином, на сучасному етапі входження України в Європейський освітній простір іншомовна освіта є елементом культурної взаємодії, сприяє

формуванню інтересів до іншої ментальності, підвищення мотивації, та розширення сфери співпраці.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів поставленої проблеми, тому подальший науковий інтерес становитимуть питання вивчення та аналізу європейського досвіду у розвитку та становленні іншомовної освіти, вдосконалення методики іншомовної підготовки спеціалістів у певних галузях та окремих освітніх рівнях закладів вищої освіти України та Європи, визначення тенденцій розвитку іншомовної освіти різних вікових категорій, вивчення особливостей явищ «плюрилінгвізму» та «мультилінгвізму» у процесі іншомовної підготовки майбутніх фахівців в умовах закладів вищої освіти Європи та України.

Список використаних джерел

1. Галузинський В. М. Основи педагогіки та психології вищої школи України: навч. посіб. для викладачів та аспірантів в.н.з. В.М. Галузинський, М.Б.Євтух. МО України ІСДО. Київський держ. лінгв. ун-т. Київ: ІНТЕЛ, 1995. 166 с.
2. Долапачі А. Ю. Теорія і практика навчання іноземної мови як складової змісту гімназичної освіти другої половини ХІХ початку ХХ ст.: дис. канд. пед. наук : 13.00.01 А.Ю. Долпачі. Харків, 2008.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання Ніколаєва С.Ю. Київ: Ленвіт, 2003. 237 с.
4. Кузнєцова О. Ю. Розвиток освіти у середніх і вищих навчальних закладах Великої Британії другої половини ХХ століття, дисю д-ра пед.наук, 13.00.01 Олена Юріївна Кузнєцова. Харків, 2003. 494 с.
5. Локшина О.І. Етапи розвитку стратегії Європейського Союзу у галузі освіти. URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em 2/content/ 071oiuet.html/>
6. Encyclopedia of Language and Education /Ed. By Stephen May, Nancy H. Hornberg. Vol.1. SpringerScience+BusinessMedia, LLC, 2008. 437 p.

Христина Ковальчук,
*студентка 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Майя Федорець,
*викладач іноземної мови КЗВО «Луцький педагогічний
коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: ігрові технології, гра, навчальний процес, педагогічна гра.

У молодшому шкільному віці відбувається поступова зміна провідної діяльності, перехід від ігрової діяльності до навчальної. При цьому гра як і раніше? зберігає свою провідну роль. Виходячи з цієї особливості, гра має стати основою розвитку навчальних умінь учнів.

Гра формує стійкий інтерес до подальшого вивчення англійської мови, а також впевненість в успішному оволодінні нею. Але хочу зауважити, що гра виконує не тільки мотиваційні функції.

Використання ігрових моментів на уроках і в позаурочний час сприяє активізації пізнавальної і творчої діяльності учнів, розвиває їх мислення, пам'ять, виховує ініціативу, дозволяє подолати нудьгу під час навчання іноземної мови. Ігри розвивають кмітливість і увагу, збагачують мову і закріплюють словниковий запас учнів, акцентують увагу на відтінках їх значення. Гра може змусити учня згадати минуле, поповнити свої знання.

Гра дає учням можливість не тільки висловлюватися, діяти, а й можливість переживати, співчувати.

На уроках англійської мови в початковій школі, у роботі з більшістю вивченні тем використовують наступні види ігор: лексичні (“Don’t Say Four”, “What’s in Your Bag?”, “Simon Says”, “What’s Missing?”, “The Snowball”, “Playing Airplain”, “The Old Grey Goose”, “Chain” і т.д.); граматичні (“Teacher and Pupils”, “The Snowman” тощо), орфографічні (“The Comb”, “A Spelling Stair”, “A Letter Ladder”, “Animals”) тощо.

Для вдосконалення фонетичних навичок учнів початкової ланки можна використати такі ігри : “Name the Word”, “Who Knows the Symbols?”, “What Sound is it?”, “A mistake”, “Words” та інші. Але, потрібно враховувати, що ігри не замінюють інші форми і види роботи на уроці, а тільки доповнюють їх, допомагають розвивати комунікативну компетенцію.

Ще одна така ж «багатофункціональна гра» – «The Chain of Letters». Нею можна замінити фізхвилинку або ж використовувати в кінці уроку як елемент рефлексії. Усі учасники гри стають в коло. Учні почергово

називають по одній букві алфавіту. Той, хто помиляється або занадто довго згадує потрібну букву, вибуває з гри. Перемагає той, хто не допускає жодної помилки. У цій грі букви можна замінити цифрами й числами, назвами сезонів, місяців, днів тижня тощо.

На уроках можна використовувати й різні варіації гри «True or False». Я називаю, наприклад, звуки, показуючи відповідні транскрипційні значки, і іноді допускаю помилки. Учні повинні виявити помилку. За допомогою цієї гри діти запам'ятовують букви, цифри та інші лексичні одиниці.

Для вдосконалення навичок аудіювання використовують гру «Catch the sound». Спочатку вчитель загадує звук, а потім вимовляє слова, учні оплесками підтверджують наявність звуку у слові. Якщо учень помиляється, він виходить з гри. Залишаються у грі найуважніші. Варіант цієї гри використовую при вивченні теми «Множина іменників»: учні повинні почути й хлопнути в долоні на слово у множині [1].

У 1-3 класах навчання граматиці також відбувається через гру, так як діти ще не знають українською мовою назви частин мови і членів речення. Тому слово «Дієслово» замінюють словом «дія», «іменник» – «назва» і відпрацьовую їх за малюнками.

Для пояснення дієвідміни дієслова to be я учням пропонується казка про короля To Be і трьох його вірних слуг, казку про звуки «The first year pupil», «A book», «A Boy Why» та ін.

Усі уроки повинні бути емоційно насичені, тоді у малюків виникне постійна мотивація до вивчення англійської мови, і вони з нетерпінням чекатимуть наступного уроку.

Діти із захопленням грають у рольові ігри «In the Shop», «At the Hospital», «In the Zoo», «A Birthday».

На заняттях необхідно вчити дітей культурі спілкування: як правильно привітати з днем народження, купити в магазині іграшки, продукти, подзвонити по телефону, привітати друзів, дорослих.

Гра має безсумнівну дидактичну цінність. Адже під час гри :

- розвивається комунікативна компетентність;
- краще засвоюється навчальний матеріал;
- відбувається соціальний розвиток особистості;
- реалізуються основні групи взаємопов'язаних цілей: освітньої, розвивальної, виховної;
- розвивається вміння орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях;
- розвиваються увага, пам'ять, увага, мислення.

Ще одним ефективним засобом являється розучування віршів і пісень. Текст у віршованій формі діти засвоюють досить легко. Вивчені таким

чином лексичні одиниці й мовні зразки діти легко впізнають під час аудіювання, уживають у своїх висловлюваннях, нових ситуаціях.

Отже, використання гри на уроках іноземної мови має значення для формування нових уявлень чи формування нових комунікативних компетентностей. Таким чином, педагогічний потенціал будь-якої гри полягає в тому, щоб викликати у школярів інтерес, стимулювати їх розумову й мовну активність, спрямовану на закріплення нових лексичних одиниць, створювати атмосферу суперництва і співробітництва. Використання сучасних ігрових технологій на уроці також сприяє формуванню дружного колективу в класі, гра додає навчальному спілкуванню комунікативну спрямованість, зміцнює мотивацію вивчення іноземної мови і значно підвищує якість оволодіння іноземною мовою.

Список використаних джерел

1. Використання гри для активізації навчально-виховного процесу: Посіб. для студ. пед. вузу та викладачів; уклад. Мішкурова В., Пащенко М. Київ: Наук. світ, 2001. 227 с.
2. Методика навчання іноземних мов у початковій школі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. О. В. Котенко, А. В. Соломаха [та ін.]. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 356 с.
3. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: навч. посіб. С. В. Роман. Київ : Ленвіт, 2009. 216 с.

Людмила Панасевич,

студентка I курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Ірина Ніколаєва,

викладач іноземної мови КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ПРИЙОМІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: гра, розвиток, англійська мова, навчальний процес, урок, граматики, вимова, лексика.

Гра – особливо організоване заняття, яке вимагає напруги емоційних і розумових сил, а також уміння прийняти рішення (як поводитися, що сказати, як виграти і т.д.). Місце і роль ігрового методу в навчальному

процесі, поєднання елементів гри і навчання багато в чому залежать від розуміння педагогом функцій і класифікацій різного роду ігор.

Мовні ігри поділяють на фонетичні, лексичні, граматичні, ігри для розвитку техніки письма та техніки читання. Мовленнєві ігри класифікують на ігри для навчання аудіювання, говоріння, читання, письма. Серед комунікативних ігор виділяють рольові та творчі. Комунікативні ігри сприяють розв'язанню таких завдань:

1. Створення психологічної готовності учня до мовленнєвого спілкування;
2. Забезпечення природної необхідності багаторазового повторення мовного та мовленнєвого матеріалу;
3. Тренування учнів у виборі потрібного мовленнєвого варіанту, що є підготовкою до спонтанного мовлення.

Така класифікація ігор зручна для підготовки уроку та його аналізу. Досить велике розповсюдження на заняттях іноземної мови отримали рольові ігри. У них учні включаються в змодельовану ситуацію, яка вимагає від них прийняття рішення на основі аналізу певної ситуації. Рольова гра передбачає розподіл ролей між учнями, розігрування ситуації спілкування у відповідності до заданої теми та ролей учнів. У часовому плані рольова гра є відносно цілісним циклом керованої взаємодії між учителем та учнями, який складається з 3 етапів: підготовки рольової гри, її проведення, колективного обговорення результатів.

Рольові ігри діляться на соціально-побутові та професійні (ділові). Соціальнопобутові ігри спрямовані на формування вмінь та навичок іншомовного спілкування в соціально-побутовій сфері, а також на розвиток колективності та відповідальності, ініціативності як суспільно цінних якостей особистості, вдосконалення культури їх поведінки. Професійні (ділові) ігри використовуються у навчанні професійному спілкуванню.

Для проведення уроку з елементами гри ми можемо приготувати як звичайний наочний матеріал у вигляді карток, плакатів, так і підручні засоби, які подобаються дітям: альбомні аркуші, яскраві маркери, м'які іграшки, а також такий незамінний матеріал, як барвисті і цікаві мультимедійні презентації. Яскраві слайди ми використовуємо в основному для ознайомлення учнів з лінгвокраєзнавчим матеріалом, наприклад, такими явищами британської та американської культури, як свята. Святкування англійськими і американськими однолітками таких свят, як Хелловін, масштабніше запроваджується в нашій культурі.

Гра, яка допомагає формувати і розвивати вимовні навички учнів та вміння читання.

«Ялинка зелена»

Обладнання: біла маркерна дошка, маркери 4 кольорів.

Мета: Розвивати навички вимови та навички читання.

Завдання: тренування читання вивченої лексики, вживання і розпізнавання знаків транскрипції

Хід гри: Малюємо на зелену ялинку на маркерній дошці, на ній різнокольорові кулі, у кожній кулі малюємо – транскрипційний знак. Збоку чорним маркером з двох сторін пишемо знайомі дітям слова. Ділимо учасників на дві команди. Завдання дітей підкреслити відповідним кольором слово зі знайомим звуком та правильно вимовити його. Переможе команда, яка перша впорається із завданням.

Гра, яка допомагає ознайомити учнів з новим лексичним матеріалом або потренувати лексичний матеріал у мовленні.

«Ланцюжок»

Обладнання: розрізна азбука.

Мета: активізувати лексичний матеріал.

Завдання: навчання навичкам письма.

Хід гри: учитель називає тему гри, наприклад, «Тварини». Клас поділяється на дві чи три команди, кожна команда отримує набір карток з літерами і вибудовується в чергу біля парти, на якій розкладені картки. Вчитель підходить до кожної парти, вибирає і відкладає в бік картку з літерою, з якої починається слово на задану тему. Учні по чергові підходять до столу, вибирають одну картку і кладуть поряд з першою так, щоб вийшло слово за темою. Перемагає команда, яка перша справиться із завданням. Цю гру можна проводити декількома турнірами.

Гра, що допомагає активізувати граматичний матеріал у мовленні і потренувати навички конструювання пропозицій.

«Неуважний Вінні-Пух»

Обладнання: м'які іграшки.

Мета: тренувати навички граматичного конструювання речень.

Завдання: складання негативних і позитивних пропозицій

Хід гри: у гості до дітей приходять Вінні - Пух і починає розповідь про своїх друзів, але все плутає. Діти повинні поправляти неуважного гостя.

Наприклад:

Вінні: - I have got a friend. His name is Piglet. He likes honey.

Діти: - No, he isn't. He likes cabbage and milk.

Застосування ігрових форм роботи найбільш ефективно в початкових класах. Ігрові форми є доступним, наглядним, творчим і змістовним педагогічним прийомом, що сприяє як мотивації учнів до вивчення іноземної

мови, так і створення іншомовної комунікативної атмосфери на уроці, що сприяє підвищенню ефективності і якості освітнього процесу. Використання ігор на уроці англійської мови виховує в учнів почуття причетності до іншої культури, толерантність, почуття товариства, допомагає розвивати пам'ять, мислення, уяву, комунікативні навички та вміння учнів.

Список використаних джерел

1. Цікаві ігри на уроках англійської мови. URL: <https://naurok.com.ua/cikavi-igri-na-urokah-angliysko-movi-195980.html> (дата звернення 28.10.2022).
2. Використання ігрових методів на уроках англійської мови в початковій школі. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/103-osvitniy-protses-pochatkovoyi-shkoly-dosvid-problemy-perspektyvy-15-16-kvitnia-2021-roku/696-vikoristannya-igrovikh-metodiv-na-urokakh-anglijskoji-movi-v-pochatkovikh-klasakh> (дата звернення 27.10.2022).

Софія Петручик,

студентка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Алла Бляшевська,

кандидат педагогічних наук, доцент

КЗВО "Луцький педагогічний коледж"

Волинської обласної ради, м.Луцьк, Україна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: критичне мислення, медіаграмотність, інформація, вивчення англійської мови, медіа.

Розвиток критичного мислення є невід'ємною частиною модернізації сучасної школи загалом та оптимізації навчання англійської мови. Інноваційні погляди на навчання іноземних мов зумовлюють основне завдання вчителя – організувати продуктивну навчально-пізнавальну діяльність учня для забезпечення реалізації його особистісно-когнітивного та креативного потенціалу, що дає можливість опанувати стратегії освітньої діяльності й отримати ефективний самостійний досвід вивчення та використання англійської мови в різних ситуаціях і умовах самореалізації та саморозвитку [4, с. 203].

На сьогодні недостатньо бути відмінним фахівцем, для того щоб розвинути у дітей критичне мислення. Нова українська школа повинна дати практичні навички для підготовки учнів до життя у суспільстві, бо людина повинна бути старанною, відкритою, комунікабельною.

Інтелектуальний розвиток особистості визначається у наш час не обсягом знань, відомостей, які утримуються в пам'яті, а готовністю людини до відбору необхідних знань шляхом критичного аналізу, осмислення інформації та вмінням самостійно ухвалювати рішення. У цьому зв'язку розвиток критичного мислення є невід'ємною частиною модернізації сучасної школи загалом та оптимізації навчання англійської мови, зокрема.

Англійська мова у школі може бути поєднана з іншими предметами, в тому числі з медіаграмотністю. Медіаграмотність важливо розвивати, вивчаючи будь-яку тему, підключаючи навички критичного мислення на уроках, вивчаючи матеріал з переходом у гру. Можна використовувати на своїх уроках гру, яка називається «Two truths and a lie». Суть її в тому, що вчитель дає дітям 3 речення про себе, лише два з яких є правдивими. Гра «Two truths and a lie» суттєво дає проаналізувати учням, що вони можуть сказати про особу, в рамках правил гри; конкретно зрозуміти, чому і кому можна довіряти, а це – основне для адаптації до сучасного життя.

На уроках англійської мови в початкових класах можна застосовувати методику brainstorming. Вона надає учням свободу генерувати нові думки і знаходити розв'язання проблем. Для застосування методики вчитель вибирає тему мозкового штурму та переконується у тому, що усі учні чітко її розуміють. Важливим є те, що немає неправильних відповідей і ніхто не критикує когось за їхні висловлювання. Вчитель записує всі ідеї. Мета: отримати якомога більше відповідей і залучити до роботи усіх учасників. Після мозкового штурму можна проаналізувати усі твердження.

Майже усі підручники з іноземної мови містять питання для обговорення. Важливо використовувати ці питання, щоб розвивати навички спілкування англійською мовою, а не уникати їх. Такі активності дають змогу учням розвивати мову на практиці. Навіть якщо ці питання не сприяють розвитку критичного мислення, вчитель завжди може змінити ці питання, адаптувати їх. Учителю початкових класів важливо заохочувати дітей взаємодіяти, приймати рішення, ставити запитання і робити передбачення. Це допоможе здобувачам освіти думати раціонально і впорядковано, а в майбутньому стати критично мислячою, інтелектуально незалежною особистістю.

Основна роль вчителя – стимулювати здобувачів освіти до роздумів та вільного висловлювання власної думки. Важливо створювати елемент

критичного мислення на будь-якому уроці, враховуючи інтереси учнів, їх вікові і психологічні особливості, рівень знань англійської мови.

Ми можемо пояснити дітям, що таке «Здорове медіа-повідомлення», за допомогою поняття «медіа-їжі», де *healthy food* – це правдива інформація, а *unhealthy food* – фейкова.

Варто навчати дітей не плутати факти з оціночними судженнями за допомогою прикладів, коли вони мають проаналізувати аргументи: чи це факт, чи це судження. Наприклад: «*Summer is the warmest season of the year*». Це факт. «*Summer is the worst season*». – Це судження, тому, що так вважає певна людина. Так ми пояснюємо дітям, що іноді засоби масової інформації використовують судження, а ми сприймаємо їх як факти.

Важливо навчити дітей розпізнавати факти і судження.

Для розвитку критичного мислення доречно переглядати і аналізувати відео. Можна використати різні відео з сайту [.http://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/video-zone](http://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/video-zone). Таким чином, діти будуть не просто покращувати рівень знань з англійської мови, а ще й аналізувати інформацію подану у відео, відрізнити правдиві факти від хибних та від припущень.

Все більшою популярністю серед креативних освітян користується проєктне навчання. Воно розвиває критичне, логічне і креативне мислення. Проєкти навчають дітей генерувати нові ідеї, створювати щось власне. На початковому етапі діти визначають теми, дискутують. Важливим етапом є пошук матеріалів, аналіз, відбір правдивої інформації. І обов'язково: командне втілення проєкту. Метод проєктів можна використати при вивченні майже усіх тем.

Отже, для підготовки учнів до життя в умовах інформаційного суспільства на уроках англійської мови в початковій школі важливою умовою є використання вчителем елементів критичного мислення. Це не лише урізноманітнює освітній процес, а й спонукає учнів до активної діяльності, що забезпечує краще розуміння та осмислене запам'ятовування інформації. У інформаційному світі особистість не зможе бути успішною, якщо не оволодіє інфомедійною грамотністю.

Список використаних джерел

1. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови : навчально-практичний посібник / О. С. Нікітченко, О. А. Тарасова. Харків : «Друкарня Мадрид», 2017. 104 с.
2. Медіаграмотність: підручник для вчителів / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу / Перекл. з англ.. С.Дьома; за загал. Ред.. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенко. К.: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319 с.

3. Богдан І. В. Використання технології критичного мислення при формуванні у школярів комунікативної компетентності на уроках англійської мови. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Особливості викладання української та іноземної мови в школі: теорія та практика»*. Херсон, 2020.
4. Тягло А. В. Критичне мислення, проблема світової освіти XXI століття / Тягло А. В., Воропай Т. С. Харків : Ін-т внутр. справ, 2004. 285 с.
5. Тоцина Л. М. Сучасні світові практики впровадження медіаграмотності на уроках англійської мови. URL: <https://vseosvita.ua/webinar/sucasni-svitovi-praktiki-vprovadzenna-mediagramotnosti-na-urokah-anglijskoi-movi-329.html> (дата звернення: 18.10.2022).

Вікторія Тимошук, Софія Луцик,
студентки 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Оксана Кузьмич,
викладач іноземної мови Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: критичне мислення, Нова українська школа, англійська мова, виклик, осмислення, рефлексія.

Критичне мислення на сьогоднішній день є одним із модних трендів в освіті. При цьому його розвиток є одним з наскрізних завдань навчально-виховного процесу Нової української школи (НУШ), про що сказано у Концепції НУШ [3, с. 10].

Загалом, критичне мислення – це система суджень, що дозволяє людині аналізувати інформацію так, щоб на її підставі ухвалювати певні раціональні рішення. Тобто воно дає інструменти, щоб зробити власне життя більш осмисленим та успішнішим.

Критичне мислення є складним й багаторівневим явищем. Мислити критично – означає, що людина здатна вільно використовувати певні розумові стратегії та операції високого рівня, щоб формулювати обґрунтовані висновки та оцінки, приймати якісні рішення.

Із педагогічного аспекту, критичне мислення виступає певним комплексом мисленнєвих операцій, які характеризуються такими можливостями людини:

- вона якісно аналізує, порівнює, синтезує, оцінює інформацію з будь-яких джерел;
- людина бачить проблему та ставить відповідні запитання;
- висуває гіпотези та оцінює можливі альтернативи;
- робить свідомий вибір, приймає рішення та повноцінно обґрунтовує його [4, с. 8].

Аналізуючи освітній процес, який проходить сьогодні в НУШ, треба виділити, що зараз активно впроваджується компетентнісне навчання через використання технології критичного мислення, що спрямоване на формування у школярів комунікативної компетентності на різних уроках, в тому числі – й на уроках англійської мови.

Іншомовна комунікативна компетентність – це необхідний для людини рівень сформованості досвіду міжособистісної взаємодії, щоб вона могла успішно жити та розвиватися у суспільстві, орієнтуючись на власні здібності та соціальний статус. Згідно з Концепцією НУШ на період до 2029 року, щоб докорінно та системно реформувати загальну середню освіти, треба запровадити новий принцип педагогіки партнерства, а випускник НУШ є вже всебічно розвиненою особистістю, здатною критично мислення [1, с. 94].

Розвиток критичного мислення – це невід’ємна частина модернізації української школи загалом та оптимізації навчання англійської мови зокрема. Інноваційні погляди на навчання іноземної мови зумовлюють головне завдання вчителя – продуктивно проводити навчально-пізнавальну діяльність учня, мета якої – реалізувати його особистісний когнітивний та креативний потенціал, що дозволяє опанувати стратегії освітньої діяльності та ефективно вивчати та використовувати англійську мову в різних ситуаціях та умовах саморозвитку та самореалізації [2, с. 891].

Загалом, розвиток критичного мислення на уроках англійської мови реалізується через такі три фази (етапи) уроку – виклик, осмислення, рефлексія («актуалізація – усвідомлення – рефлексія») – шляхом застосування різних форм та прийомів роботи («Асоціативний куш», «Мікрофон», «Fishbone» тощо).

I етап – це «Виклик». Його мета – сформуванню особистий інтерес до інформації. Триває в середньому 5 хвилин.

Учні повинні подумати та розповісти іншим (використовуючи індивідуальну, парну, групову роботу; брейнстормінг; спільні прогнозування; аналізуючи проблемні питання тощо) про те, що їм відомо про обрану тему

обговорення. Таким чином, отримані раніше знання усвідомлюються та є базою для засвоєння нових. Задача вчителя тут – узагальнювати знання дітей, допомагати кожному визначити «власні знання» й основні цілі для отримання нових.

II етап – «Осмислення». На ньому діти вивчають нову інформацію (30 хв.). Також вони відслідковують власні думки та записують у вигляді питань все те, що їм є не зрозумілим (це робиться для того, щоб потім відповісти на них).

Після того, як учень ознайомився з інформацією, він повинен сказати про те, які орієнтири/фрази/слова допомогли йому зрозуміти інформацію, а які, навпаки, заплутували. Головний принцип цього етапу – учитель дає учням право/установку індивідуально шукати інформацію, щоб потім її обговорювати та аналізувати групою.

III етап – «Рефлексія» (10 хв.). На ньому учні обдумують те, що вони вивчили та як включити нові поняття у власні уявлення. Ще вони обговорюють як отримані знання змінили їхні думки, бачення та поведінку. Відмітимо, що використання різних вправ, прийомів та методів не має чітко закріпленого місця на уроці, а здатне змінюватися по ходу відповідно до його завдань [4, с. 13].

При цьому, підбиваючи підсумки, учні вдосконалюють уміння резюмувати інформацію, викладати власні ідеї, коротко підводити підсумки, співвідносити нову інформацію з власними сталими уявленнями, тобто мислять критично – свідомо пов'язують нове з давно відомим старим.

Як бачимо, сьогодні дуже важливо розвивати критичне мислення у дітей, щоб вони стали отримувати задоволення від вивченого матеріалу, навчилися його аналізувати та робити самостійні висновки. Також це сприяє тому, що учні вчать ставити логічні запитання і творчо знаходити на них відповіді. Важливо відзначити, що технологія розвитку критичного мислення на уроках допомагає учням самим визначати напрямки у вивченні теми та самостійно розв'язувати проблеми, тобто мислити критично, по-справжньому.

Таким чином, навчальний процес вчитель має організувати так, щоб учні на уроках англійської мови вільно могли виявляти факти, розглядати варіанти розв'язання проблеми. А наприкінці уроку вони мають дійти до підкріпленого фактами осмислення власної позиції щодо поставлених на початку уроку питань за темою.

Можна підсумувати, що зазначені нами методи та прийоми розвитку критичного мислення, забезпечують глибоке усвідомлення навчального матеріалу на уроках англійської мови та суттєво збагачують словниковий

запас учнів. При цьому вони розвивають мовленнєві вміння та навички учнів, їх активність, ерудицію, творче мислення, а також формують і розвивають комунікативні компетентності.

Список використаних джерел

1. Богдан І.В. Використання технології критичного мислення при формуванні у школярів комунікативної компетентності на уроках англійської мови. *Збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції «Особливості викладання української та іноземної мови в школі: теорія та практика*. м. Херсон, 28 квітня 2020 року. Херсон: «Генезум», 2020. С. 93–96.
2. Леонтєва А. Технологія розвитку критичного мислення у формуванні комунікативної компетенції під час навчання іноземної мови. *Вісник «Молодой ученый»*, 2014. № 2. С. 890–892
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. / За заг. ред. М. Грищенка. Київ: МОН України, 2016. 34 с.
4. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови: навчально-практичний посібник. / О.С. Нікітченко, О.А. Тарасова. Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. 104 с.

Ангеліна Чваніна,
*студентка 1 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, Луцьк, Україна*
Науковий керівник –Ірина Ніколаєва,
*викладач іноземної мови вищої категорії,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

НАОЧНІСТЬ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У МОЛОДШИХ КЛАСАХ

Ключові слова: наочність, види наочності, іноземна мова, урок, мовленнєва діяльність, інформація

Наочність – один із принципів навчання, що передбачає вивчення матеріалу на основі живого й безпосереднього сприймання учнями явищ, процесів, засобів дії або їхніх зображень, які вивчаються. У процесі створення образу сприймання об'єкта поряд з відчуттям беруть участь пам'ять та мислення. Образ об'єкта, що сприймається, є наочним лише тоді, коли людина аналізує та осмислює об'єкт, співвідносить його зі знаннями, які

вона вже має. Наочний образ виникає не сам по собі, а в результаті активної пізнавальної діяльності людини.

Ступінь наочних образів уявлення може бути різним залежно від індивідуальних особливостей людини, рівня розвитку її пізнавальних здібностей і знань, а також від вихідних образів сприймання.

Наочність підвищує інтерес і увагу учнів, сприяє глибокому розумінню, ґрунтовному осмисленню та міцному засвоєнню матеріалу, що вивчається.

На сучасному етапі розвитку школи ще актуальнішим стає питання про підвищення ефективності навчання іноземного мовлення, зокрема в початковій школі. Один із шляхів оптимізації навчального процесу – активне використання наочності на уроках англійської мови.

Необхідність дотримання цього принципу зумовлена конкретно-образним характером мислення молодших школярів. Цей принцип передбачає спеціально організований показ наочного матеріалу для надання допомоги учням у розумінні і засвоєнні навчального матеріалу [1].

Успіх у навчанні і відношення учнів до предмету переважно залежить від того, наскільки цікаво і емоційно вчитель проводить заняття. Звичайно, в процесі вивчення іноземної мови учнями молодшого шкільного віку велику роль відіграє гра. Чим більше ігрових прийомів, наочності використовує вчитель, тим цікавіше проходять уроки, тим краще засвоюється матеріал.

Наочність у методиці навчання мов створює умови для чуттєвого сприймання, привносить іншу дійсність у навчально-виховний процес. Про важливість принципу наочності у навчанні іноземних мов говорили багато психологів. Так, Б. В. Беляєв писав: «...принцип наочності необхідно розглядати не як допоміжний, а як один з основних методичних принципів навчання іноземної мови, коли це навчання переслідує практичні цілі»[2].

Особливістю викладання іноземної мови у школі є те, що учні вивчають її у штучних умовах, коли необхідно широке використання засобів наочності, що виконує різні функції.

Учитель може використовувати різні засоби наочності: реальні об'єкти, їхні зображення, моделі об'єктів і явищ вивчення. Знання форм поєднання слова і засобів наочності, їх варіантів і порівняльної ефективності дає можливість учителю творчо використовувати засоби наочності відповідно до поставленого дидактичного завдання, особливостей навчального матеріалу й конкретних умов навчання.

Наочність широко використовується для розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності: слухання, говоріння, читання, письма. Завдяки наочності створюються умови для чуттєвого сприймання матеріалу, кращого

його розуміння та активного використання учнями. На уроках іноземної мови під час викладання граматики наочність застосовують для того, щоб пізнати суть граматичних явищ і практично оволодіти ними. При введенні нових слів наочність застосовується для конкретизації словесних уявлень.

Але в основному наочність застосовується для закріплення мовного матеріалу і значною мірою використовується як опора і стимулятор у розвитку навичок усної мови.

Стосовно питання про засоби наочності існують різні точки зору. Немає й єдиної класифікації видів наочності. Класифікація, запропонована А. Б. Калеріним, на наш погляд, найбільш повно відображає специфіку предмета й особливості його вивчення у школі [3].

Пропонується розрізняти:

1. Наочність предметної або інсценованої (ігрової) діяльності.
2. Іконічну наочність (малюнки фото, картинки, кадри діафільму, кінофрагменти тощо).
3. Звукову (аудитивну) наочність, тобто наочність зразкового мовлення іноземною мовою.
4. Наочність орфограмного ряду, тобто наочність записаної фрази, іншими словами, графічну наочність.
5. Модельну і табличну наочність.

На початковому етапі навчання усного іноземного мовлення в учнів виникають труднощі, пов'язані із засвоєнням формальної (звукової) і внутрішньої (змістовної) сторін мовленнєвого висловлювання. Це обумовлює необхідність наочної демонстрації як звукової, так і змістовної сторони мовлення. Використання для цієї мети засобів слухової та зорової наочності допомагає моделювати реальні сторони спілкування, створювати предметний план висловлювання й опори для реалізації навчальної мовленнєвої взаємодії [4].

Мислення учнів має наочно-дійовий характер: його умовиводи ґрунтуються переважно на безпосередніх спостереженнях. Дуже часто процес мислення у дітей ускладнюється тим, що вони не уявляють наочно колір, розміри та інші ознаки предметів, які мають стати об'єктом їхньої думки. Учні часто судять про предмети і ситуації дуже однобічно, на основі якоїсь однієї, часто неістотної ознаки: їхні умовиводи можуть ґрунтуватися не на логічних аргументах, а на основі прямого перенесення ознаки на інші подібні явища предмети. Тому вчитель мусить постійно керувати розумовою діяльністю учнів, використовуючи наочність при навчанні іноземної мови.

Наочність має велике значення у навчанні читання, як рідною, так і іноземною мовою. Вона розширює запас реальних уявлень учнів про

дійсність, полегшує пізнання, покращує запам'ятовування, підвищує увагу та інтерес учнів, сприяє розвитку в них конкретного мислення і тим самим полегшує перехід до абстрактного мислення, допомагає власне процесу абстракції, усвідомленню загального.

Список використаних джерел

1. Басіна А. Методика викладання іноземної мови в початковій школі. Київ. Шкільний світ, 2007. 115с. (Бібліотечка «Шкільного світу»).
2. Денисенко М. В. Побачив – запам'ятав – навчився! Як правильно використовувати наочність при навчанні читання англійською мовою учнів початкової школи. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2007. № 3, С. 112-116.
3. Казачінер О. С. Роль наочності у навчанні англійської мови молодших школярів. *Англійська мова та література*. 2004. № 13. С. 2-5.
4. Бабенко Т.В. Методика навчання англійської мови в початковій школі: навч. посібник. 2-ге вид. Київ, 2006. С. 140-152.

Анастасія Веснянка,
студентка 3 Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Галина Голя,
*викладач суспільних дисциплін
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: початкова школа, Нова українська школа, медіаграмотність, медіаосвіта, навчання, виховання.

Сьогодні медіаосвіта в Україні стала частиною освітнього процесу, яка спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку дитини як особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа з урахуванням стрімкого розвитку інформаційних технологій [4]. Важливо кожному з нас повністю не занурюватися у віртуальний світ, вміти діяти з інформацією і розрізняти правдиву інформацію від неправдивої, що особливо важливо в часи війни, коли ворог веде інформаційну війну.

Сучасні діти входять в медіапростір ще в дошкільному віці, оскільки починають користуватися гаджетами, дивитися телебачення, сприймати зовнішню рекламу. Тому сьогодні надважливим завданням, яке ставить перед собою Нова українська школа, є формування соціальноактивної особистості, яка легко та грамотно взаємодіє в соціумі. Здобувачі освіти, починаючи з початкової школи, повинні знати, що таке медіаграмотність та пізнавати основи сучасної медіаосвіти. Випусник Нової української школи – це всебічно розвинена особистість, яка здатна творчо та критично мислити у будь-яких життєвих ситуаціях [2].

На сьогодні затверджено «Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні» [1]; продовжується Всеукраїнський експеримент з масового впровадження наскрізної медіаосвіти у педагогічну практику; медіаосвітній компонент впроваджено у стандарти початкової освіти, професійної, зокрема педагогічної, діють численні громадські організації, які за грантової підтримки проводять численні тренінги, вебінари, воркшопи; проводяться наукові дослідження щодо різних феноменів психології масової комунікації, кіберсоціалізації підлітків, цифрової безпеки старшокласників, медіаризиків та медіазалежностей. Проте, гостро стоїть проблема системності та узгодженості дій різних суб'єктів медіапросвіти широких верств населення. Організатори поставили собі за мету об'єднати вже розроблені програми з медіаграмотності та узгодити єдину дорожню карту розвитку. Для участі в дискусіях були запрошені фахівці медіасфери, координатори державних та громадських медіапроектів, медіапсихологи та медіапедагоги. Кожен поділився своїм досвідом поширення медіаграмотності та власним баченням вирішення актуальних проблем медіапросвіти пересічних громадян протягом життя: від дошкільнят до осіб третього віку [4].

Медіаграмотність – сукупність знань, умінь та навичок, що дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати різноманітні повідомлення для різних типів медіа. Окрім того, медіаграмотність передбачає вміння розуміти й аналізувати, як медіа функціонують у суспільстві та який вплив вони мають [3].

Медіаграмотна особистість – людина, яка спроможна знайти інформацію-відповідь на своє запитання, виконує елементарні дії з інформацією: знаходить, обробляє, отримує і передає. У сучасному світі бути медіаграмотною особистістю надважливо, оскільки медіаграмотна людина сьогодні здатна самостійно оптимально використовувати знайдену інформацію, оминуватися нею з іншими, свідомо її використовувати в реальному житті та в медіапросторі [1].

Основним завданням Нової української школи є підготувати здобувачів освіти до життя в суспільстві і оптимальної взаємодії з ним, навчити дітей необхідних навичок, які допоможуть їм у повсякденному житті. У двадцять першому столітті, де більший відсоток інформації оцифрованої, дитина має вміти критично оцінювати знайдену інформацію, знати яким джерелам інформації можна довіряти, як дотримуватися нететикету, не стати жертвою маніпуляцій в інтернеті, вміти розрізняти фейкові джерела інформації і відрізняти фейкові новини від дійсних [2].

Інформація, яку людина отримує щодня через ЗМІ та соціальні мережі, формує її свідомість. Типова освітня програма початкової школи передбачає змістову лінію «Досліджуємо медіа», відповідно до якої здобувачі освіти мають набути навичок, пов'язаних із медіапродуктами. Інтегрована в початкову школу, медіаосвіта допомагає школярам критично мислити, вчитися шукати й перевіряти інформацію, аналізувати медіаповідомлення і самостійно створювати такі медіапродукти [2]. Починаючи з 2021 року, Міністерство культури та інформаційної політики заснувало платформу «Фільтр. Національний проект з медіаграмотності», де зібрано матеріали для всіх, хто прагне зробити медіаграмотність своєю життєвою навичкою.

Перш ніж викладати медіаграмотність школярам, вчителі мають самі зрозуміти, що це за навичка та чому без неї не обійтися в сучасному світі. Із цим погоджуються й експерти організації «Інтерньюз-Україна» та студії онлайн-освіти EdEra. Разом вони розробили комплексний курс з медіаграмотності для вчителів. Завдання курсу – не лише навчити вчителів медіаграмотності та дати їм інструменти для викладання, а й показати, чому ця навичка така важлива для сучасного інформаційного суспільства. За допомогою комплексної системи частин курсу можна реалізувати це завдання. Ця комплексна система включає в себе:

1) теорії з практичними кейсами про медіаграмотність для вчителів. Основним завданням цієї частини є пояснити педагогам важливість медіаграмотності у XXI столітті; показати, як медіаграмотність впливає на повсякденне життя; дати практичні інструменти для критичного осмислення інформації.

2) програми уроків та відеокейси для дітей. Це інструменти, які допоможуть педагогам провести уроки з медіаграмотності. Під час розроблення програм уроків та відеокейсів ми послуговувалися принципом «навчатися граючись».

3) методичні матеріали, які складаються з трьох мініпідручників: для молодшої, середньої та старшої школи. У них зібрано ігри, завдання, робочі

аркуші, які у поєднанні з програмою та відеокейсами урізноманітнюють уроки [3].

Отже, нині медіаграмотність стає важливою компетентністю як за кордоном, так і в Україні. Набувати навичок критичного мислення варто ще зі школи, адже, на думку експертів НУШ, «у світі, яким керує інформація, дитина мусить вміти її критично оцінювати, знати, яким джерелам можна довіряти, що таке фейкові новини та як захиститися від маніпуляцій» [4]. Завданням сучасних педагогів є безупинний розвиток та вдосконалення системи медіаосвіти в Україні для різних вікових категорій здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Медіаграмотність: корисні матеріали. URL: <https://msu.edu.ua/library/mediahramotnist-korysni-materialy/> (дата звернення: 31.10.2022 р.).
2. Медіаграмотність. З чого почати. URL: <https://nus.org.ua/articles/mediahramotnist-z-chogo-pochaty/> (дата звернення: 31.10.2022 р.).
3. Як вчити та вчитися медіаграмотності в школі. URL: <http://blog.ed-era.com/miediahramotnist-v-shkoli/> (дата звернення: 31.10.2022 р.).
4. Медіаосвіта в Україні: вимоги часу чи модний тренд?. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3139492-mediaosvita-v-ukraini-vimoga-casu-ci-modnij-trend.html (дата звернення: 31.10.2022 р.).

Мирослава Троцюк

*студентка 4 курсу КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради м.Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Майя Федорець,
*викладач іноземної мови КЗВО «Луцький педагогічний
коледж» Волинської обласної ради м.Луцьк, Україна*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Поява нових викликів часу змушує відповідати на них модернізацією шкільної освіти. Ці виклики породжують нові вимоги до освіти та її результатів і тому вимагають розробки нового покоління освітніх стандартів. Основна мета освіти – виховання, соціально-педагогічна підтримка становлення і розвиток високоморального, відповідального, творчого, ініціативного, компетентного громадянина України. Ефективність навчально-виховного процесу повинна забезпечуватися інформаційно-

освітнім середовищем – системою інформаційно-освітніх ресурсів та інструментів, що забезпечують умови реалізації основної освітньої програми навчального закладу.

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, визначених Державною національною програмою «Освіта. Україна XXI сторіччя», є необхідність «досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов» [2]. На відміну від інших предметів, іноземна мова – це ціла галузь знань, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя. Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами шляхом інноваційних технологій. Тому їх використання визначене як один з пріоритетних напрямів реформування освіти.

Сучасні інноваційні технології в освіті – це використання інформаційних та комунікаційних технологій, проектна робота в навчанні, робота з навчальними комп'ютерними й мультимедійними програмами, дистанційні технології в навчанні іноземних мов, створення презентацій у програмному середовищі Microsoft PowerPoint, використання ресурсів всесвітньої мережі Інтернет.

Ці технології допомагають реалізувати особистісноорієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їхнього рівня знань.

Інноваційна діяльність – це одна з найбільш доступних і ефективних форм розвитку навичок комунікативної компетенції у школярів, що створює умови для соціалізації особистості та розвитку її самостійності, креативності та активності. Важливим компонентом є створення комфортних психологічних умов, в яких учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Для формування комунікативної компетентності, зокрема комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань, умінь і навичок, використовуються новітні методи навчання, що поєднують комунікативні та пізнавальні цілі. Сучасні технології навчання іноземних мов, які базуються на інноваційному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу.

Специфіка іноземної мови як навчального предмета полягає в тому, що спілкування є не тільки кінцевою метою навчання, а й засобом її досягнення. Саме вчитель робить усе можливе і неможливе для цього.

Інтерактивне навчання – це навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою

взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань та розвитку особистісних якостей учнів.

Навчальний матеріал легше засвоюється й довше зберігається в пам'яті в тому випадку, коли учень не пасивно сприймає те, що говорить учитель, а активно діє під час вивчення матеріалу.

Сучасному вчителю важливо знати новітні технології викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб та інтересів учнів. Методи навчання не є простими алгоритмізованими одиницями, їх раціональне та вмотивоване використання на заняттях з іноземної мови вимагає креативного підходу від вчителя.

До сучасних технологій належить технологія співпраці, яку зараз активно впроваджують в навчальний процес. Основна ідея полягає в створенні умов для активної спільної діяльності учнів в різних навчальних ситуаціях.

Найбільш ефективними є такі форми парної та групової роботи:

- мозковий шторм (brain storm);
- обмін думками (think-pair-share);
- парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші.

Ці форми роботи сприяють розширенню знань та вмінь учнів. У процесі спілкування учні навчаються розв'язувати складні задачі на основі аналізу обставин і відповідної інформації. Однією з технологій, що забезпечує дитиноцентричне навчання, є метод проектів як спосіб розвитку творчості, пізнавальної діяльності, самостійності.

Використання інтерактивної дошки на уроці також значно збільшує ефективність навчання учнів у школі.

Можна виділити такі переваги сучасних технологій навчання:

- устанавлення дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування;
- учні мають можливість бути більш незалежними й упевненими в собі;
- учитель заохочує учнів до співпраці, підбадьорює їх, вони не бояться припускатися помилок;
- учні мають можливість подолати страх перед мовним бар'єром;
- викладач не домінує;
- слабкі учні можуть отримати допомогу від більш сильних;
- кожен учень, залучений до роботи, має певне завдання;
- учні можуть використовувати свої знання й досвід, набутий раніше.

Отже, навчання іноземних мов буде ефективним саме завдяки комплексному застосуванню засобів сучасних технологій та залежить від

здатності вчителя застосовувати гуманістичний підхід до навчання, від розуміння необхідності відмовитися від авторитарного методу викладання.

Процес навчання іноземної мови – не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня. Він потребує напруженої розумової роботи дитини та її власної активної участі в процесі. Цього можна досягти тільки активним навчанням за допомогою інноваційних освітніх технологій.

Сьогодні в центрі уваги – учень, його особистість, неповторний внутрішній світ. Тому основна мета сучасного вчителя – вибрати методи та форми організації навчальної діяльності учнів, які оптимально відповідають поставленій меті розвитку особистості. Інноваційні форми навчання сприяють організації та активізації навчальної діяльності школярів, підвищують результативність навчання, створюють сприятливий мікроклімат на уроках англійської мови.

Список використаних джерел

1. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. Київ, 2002. 98 с.
2. Традиції та інновації в методиці навчання іноземних мов: навч. посіб. для студ. і вчит. / за ред. М. Є. Сусіденко. Київ: Літера. 2007. 267 с.

Софія Кичка,

*студентка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м.Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Алла Бляшевська,

*кандидат педагогічних наук, доцент
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м.Луцьк, Україна*

ЛІНГВОПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННЯ

Ключові слова: діяльність, мовленнєва діяльність, мова, мовлення, види мовленнєвої діяльності, продуктивні і рецептивні види мовленнєвої діяльності, усне та писемне мовлення, звукова і графічна системи мови, спілкування, мотив, способи формування думки, сторони мовлення, навички мовлення та мовленнєві уміння.

Діяльність людини означає процес активної цілеспрямованої взаємодії суб'єкта з середовищем.

Діяльність є невід'ємною частиною життя людини.

У людини поряд із науковою, державною, політичною та іншими існує найпоширеніша – мовленнєва діяльність. Без неї неможлива будь-яка інша, адже, вона передує, супроводжує, а іноді формує, складає основу діяльності.

Мовленнєва діяльність – це цілеспрямований, активний, опосередкований мовою та зумовлений ситуацією спілкування процес прийому і видачі мовленнєвого повідомлення у взаємодії людей між собою [2].

Мовленнєва діяльність може входити, як і до іншої, більш ширшої діяльності (трудової, пізнавальної), і може бути й самостійною діяльністю.

Співвідношення таких понять, як мова, мовлення і мовленнєва діяльність.

Мова – це людський засіб спілкування в духовному і практичному житті людини та є системою знаків для передавання, приймання і використання інформації.

Мова як система є суспільним явищем, вона є сталою, постійною, має нормативний характер та зобов'язує кожного, хто нею користується, підпорядковуватися її законам.

Мовлення – це акт вживання людиною мови для спілкування [1].

Мовлення є динамічним, індивідуальним та ситуативно зумовлене. Найуніверсальнішим засобом комунікації є мовлення.

Мову та мовлення, як внутрішні засоби та способи її реалізації включає саме **мовленнєва діяльність**.

Розрізняють такі 4 основні **види мовленнєвої діяльності**: аудіювання, говоріння, читання та письмо.

Говоріння і письмо є **продуктивними** видами мовленнєвої діяльності, а аудіювання та читання – **рецептивними**.

При аудіюванні та читанні людина одержує мовленнєву інформацію (сприймає і розуміє думки інших людей), а у процесі говоріння та письма вона висловлює свої думки. Аудіювання та говоріння входять до **усного мовлення**, а читання і письмо – до **писемного мовлення**.

Матеріальною основою аудіювання та говоріння є **звукова система мови**, а матеріальною основою читання і письма є **графічна система мови**.

У закладах загальної середньої освіти метою навчання іноземної мови є саме спілкування мовою, що вивчається.

Спілкування – це взаємодія двох і більше людей, спрямована на узгодження й об'єднання їх зусиль з метою налагодження стосунків і досягнення спільного результату [2].

Спілкування може виступати як форма взаємодії суб'єктів і реалізувати їх суспільно-комунікативну діяльність.

Мовленнєва діяльність має такі необхідні компоненти: мотив діяльності, її предмет, засоби та способи реалізації мовленнєвої діяльності, продукт і результат.

Мотив – це усвідомлена спонукальна причина дій і вчинків людини, в основі якої лежать різноманітні потреби.

Предмет діяльності може бути матеріальним та ідеальним.

Предмет мовленнєвої діяльності, як підкреслює І. О. Зимня, є ідеальним — це думка як форма відображення предметів та явищ реальної дійсності.

Мета рецептивних видів мовленнєвої діяльності — аудіювання та читання, а висловлювання думки є метою продуктивних видів мовленнєвої діяльності – говоріння і письма.

Засобом існування, формування та вираження думки є система мови, її лексичні, фонетичні та граматичні засоби.

В залежності від форм спілкування може бути три **способи формування думки:**

По-перше, це внутрішній, тобто людина включається у рецепцію або думання. По-друге, це зовнішній усний, тобто людина включається у говоріння. По-третє, це зовнішній письмовий, тобто людина включається у спілкування з відсутнім партнером у письмовій формі.

Продуктом діяльності є те, в чому вона втілюється. Висловлювання та текст є продуктом говоріння. Розуміння прослуханого або прочитаного тексту є продуктом аудіювання.

Результат мовленнєвої діяльності може виражатися у реакції — відповіді людини. Це коли виражається певна реакція чи емоція людини на прочитаний або прослуханий текст.

Будь-який об'єкт можна членувати на одиниці або на певні елементи.

Оскільки одиницею діяльності є дія, то одиницею мовленнєвої діяльності є мовленнєва дія. Мовленнєві дії реалізуються на рівні судження, що виражаються у формі речення. Мовленнєвою дією в рецептивних видах мовленнєвої діяльності виступає насамперед смислове рішення та умовивід.

У системі мовленнєвої діяльності є три підсистеми дій, які в свою чергу співвідносяться з трьома **сторонами мовлення:**

- 1) структурною або граматичною;
- 2) семантичною або лексичною;
- 3) виражальною або фонетичною для усної форми мовлення і графічною для письмової форми мовлення.

На виконання певного окремого простого завдання спрямована кожна мовленнєва дія.

Підсистеми дій мовленнєвої діяльності створюють єдине нерозривне ціле, яке можна розділити лише умовно.

У процесі виконання мовленнєвих дій формуються **навички мовлення**, а у процесі певного виду мовленнєвої діяльності – **мовленнєві уміння**.

Отже, щоб здійснити мовленнєву діяльність, насамперед потрібно володіти мовленнєвими діями так, щоб вони не відволікали увагу учасників спілкування. Мовленнєву діяльність людини насамперед звернено до інших людей, які цю мову розуміють. Для людини спілкування – це те, що робить її людиною, що забезпечує соціалізацію.

Список використаних джерел

1. Ніколаєва.С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах, 2-е вид., Київ: Ленвіт, 2002. С.59-61.

2. Мовленнєве спілкування. Види спілкування. URL: <https://vcf.vn.ua/tema-4-movlennyeve-spilkuvannya-vidi-spilkuvannya/> (Дата звернення 30.10.2022).

3. Що таке спілкування? URL: <https://senfil.net/index.php?newsid=325> (Дата звернення 30.10.2022).

Єлизавета Кисляк, Вікторія Вольська,
*студентки 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Оксана Кузьмич,
*викладач іноземної мови КЗВО «Луцький педагогічний
коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

*Ключові слова: ігрові технології; іноземна мова; початкова школа;
компетентісно орієнтоване навчання.*

Перехід від дошкільного віку до шкільного є важливим етапом у житті дитини, який пов'язаний не лише зі зміною її розвивального середовища, а й із подальшим розвитком психіки, особливо пізнавальної та особистісної сфери. Із цього моменту гра як провідний вид діяльності дошкільника поступається перед навчальною діяльністю, яка істотно змінює мотиви поведінки учня, відкриває нові джерела розвитку його пізнавальних і

моральних сил. Утім, гра в молодшому шкільному віці не лише не втрачає свого психологічного значення як бажана діяльність, а й продовжує розвивати психічні функції дитини, насамперед увагу, пам'ять, мислення, увагу, навички спілкування в іграх із правилами тощо. Крім того, гра як вільна діяльність не лише розвиває інтелект дитини, але й приносить їй задоволення та радість. На думку психологів, дитяча гра – це вид діяльності, який виник історично, й полягає у відтворенні дітьми дій дорослих і стосунків між ними в особливій умовній формі [3].

У дітей молодшого шкільного віку ефект гри ґрунтується на мимовільному запам'ятовуванні. Гра є тією самою діяльністю, яка створює емоційно стимулювальну зацікавленість і сприяє мимовільному запам'ятовуванню. На думку педагогів, гра – вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення та засвоєння суспільного досвіду, в якому складається й удосконалюється самоврядування поведінкою [3].

У Новому словнику методичних термінів і понять гри на заняттях з мови визначено як «форму діяльності в умовах ситуацій, що спеціально створюються з метою закріплення й активізації навчального матеріалу в різних ситуаціях спілкування» [1].

Утім, нам потрібно визначитися з ключовим концептом нашого дослідження – «ігрові технології», які є складником педагогічної технології. Поряд із терміном «педагогічна технологія» у педагогіці також використовуються такі поняття, як «технологія навчання» й «освітня технологія». При цьому чіткого розмежування між ними поки не встановлено. Педагогічна технологія по-різному трактується вченими, а саме: як сукупність засобів і методів навчання й виховання, проект педагогічної системи як сукупність психолого-педагогічних установок, інструментарій педагогічного процесу; як послідовна взаємопов'язана система дій педагога; як педагогічний процес; як модель педагогічної діяльності тощо. Але найбільше імponує ємне й конкретне визначення В. М. Монахова, за яким педагогічна технологія – це «продумана в усіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя» [2].

У методиці навчання іноземних мов гри (часто вживається «ігрові технології») розглядають як ситуативно-варіативну вправу, в якій створено можливість багаторазового повторення мовного матеріалу в умовах, максимально наближених до реального мовленнєвого спілкування, з властивими йому ознаками – емоційністю, спонтанністю, цілеспрямованістю мовленнєвої взаємодії [2].

Гра є ефективним засобом навчання іноземної мови, що охоплює різні види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо). Ігрова діяльність допомагає в оволодінні іноземною мовою, а, крім того, учні відчують емоційне задоволення як у процесі гри, так і під час досягнення результатів.

Проведення уроків іноземної мови з використанням ігрового матеріалу активізує школярів, сприяє досягненню високої результативності знань і виховує любов до іноземної мови. Ігри створюють відповідно до вимог шкільної програми з урахуванням психологічних особливостей та пізнавальних можливостей учнів, і своїм змістом вони мають бути спрямовані на розвиток мовлення та самостійну пошукову роботу школярів. У методиці навчання іноземних мов розроблено класифікацію ігор, описано їх місце та можливості у процесі навчання різних аспектів мови та видів мовленнєвої діяльності. Детальніше зі систематикою ігор, які використовуються у практиці навчання іноземних мов у початковій школі, та їх характеристикою можна ознайомитися у публікаціях провідних вчених в науковому часописі Інституту педагогіки НАПН України «Український педагогічний журнал» [1].

Утім, варто зазначити, що в навчально-виховному процесі початкової школи найбільш поширеними є дидактичні (навчальні) ігри, які є засобом формування в учнів нових знань, умінь і навичок. Дидактичні ігри сприяють розв'язанню комунікативних завдань навчання іноземних мов, відповідають психолого-віковим особливостям і фізіологічним можливостям учнів 1-4 класів, ураховують їхні потреби та інтереси, розвивають спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, мову, сенсорну орієнтацію, кмітливість тощо.

До важливих умов проведення дидактичної гри у процесі оволодіння іноземною мовою учнями молодшого шкільного віку доцільно віднести:

- доступність змісту гри психологічним особливостям і віковим можливостям учнів початкової школи, їхньому навчальному досвіду, інтересам і потребам;
- відповідність змісту гри меті та завданням уроку;
- проведення ігор на основі ситуацій, які адекватні реальним ситуаціям спілкування;
- урізноманітнення видів дидактичної гри в навчальному процесі;
- використання ігор, які стимулюють мотивацію навчання, викликають в учнів інтерес і бажання вдало виконати поставлене завдання, сприяють удосконаленню їхніх фізіологічних якостей та адаптації до шкільного соціуму;

- організація навчальної співпраці вчителя й учнів на всіх етапах дидактичної гри [1].

Не заперечуючи важливості ігрової діяльності, дослідники звертають увагу на те, що надмірне захоплення ігровими формами роботи на уроках іноземної мови в початковій школі виробляє в учнів дещо легковажне ставлення до предмета [3].

Крім того, перед іноземною мовою, як і перед будь-яким навчальним предметом, стоїть завдання формувати загальнонавчальні вміння, які представлено в Державному стандарті та навчальній програмі. Усе це говорить на користь збалансованого підходу до поєднання трьох видів діяльності на уроках іноземної мови. Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, поняття «ігрові технології» вміщує різні методи та прийоми організації освітнього процесу у формі ігор. На відміну від ігор взагалі, навчальна гра має суттєву відмінність – чітко поставлену мету навчання та відповідний їй результат, які мають навчально-пізнавальну спрямованість. Ігрова діяльність на уроках іноземної мови є різновидом активної діяльності школярів, у процесі якої вони оволодівають мовою як засобом спілкування. Основою ігрової діяльності є ігрова ситуація, яка є засобом стимулювання до оволодіння іноземною мовою.

Використання ігрових технологій є одним з основних способів мотивації усного іншомовного спілкування учнів початкової школи. Окрім того, ігрове навчання іноземної мови сприяє розвитку їхньої уваги, мовлення, мислення, рефлексії та забезпечує особистісне зростання кожного учасника гри. Ігри сприяють здобуванню знань і мовленнєвого досвіду не в разі потреби, а за бажанням самих школярів. Навчальна діяльність учнів молодшого шкільного віку має будуватися на творчому використанні ігрових дій, які найбільше задовольняють їхні вікові потреби та інтереси. Подальшою своєю науковою роботою ми вбачаємо розроблення класифікації ігор для компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів першого рівня повної загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Полонська Т. К. Ігри як засіб компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 3. С. 109-115.
2. Ніколаєва С. Ю. *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах*. Київ. 328с.
3. *Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2021-2022 н.р.*

Вікторія Вовчок,
*студентка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Валентина Триндюк,
*кандидат педагогічних наук, старший викладач
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: МЕТОД КАЛЛАНА

Ключові слова: комунікативні навички, метод Каллана, особливості методу Каллана, використання автентичних матеріалів

Потреба в спілкуванні – одна з найважливіших у житті людини, яка не може повноцінно існувати і розвиватися без соціуму. Комунікація необхідна людині для набуття певних знань, умінь, способів діяльності, соціального досвіду і є одним з найважливіших факторів розвитку особистості [1, с. 6].

Актуальність теми розвитку комунікативних навичок на занятті іноземної мови обумовлена сучасною тенденцією вміння спілкуватися не лише на уроках іноземної мови, а й у повсякденному житті, задля успішної самореалізації дітей у майбутньому та для кар'єрного росту у професійній діяльності. Також ця тема буде корисною для розгляду та вивчення майбутніми педагогами.

Тому метою є проаналізувати основні аспекти комунікативних навичок на занятті іноземної мови, а також розглянути один із нетрадиційних методів вивчення іноземної мови – метод Каллана, як один із методів розвитку усного мовлення.

Комунікативний метод є одним із провідних методів на заняттях іноземної мови. Недостатньо лише володіти іноземною мовою на високому рівні, для повноцінної взаємодії у суспільстві потрібно також велику увагу приділяти спілкуванню та вмінню співпрацювати з оточуючими.

Поняття комунікативності, комунікативних умінь і навичок особистості розглядається в аспектах прагнень до взаємодії та спілкування, ініціативності при налагодженні комунікативних контактів, енергійності у процесі спілкуванні. В історичних рамках початок минулого століття був відправним для дослідників у зверненні до проблеми комунікативності в спілкуванні, а в перекладах з різних мов комунікація означає спілкуюся, повідомляю, поєдную, пов'язую [2, с. 7].

У наш час комунікація поступово відходить на другий план і тому важливо з шкільних років навчити дітей ефективного використання навичок

спілкування у колективі. Від рівня їх сформованості залежить не тільки успішність дітей у навчанні, а й процес їх соціалізації і загальний розвиток. Розвивати ці навички досить ефективно можна на заняттях іноземної мови.

У початковій школі закладаються основи володіння іноземною мовою: починають формуватися фонетичні, лексичні, граматичні, орфографічні навички, а також такі види мовленнєвої діяльності, як аудіювання, говоріння, читання та письмо.

Одним з методів, який спрямований на розвиток усного мовлення, є метод Каллана. Метод Робіна Каллана був розроблений ще в 60-х роках минулого століття у Великобританії і вперше був використаний в Callan School of London (Лондонська школа Каллана – сьогодні найбільша школа вивчення англійської мови у Європі, розрахована на 2000 учасників навчального процесу). Після того, як метод був успішно апробований і його використання дало незрівнянні результати, його почали використовувати в інших школах Британії та по всьому світові [3, с. 2].

Розглянемо деякі особливості методу Каллана, які відрізняють його від стандартних методів навчання. По-перше, даний метод передбачає запитання-відповідь, учитель ставить запитання, а учні відповідають, що є яскравим зразком розвитку комунікації. По-друге, впродовж занять розмова ведеться виключно англійською мовою, тож учні вчаться формулювати речення відразу англійською, не перекладаючи їх з рідної мови.

Також характерною особливістю цього методу є те, що вчитель виправляє помилки учнів, повторюючи їх, після чого учні вимовляють ту чи іншу мовну структуру за вчителем. Такий підхід до виявлення і виправлення помилок сприяє покращенню опанування учнями англійської мови.

Абсолютно справедливо метод Каллана можна віднести до комунікативних методів. У процесі навчання за комунікативним методом учні набувають здатності користуватись мовою, спілкуючись один з одним. Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. Це можуть бути діалоги, різноманітні ігри та проекти англійською мовою. Серед переваг методу варто відзначити вдосконалення навичок усного мовлення учнів, також долається страх перед помилками [3, с. 3].

Використовуючи метод Каллана, вчителів варто пропонувати учням для вивчення різноманітні теми, які є цікавими та актуальними під час спілкування в сучасному світі. Через відсутність інтересу до вивчення теми, діти будуть неохоче виконувати вказівки вчителя, не зосереджуючи уваги на розумінні та усвідомленні матеріалу.

Таким чином, протягом навчання у початковій школі велику увагу слід приділяти розвитку комунікативних навичок, адже це, перш за все, вміння правильно спілкуватися і найкраще воно реалізується на заняттях іноземної мови.

Метод Каллана можна успішно застосовувати при підготовці конспектів занять з англійської мови у початковій школі. За допомогою цього методу учні вчаться взаємодіяти не лише з вчителем, а й один з одним. При такому підході матеріал постійно повторюється, що є ключем для швидкого вивчення іноземної мови та для розвитку комунікативних навичок. Ці навички, які учні отримують у початковій школі, допоможуть їм в майбутньому легко знаходити спільну мову з людьми, а отже і самореалізуватися у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Пономарьова. К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: навч. посіб. Київ : 2019. 131с.

2. Шитікова Д. А. Формування комунікативних умінь і навичок учнів початкових класів в освітньому процесі. Кваліфікаційна робота. Чернівці. 2021. 107 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3742/1/educ_2022_151.pdf. [Дата звернення 30.10.2022]

3. Харкевич Б. Ю. Метод Каллана як можливість підвищення навчальних досягнень учнів професійно-технічних закладів при вивченні іноземних мов. Клевань: 2018. 5 с. URL: (https://wp.nmc-pto.rv.ua/DOK/IS_2018/Harkevich.pdf). [Дата звернення 30.10.2022]

Тетяна Масюк,

студентка 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Вікторія Дацюк,

викладачка циклової комісії словесних дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Ключові слова: ігрові технології, учні молодших класів, технологія навчання, гра, навчальний процес, пізнавальна діяльність учнів.

Проблема виховання особистості дитини на основі особистісно орієнтованого підходу зумовила зміну пріоритетних цілей початкової школи. Кожна дитина має відчувати себе повноправним суб'єктом навчальної діяльності. Тому виникає потреба в оновленні вчителями початкових класів педагогічного інструментарію [1, с. 21]. Зокрема, використання ігрових технологій навчання є особливо ефективним і дозволяє значно підвищити пізнавальну діяльність учнів молодших класів, бо саме гра є основним видом діяльності дітей молодшого шкільного віку. Ігрові технології навчання – це особлива форма взаємодії вчителя і учнів, яка спрямована на засвоєння навчального матеріалу, підвищення якості освіти, розвиток творчої індивідуальності учнів. Їх використання дає можливість досягти високих результатів навчання та значно урізноманітнити навчальний процес.

Видатний педагог В. Сухомлинський вважав, що навчальний процес у сучасній школі повинен розвивати всемогутню радість пізнання. Лише тоді, коли дитина зацікавиться матеріалом, у нього виникне бажання дізнатися про нього більше. Ефективне навчання неможливе без активізації пізнавальної діяльності, розвитку творчих здібностей. Також він підкреслював, що без гри нема і не може бути повноцінного розумового розвитку, бо гра – це величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається животворний потік уявлень, понять про оточуючий світ [2].

Основне завдання сучасної школи – формувати гармонійно розвинену особистість. Важливим компонентом цього складного і багатогранного процесу є мовленнєвий розвиток дитини, оскільки від вільного володіння словом значною мірою залежить загальний розвиток людини, формування її світогляду, вміння налагоджувати стосунки з іншими людьми, самореалізація в суспільстві.

На уроках української мови у початковій школі завдяки елементам гри можна створити доброзичливий настрій, позитивну атмосферу та бажання вчитися. Ігрові технології навчання можна використовувати на різних етапах уроку з цього предмету: для ознайомлення дітей з новим матеріалом, а також його закріплення, повторення, осмислення, формування умінь і навичок. Але слід зазначити, що використання ігрових технологій під час написання контрольних робіт чи протягом всього уроку при вивченні нового матеріалу є недоречним та малоефективним.

Необхідно забезпечити систематичність та цілеспрямованість використання ігрових технологій, адже вони не лише розвивають пам'ять, увагу, мислення, творчі здібності та мовлення молодших школярів, але й вчать порівнювати, класифікувати, узагальнювати предмети тощо.

Доцільно використовувати елементи гри при формуванні граматичних понять на уроках української мови у початкових класах. Учні знайомляться з такими частинами мови, як іменник, прикметник, дієслово, займенник, числівник, прислівник, прийменник. Тому для того, щоб вони здобули практичні навички, усвідомили роль кожної частини мови та її основні граматичні категорії у мовленні, вчителю необхідно підбирати цікаві вправи, мовні ігри, які можуть полегшити розуміння навчального матеріалу, сприяти його закріпленню, розширювати словниковий запас учнів, розвивати інтерес та любов до рідної мови.

Доречними вважаємо використання таких ігрових прийомів:

- «Так чи ні» (вчитель називає твердження, а учні плескають у долоні, якщо воно правильне, якщо ні – мовчать);
- «Ланцюжок» (зміст цієї гри в тому, що наступний гравець повинен сказати назву предмета, що починається з тієї ж букви, якою закінчується назва предмета (назву частини мови) запропонованого попереднім гравцем. Так гравці повинні виконувати дії по чергово відповідно до певного правила. Ця гра може використовуватися на будь-якому етапі уроку: актуалізація знань, закріплення знань, тощо);
- «Хто зайвий? Що зайве?» (на картках або на дошці записані назви предметів, явищ (малюнків). Потрібно підкреслити або вибрати зайве);
- «Слідчі» (учні повинні знайти помилки у тексті/словах тощо);
- «Чарівний мішечок» (у торбинці містяться різноманітні предмети, які учні повинні описати);
- «Подай сигнал» (використовуються сигнальні картки. Можна застосувати при вивченні числа іменників);
- «Засели будиночки – роди» (для цієї гри виготовляються 3 будиночки з прорізами: чоловічий рід, жіночий рід, середній рід. Клас поділяється на 3 команди. Кожна команда отримує свій будиночок-рід. На столі у вчителя розміщені картки із надрукованими словами. Будиночки прикріплені до дошки. Учні по чергово підходять до столу і вибирають картку зі столу, «заселяючи» її у потрібний будиночок. Перемагає той ряд, який найшвидше заселить свій будиночок).

Використовуючи гру «Чарівний мішечок» можна закріпити різноманітні вміння й навички. Набір предметів у мішечку не випадковий. Він може щоразу змінюватися залежно від мети уроку.

При вивченні іменника як самостійної частини мови варто запропонувати учням гру «Лото назв». На картках написано по декілька слів, які означають назви предметів. Вчитель розкриває зміст певного слова, а учні повинні знайти його на картках і закрити.

Але одну і ту ж гру не варто використовувати надто часто, та як виникає небезпека втрати інтересу учнів до неї, бо зникає новизна. Тому потрібно постійно вносити у зміст щось нове, не змінюючи ігрові дії.

Використання ігрових технологій на уроках української мови у початкових класах сприяє розвитку ключових компетентностей молодших школярів, вони навчаються самостійно отримувати знання і реалізовувати їх на практиці. Під час ігрової ситуації необхідно заздалегідь планувати діяльність учнів, спрямовуючи їх на досягнення мети. Ігрове завдання, яке стоїть перед молодшими школярами має збігатися з навчальним та бути під силу кожній дитині [1, с. 22].

Також застосування ігрових технологій на уроках української мови вимагає від вчителя більш глибокої методичної підготовки, на відміну від традиційних методів навчання, тому це потребує більшої витрати часу та сил. Проте, засвоєння знань учнями відбувається у ненав'язливій формі, що суттєво покращує запам'ятовування матеріалу. Хоча використання ігрових технологій не є основним методом навчання, вони значно урізноманітнюють навчальний процес, розширюють індивідуальні можливості учнів та збагачують практику вчителів.

Отже, впровадження ігрових технологій в навчально-виховний процес є важливим кроком для кращого засвоєння знань, вдосконалення вмінь та навичок [2, с. 61]. Вчитель має можливість по-новому взаємодіяти з учнями початкових класів, адже для них гра є найцікавішою діяльністю, джерелом психічного та фізичного здоров'я, основою розвитку творчих здібностей. Тому застосування вчителями початкових класів ігрових технологій на уроках української мови сприятиме підготовці творчих особистостей, які готові до активної діяльності та самовдосконалення. Саме у грі формуються позитивні риси характеру – дисциплінованість, ініціативність, кмітливність, стриманість, рішучість, винахідливість та організованість.

Список використаних джерел

1. Алendarь Н. Застосування ігрових технологій на уроках у початкових класах. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. Серія : Педагогічні науки. Луцьк, 2017. № 1 (350). С. 21-25.

2. Батраченко О. В. Використання ігрових технологій в освітньому процесі як засіб соціалізації особистості дитини (нетрадиційне засідання педагогічної ради у форматі тренінгу). *Завуч. Усе для роботи*. 2018. № 11-12. С. 42-50.

3. Лахай С. В. Дидактична гра як засіб розвитку логічної пам'яті молодших школярів на уроках рідної мови. *Початкове навчання та виховання*. 2013. № 11. С. 2-7.

4. Пузан Ю.В. Застосування ігрових технологій на уроках у новій українській школі. *Міжнародний мультидисциплінарний журнал «ЛОГОС. Мистецтво наукової думки»*. 2019. № 6. С. 61.

Тетяна Шмат,
студентка I курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Галина Голя,
викладач суспільних дисциплін КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ

Ключові слова: медіакомпетентність, медіаграмотність, медіаосвіта, вихователь, освітній процес.

Ми живемо у потужному інформаційному потоці. Щодня, щогодини та щохвилини ми опрацьовуємо безліч різноманітної інформації. Кількість повідомлень зростає щодня. Теперішнє медіа суспільство – це мережеве суспільство. Ми перебуваємо в контактi з іншими в режимі 24/7 через електронну пошту, смартфони, онлайн-ігри й соціальні медіа. Тому бути медіакомпетентним сьогодні є необхідністю. Для освітян ці процеси важливі ще й тим, що здобувачі освіти подекуди знають про сучасні інформаційні технології більше за своїх педагогів. Саме тому медіаосвіта освітянської спільноти, зокрема майбутніх вихователів, є надзвичайно важлива. Ми маємо знати, які небезпеки несуть із собою цифрові технології, та як на нас впливає інформаційний тиск. Надзвичайно важливо вміти захищатися від цих небезпек і користуватися можливостями, які надають медіа. І не тільки самим вміти, але й вчити цьому наших дітей.

Однією зі складових загально педагогічних компетентностей є медіаосвіта. Характеристикою медіаграмотності вихователя вважатимемо його медіакомпетентність, яку будемо розуміти як інтегровану характеристику особистості вихователя, що ґрунтується на сукупності його мотивів, знань, умінь, цінностей і здатностей, котрі спроможні забезпечити медіаосвіту дітей різного віку. Дошкільна медіаосвіта є принципово

інтегрованою і спрямована на збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини (включаючи різні форми інтелекту, зокрема емоційний, соціальний і практичний інтелект), забезпечує її захист від агресивного медіасередовища (у тому числі від інформаційного «сміття», невідповідних віковим можливостям психіки дитини інформаційних впливів, зокрема продукції, що містить елементи насильства, жахів, еротики), уміння орієнтуватись, обирати і використовувати адаптовану відповідно до вікових норм медіапродукцію.

Формування медіакомпетентності вихователя, у зв'язку з його соціокультурною роллю, має низку особливостей, тому має базуватися відповідно до принципів, що визначені Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні:

1) індивідуального соціально-психологічного підходу (врахування вікових, соціально-психологічних особливостей особистості, її медіа уподобання);

2) патріотизму (формування і зміцнення національної ідентичності, консолідації суспільства, свідомої громадянської позиції);

3) перманентного оновлення змісту (врахування постійного розвитку інформаційних технологій, поточних педагогічних новин, змін у системі мас-медіа тощо);

4) пріоритету морально-етичних цінностей (захист суспільної моралі і людської гідності, протистояння жорстокості й різним формам насильства, агресії, ціннісне ставлення особистості до держави, до суспільства, природи, мистецтва, та самої себе);

5) продуктивної мотивації (поєднання творчого сприймання медіа та здатності створювати власну медіапродукцію з метою її подальшого використання в педагогічній діяльності);

6) пошанування національних традицій (врахування національної та етнолінгвістичної специфіки медіапотреб, розвиток національної культури, зростання престижності україномовного спілкування);

7) формування громадянської спрямованості особистості [1].

Наступною особливістю формування медіакомпетентності вихователя є його постійна взаємодія з різноманітними медіапродуктами, розвиток уміння критично їх аналізувати, вміло поєднувати й використовувати. Тому ще в процесі фахової підготовки вихователів доцільно розвивати уміння, виділені відомим американським медіапедагогом С. Дж. Береном, а саме: здатність і готовність сприймати і розуміти зміст медіатекстів, незалежно від їх складності, уміння «фільтрувати» інформацію; розуміти силу впливу медіатекстів на суспільство; здатність розрізняти емоційну й аргументовану

реакцію при сприйманні інформації; розвивати компетентне припущення про зміст медіатексту; здатність сприймати медіатексти критично, незалежно від того, наскільки є впливовими їх джерела [5]. Таким чином, виділяють чотири групи компетентностей із медіаграмотності: розуміння медіа, використання медіа, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння застосовувати медіа для досягнення поставленої мети.

Основою методики формування медіакомпетентності майбутнього вихователя є реалізація різних творчих завдань, які підвищують рівень засвоєння знань про сприйняття та аналіз медіатекстів, застосування їх у різних ситуаціях, розвиток вміння розробки медіа-текстів. Важливою складовою у формуванні медіакомпетентності вихователів є її діагностування. При розв'язанні цього завдання нами врахований досвід Л. А. Найдьоновой, яка на основі європейських критеріїв медіаграмотності пропонує такі фундаментальні її виміри, які можна застосовувати і для діагностування рівня готовності вихователя до здійснення медіаосвіти вихованців закладу дошкільної освіти: індивідуальну компетентність та середовищні чинники.

Зокрема, медіакомпетентний вихователь у своїй професійній діяльності повинен:

- здійснювати критичний огляд медіа продуктів;
- застосовувати раціональні методи пошуку, відбору, систематизації та використання медіа текстів;
- здатен протистояти маніпуляції та пропаганді;
- застосовує у процесі навчання комп'ютерні програми, навчальні ресурси глобальної мережі Інтернет;
- раціонально поєднує традиційні методи навчання з мультимедійними засобами ілюстрації та демонстрації інформації [6].

Медіакомпетентність як результат медіаграмотності майбутнього вихователя є важливим кроком у забезпеченні результативності та ефективності освітнього процесу. Саме вона дає змогу зробити навчання безперервним, всеосяжним та актуальним. Однак, жодна інновація не в змозі забезпечити технологічну результативність освітнього процесу без врахування досвіду минулого та потреб майбутнього. Умовами формування медіа компетентності вихователів є перш за все їх бажання до самовдосконалення, чітка внутрішня мотивація та підтримка з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) від 27 квітня 2016 року. URL:http://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya (дата звернення 30.01.2020).

зовнішню рекламу тощо). Тому вони повинні знати, що таке медіаграмотність уже в початковій школі. Медіаграмотність – це базовий елемент політики у сфері споживання інформації, який охоплює всі категорії людей протягом усього життя.

Інформація, яку учні отримують щодня через ЗМІ та соціальні мережі, формує їх свідомість. Типова освітня програма початкової школи, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., передбачає змістову лінію «Досліджуємо медіа», відповідно до якої здобувачі освіти мають набути навичок, пов'язаних із медіапродуктами [6]. Інтегрована в початкову школу, медіаосвіта допомагає школярам критично мислити, вчитися шукати й перевіряти інформацію, аналізувати медіаповідомлення і самостійно створювати такі медіапродукти.

У 2016 році Президія Національної академії педагогічних наук України схвалила нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні. Головною метою Концепції є «сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти, що має стати фундаментом гуманітарної безпеки держави, розвитку і консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей» [1, с. 6].

Користь від медіаосвіти формується у дитячій свідомості загальним розвитком й рівнем ерудованості. Для того, аби відбулось правильне формування певних уявлень, знань і навичок, потрібні вчителі, які володіють не лише теоретичними знаннями у питаннях медіаграмотності, а й є медіакомпетентними.

Зміст початкової освіти сьогодні вирізняється міжпредметною інтеграцією і формуванням практичних навичок, що дозволяє врахувати особливості молодших школярів, забезпечувати баланс між емоційною, інтелектуальною, духовною, соціальною та фізичною сферами, побудувати навчання дитини на формуванні в неї трьох орієнтирів: «відчуваю», «думаю» та «дію» завдяки використанню різноманітних організаційних форм навчання та компетентнісного підходу.

Сьогодні медіаосвіта має бути спрямована на забезпечення всебічної підготовки дітей до життя в інформаційному суспільстві. Громадянська та історична освітня галузь в початковій школі спрямована на соціалізацію особистості молодших здобувачів освіти, їх патріотичне і громадянське виховання. Інтеграція тематики медіаосвіти скерована на досягнення цілей

освіти, сформульованих у концепції Нової української школи, і, зокрема, на розвиток критичного мислення.

Молодші учні/учениці ще не вміють самостійно моделювати свою поведінку та планувати власні вчинки. Їхня поведінка в соціумі – це наслідування побаченого та почутого. Більшу частину поведінкових моделей діти беруть з уподобаних медіапродуктів: реклами, музичних роликів, коміксів, а найчастіше – з мультфільмів. При цьому вони ще не вміють співвідносити реальний світ та медійний, що може призводити до негативних наслідків (наприклад, формування асоціальної чи девіантної поведінки).

Інтеграція медіаосвіти в громадянську та історичну освітню галузь, впливатиме на формування громадянської, соціальної та медійної компетентності здобувачів освіти, а саме: вміння критично мислити; навичок пошуку, аналізу та оцінювання інформації, тверезого ставлення до медіаповідомлень на основі вивчення джерел. Учні зможуть вже з молодшого шкільного віку шукати та перевіряти інформацію, аналізувати вплив медіатекстів та створювати їх.

Робота з медіаграмотності у початковій школі має свої особливості. Розглядаючи такий аспект медіаграмотності як оцінка медіатексту, можна стверджувати, що дітям потрібно оволодіти новими вміннями, які є корисними не лише на заняттях з громадянської та історичної освітньої галузі, а й загалом у навчанні.

До таких вмінь можна віднести:

- 1) розуміння різниці між реальною подією та її відображенням у медіатексті;
- 2) формування запитань про зміст медіатексту на основі власних знань і життєвого досвіду;
- 3) опис деяких деталей медіатексту й того, як вони роблять цей текст цікавішим;
- 4) дослідження шляхів, якими медіа може впливати на особистість;
- 5) висловлення під час дискусії про медіапродукцію;
- 6) уважне та критичне «читання» медіатекстів, призначених для розваги, розуміння їх основних ідей, змісту;
- 7) дослідження впливу медіа на оточення здобувачів освіти (родину, дім, школу);
- 8) визначення того, для якої аудиторії призначений той чи інший медіатекст.

Особливо важливим є формування медіаграмотності для здобувачів освіти в сучасних умовах – під час воєнного стану. Саме вміння мислити критично, фільтрувати інформацію, розрізняти маніпуляції та фейки

допомагають знаходити істинні та правдиві новини серед величезної кількості ЗМІ. Розглянемо інтерактивну вправу, яка дозволяє молодшим школярам критично мислити, та сприймати інформацію. Ефективним способом розвитку критичного мислення є вправа «Подвійний щоденник». Наприклад, переглядаючи фільм, сайт, здобувач освіти записує в ліву колонку, що його найбільше вразило в медіатексті, у праву – які думки у нього виникли. Лише аналіз медіатекстів дає змогу розпізнати спробу маніпуляції, оцінити достовірність інформації.

Найбільш поширені маніпуляції в медіа – це: підміна фактів, виривання з контексту, цитування анонімних авторів, хибна аналогія та ін. Шукаючи відповіді на запитання, учні усвідомлюють різницю між реальною подією та її висвітленням у медіа, визначають фейкову інформацію.

Отже, медіаграмотність - невід’ємна частина освітнього процесу, яка в майбутньому забезпечить ефективну взаємодію індивіда з сучасним медіапростором. Найбільш сприятливим часом для закладення основ критичного мислення та медіаграмотності є початкова школа. І тому важливо, не відкладаючи на старшу школу розвивати в учнів вже зараз вміння аналізувати інформацію, організовувати пошукову діяльність в межах теми, ставити запитання та правильно відповідати на них.

Список використаних джерел

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонові, М. М. Слюсаревського. Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. 16 с.
2. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2015/05/gromado.pdf> (дата звернення: 20.10.2022).
3. Медіаграмотність для освітян. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:CZ+MEDIA101+2018_T3/about (дата звернення: 20.10.2022).
4. Сулім А. А. Медіакомпетентність як результат упровадження медіаосвіти URL: http://www.philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_968/content/sulim.pdf (дата звернення: 19.10.2022).
6. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> (дата звернення: 19.10.2022).

Юлія Старишко,
молодший науковий співробітник
Українського мовно-інформаційного фонду
Національної академії наук України, м. Київ, Україна

**ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ
ІНТЕГРОВАНОГО ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА
«КАПСУЛИ ЗНАНЬ: МЕДІАКАПСУЛИ&ФРАЗЕОЛОГІЯ»**

Ключові слова: фразеологія, «Медіакапсули», «Словник української мови» у 20 томах, інтегроване лексикографічне середовище, словникова стаття, платформа POLYHEDRON.

«Нація усвідомлює себе тоді, коли вона створює порівняно повний словник своєї мови, – Русанівський В. М [2, с. 7], – Українська нація у 1970-1980 рр дістала таку працю – «Словник української мови в 11 томах» [3], а з 2010 р. видаватиметься оновлений, розширений, деідеологізований Словник української мови у 20 томах [4], база даних якого стане доступною для будь-якого користувача Інтернет мережі [5].

Сучасні реалії комп'ютеризації – нові можливості – нові виклики для педагога. Метою створення «Капсули знань: Медіакапсули&Фразеологія» є допомога вчителю-словеснику навчити учнів сприймати текст у семантико-структурній єдності, знаходити самостійно фразеологізми у Словнику за опорним компонентом, орієнтуватися за спеціальними символами; виробити навички користування Словником української мови у 20 томах (онлайн версія, режим доступу: <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>), навчивши розпізнавати компоненти словникової статті; ознайомити учнів із основними принципами лексикографування; виховувати в учнів чуття мови, розвивати мовленнєві здібності та критичне мислення учнів.

Платформа «Капсули знань: Медіакапсули&Фразеологія» враховує досвід створення на наповнення Трансдисциплінарного кластеру «МЕДІАКАПСУЛИ», Трансдисциплінарного кластеру «Мультимедійна онлайн-платформа з української мови» для здобувачів освіти 5-6 класів НУШ» [10; 11].

Наразі Українським мовно-інформаційним фондом видано 12 томів «Словника української мови» у 20 томах, підготовлено до друку 13 том; словник охоплює діапазон А – ПОКІРНО, це 82 875 словникові статті, до складу яких входять 26 040 усталених словосполучень (стійкі словосполучення – 5 318, еквіваленти слів – 635, термінологічні словосполучення – 4 819, фразеологізми – 1 527).

Прислів'я, приказки та крилаті вирази до фразеології не зараховуються, але використовуються у СУМ-20 лише як ілюстративний матеріал до реєстрових слів, а іноді й до фразеологічних одиниць.

Одна із специфічних ознак словосполучень (особливо фразеологічних одиниць) – варіантність компонентів, тобто їх здатність до видозміни, заміни їх іншими формами або словами при збереженні семантики, внутрішньої форми та лексико-граматичної характеристики одиниці. Такі варіанти фіксуються в круглих дужках біля основного, інваріантного, компонента, напр.: **УЧИТИ ...** \diamond **Навча#ти (вчи#ти) / навчи#ти ро#зumu (уму#-ро#зumu)** див. *навча#ти; (1) Ро#зumu (уму#-ро#зumu) вчи#ти кого* – давати кому-небудь настанови, поради, як треба жити, діяти за тих чи інших обставин. *Марта ще молода; ще Марту треба розуму вчить* (Марко Вовчок); *Хівря з серця почала Наталю бити – уму-розуму вчити, щоб мовчала, .. не в своє діло не лізла* (Грицько Григоренко).

Інтегроване лексикографічне середовище (використовує за основу платформу *POLYHEDRON* [1; 2; 3; 4]) «Капсули знань: Медіакапсули&Фразеологія» базується на принципах лексикографування Словника української мови у 20 томах та містить такі базові елементи: блок опорних слів \rightarrow блок фразеологізмів з їх варіативністю \rightarrow блок ілюстрацій.

Позначимо всю множину реєстрових фразеологізмів F , а окремо взятий фразеологізм через $f \square \square \square F$:

$$f = (l + k + v + i),$$

де l – опорна лексема: $l = \{ l_1, l_2, \dots, l_n \}$,

k – зв'язний компонент: (службова частина мови) $k = \{ k_1, k_2, \dots, k_n \}$,

v – фонетичні варіанти фразеологізма: $v = \{ v_1, v_2, \dots, v_n \}$,

i – ілюстративний матеріал $i = \{ i_1, i_2, \dots, i_n \}$.

Вищевикладена структура фразеологічних блоків успішно втілена в Інтегрованому лексикографічному середовищі «Капсули знань: Медіакапсули&Фразеологія», є розроблені макети блоків-капсул фразеологізмів, які найближчим часом учителі-словесники зможуть використовувати для викладання філологічних дисциплін.

Список використаних джерел

1. О. Е. Stryzhak, V. Yu. Velychko, V. V. Prykhodniuk, **М. V. Nadutenko**, V. V. Gorborkov, O. V. Franchuk, S. O. Dovgiy, O. V. Lisovyi, Palagin O. V., Sergeyko I. V., Shirokov V. A., Romanenkov Yu. O., Shostak I. V., Potapov H. M., Filisteev D. A., Chepkov I. B., Gupalo A. Yu., Globa L. S., Golovin O. O., Chepkov R. I., Gladun O. V., Popova M. A., Malakhov K. S., Kaverynskyi V. V., Litvin A. A. Computer program «Transdisciplinary information and analytical

system PRIZMA» («TIAS PRIZMA»). Certificate of copyright registration. № 96125 (2020).

2. О. Е. Stryzhak, V. Yu. Velychko, V. V. Prykhodniuk, M. V. Nadutenko, V. V. Gorborukov, O. V. Franchuk, S. O. Dovgiy, O. V. Lisovyi, Palagin O. V., Sergeyko I. V., Shirokov V. A., Romanenkov Yu. O., Shostak I. V., Potapov H. M., Filisteev D. A., Chepkov I. B., Gupalo A. .Y., Globa L. S., Gladun O. V., Popova M. A., Shevchenko L. L., Malakhov K. S. Computer program «Cognitive IT platform (CIT POLYHEDRON)». Certificate of copyright registration. № 96078 (2020).

3. О. Е. Stryzhak, V. V. Prykhodnyuk, V. Yu. Velychko, M. V. Nadutenko, V. V. Gorborukov, O. V. Franchuk, O. V. Palagin, V. A. Shirokov, Potapov H.M. Computer program «POLYHEDRON Software System – Structuring and Mapping» (POLYHEDRON-SV). Certificate of copyright registration. № 110435 (2021).

4. О. Е. Stryzhak, V. Yu. Velychko, V. V. Prykhodnyuk, M. V. Nadutenko, V. V. Gorborukov, O. V. Franchuk, O. V. Palagin, V. A. Shirokov, Potapov H.M., Malakhov K.S., Kaverynskyi V.V., Dovgiy S.O., Lisovyi O.V., Chepkov I.B. Computer program «POLYHEDRON – Transdisciplinary Analysis" («POLYHEDRON-TA»). Certificate of copyright registration. № 113978 (year 2022).

5. Озерова Н. Г. Перший том Словника української мови у 20-ти томах. *Мовознавство*. 2011. № 2. С. 3–13.

6. Русанівський В. М., Широков В. А. Інформаційно-лінгвістичні основи сучасної тлумачної лексикографії. *Мовознавство*. 2002. № 6. С. 7–48.

7. Словник української мови : В 11 т. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. Київ, 1970-1980.

8. Словник української мови : у двадцяти томах : том перший : А – Б / гол. наук. ред. Русанівський В. М. Київ : Наук. думка, 2010. 911 с.

9. Словником української мови у 20 томах: онлайн версія. URL: <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>).

10. Трансдисциплінарний кластер «Мультимедійна онлайн-платформа з української мови» для здобувачів освіти 5-6 класів НУШ»: URL: <https://e-devel.ulif.org.ua/viewer/?sharedgraph=62d91be551e15&view=prism>.

11. Трансдисциплінарний кластер «МЕДІАКАПСУЛИ». URL: <https://media-literacy.ulif.org.ua/>

РОЗДІЛ 4

ДИТИНОЗНАВЧІ ТА ШКОЛОЗНАВЧІ СТУДІЇ: НАЦІЄТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Орися Шевчук,
*вихователь ЗДО №7 м. Луцька, студентка 4 курсу
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва,
Комунальний заклад вищої освіти Луцький педагогічний коледж
Волинської обласної ради*

Науковий керівник – Ірина Фаловська,
*доцент кафедри педагогіки та психології Комунального закладу
вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ІЗ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕНЄВИХ ВАД В СУЧАСНИХ УМОВАХ У ДІТЕЙ З ДИЗАРТРИЄЮ

Ключові слова: дизартрія, корекція, моторика, дефект, діти, мовленнєві вади, логопедична робота.

Соціально-економічні, політичні та культурні процеси, які відбуваються в Україні та світі, потребують частих змін в системі національної та глобальної освіти, спеціальної педагогіки в тому числі. Зокрема, в Україні основні пріоритети її подальшого розвитку визначено Конституцією України, Законами України «Про освіту» та «Про загальну середню освіту», Державною програмою «Діти України», «Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті». Виходячи з цих основоположних документів, система освіти має стати більш гнучкою, гуманістичною, самобутньою, визначаючи тим самим нові підходи до цілей, завдань і функцій національної школи та подальшого її розвитку. Відповідно, в різних країнах світу є свої базові нормативні документи регулювання освітніх процесів [1].

Останнім часом гостро стають питання навчання дітей з мовленнєвими вадами, зокрема дітей з дизартрією. Вагомим внеском у вивчення досліджуваної проблеми є публікації про науково-педагогічну діяльність І. Сікорського, Ф. Рау, оскільки саме ці вчені одними з перших проводили дослідження та займалися організацією логопедичної допомоги дітям з вадами мовлення. Слід відмітити, що питанням становлення і розвитку системи логопедичної допомоги дітям в інших країнах займалися вчені: А. Безлюдова, В. Селіверстов, Р. Такаїшвілі.

Термін «дизартрія» походить з латинської мови і в перекладі означає розлад членороздільного мовлення. Науковці розуміють під дизартрією

невиразне, змазане, мало розбірливе мовлення, обумовлене стовбуро-підкірковими та кірковими осередкованими ураженнями мозку [2].

У II половині XIX століття Г. Гуцман уперше звернув увагу на нетипові порушення вимови, для корекції яких необхідні тривалі заняття, загальними ознаками таких розладів є «розмитість, стертість артикуляції». У 1879 році А. Куссмауль детально описав кілька форм розладів мовлення, серед яких він дослідив особливі порушення звуковимови у дітей та дав їм назву «дизартрія».

У сучасних умовах перед школою постають глобальні завдання забезпечити всебічний, гармонійний розвиток дитячої особистості, її загальнокультурний та професійний рівень, створити умови для саморозвитку та самовиховання. Такі завдання є важливим й головними як для освіти в цілому, так і для спеціальної зокрема. В Україні та й у світі в цілому спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей з особливостями психофізичного розвитку, зокрема дітей з дизартрією. Отже, зростає відповідальність держави і суспільства щодо раннього виявлення порушень у розвитку дітей з цією вадою, виховання і навчання потребують корекції фізичного та/або психічного розвитку і мають право на повноцінний розвиток, соціальний захист та безкоштовну освіту в спеціальних умовах [3].

На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти з'являються нові підходи до особистісного розвитку дітей з дизартрією, нове ставлення до них з боку суспільства, розробляються концепції інтегрованого та інклюзивного навчання, відкриваються нові організаційні форми допомоги – навчально-реабілітаційні центри, що потребує розробки диференційованого змісту, методів та форм навчальної роботи. У зв'язку з необхідністю перегляду основних положень логопедичної галузі спеціальної освіти, виникає потреба у застосуванні нових підходів до педагогічної, медичної та психологічної допомоги дітям з дизартрією. Проблема розвитку нових форм логопедичної допомоги може бути успішно вирішена лише на основі вивчення, аналізу та узагальнення історичного досвіду. У контексті зазначеного особливо важливим у науково-дослідному плані є період XX століття, ознаменований чисельними освітніми реформами, які сприяли розвитку спеціальної освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку та становленню і розвитку різних форм логопедичної допомоги [2].

Вчені зазначають, щоб у дитини була нормальна мова, вона має добре чути, добре бачити і мати збережений інтелект. Нормою вважається, коли дитина відповідає на сигнали, які йдуть до неї. Мова розвивається за допомогою зору, слуху та спілкування. У кожному спеціалізованому закладі освіти проводиться логопедична робота дітей з дизартрією [1].

Дизартрія найчастіше діагностується після п'яти років. Усі діти, чий симптоми відповідають легкій формі дизартрії, направляються на консультацію до невропатолога для підтвердження чи уточнення діагнозу і призначення лікування, так, як при легкій формі дизартрії методика корекційної роботи має бути комплексною і включати:

- психолого-педагогічну допомогу;
- медичний вплив;
- логопедичну роботу [3].

На сучасному етапі в Україні логопедична робота включає кілька етапів. На початкових етапах передбачається робота з нормалізації м'язового тону апарату артикуляції. З цією метою логопед проводить диференційований масаж, вправи щодо зміцнення дихання та голосу. Спеціальні вправи вводяться для поліпшення просодики мови. Обов'язковим елементом логопедичного заняття є розвиток дрібної моторики рук [1].

Однією з актуальних проблем сьогодення в Україні та світі стало неухильне зростання кількості дітей з порушеннями розвитку. Протягом останнього десятиліття спостерігається значне збільшення кількості дошкільників, в яких недостатньо сформовані передумови до навчання грамоти: письма і читання. Основну частину з них становлять діти з порушеннями мовленнєвого розвитку. Сьогодні розвиток корекційної педагогіки характеризується посиленням уваги до проблеми раннього розпізнавання, профілактики і подолання негативних тенденцій мовленнєвого розвитку підростаючого покоління. Особливе значення для успішності подолання мовленнєвих порушень та їх профілактики є співпраця логопеда, педагогів і батьків.

Отже, проблема виявлення та корекції дизартрії продовжує залишатися актуальною до теперішнього часу. Вивчення дизартрії є предметом дослідження педагогічних, медичних та лінгвістичних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.
2. Брушневська, І. М. Корекційно-педагогічні проекти в роботі з дітьми з особливими потребами. *Логопед.* 2015. № 8. С. 34-40.
3. Кудярьська, Т. Б. Виховання та навчання дітей з мовними порушеннями в умовах модернізації освіти. *Логопед.* 2011. № 8. С. 17-18.

Ольга Бобикайло,
*студентка 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Світлана Бахомент,
*викладач-методист Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Ключові слова: патріотизм, виховання, національно-патріотичне виховання, початкова школа

Сьогодні в Україні склалася надзвичайна ситуація, пов'язана з вторгненням росії на територію нашої країни. Збройне широкомасштабне вторгнення росії (наступ військ на Харків, Херсон, Суми, Чернігів та інші прикордонні райони, ракетні удари, вильоти бойової авіації, передислокація військ рф) спровокували введення воєнного стану в Україні. У зв'язку з цим активізувалася проблема перегляду підходів до національно-патріотичного виховання при організації роботи в початковій школі

Національно-патріотичне виховання є достатньо дослідженим процесом у педагогічній науці (Ю. Бондаренко, М. Боришевський, О. Вишневський, В. Кузь та ін.). Водночас згадані дослідження розкривають лише окремі аспекти зазначеної проблеми (засоби, методи та форми роботи з учнями, їхніми батьками та педагогами), проте вплив воєнного стану на організацію роботи початкової школи в контексті національно-патріотичного виховання залишається відкритим для сучасних розвідок.

У відповідь на нагальну потребу в перегляді та оновленні системи національно-патріотичного виховання МОН України затвердило заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання до 2025 року, метою якої є «становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності» [3].

Важливим аспектом реалізації означеної Концепції є організація національно-патріотичного виховання у початковій школі. Молодший шкільний вік має особливі психологічні характеристики (сенситивність), які виступають сприятливим ґрунтом для формування патріотичних почуттів. У

цьому віці діти наслідують приклад старших, вони щирі в своїх почуттях, проявляють емоційну чуйність.

Основний етап розвитку національно-патріотичних почуттів у дітей – це період, коли школяр накопичує соціальний досвід життя у своїй країні, засвоюючи норми поведінки та взаємовідносини, прийнятні для цього суспільства. Важливе значення у патріотичному вихованні має осмислення школярами значення патріотизму та глибоке емоційне переживання прояву цієї якості. Ці аспекти є ґрунтом, на якому в учнів формується любов до своєї Батьківщини, з'являються переконання, погляди та настанови суспільної поведінки.

Згідно Н. Калити, розвитком патріотичних якостей дітей початкової школи прийнято вважати процес, метою якого є цілеспрямований вплив на особистість учня з метою збагачення його знань про рідну землю, формування навички загальноприйнятої соціально-моральної поведінки та потреби в діяльності на благо суспільства [2].

Т. Філімонова зазначає, що загальноосвітня школа неспроможна повною мірою здійснювати патріотичне виховання, оскільки мета її у тому, щоб дати дітям базові знання, і її головною метою є підготовка учнів до отримання у майбутньому професійної орієнтації. Так, основними методами національно-патріотичного виховання у початковій школі є:

– метод «переконання» – ґрунтується на досвіді, отриманому особисто, прикладі чи досвіді інших людей. На уроках з цією метою застосовують твір-роздум, роз'яснення, дискусію (коли школяр є повноправним та активним учасником полеміки);

– метод «спонукання» – ґрунтується на захопленні цікавою справою, творчим пошуком, коли учасника заохочують, винагороджують, хвалять за виконану роботу (формування гордості від приналежності до свого народу, до країни; розробка педагогічних рекомендацій, що сприяють становленню та розвитку патріотичної спрямованості);

– метод «привчання» – ґрунтується на іграх, в яких проявляється творчий потенціал дитини, або доручення, традиції, змагання (виховання за допомогою колективної творчої діяльності, на основі якої формується морально-патріотичне бачення світу і складається характер школяра молодших класів) [5].

Так, згідно А. Кулішової, вчителі мають направити свої сили на те, щоб збагатити знання школярів, які стосуються осмислення всіх сторін патріотизму та громадянськості та тієї діяльності, що безпосередньо пов'язана із втіленням отриманих знань у повсякденному житті. До

напрямків національно-патріотичного виховання при організації роботи в початковій школі дослідниця відносить: природничо-науковий; туристично-краєзнавчий; історичний; етнокультурний та соціально-демографічний; спортивний туризм; оздоровчий туризм; екскурсійний; музейний. Наведені напрями можуть бути реалізовані в ході як урочної, так і позакласної діяльності молодших школярів [4].

До позакласних заходів національно-патріотичного виховання при організації роботи в початковій школі Н. Калита включає:

– вечори, присвячені національно-патріотичному вихованню – дозволяють розширити знання з урахуванням освоєння матеріалу, що пов'язані з минулим та сьогоденням Батьківщини та її традицій;

– предметні тижні – це традиційна форма роботи, яка дозволяє зацікавити всіх школярів до предметної діяльності з урахуванням їхніх переваг та пізнавальних можливостей;

– виставки, які сприяють розвитку в учнів творчих здібностей. Предметами, представленими на виставці, можуть стати фотографії, малюнки, вироби, навчальні посібники та ін., що було створено учасниками (тематика виставок: «Історія моєї Батьківщини» (міста)), «Архітектурні пам'ятки нашого краю», «Сучасність та майбутнє нашої Батьківщини», «Відомі люди нашого краю» та ін.);

– проектні роботи – навчання учнів прийомів творчої дослідницької роботи у колективі; розвиток індивідуальних, творчих, дослідницьких, навчальних та ін. здібностей дітей, засвоєння школярами змістовної сторони предмета;

– екскурсії – виховання через приклад колективної роботи, де екскурсоводами можуть бути як краєзнавці, так і вчителі;

– театралізовані уявлення – розвиток особистісних якостей дітей та інтересу до предмета.

До системних форм національно-патріотичного виховання при організації роботи в початковій школі відносять:

– факультативні заняття – поглиблення знань учнів про певні аспекти минулого та сьогодення. Зміст факультативного курсу є логічно пов'язаною системою знань і має містити більший обсяг інформації, ніж у навчальній програмі шкільних предметів. Тематика факультативних курсів: «Природа рідного краю», «Героїчна оборона мого міста силами ЗСУ», «Сьогодення та минуле мого краю» і т.д.;

– туристично-краєзнавча робота також містить важливий потенціал для формування у молодших школярів патріотичної поведінки. Особливо можна

виділити історико-етнографічні експедиції, які допомагають дітям ближче познайомитися з рідним краєм («Куточок військової звитяги», «Військово-історичний» і т.д.);

– музей – це результат спільних зусиль вчителів та школярів. Основною умовою ефективності шкільних музеїв є постійне, цілеспрямоване керівництво педагога. Вчителі мають дбати про те, щоб діяльність музею залучала не тільки історичні тематики, а й охоплювала сучасність (наприклад: «Досягнення видатних жителів мого міста» та ін.);

– пошукова робота учнів є однією з дієвих форм виховання патріотизму. Так, школярі записують військові оповідання та спогади учасників воєн, ходять у походи чи екскурсії до видатних місць. Робота з охорони пам'ятних місць є емоційним засобом виховання підрастаючого покоління [2].

Г. Зажарська однією з дієвих форм національно-патріотичного виховання вважає комплексну екскурсію, яка знайомить учнів із трудовою біографією підприємств, фабрик, заводів, виставками картин місцевих художників і т.д.. Поширеною та ефективною формою національно-патріотичного виховання є організація та проведення тематичних класних годин, лекцій, бесід, конференцій, читання доповідей та захист рефератів, проектів. Важливим, на думку дослідниці, є залучення музичного мистецтва у контексті національно-патріотичного виховання, адже мотиви любові до своєї Батьківщини, народу в музичних творах передаються через переживання самого композитора, його почуттів громадянина та патріота чи розкриваються через картини природи та життя суспільства [1].

Таким чином, розглянуто процес національно-патріотичного виховання у початковій школі, який включає: методи національно-патріотичного виховання («переконання», «спонукання», «привчання»), напрямки (природничо-науковий; туристично-краєзнавчий; історичний; етнокультурний та соціально-демографічний; спортивний туризм; оздоровчий туризм; екскурсійний; музейний). Наведені напрями можуть бути реалізовані в ході як урочної, так і позакласної діяльності молодших школярів.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів розв'язання означеної проблеми. Подальшої розробки потребують питання національно-патріотичного виховання у початковій школі засобами соціальних мереж.

Список використаних джерел

1. Зажарська Г. П. Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів у взаємодії сім'ї та школи. *Вісник Луганського національного*

університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2017. 7 (1). С. 146-154.

2. Калита Н. Формування основ національно-патріотичного виховання в учнів початкової школи. *Молодь і ринок*. 2019. № 10. С. 7-8.

3. Концепція національно-патріотичного виховання. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylu-novu-kontseptsiyu-patriotychnogo-vyhovannya> (дата звернення: 28.10.2022).

4. Кулішова А. Національно-патріотичне виховання молодших школярів засобами краєзнавства. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* Переяслав, 2021. р. 163-166.

5. Філімонова Т. В. *Національно-патріотичне виховання особистості як педагогічна проблема. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2016. № 69 (3). С. 138-142.

Ольга Гончар,

вчитель початкових класів Вараського ліцею №3 Вараської міської територіальної громади Рівненської області, студентка Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Наталія Корінчук,

викладач математики Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ЧИСЛОВИМИ ВИРАЗАМИ У 1 КЛАСІ

Ключові слова: математична освітня галузь, компетентності, числа, дії з числами, додавання, віднімання, учні 1 класу.

Метою математичної освітньої галузі є формування математичної та інших ключових компетентностей; розвиток мислення, здатності розпізнавати і моделювати процеси та ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, а також здатності робити усвідомлений вибір [1].

Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти курс математики будується за змістовими лініями, основною з яких є змістова лінія «Числа. Дії з числами». Змістова лінія «Числа. Дії з числами. Величини» є найбільшою за обсягом [4]. У її межах розгортаються решта змістових

ліній. Уявлення про натуральне число формується на основі оперування групами об'єктів навколишнього світу, у тому числі й геометричних фігур. Учні початкових класів треба навчити читати і записувати математичні вирази, ознайомити з правилами порядку виконання дій і навчити користуватися ними під час обчислень.

У математиці під виразом розуміють побудовану за певними правилами послідовність математичних символів, що позначають числа і арифметичні дії над ними. Числовий вираз показує, яку арифметичну дію (дії) треба виконати над числами, але не показує результат цієї дії (дій) [2].

У методиці ознайомлення учнів 1 класу з поняттям числового виразу можна виділити кілька етапів. В 1 класі при вивченні додавання і віднімання в межах 10 учні вивчають поняття «сума» і «різниця» - найпростіші вирази. Підготовча робота до усвідомлення дій додавання і віднімання проводиться в дочисловому періоді. У дочисловому періоді учні виконують вправи на об'єднання груп предметів і на вилучення предметів із групи. Чисельність предметних множин учні знаходять перелічуванням предметів, а в процесі ознайомлення з числами вчать застосовувати ще й спосіб прилічування одиниці. Цей спосіб і вправи на склад числа розглядають під час вивчення нумерації чисел.

Навчання учнів 1 класу додаванню і відніманню проводиться одночасно на основі практичних дій з предметами і розгляду малюнків розкривається зміст дії додавання та віднімання.

Виконуючи неодноразово дії з множинами, учні усвідомлюють, що операції об'єднання відповідає дія додавання. Вчитель повідомляє, що в математиці для позначення дії додавання використовується знак «+», викладає за допомогою розрізних цифр і знаків «+» і «=», приклад « $2+1=3$ », та подає зразок його читання:

- 1) До двох додати один дорівнює трьом.
- 2) Два плюс один буде три.
- 3) Сума чисел два і один дорівнює трьом.
- 4) Перший доданок два, другий – один, сума – три.
- 5) Два збільшити на один буде три.

Виконуючи вправи на вилучення предметів – учнів ознайомлюють із дією віднімання, знаком «-», приклад « $3-1=2$ », і правилами читання таких виразів:

- 1) Від трьох відняти один дорівнює двом.
- 2) Три мінус один буде два.
- 3) Різниця чисел три і один дорівнює двом.
- 4) Зменшуване – три, від'ємник – один, різниця – два.
- 5) Три зменшити на один буде два.

Навчання учнів вмінню читати і записувати математичні вирази відбувається в міру вивчення математичних понять і термінів. Вже при вивченні теми «Десяток» в словник учнів вводяться назви арифметичних дій, терміни «доданок», «сума», «зменшуване», «від'ємник», «різниця». Крім термінології вони повинні засвоїти і деякі елементи математичної символіки, зокрема знаки дій (плюс, мінус); вони повинні навчитися читати і записувати найпростіші математичні вирази, називати їх компоненти [3].

Кінцева мета вивчення таблиць додавання і віднімання в межах 10 полягає в тому, щоб учень володів обчислювальною навичкою табличного додавання і віднімання чисел у межах 10.

Після ознайомлення із усіма таблицями додавання і віднімання в межах 10 розглядають інші прийоми знаходження результатів дій з одноцифровими числами: перелічування результату, прилічування по одиниці, за складом числа, за допомогою числового променя, вивчення переставного закону додавання.

Усне додавання та віднімання в межах 20 починають вивчати у першому класі після вивчення нумерації чисел 11-20. Пізніше ознайомлюють учнів із прийомами додавання і віднімання чисел в межах 20 на основі нумерації. Після вивчення нумерації чисел 21-100 вивчаються випадки додавання і віднімання, що ґрунтуються на нумерації. Розв'язують приклади на додавання і віднімання по одиниці. Потім - на додавання і віднімання десятків або одиниць на основі розрядного складу числа. Далі розглядають додавання і віднімання в межах 100 без переходу через розряд.

На кінець 1 класу учні повинні вміти встановлювати залежність між компонентами і результатом арифметичної дії, обчислювати усно зручним для себе способом у навчальних і практичних ситуаціях, рахувати об'єкти, позначати числом результат лічби, перевіряти правильність результату арифметичної дії, виявляти та виправляти помилки [1].

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>.
2. Освіта. Математика. Числові вирази. URL: <https://osvita.ukr-lit.com/chislovi-virazi-2>.
3. Учбові Матеріали для студентів і школярів України. Методика вивчення числових виразів. URL: <http://um.co.ua/10/10-9/10-94978.html>.
4. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми теорії і методики навчання математики» до 70-річчя кафедри

математики і теорії та методики навчання математики НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. С. 256.

Анастасія Грабовець, Тетяна Литвінчук,
студентки 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіти
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м.Луцьк, Україна

Науковий керівник – Ірина Фаловська,
доцент кафедри педагогіки та психології
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Ключові слова: освітня інтеграція, діти з порушеннями психофізичного розвитку, сучасні філософські напрями.

На сучасному етапі розвитку корекційної педагогіки і спеціальної психології в Україні як методологічну і теоретичну базу наукових розвідок продовжують використовувати такі загальноновизнані теоретичні концепції і положення: концепція про культурно-історичне походження психіки; теорія діяльності; концепція єдності закономірностей розвитку в умовах онтогенезу та дизонтогенезу; теоретичні положення про системність будови психіки людини; первинні і вторинні відхилення в розвитку дитини з порушеним рівнем розвитку; актуальну і найближчу зону розвитку дитини; основні напрями корекційно педагогічної роботи з дітьми, які мають психофізичні порушення; важливість ранньої діагностики і раннього корекційно-педагогічного впливу на дитину з особливостями психофізичного розвитку; провідну роль навчання у розвитку дитини.

Л. Виготський вважав необхідним створення такої системи навчання, в якій дитина з обмеженими можливостями не вилучалася б із суспільства дітей з нормальним розвитком. Він указував на те, що маючи багато позитивного, спеціальна школа вирізняється таким основним недоліком: вона замикає свого вихованця – сліпу, глуху або розумово відсталу дитину – у вузьке коло шкільного колективу, створює замкнутий світ, в якому все пристосовано до дефекту дитини, все фіксує її увагу на власному недоліку і не вводить дитину у справжнє життя. Спеціальна школа замість того, щоб

виводити дитину з ізольованого світу, розвиває у неї навички, які ведуть до ще більшої ізоляції.

Тому Л. Виготський вважав, що завданнями виховання дитини з порушеним розвитком є її інтеграція у життя і здійснення компенсації її недоліку якимось іншим шляхом. Причому компенсацію вчений розумів не в біологічному, а в соціальному аспекті, бо вважав, що вихователю в роботі з дитиною, яка має дефекти розвитку, доводиться мати справу не стільки з біологічними фактами, скільки з їх соціальними наслідками. Отже, Л. Виготський одним з перших обґрунтував ідею інтегрованого навчання [3, с. 3].

На основі аналізу зарубіжних досліджень з інклюзивного навчання Н. Назарова робить висновки про те, що в їх основі лежать ідеї прагматизму, екзистенціалізму, постмодернізму, феноменології, які в теорії і методології педагогіки відбиваються в інтерактивному підході, який своїм розвитком сприяв виокремленню таких напрямів, як персональний, соціально-феноменологічний і соціально-екологічний, які є теоретико-методологічними основами інклюзивного навчання в зарубіжній педагогіці.

Філософія екзистенціалізму запропонувала новий погляд на людину з обмеженими можливостями, її індивідуальне і соціальне буття, висунувши центральну ідею – екзистенцію, тобто центральне ядро людського буття, завдяки якому кожна людина є єдиною в своєму роді, неповторною і вільною особистістю, яка «обирає» і «будує» себе сама, своє життя, відповідальна за свої дії стосовно себе і довкілля.

Отже, вплив ідей екзистенціалізму на проблему виховання і навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку в зарубіжних країнах сприяв зміщенню пріоритетів і цінностей освіти дітей, які мають порушення розвитку, з результату на особистість дитини. Позаяк в умовах спільного навчання зі здоровими однолітками можливим є забезпечення екзистенціального розвитку дітей з особливими потребами, який полягає у знаходженні дитиною своєї самостійності, формуванню самої себе, основними параметрами якого є знання і розуміння себе, усвідомлення своєї унікальності, прийняття себе і набуття смислу свого існування [3, с. 3].

На нашу думку, найціннішими для інклюзивного навчання є такі ідеї Д. Дьюї: цілеспрямована організація навчання і виховання відповідно до індивідуальних особливостей дитини, визнання її унікальності як необхідної умови цілісного формування особистості; практична спрямованість навчання; опора на життєвий досвід; активність дитини, формуванню якої сприяють застосування дослідницького методу, проблемний підхід до навчання, проектна діяльність.

Ми вважаємо, що серед ідей постмодернізму, які мають вплив на розвиток інклюзивної освіти, можна виокремити такі:

- відмова від критеріїв загальнообов'язковості і об'єктивності;
- звернення до антропології і до усвідомлення ролі комунікації (спілкування) в житті людини;
- врахування усіх існуючих точок зору, по суті, розширення освітнього простору, збільшення його насиченості і багатоманітності;
- метою всіх педагогічних зусиль має бути життєвий світ учня, невід'ємним елементом культури якого є критичне мислення;
- в постмодерновому суспільстві освіта виступає найважливішим інструментом його перетворення, передумовою виходу з цивілізаційної кризи і умовою попередження антропологічної катастрофи.

Отже, успішність інтеграції як процесу включення індивіда у суспільство залежить від успішності формування достатньої компетенції і уміння погоджувати свою поведінку з очікуваннями оточуючих людей. Але цей досвід дитина з особливими освітніми потребами, як відомо, може набути лише у процесі спільного навчання і виховання зі здоровими однолітками у загальноосвітніх навчальних закладах.

Узагальнюючи зазначене, можна стверджувати, що концепція загальноосвітньої інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку базується на визнанні важливості антропологічних аспектів у педагогічній діяльності. Однак, значна увага у процесі організації педагогічної підтримки приділяється соціальному оточенню та індивідуальній ситуації життя особливої дитини [4].

Світова практика виділяє 3 типи освітньої інтеграції: *сегрегація* – форма, при якій діти з ППФР виокремлюються з середовища здорових ровесників, навчаються в закладах закритого інтернатного типу; *кооперація* – заклади типу інтернатних, співпрацюють із загальноосвітнім – спільні свята; *інклюзія* – дитина включена в середовище здорових ровесників, за нею прикріплюється супровід. У неї індивідуальний навчальний план, індивідуальна навчальна програма [3].

У сучасному світі дедалі більшого розвитку набуває інклюзивна модель освіти — модель, що пов'язана з дотриманням прав людини. Інклюзивна освіта базується на соціальній моделі розуміння інвалідності, яка на противагу медичній моделі, розглядає ваду здоров'я як соціальну проблему, а не як характеристику особистості, оскільки вона (проблема) зумовлена непристосованістю оточення, включаючи ставлення до людей з особливими потребами. Така модель спрямована на зміни в суспільстві таким чином, щоб

воно забезпечувало рівну участь громадян у реалізації своїх прав і надавало їм таку можливість [5].

Головною метою соціального розвитку сучасного суспільства є повага до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повну інтеграцію у соціум усіх верств населення, в тому числі й осіб з обмеженими можливостями здоров'я. В основу інтеграції закладено принцип доступності та дотримання прав людини щодо рівного доступу до здобуття якісної освіти. Європейська спільнота висловила, що освіта має надаватися в межах можливого, у загальноосвітніх школах, без будь-якого вияву дискримінації стосовно дітей та дорослих інвалідів. Таким чином, у більшості випадків інвалідність сама по собі не є перешкодою, дискримінація – ось що перешкоджає дитині отримати освіту у загальній системі. В окремих випадках, відповідно до законодавчих норм, діти-інваліди зобов'язані відвідувати спеціальні школи, що є офіційною сегрегацією.

Здійснене нами дослідження дозволяє зробити висновок, що реалізація освітньої інтеграції потребує осмисленого, наукового-обґрунтованого підходу. Можна констатувати той факт, що сучасна корекційна педагогіка у зв'язку з модернізацією системи навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами змушена звернутися до переосмислення, уточнення наукових засад, зміцнення загальної базової теорії та обґрунтування фактів при розробці нових підходів при вирішенні завдань організації та впровадження інклюзивного навчання в дослідницькій та освітній практиці

Список використаних джерел

1. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А.А, Софій Н.З., Найда Ю.М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., 2-ге видання, стереотипне Київ: ФО-П Парашин І.С., 2010, 128 с.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ: «Саміт-Книга», 2009. 272 с.
3. Науковий часопис. Корекційна педагогіка. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16921/Martynchuk.pdf;jsessionid=2E033814F0B64A209D00E7CD801040A6?sequence=1>.
4. Основи інклюзивної освіти. URL: <https://sites.google.com/site/inkluzivnenavcannavukraieni/home/1-1-proces-stanovlenna-inkluziie-tainkluzivnogo-navcanna/osnovi-inkluzivnoie-osviti>
5. Савінова В. Р. Інклюзивне навчання для дітей. 2020. 453 с.

Тетяна Дейна,
студентка 4 курсу КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Ірина Фаловська,
викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти
та інформаційних технологій КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Ключові слова: молодший шкільний вік, моральне виховання, моральні якості, освітній процес.

На сьогоднішній день зростає роль морального виховання підростаючого покоління. У Законі України «Про освіту» метою освіти визначено всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу [1].

Діти початкової школи починають проявляти тенденції морального розвитку, зокрема, проявляються психологічні умови розвитку: зростання самостійності, елементи абстрактного мислення, розвивається самосвідомість та відповідальність як особистісна якість. «Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [3].

Одне з основних завдань сучасної школи є формування у школярів загальнолюдських духовних цінностей та орієнтирів. «Метою виховання є формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал...» [2].

Моральне виховання – це цілеспрямований, організований і керований процес формування моральних якостей особистості, рис характеру, навичок і звичок моральної поведінки.

Саме в початковій школі учні отримують основи знань з навчальних дисциплін, правил поведінки, розуміння моральних норм, що служитимуть підґрунтям їхньої успішної діяльності та поведінки впродовж усього життя. "... Тому узгодження поведінки та усвідомлення моральних явищ життя

характеризуються емоційними узагальненнями, аналізом ситуацій та вчинків, які відповідають загальнолюдським етичним цінностям. Розрив між знаннями моральних принципів і відповідною поведінкою – найхарактерніша властивість дитини цього віку. Подальшого розвитку набуватимуть такі моральні почуття: провини, сорому, обов'язку, відповідальності, справедливості, власної гідності, сумління" [2].

Сучасні вітчизняні психологи (І. Бех, М. Боришевський, І. Булах, Г. Горська, З. Карпенко, О. Матвієнко,) вказують у наукових дослідженнях на філософсько-психологічне тлумачення моральності особистості, зокрема, на гуманістичне спрямування в психології (А. Маслоу, Е. Фромм, В. Франкл).

Спираючись на філософські, педагогічні, психологічні дослідження, наука дедалі активніше шукає шляхи поліпшення морального виховання особистості. Ця проблема була об'єктом пошуків В. Білоусової, К. Ушинського, Г. Сковорода, М. Стельмахович, О. Вишенського, О. Платиці та ін. Основні напрями наукової розробки різних аспектів морального виховання молодших школярів відображені в працях А. Калюжного, А. Макаренка, В. Сухомлинського, Л. Болотіної та ін.

Молодший шкільний вік є новою ситуацією розвитку і вимагає від дитини особливої діяльності – навчальної. Для того, щоб ця діяльність була ефективною, необхідно сформувати мотивацію до навчання. Саме це і є специфічним завданням молодшого шкільного віку. Дитина бажає виконувати соціально значущу і соціально оцінювану діяльність, а в школі необхідна пізнавальна мотивація. Однією з найважливіших проблем навчання і виховання учнів є формування мотиваційної сфери молодших школярів [4, с. 71].

Григорій Савич Сковорода – український просвітитель- гуманіст, поет, культурний діяч, видатний теоретик в галузі педагогіки, педагог-новатор, який вимагав уважного ставлення до особи дитини, закликав розвивати в ній кращі риси, властиві нашому народу, глибоко вірив у силу науки і освіти. Григорій Сковорода у своїх творах продовжує і розвиває вчення Платона про кардинальні добродетності (мудрість, мужність, поміркованість, справедливість). У майбутньому справедливому суспільстві, про яке мріяв український мислитель, на його думку, людина матиме високорозвинений розум, буде морально і фізично досконалою, стійкою, відважною і вольовою в боротьбі за народне щастя [5, с. 418-419].

Виховання, яке повинно бути спрямоване на досягнення єдності розвитку розумових, моральних та вольових якостей особистості відіграє в системі педагогічних поглядів Г. Сковороди роль одного з головних теоретичних принципів.

Запорукою успішного виховання дітей, за Г. Сковородою, мають бути добрі настанови, викорінення поганих звичок. Він рекомендував у зв'язку з цим такі методи виховання, як бесіда, роз'яснення, приклад, поради та ін. Виховуючи дітей, радив він, необхідно вдаватися до переконань, привчати їх критично аналізувати свої вчинки.

Великого значення у розвитку мотивації моральної поведінки особистості Г. Сковорода надавав почуттям. Останні найяскравіше виявились у його вченні про "серце" людини. Серце, за Г. Сковородою, - це єдність думок, почуттів і прагнень людини. Ця єдність, очевидно, полягає у тому, що думки, зумовлюючи почуття особистості, в той же час самі стають глибоко інтимними, задушевними. Вони, виходячи із глибини душі особистості, зігріті її почуттями, стають переконаннями, визначаючи тим самим її дії.

У практичній виховній діяльності Г. Сковорода вважав головною метою саме моральне виховання. Цій меті він підпорядковував усю свою виховну діяльність серед учнів Харківського колегіуму. Як видно з листів до М. Ковалинського, його вихователь був послідовним і безкомпромісним у досягненні поставленої мети. Обурюючись тим, що Михайло не може повністю відмовитись від хибного способу життя і породжуваних ним вад, він писав йому: «О, якби у мене був духовний меч. Я б знищив у тобі скупість, убив би розкіш і дух нетверезості, вразив би честолюбство, розтрощив би марнолюбство, вигнав би страх перед смертю» [6, с. 368-369].

Г. Сковорода на практиці спростовував хибні уявлення Дж. Локка і Ж. Руссо про те, що для морального виховання молодшої людини необхідно ізолювати її від звичайного соціального оточення з його численними аморальними впливами. Отже, у сучасному світі досить важливо розвивати мотивацію у школярів початкової школи та формувати основи морального виховання.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України. 28.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Дата звернення: 08.11.2022).
2. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 31.10.2011. №1243.
3. Державний стандарт початкової освіти, 2018. №87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (Дата звернення: 08.11.2022).
4. Гані С. В. Розвиток мотивації в молодшому шкільному віці. Київ, 2009. 199 с.
5. Сковорода Г. С. Твори : в 2-х т. Київ : Вид-во АН УРСР, 1961. Т. 1. 640 с

Софія Луцик,
*студентка 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Ірина Фаловська,
*кандидат економічних наук, доцент,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З РОДИНАМИ ДІТЕЙ, ЯКІ МАЮТЬ ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПРОБЛЕМИ

Ключові слова: соціально-педагогічна діяльність, особливі освітні проблеми, психофізичний розвиток, корекційно-педагогічний процес, розвиток.

Корекційні педагогіка має величезний практичний досвід у вирішенні проблеми навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку. Чого не можна сказати про загальноосвітню школу. Учні, навчальна успішність яких помітно відставала від стандарту, завжди були в кожному класі масової школи. Їх навчання лежало на плечах вчителя, який використовуючи йому відомі методики намагався «підтягти» дитину до середнього рівня. Це вдавалось не завжди, але відповідальність була мінімальною.

Тривалий час спеціальна психологічна і педагогічна допомога спрямовувалася винятково на учня з вадами психофізичного розвитку. І лише упродовж останніх років у центрі уваги спеціалістів постала сім'я, в якій така дитина виховується.

Наукові дослідження, результати практичної діяльності підтверджують, що психолого-педагогічного супроводу потребує вся сім'я як єдине цілісне утворення. Проблеми сім'ї, яка виховує дитину з вадами психофізичного розвитку для розвитку дитини з психофізичними порушеннями дуже важливою є участь у корекційно-педагогічному процесі її родини.

Ефективність корекційної роботи значно зростає, якщо члени сім'ї розуміють сутність проблеми дитини, активно і вміло сприяють спеціалістам, які надають допомогу. Проте у багатьох сім'ях ставлення до дитини з інвалідністю є неадекватним. Зокрема, практика такої роботи засвідчує, що перша реакція батьків на появу у сім'ї дитини з певною вадою є негативною. Часто батькам ще у пологовому будинку пропонують відмовитися від неї, аргументуючи, що на лікування потрібно буде витратити додаткові кошти і що це може зробити держава. Тривалий час батьки таких дітей стикаються лише з осудом або жалістю з боку оточуючих, зокрема і спеціалістів. На

жаль, часто батьки не одержують спеціальної допомоги чи хоча б підтримки [3].

Тому такими поширеними є випадки, коли навіть ті батьки, які спочатку були позитивно налаштовані на розв'язання проблем малюка, котрий має деякі вади у психофізичному розвитку, згодом стають песимістами і в усіх бідах звинувачують саме його. А це, знову ж таки, негативно відображається на розвитку, принижує зростаючу особистість. Досить часто батьки болуче реагують на визнання їхньої дитини такою, що має вади психофізичного розвитку; не завжди погоджуються із направленням її до спеціального навчального закладу, наполягають на перебуванні вдома шляхом індивідуальної форми навчання, штучно ізолюючи від спілкування з однолітками і соціуму.

Неправильне ставлення до дитини призводить до ускладнень у її розвитку, «звуження» навколишнього світу, виникнення у неї психологічних комплексів і негативних рис характеру, внаслідок чого особистість дуже страждає. Доволі часто батьки, соромлячись діагнозу своєї дитини, попри рекомендації спеціалістів віддають її до звичайного загальноосвітнього навчального закладу – спрацьовують стереотипи: «Що люди скажуть?», «Щоб як у людей». У навчальному закладі, в якому немає умов навчати дитину з вадами психофізичного розвитку, вона зазнає ще більших переживань, через що у неї виникає відразу до будь-яких занять, страх перед педагогами і однолітками. Зауважимо, що при цьому весь психофізичний розвиток дитини ускладнюється, а наявні відхилення не коригуються. На жаль, сім'ї, в яких виховуються такі діти, досить часто нехтують рекомендаціями спеціалістів щодо закладу, який відповідає можливостям їхніх дітей. Батьки не несуть жодної відповідальності за неправильно прийняте рішення, за моральні і фізичні страждання дитини з особливими потребами у непристосованому для неї закладі. І хоча окремі нормативні акти передбачають таку відповідальність, все ж механізми її встановлення не працюють. Отже, повноцінне включення дитини з вадами психофізичного розвитку у соціальне середовище потребує насамперед адекватного ставлення до неї її сім'ї [2].

Сформувавши його можуть спеціалісти: корекційні та соціальні педагоги, психологи, медики, педагоги.

Основною метою роботи із сім'ями, які виховують дитину з вадами психофізичного розвитку, є надання батькам кваліфікованої допомоги.

Саме комплексний підхід забезпечує подолання різних проблем, що виникають у сім'ях, і дає змогу надати дитині та її батькам різнобічну допомогу.

Спеціалістам закладів освіти необхідно знати інформацію про: склад сім'ї; її соціальний статус; культурний та освітній рівень батьків; становище дитини у сім'ї; взаємини батьків зі спеціалістами навчального закладу та батьками інших дітей класу; педагогічну компетентність батьків у вихованні дитини з вадами психофізичного розвитку; готовність батьків співпрацювати зі спеціалістами закладу освіти та їх безпосередню практичну участь у процесі корекційної роботи.

Список використаних джерел

1. Василенко О. М. Соціально-педагогічні умови адаптації молодших школярів з особливими потребами до навчання в загальноосвітній школі : дис... канд. пед. наук : 13.00.05. Хмельницький, 2019 – 192 с. : іл.. Бібліогр.: С. 273–293.
2. Василенко О. М. Соціально-педагогічна робота з учнями з особливими потребами в загальноосвітній школі інклюзивної орієнтації. URL: http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/Problemi_studentiv_z_invalidnistyu/pdf/Vasilenko_Soc_ped_robota.pdf. (Дата звернення 18.10.2022).
3. Липа В.О., Серова С.О. Про деякі проблеми впровадження інклюзивної освіти в Україні .Актуальні питання корекційної освіти. 2018. Вип. 2. С. 121-127.
4. Особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. *НДЛ інклюзивної освіти*. Упорядники: Савчук Л.О., Юхимець І.В. Рівне: РОІППО, Вісник №4, 2016. 53 с.

Дана Кравчук,

студентка 1 курсу, Луцького педагогічного фахового коледжу м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Ірина Ніколаєва,

викладач іноземної Луцького педагогічного фахового коледжу м. Луцьк, Україна

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Ключові слова: вчитель початкових класів, кваліфікація, компетентності, стандарт, учень

Вчитель початкових класів – це майстер, який закладає фундамент не лише у душі людини, а й у душу країни. Він будує сьогодні і творить майбутнє. Тому, цей майстер має бути висококваліфікованим спеціалістом,

відчувати потребу часу, прагнути здобути потрібні навички та вміння, самовдосконалюватись, а що саме головне – відповідати кваліфікаційним вимогам.

Відповідно до Законодавства України, кваліфікація – це визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання) [1].

Отож, поговоримо про стандарт, а точніше про професійний стандарт, в основі якого лежать вимоги до компетентностей працівників, які затверджені в установленому порядку та слугують основою для формування професійних кваліфікацій [2].

Питанням педагогічної компетентності цікавились багато науковців і по-своєму трактували її, спираючись на час, умови та потреби. Сучасний підхід до цієї теми дав можливість затвердити офіційний професійний стандарт вчителя початкових класів на національному рівні, який розроблений МОН спільно з представниками педагогічних вишів, освітянами. Новий профстандарт - це втілення сучасного підходу НУШ, націленого допомогти вчителям визначити орієнтири власного професійного розвитку.

Затверджений документ містить інформацію про чіткий перелік загальних і професійних компетентностей, необхідних для виконання усіх трудових функцій вчителя.

Отож, проаналізуємо загальні компетентності, якими має володіти вчитель початкових класів:

- громадянська компетентність здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина, реалізувати свої права та обов'язки, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.

- соціальна компетентність пояснює здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

- культурна компетентність зорієнтована на здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, виражати національну культурну ідентичність, творчо самовиражатись.

- лідерська компетентність проявляється у здатності до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

- здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості включає в себе підприємницька компетентність [3].

Що ж собою являє професійна компетентність, яка містить 15 складових. Охарактеризуймо кожну з них:

- мовно-комунікативна компетентність являє собою здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою, враховувати особливості мовного середовища, навчати учнів іноземній мові та спілкуватися іноземною мовою у професійному колі (для вчителів іноземних мов), формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів.

- предметно-методична компетентність полягає у здатності моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання, здійснювати інтегроване навчання та оцінювання, добирати і використовувати сучасні та ефективні методики та технології навчання, виховання і розвитку учнів, розвивати в учнів критичне мислення, формувати ціннісні ставлення.

- інформаційно-цифрова компетентність містить здатність вчителя орієнтуватись в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

- психологічна компетентність пояснює здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів, використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності, формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною.

- емоційно-етична компетентність проявляється у здатності усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

- компетентність педагогічного партнерства уособлює в собі до суб'єкт-суб'єктивної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства, робота в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

- інклюзивна компетентність пояснюється здатністю створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища;

- здоров'язбережувальна компетентність говорить про здатність організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу, здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями, формувати культуру здорового та безпечного життя, зберігати особисте фізичне та психічне

здоров'я під час діяльності, надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.

- проєктувальна компетентність націлена на здатність проєктувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.

- прогностична компетентність втілюється в здатності прогнозувати результати освітнього процесу та планувати освітній процес.

- організаційна компетентність проявляється у здатності організувати процес навчання; виховання розвитку учнів, організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.

- оцінювально-аналітична компетентність забезпечує здатність здійснювати оцінювання результатів навчання учнів, їх аналіз, самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

- інноваційна компетентність – здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі, різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності, використовувати інновації.

- рефлексивна компетентність дає можливість здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначити індивідуальні професійні потреби.

- здатність до навчання впродовж життя полягає у визначенні умов та ресурсів професійного розвитку впродовж життя та взаємодії з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо) [2, 3] .

Чіткий опис знань та вмінь дає можливість зрозуміти, чим повинна володіти людина, яка хоче бути або працює вчителем.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України №2736 від 23.12.2020р. «Про затвердження стандарту за професіями «вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»»

2. Що має вміти вчитель початкових класів – затвердили стандарт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/08/16/232758/>

3. Яким має бути вчитель Нової української школи. URL: <https://osvita-mykolaivka.rada.today/yakym-maye-buty-vchytel-novoyi-ukrayinskoyi-shkoly/>

Наталія Поліщук
*студентка 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Світлана Вірста,
*викладачк циклової комісії словесних дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу,
м. Луцьк, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Критичне мислення – складне й багаторівневе явище. Мислити критично означає вільно використовувати розумові стратегії та операції високого рівня для формулювання обґрунтованих висновків і оцінок, прийняття рішень.

З педагогічної точки зору критичне мислення – це комплекс мисленнєвих операцій, що характеризується здатністю людини:

- аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел;
- бачити проблеми, ставити запитання;
- висувати гіпотези та оцінювати альтернативи;
- робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його [3].

Технологія проведення навчального заняття з розвитку критичного мислення залежить від його предметного наповнення і дидактичних завдань, від типу заняття (це набуття нових знань чи формування умінь), від власне навчального предмета.

Таке навчальне заняття традиційно складається з трьох основних частин: вступної, основної та підсумкової.

I. Виклик, або вступна частина навчального заняття

Організаційна частина

До неї належать привітання, перевірка підготовленості здобувачів освіти до заняття, виявлення відсутніх, повідомлення плану роботи. Мета її – мобілізувати до праці, активізувати увагу здобувачів освіти, створити робочу атмосферу на занятті.

Вступна частина заняття, яку ще називають «викликом» триває зазвичай перші 5–7 хвилин. За цей час потрібно актуалізувати опорні знання – «дістати» їх з довготривалої пам'яті здобувачів освіти. Опорними такі знання здобувачів освіти є тому, що саме на них, як на фундаменті, опорі, будуються наступні знання.

Мотивація навчальної діяльності.

Передбачає формування у здобувачів освіти потреби вивчення конкретного навчального матеріалу. Звернення до вже засвоєного матеріалу підвищує увагу здобувачів освіти до теми, проблеми, пробуджує їхню зацікавленість, а отже, виконує мотиваційну функцію. Її важливість не піддається сумніву.

Отже, під час вступної частини уроку викладач має пропонувати здобувачам освіти методи й завдання, які дають їм змогу:

- 1) освіжити наявні знання, уявлення, уміння, пов'язані з темою заняття;
- 2) провести «інвентаризацію» цих знань і уявлень, виявити прогалини;
- 3) зосередити увагу на новій темі;
- 4) створити контекст для сприйняття нових ідей;
- 5) сформулювати позитивне ставлення, зацікавленість у процесі навчання.

Під час вступної частини заняття здобувачі освіти мають опанувати декілька важливих способів пізнавальної діяльності або вдосконалити наявні вміння. Процес активного згадування того, що вони знають з опрацьовуваної теми, змушує їх аналізувати власні знання та уявлення. Це дає змогу визначити рівень цих знань і долучити до них нові.

Для того, аби розв'язати це завдання, викладач має ставити навідні запитання, а також використовувати такі методи як кластер, асоціативний куш, мозковий штурм тощо.

Актуалізація опорних знань.

Покликана забезпечити узгодження між викладеною педагогом інформацією та сприйняттям, засвоєнням, осмисленням її здобувачами освіти. Щоб пояснення було зрозумілим, здобувачам освіти необхідно нагадати попередній вивчений матеріал, на базі якого засвоюватимуться нові знання.

II. Основна частина заняття.

Основна частина навчального заняття триває до 30 хвилин.

Пояснення нового матеріалу.

Полягає не тільки у викладанні, а й у керуванні процесом засвоєння здобувачами освіти нових знань. Для успішного засвоєння ними нових знань викладачеві необхідно подбати про їх сприймання, розуміння, закріплення і застосування. Бажано, щоб під час пояснення нового матеріалу між здобувачами освіти і викладачем існував зворотний зв'язок для з'ясування незрозумілих моментів.

Рекомендовано використовувати методи, які вчать робити самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність здобувачів освіти.

Обов'язкові елементи розвитку критичного мислення у здобувачів освіти – індивідуальний пошук та обмін ідеями в групах чи загальному колі. Дуже

важливою є послідовність цих елементів – пошук має неодмінно передувати обміну думками.

III. Заключна частина заняття або рефлексія.

Третій етап заняття – найважливіший для розвитку критичного мислення у здобувачів освіти, бо його основними завданнями є узагальнення, **систематизація (але не відтворення!) вивченого й рефлексія** щодо процесу і результатів навчальної діяльності.

Закріплення нового матеріалу.

Педагог має підібрати питання, завдання, які сприятимуть приєднанню нових знань до системи засвоєних раніше знань, умінь та навичок і використання їх у подальшому житті.

Підбиття підсумків заняття.

Зазвичай підбиття підсумків триває до **10 хвилин**.

Передбачає коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань навчального заняття. Викладач аналізує, якими знаннями та вміннями оволоділи, яке значення мають ці знання для наступного вивчення предмета та у повсякденному житті. У підсумках навчального заняття має бути відображено позитивні аспекти діяльності групи та окремих здобувачів освіти, вербально оцінено їх роботу.

Найважливіше завдання викладача на цьому етапі заняття – підтримувати в кожному здобувачеві освіти впевненість і мотивацію до пізнання.

Під час підбиття підсумків здобувачі освіти удосконалюють важливе вміння – резюмувати інформацію, викладати складні ідеї, передавати почуття й уявлення в кількох словах, співвідносити нову інформацію зі своїми сталими уявленнями, тобто свідомо пов'язувати нове з давно відомим.

Дієвими методами розвитку критичного мислення на цьому етапі заняття є сенкан, «бортовий журнал», «шкала думок», дискусія, обговорення в загальному колі тощо.

Перелік методів розвитку критичного мислення достатньо великий. Добирати їх педагогу варто з огляду на мету, завдання, зміст навчального заняття. Крім того, потрібно зважати на особливості цих методів, адже на певних етапах заняття вони є ефективнішими, а отже, доречнішими. Педагог має опонувати якомога більше методів розвитку критичного мислення і бути обізнаним з особливостями їх ефективного застосування. Найпоширеніші методи розвитку критичного мислення подано у схемі.

Методи розвитку критичного мислення

Рис.1. Методи розвитку критичного мислення учнів.

Отже, у процесі навчання методи критичного мислення дають змогу активізувати наявні знання з теми, ефективно генерувати нові ідеї, допомагає здобувачам освіти, яким важко висловлювати власну думку перед великою аудиторією, індивідуалізує навчання, а також сприяють формуванню навичок самооцінки та взаємооцінки.

Список використаних джерел

1. Педрада: портал освітян України. Розвиток критичного мислення учнів – практичні поради. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2108-11-kompetentnostey-uchnya-pochatkovovo-shkoli-chek-1st-dlya-vchitelya/> (дата звернення: 20.10.2022).
2. Пехова О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навчальний посібник. Київ : В-во А.С.К., 2003. 240 с
3. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: метод. посіб. для вчителів / авт.-уклад.: О. І. Пошетун, І. М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.
4. Чабан О. В. Авторські школи як середовище реалізації інноваційного освітнього потенціалу. Педагогічні науки. 2020. Вип. 92. С.20–27

Ольга Тищенко

*вихователь Крупівського ЗДО (ясла-садок) «Крупинка»,
студентка 4 курсу факультету дошкільної освіти
та музичного мистецтва КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м.Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Ірина Фаловська,
*кандидат економічних наук, доцент,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ

Ключові слова: фонетико-фонематичне мовлення, недорозвинення мовлення, діти, корекція мовлення, мовленнєвий розвиток, фахова підготовка, стратегія розвитку.

Актуальність вивчення особливостей проблеми мовного розвитку дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням мови визначена тим, що найпоширенішим дефектом у дітей дошкільного віку в Україні є порушення звуковимови, зокрема фонетико-фонематичне недорозвинення [3]. Для вирішення цих питань, потрібно залучати професійні кадри та загалом постійно вдосконалювати та модернізувати систему освіти.

Фонетико-фонематичне недорозвинення – це порушення процесів формування вимовної системи рідної мови у дітей з різними мовними розладами внаслідок дефектів сприйняття та вимови фонем [2]. В Україні логопедичні послуги для дошкільників надаються в спеціальних дошкільних закладах компенсуючого типу для дітей з порушеннями мовлення, у спеціальних групах при загальноосвітніх закладах та на дошкільних логопунктах.

На сьогодні, в нашій країні, спеціальним дитячим садкам належить провідна роль у вихованні та розвитку дошкільників з вадами мовлення. Під керівництвом логопедів тут відбувається подолання і компенсація мовленнєвого недорозвинення та усунення вторинних психічних відхилень у розвитку дітей. В освітній системі спеціального дошкільного закладу вагоме місце посідає логопедичний корекційно-педагогічний вплив. Він спрямований на усунення мовленнєвого дефекту у дітей, а також на попередження можливих труднощів у процесі шкільного навчання (підготовка до навчання грамоти, профілактика дисграфії, вдосконалення пізнавальних процесів і забезпечення особистісної готовності до навчання в школі) [1].

Існуюча традиційна система фахової підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності спрямована, в першу чергу, на формування у них професійної компетентності у сфері навчання розвитку та виховання дітей з тяжкими порушеннями мовлення в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, спеціальних дошкільних, реабілітаційних центрів. Проте, існуючі наразі запити суспільства на підготовку фахівців у галузі корекційної освіти для ефективної роботи в умовах загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів з інклюзивною формою навчання, не реалізуються повною мірою у системі вищої педагогічної освіти [3]. Це спричинено тим, що в ній не достатньо розроблено організаційні форми, цільові установки, методи і зміст підготовки корекційних педагогів, які здатні ефективно вирішувати проблеми, що постають в сучасних умовах модернізації освіти дітей з мовними порушеннями загалом та дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення зокрема. До цих проблем, в першу чергу, належить реалізація моделі системи комплексного (спеціального і психолого-педагогічного) супроводу дитини з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення в умовах інклюзивного навчання відповідно до її запитів психофізичних можливостей, індивідуальних потреб. Тому освітній процес у вищому навчальному закладі потребує удосконалення підготовки фахівців, які здатні ефективно виконувати свої професійні функції [1].

Вищезазначене потребує розроблення стратегічних орієнтирів та експериментальної програми фахової підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання з дітьми, яку мають фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення. Важливість визначення стратегічних орієнтирів для покращення фахової підготовки студентів напряду є особливо важливою в умовах, коли суспільство переживає глибокі трансформаційні зміни. Тобто, від того, наскільки точно будуть визначені стратегічні цілі для удосконалення підготовки фахівців у галузі корекційної освіти, залежатиме готовність вищих навчальних закладів відповідати на суспільні виклики та рівень їхньої відповідності потребам суспільства [3].

Можна розглянути такі орієнтири, які на сьогоднішній день є актуальними для розвитку та підвищення кваліфікації майбутніх педагогів-логопедів, які працюватимуть з дітьми фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення.

Перший – виокремлення методологічних підходів до фахової підготовки вчителів-логопедів для роботи в умовах інклюзивного навчання

з урахуванням соціокультурних факторів, процесів і явищ, які впливають на вибір стратегії освіти.

Другий стратегічний орієнтир – обґрунтування процесу підготовки вчителів-логопедів до фахової діяльності в умовах інклюзивного навчання на основі компетентнісного підходу [3].

Згідно компетентнісного підходу, в першу чергу потрібно:

- оновити зміст психолого-педагогічних навчальних дисциплін у сфері організації і забезпечення інклюзивного навчання дітей з мовними порушеннями;

- забезпечити самостійну роботу студентів відповідним методичним та інформаційним супроводом через розробку електронних навчальних курсів з інклюзивної освіти.

В умовах сучасного світу зміни в суспільстві зумовлюють розширення соціокультурного середовища для надання логопедичної допомоги у системі комплексної реабілітації. Педагогічна робота здійснюється у процесі спеціального корекційного виховання та навчання, педагогічної допомоги дітям з обмеженими психофізичними можливостями, включення у педагогічний процес закладів, у яких створюються спеціальні умови.

Важливим у роботі педагога є врахування положень модернізації змісту освіти у світлі вимог Національної доктрини розвитку освіти, державної національної програми «Освіта» («Україна XXI ст.»), Закону «Про загальну середню освіту», концепції мовної освіти спрямовані на становлення мовної особистості дитини й сприяє зростанню соціальної й педагогічної ролі мови.

Отже, проблема формування правильного усного мовлення в дітей із порушеннями вимови звуків в умовах ЗДО залишається актуальною як для теорії і практики виховання та навчання, так і для логопедії в освітньому просторі України.

Список використаних джерел

1. Гаврилова Н. С. Нейропсихологічна структура та механізми порушення фонематичних процесів у дітей з дислалією, ринолалією та дизартрією. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* / За ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. і Вип. XV. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. С. 120–127.
2. Гайван Т. Я. Логопедична робота з дітьми (із загальним недорозвитком мовлення) Харків: Веста : Вид-во «Ранок», 2008. С. 184.
3. Кудярьська, Т. Б. Виховання та навчання дітей з мовними порушеннями в умовах модернізації освіти. *Логопед.* 2011. № 8. С. 17-18.

Андріана Трефлер

*студентка Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Світлана Бахомент,

*викладач-методист Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*

РОЗВАЖАЛЬНО-КОНКУРСНІ ПРОГРАМИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: *компетентність, екологічне виховання, природоохоронна компетентність, розважально-конкурсна програма,*

На сучасному етапі розвитку суспільства в більшості людей переважає антропоцентричний тип свідомості, у якому природа сприймається лише як джерело корисного продукту. Але в умовах глобальної екологічної кризи та виснаження природних ресурсів необхідний перехід до екоцентричного типу свідомості, при якому природа сприймається як найвища цінність. У зв'язку з цим пріоритетними напрямками у вирішенні глобальних екологічних проблем має стати екологічна освіта, посиljena природоохоронна діяльність та зміна пануючого типу взаємовідносин людини та природи.

З іншого боку сучасна українська освіта базується на компетентнісному підході. Аналіз наукових досліджень І. Беха, М. Головань, В. Кременя, О. Овчарук, О. Пометун, В. Садкіної показав, що під компетентним підходом розуміється така організація освіти, де метою виступає формування ключових компетентностей вихованців.

Екологічне виховання розглядається сучасними науковцями як цілеспрямований процес управління та на розвиток особистості вихованця, формування його ціннісних установок і прийняття ним соціально-культурного досвіду для екологічно грамотної взаємодії з природою і соціумом.

Як процес екологічне виховання здійснюється через створення умов для цілеспрямованого систематичного саморозвитку дитини як суб'єкта з морально-екологічною позицією діяльності, особистості та індивідуальності.

С. Люленко, Л. Мороз, Р. Подзерей підкреслюють, що в результаті екологічного виховання у вихованців розвиваються екологічні ціннісні настанови та екологічна мотивація. Також результатом екологічного виховання є сформоване ставлення до природи, її охорони [3].

За словами М. Головань, на сучасному етапі у якості результату виховання розглядаються компетентності особистості. Для цього розглянемо

трактування поняття «компетентність». М. Головань компетентність трактується як результат оволодіння знаннями, вміннями, навичками, досвідом, що виявляється в готовності і здатності приймати адекватні та відповідальні рішення в проблемних ситуаціях [1].

Природоохоронна компетентність особистості розглядається як сукупність особистісних якостей вихованця (ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), зумовлених досвідом її природоохоронної діяльності.

С. Люленко, Л. Мороз, Р. Подзерей вказують, що на розвиток природоохоронної компетентності здобувачів освіти впливають три взаємопов'язані складники: екологічні знання, екологічні переконання, природоохоронна діяльність [3].

Перший складник – накопичення знань екологічного характеру – передбачає:

- дослідження учнями досвіду природоохоронної роботи (анкети, інтерв'ю, бесіди, випуск екологічних газет);
- опанування знаннями про екологічну обстановку в Україні (екскурсії, відеофільми);
- ознайомлення з інформацією про охорону рослин і тварин (екопрогулянки, екопоходи по околицях, зустрічі з екологами).

Другий складник – становлення екологічних переконань. Через диспути, обговорення, дискусії, конференції, утвердження власної позиції у класі, за допомогою конкретних справ, пов'язаних з охороною природи, формується переконання в тому, що до природи треба ставитися відповідально, берегти все живе, розв'язувати екологічні проблеми можна тільки спільними зусиллями, на основі знань законів природи.

Третій складник – екологічна діяльність, що передбачає:

- природоохоронну діяльність (догляд за кімнатними рослинами, клумбами біля школи, конкретна трудова діяльність під час екодесантів – розчищення парків, скверів мікрорайону); екологічна розвідка околиць, прокладання та оформлення екологічних стежок.
- пропагандистську діяльність (розповіді про природу рідного краю, проведення бесід із молодшими школярами про те, що конкретно і як треба охороняти в природі; складання пам'яток, екологічних анкет, газет, інформаційних листівок; ведення екологічного щоденника).
- ігрові форми діяльності (конкурси, турніри, конкурси-аукціони, науково-фантастичні проекти з охорони навколишнього середовища, турнір знавців природи, конкурс розповідей про рослини, тварини; вікторини, ігри-екскурсії, конкурсні розважально-ігрові програми) [3].

Все більшої популярності та широкого поширення набувають розважально-конкурсні програми як одна з активних та дієвих форм виховної роботи.

О. Гринюк вказує, що розважально-конкурсні програми – це цілеспрямоване дійство, основним механізмом досягнення мети якого є гра. У масовках (анімації) можуть застосовуватися розрізнені ігрові комплекси та ігри, якими приваблюють та розважають учасників [2].

С. Толочко, Н. Бордюг та Т. Лесь зауважують, що конкурсна розважально-ігрова програма розглядається як театралізована вистава, основою якої є ігри, конкурси, забави, розіграші. Головна відмінність конкурсу від гри полягає в тому, що конкурс передбачає обов'язкову наявність переможця, а в грі можуть бути варіанти [5].

Розважально-конкурсні програми відрізняються меншою практичною спрямованістю та збільшеним ігровим компонентом. Ігрові завдання мають величезне значення і для учасників є основними. Однак, такі програми дозволяють привернути увагу до проблем екології, створити емоційний настрій і у багатьох ситуаціях вони найефективніші у екологічному вихованні учнівської молоді.

Розважально-конкурсні програми найбільш дієві серед непередбаченої аудиторії вихованців, у період вільного часу та канікул, а головне – в умовах масової виховної роботи. Конкурсно-ігрові програми є ефективною формою роботи аудиторію понад 30 осіб.

Конкурсно-ігрова програма з заданою тематикою передбачає попередню підготовку учасників. Це може бути турнір, конкурс веселих та кмітливих, різноманітні інтелектуальні ігри-змагання та ін.

Науковці О. Гринюк, В. Сиротюк виокремлюють наступні види ігрових програм за цілями:

- діагностичними – основна мета яких виявити рівень знання чи розуміння певних екологічних проблем, природоохоронних питань;
- освітніми – основна мета яких дати певну інформацію з деякої теми, у нашому випадку, з екології, природоохоронної діяльності;
- тренінговими – що дозволяють виробити певні якості особистості;
- розважальними – основна мета яких – організація дозвілля природоохоронного та екологічного характеру;
- створення емоційно-позитивного ставлення до природи, природного довкілля.

Найчастіше розважально-конкурсні програми мають кілька основних цілей.

С. Люленко, Л. Мороз, Р. Подзерей називають види ігрових програм за рівнем складності:

- прості, які вимагають мінімального реквізиту та не потребують підготовки команд чи учасників;
- ускладнені, які потребують спеціального реквізиту та підготовки учасників;
- складні вимагають складного реквізиту, складної режисури й тривалої підготовки учасників [3].

Ускладнені та складні розважально-конкурсні програми на природоохоронну та екологічну тематику проводяться рідше і приурочуються до великих святкувань, фіналів тривалих проектів тощо.

Прості розважально-конкурсні програми більш ефективні у поточній роботі.

С. Толочко, Н. Бордюг та Т. Лесь обґрунтовують вимоги до ігрової програми:

- Вікова відповідність. Вона передбачає відповідність складності матеріалу віку дітей чи дорослих, а також форм проведення, мотивів тощо.
- Наявність розвивальних психологічних елементів.
- Відповідність програми психолого-дидактичних вимог.
- Узгодженість логічних елементів.
- Відповідність інформативного та практичного.
- Використання психологічних прийомів інтенсифікації освітнього процесу.
- Термінологічна відповідність.
- Наявність різноманітності форм діяльності та впливу на максимально більшу кількість аналізаторів вихованців.
- Відповідність програми композиційними вимогам.
- Адекватність використання технічних засобів та сценографії [5].

Таким чином, під природоохоронною компетентністю здобувача освіти маються на увазі його ціннісно-сміслові орієнтації, знання, уміння, навички, здібності, визначені досвідом його природоохоронної діяльності. Отже, у процесі проведення розважально-конкурсних програм відбувається формування природоохоронної компетентності школярів. У роботі з непередготовленою аудиторією здобувачів освіти розважально-конкурсні програми є найбільш результативними. Ці форми роботи можна проводити в умовах масової виховної роботи, у період вільного часу та канікул. Перспективу подальших досліджень складає формування ціннісних орієнтацій школярів в процесі екологічного виховання.

Список використаних джерел

1. Головань М.С. Компетенція та компетентність : порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 8 (18). С. 224-234.
2. Гринюк О.С. Формування екологічної складової наукової картини світу учнів та екологічної компетентності. *Технології інтеграції змісту освіти* : зб. наук. праць всеукраїнського круглого столу, 12 березня 2018 р., Полтава / Інститут педагогіки НАПН України ; Полтав. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. М.В. Остроградського / [головн. ред. В.Р. Ільченко]. Вип. 10. Полтава : ПОІППО, 2018. С. 197-189.
3. Люленко С.О., Мороз Л.М., Подзерей Р.В. Формування екологічної компетентності учнів як один із актуальних запитів сучасного суспільства. *Екологічні науки : науково-практичний журнал*. / Головний редактор Бондар О.І. Київ : ДЕА, 2020. №2(29). Т.2. С. 16-19.
4. Сиротюк В.Д. Формування екологічної компетентності школярів як методична проблема. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2014. Вип. 48. С. 3-7.
5. Толочко С.В., Бордюг Н.С., Лесь Т.В. Зміст, форми і методи формування екологічної компетентності здобувачів освіти на засадах аксіології. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2022. Вип. 2(47). С.20-26.

Дарина Катеринюк,
*студентка 3 курсу факультету дошкільної освіти
та музичного мистецтва КЗВО «Луцький педагогічний
коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Андрій Войнаровський,
*голова циклової комісії фортепіано,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

РОБОТА НАД МУЗИЧНИМ ОБРАЗОМ В КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ГРИ НА БАЯНІ

Ключові слова: баян, гра, музичний образ, методика.

Музика, як і всі види мистецтва, впливає на людину через художні образи. Художній образ музичного твору, що відображає дійсність у звуковому матеріалі, є найбільш чуттєвим і опосередкованим, що викликає глибоко індивідуальні реакції, які зумовлюють поліваріантність сприйняття.

Осягнення музичних образів вимагає глибоко індивідуального відчуття поряд із усвідомленням об'єктивних закономірностей розвитку мистецтва.

Музичне виховання відіграє важливу роль у духовному становленні особистості людини. «Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння й переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику й діставати насолоду від неї, – писав видатний український педагог В. Сухомлинський. Без музики важко переконати людину, яка вступає в світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання, по суті, є основою емоційної, естетичної, моральної культури» [2]. Ці слова педагога-гуманіста конкретизують його думку про музичне виховання як першооснову у вихованні людини.

У сучасній методиці навчання гри на баяні ствердилося положення, що для успішної гри необхідно з перших уроків прививати учневі смак до гарного звучання баяну. Учень повинен відчувати, що кожний відтворений звук інструмента спрямований на розкриття змісту музичного твору. Наприклад, не може бути довільна зміна міху або невиправдане різке звучання. З метою формування необхідних професійних навиків гри, корисно частину заняття відводити для напівсамостійної роботи учня, конкретно вказавши завдання.

Виконавець-баяніст, як і кожен музикант, повинен поєднувати справжню професійну майстерність з великою творчою сміливістю, гарячу любов до мистецтва – з прагненням віддати для його розквіту всі сили і знання. Він зобов'язаний чітко уявляти собі зміст виконуваного твору і мати достатньо технічних засобів для правдивої, переконливою його передачі. Яскраве, виразне виконання вимагає, щоб виконавець не тільки розумів твір, але і пережив, відчув його образи.

У справі спеціальної освіти баяніста основна мета педагога – розвинути в учня любов до музики і музичне мислення, навчити розуміти художній твір і емоційно відгукуватися, на його утримання, забезпечити досконале володіння інструментом і всебічний зростання виконавських навичок учня. Розуміння художнього твору перебуває в тісному зв'язку з емоційною чуйністю виконавця на зміст твору. Любити учень буде тільки ті твори, образи яких йому зрозумілі і активно впливають на його емоції. Обов'язок педагога розширювати сферу доступних учневі понять і образів. Любов учня до музики можна розвивати різними шляхами. Одним з них є виконання художніх творів самим педагогом, як у класі, так і на концертах.

При вивченні нового музичного матеріалу на занятті ініціатива належить викладачу. Він вимагає від учня виконання всіх своїх вказівок в подоланні технічних чи художніх труднощів і по можливості намагається закріпити

результати виконаної роботи. Якщо технічні чи художні труднощі настільки складні, що на занятті учень не може їх подолати, викладач зобов'язаний підказати як працювати над цим самостійно. Конче важливим є підтримка прояву ініціативи учня. Тренування або багаторазове повторення важкодоступних місць в музичному творі можна проводити порізно, наприклад, викладач кожного разу перед повторенням вказує учневі на недоліки в його виконанні, робить поточні зауваження не зупиняючи гри. При неправильному виконанні зупиняє гру. На практиці навчання гри на баяні часто застосовуються прийоми “направляючих вказівок”; “поточних зауважень”; “уточнюючих зупинок”. Всі вони тісно пов'язані між собою і в процесі тренування органічно доповнюють один одного[2].

Розуміння особистісних якостей кожного студента, вміння якомога точніше визначити його музичні здібності, а потім обирати відповідний спосіб їх розвитку, є одним з важливих професійних обов'язків педагога. У цьому напрямку практичної підготовки студента-початківця вирішального значення набуває індивідуальний творчий підхід педагога до вибору методів навчання і музичного розвитку кожного студента з урахуванням рівня його музично-теоретичної підготовки (дитяча музична школа, педагогічний коледж, коледж культури і мистецтв, музичне училище) та його рівень знань з питань теорії інструментального виконавства. Щоб сформувати у студента позитивне ставлення до гри на баяні педагог опирається на його інтелектуальний потенціал. Адже, якщо в процесі опанування музичного інструмента діти в музичній школі, як правило, майже завжди підкорюються вимогам педагога, то студенти мають схильність їх обмірковувати, чинити опір деяким зауваженням і непереконливим рекомендаціям, оскільки в них значно краще розвинене музичне мислення і вони більше підготовлені до свідомого та осмисленого навчання. Маючи вже певний життєвий досвід, студент хоче почути аргументовані вказівки чи зауваження викладача. Для того, щоб навчальна діяльність студентів в класі додаткового інструмента (баян) була успішною, педагог має розвивати позитивну мотивацію навчання, формувати мотиви навчання, викликаючи в них не лише інтерес, але й бажання вчитися. Успіх навчальної діяльності залежить саме від того як вміло педагог формує позитивну мотивацію [1].

Іншим важливим чинником у формуванні інтересу в студентів до гри на баяні є особистість педагога, його професійне володіння інструментом, неординарний творчий підхід до занять, новітня методика викладання тощо. Навчання студентів гри на баяні, є ефективним за умови використання інтегрованого методу в засвоєнні теоретичних і практичних знань з різних навчальних дисциплін. На думку О. Савченко, поєднання навколо теми на

уроці відомостей з інших навчальних дисциплін «...сприяє інформаційному збагаченню сприймання, мислення і почуттів учнів за рахунок цікавого матеріалу, що дає змогу з різних сторін пізнати яєсь явище, поняття, досягти цілісності знань». Такий підхід значно розширяє уяву студентів про можливості інструмента та позитивно впливає на ефективність їх інструментальної професійної підготовки. Отже, спираючись на власний педагогічний досвід та чітке уявлення про перспективи розвитку художньо-технічної майстерності студентів-початківців в класі необхідно послідовно та систематично розвивати інтереси та смаки студентів, їхні музичні та творчі здібності, формувати погляди, переконання, навички та вміння [3].

У роботі над музичним твором не можна обмежувати виконання твору учнем рамками подання педагога про звучання цього твору. Це не означає, що в індивідуальному розумінні твору учень-баяніст може виходити з рамок стилю. Завдання педагога – знайти ту середину, яка, з одного боку, надавала б можливість розвитку творчої ініціативи учня, а з іншого – утримувала б його в межах даного стилю. Над цим треба працювати з перших же днів навчання гри на баяні.

Щоб розвинути творчу самостійність учня, можна застосовувати і такий прийом, як вибір твору за його бажанням. Якщо запропонований учнем твір є повноцінним художнім твором і відповідає рівню розвитку учня на даному етапі навчання, педагог може нести його до робочого плану.

Величезний вплив на виховання творчої ініціативи має розвиток почуття ритму, слуху, музичної пам'яті, тобто здібностей, складових музичної обдарованості учня.

На розвиток творчої самостійності баяніста благотворно впливає також всебічна музична підготовка. Для цього потрібно часто слухати музику (виступи солістів, симфонічні концерти, оперу), завчасно готуючись до сприйняття музичних творів. Дуже корисно учням-баяністам слухати один одного в класі, тому що це дає можливість легко помітити недоліки виконання. Аналізуючи причини помилок, допущених товаришем, можна швидше знайти і виправити свої власні.

Таким чином, дослідження специфіки та підвищення ефективності процесу гри на баяні дозволяє нам зробити такі висновки:

1. Формування та вдосконалення технічної майстерності студента-баяніста в класі постійно має контролюватися педагогом, бути осмисленим, систематичним, а не стихійним, чи епізодичним.

2. Доцільно створювати умови, які б викликали у студентів природну потребу в оволодінні грою на баяні. Варто зазначити, що навіть при найсумліннішому ставленні до своєї справи з боку педагога учень досягне

необхідних результатів, якщо буде працювати самостійно – наполегливо, вдумливо й зосереджено.

3. Ефективність навчального процесу залежить від орієнтації педагога на активну позицію студента. Дуже важливо, щоб студент не тільки вмів самостійно працювати за інструментом, але й любив сам процес роботи над музичним твором.

Список використаних джерел

1. Алексєєв І. Викладання гри на баяні. Основи методики: *Навч. посіб. для консерваторій та муз. училищ*. Київ. Держ. вид-во, 2007. 144 с.
2. Пехота О.М. Освітні технології: *навчально-методичний посібник* За заг. ред. О.М. Пехоти. Київ. А.С.К., 2001. 256 с.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: *Підручник для студентів початкових факультетів*. Київ. Генеза, 2009. 368 с.

Анастасія Максимюк, Каріна Спатар,
*студентки 4 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Оксана Кузьмич,
*викладач іноземної мови Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Ключові слова: мовна наочність та предметна наочність, наочність, реалізація, навчання англійської мови, наочний матеріал, настільні ігри.

На початковому етапі навчання іноземної мови передусім важливу роль мають наочні посібники – зорові та слухові опори. Вони полегшують шкільний процес, оскільки підказують учням внутрішню схему висловлювання, подають приклад для наслідування вимови та інтонації. Навички і вміння непідготовленого мовлення, його спонтанність, темп розвиваються на основі діалогу, навички і вправність підготовленого мовлення з його ініціативністю, логічністю, послідовністю – на основі монологу. Важливість наочних посібників у навчанні іноземних мов є високою. У розпорядженні вчителів є наочні посібники, які входять у навчальний процес, проте вони не задовольняють потреби навчального

процесу. У зв'язку з цим слід створювати додаткові наочні посібники, які можливо виготовити простим способом. Наочні посібники можуть бути виготовлені з малюнків, аплікацій, фотографій, вирізок з журналів, листівок. Різні види наочності, які вчитель використовує для навчання іноземної мови займають провідне місце в засвоєнні мовних одиниць, формуванні мовленнєвих навичок та вмінь, яке належить мовній слуховій і немовній зоровій наочності. . Поєднавши ці види наочності в аудіовізуальному синтезі, отримаємо один з найбільш ефективних шляхів навчання іноземної мовленнєвої діяльності. Предметна наочність забезпечує розкриття розуміння іноземної лексики за допомогою демонстрації предметів, дій, картин, що означають їх. Мовна наочність – це семантизація слова засобами іноземної мови: мікро контекст, словотворчий та етимологічний аналіз лексичних одиниць, дефініція та співставлення, опори на інтернаціональні корені.

Наочність - фундамент на якій нова мова засвоюється своєрідно, і формуються мовні процеси, що навчаються. Застосування засобів наочності забезпечує легкість і швидкість відтворення у свідомості зв'язків від слова іноземної мови, що означає розуміння до образу предмета і явища, і зв'язків від образу предмета, сприйманого в момент говоріння, до іншомовного слова, виражає поняття.

Застосування принципу наочності є головним помічником у реалізації методик навчання англійської мови. Шляхом принципу наочності здобувачі освіти краще засвоюють матеріал, адже такий принцип навчання охоплює широкий спектр психічних якостей і дає змогу побачити інформацію, а не лише сприймати її на слух: картки з малюнками та написами англійською мовою допоможуть не лише вивчати слова, а й запам'ятати їх написання; мультимедійні відеоролики інформаційного змісту допоможуть викликати у дітей ще більший інтерес у вивченні іноземної мови, а коли заняття «проводять» друзі-іграшки, дітлахи із задоволенням розучують вірші та пісні гуртом з ними. У своїй практиці вчителі англійської мови прагнуть використовувати візуалізацію як стимул процесу засвоєння матеріалу, як додатковий засіб запам'ятовування та збереження інформації, як яскраві орієнтири, що сприяють розвитку таких здібностей дітей, як уява, образотворче та емоційне мислення, пам'ять.

Багато педагогів та психологів дали своє визначення поняттю «наочність». Наукове обґрунтування цього принципу належить основоположнику народної педагогіки, видатному чеському педагогу Я. Коменському. Саме він сформулював цей принцип у вигляді «золотого правила дидактики»: «Тому нехай буде для учнів золотим правилом: усе, що

тільки можна, пропонувати для сприймання відчуттями, а саме: видиме – для сприймання зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, що підлягає смаку – смаком, доступне дотику – дотиком [3].

Використання наочних посібників є необхідним для створення штучного середовища, оскільки діти вивчають англійську мову в штучних умовах. Це одна з невирішених проблем сучасної методики навчання англійської мови, але завдяки сучасним ІКТ діти можуть легко поринути в англійськомовний світ: електронні тури допоможуть їм «відвідати» найцікавіші куточки англійськомовних країн, навіть на традиційному англійському святі.

Використання малюнків на уроці англійської може допомогти дітям краще засвоїти значення нового слова. Діти стають більш активними та жвавими після перегляду зображень на уроці, тому що їм подобається слухати вчителя та виконувати різні завдання. А при введенні нової лексичної одиниці ви можете розмістити на дошці картинки з назвами предметів разом із їхніми зображеннями. Таким чином, діти зможуть не тільки запам'ятати написання нової лексичної одиниці, а й зрозуміти, про що саме йдеться, встановивши відповідну пару картинок.

Під час фізкультхвилинки діти повинні не лише виконувати рухи, а й промовляти те, що вони роблять: «We run, we jump, then sit down and stand up». Таким чином діти швидше запам'ятають значення дієслів.

Настільні ігри є одним з ефективних способів реалізації принципу наочності. На уроках англійської вчитель використовує ігри для закріплення щойно вивчених слів чи лексичних одиниць.

Реалізація принципу наочності у навчанні дітей англійської мови є дуже важливим і актуальним завданням у сучасній системі освіти, оскільки цей принцип дозволяє дітям відчувати, доторкнутися або побачити предмет чи явище, яке вони вивчають. Ефективність засвоєння дітьми нового матеріалу залежить від правильного використання та поєднання педагогами наочних матеріалів, а психофізіологічні особливості дітей є важливим аспектом активізації мовної діяльності.

Принцип наочності в методиці викладання англійської мови полягає не лише в показі карток і мультфільмів, а й щоб допомогти дітям краще засвоїти матеріал. Це принцип навчання, який може допомогти дітям зрозуміти механізм іноземних мов, дозволити їм відвідати різні куточки реальності, стимулювати дітей до вивчення нової лексики та граматичних правил через ігри та пробудити інтерес дітей до вивчення іноземних мов. Культура, звичаї та традиції англійськомовних країн світу. Без засобів наочності було б неможливим формування у дитини іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Вісник психології та соціальної педагогіки. URL:<https://www.psyh.kiev.ua>.
2. Значення наочності у процесі навчання англійської мови. URL: <https://ua-referat.com/>.
3. Аналіз різних видів наочності на уроках іноземної мови. URL:<https://naurok.com.ua/>.

Богдан Олексюк,

*здобувач освіти спеціальності 017 Фізична культура і спорт
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради*

Науковий керівник – Сергій Марчук,

*кандидат педагогічних наук КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

КУЛЬТУРА ХАРЧУВАННЯ ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ

Ключові слова: харчування, козаки, їжа, козацька страва.

Важливим складником, що забезпечувало міцне здоров'я козаків, було раціональне харчування. На нашу думку, культура харчування запорозьких козаків належить до традицій української народної кулінарії та національної кухні.

Відомий дослідник запорозького козацтва Дмитро Яворницький зазначав: *«Козаки вставали до схід сонця, відразу вмивалися холодною джерельною чи річковою водою, далі молилися Богу і за якийсь час після цього сідали за стіл до гарячого сніданку. Час від сніданку до обіду козаки проводили по-різному: хто об'їжджав коня, хто оглядав зброю, хто вправлявся у стрілянні, хто лагодив одяг, хто просто лежав на боці, попахував люлькою-носогрійкою, розповідаючи про власні подвиги на війні чи слухаючи розповіді інших, або викладав плани нових походів. Рівно о 12 годині курінний кухар вдаряв по казанові, і на цей звук кожен козак поспішав до свого куреня на обід» [4, с. 234].*

Популярною їжею на Січі були кашоподібні страви з різних зернових: соломаха, тетеря, шерба, братко. Також часто готувалися й кулеші. Однією з особливостей харчування козаків було незначне споживання печеного хліба, адже борошна не завжди було в достатній кількості. Крім того, випікання

хліба вимагало великої кількості людей, значних витрат праці й часу. Основою козацького раціону були різноманітні юшки.

До наших днів дійшло свідчення французького інженера Г. Боплана, який у 1646 р. писав про козаків: *мороз не менш пекучий і по-руйнівному всесильний... На них [страждання від морозу] швидше наражаються тоді, коли не п'ють і не їдять ніякої гарячої страви. Вони, як правило, споживають її тричі на день; вона складається з гарячого пива з невеликим додатком масла, перцю та хліба, що заміняє їм суп і оберігає нутрощі від холоду» [2, с. 24].*

Головною ознакою козацької їжі була простота й різноманітність, що забезпечувало високу працездатність та міцне здоров'я. У багатьох істориків, особливо іноземних, уже склалася традиція наголошувати на надмірному вживанні козаками алкоголю. Однак ці твердження мають дуже суперечливий характер. Наприклад, Г. Боплан, указуючи на схильність козаків до спиртного, водночас наголошує: «Однак, розуміється, що це буває лише в час дозвілля, бо коли перебувають у військовому поході чи задумують якесь важливе діло, дотримуються незвичайної тверезості» [2, с. 26]. І далі: «Під час цих походів цей люд дуже стриманий, а коли знайдеться між ними в поході якийсь пияк, отаман одразу ж наказує викинути його в море. Їм забороняється брати в морський похід чи на бойові операції горілку: вони дотримуються цього дуже суворо» [2, с. 69].

Петро Франко подає опис харчування запорозьких козаків: *«Харчувалися запорожці скромно, але їжа їх, без сумніву, мала бути здоровою, якщо в часи Запорозької Січі козаки були найкращими лицарями в Європі» [1].*

Споживали козаки переважно варену, тушковану і печену їжу, таким чином, виробилися своєрідні смакові стереотипи й звички. Чумаки, які возили сіль з Криму й Приазов'я, та запорозькі козаки у походах робили у землі або перевозили за собою на двох колесах тимчасову пічечку – кабицю і готували в ній традиційні страви – куліш і кашу, лемішку й галушки. Навіть з упольованої дичини переважно варили юшку, а не смажили її на розні [1].

Згідно з даними Дмитра Яворницького, у Запорізькій Січі на стіл подавали такі страви:

- соломаху (густо зварене на воді житнє борошно);
- тетерю (не дуже густо зварене на квасі житнє борошно чи пшоно);
- щербу (рідко зварене на риб'ячій юшці борошно).

Круту тетерю їли з риб'ячою юшкою, жиром, молоком або водою. Мамалигу (тісто з проса чи кукурудзи) їли з бринзою чи пастремою – висушеною на сонці бараниною. Ласували козаки й м'ясом, зокрема свининою і дичиною. Із задоволенням споживали рибу. Взагалі запорожці

надавали перевагу більше рибній, ніж м'ясній, їжі. Не відмовлялися від вареників, сирників, гречаних галушок із часником.

Г. Боплан згадує одну з найвідоміших перших страв – «козацьку тетерю». Відомо, що тісто з житнього борошна козаки в морських походах возили з собою в діжках разом із кашею з пшона. Це слугувало їм єдиною поживою на човнах або на чатах, коли не можна було розводити вогню, щоб не відкритися ворогам. Тетерю, як різновид юшки з житнього борошна, готували «до води й меду» або «до масла й молока».

Д. Яворницький стверджував, що козаки вживали тетерю й братко; тетерею він називав пшоняну кашу, до якої під час кипіння додавали кисле житнє тісто; круту тетерю їли з риб'ячою юшкою, жиром, молоком чи звичайною водою; братко – також пшоняна каша з додатком, без кислого житнього, пшеничного чи якогось іншого прісного тіста.

Рибу з юшки найчастіше діставали й їли окремо, з овочами. Якщо умови були не похідні, і була можливість спокійно пообідати, то рибу, як правило, подавали «на стяблі», тобто на дерев'яній таці з бортиками, щоб юшка не стікала. У юшку іноді додавали товчений часник і нею поливали рибу зверху. Такий рибний соус називався саламур [1].

Із Запорозької Січі до сучасної української кухні прийшла смачна козацька юшка – куліш. Сало, пшоно, картопля – основні інгредієнти страви, хоча до ХІХ ст. картоплю не додавали. Зазвичай це смачне козацьке частування готували на відкритому багатті, тому ця страва має ще одну назву – польова каша.

Цікавою козацькою стравою були загреби – коржі, які називалися так тому, що їх клали в натоплену піч і загібали попелом та гарячим вугіллям. Їжу запивали різноманітними напоями з металевого або дерев'яного посуду.

Отже, їжа козаків була різноманітною, збалансованою та повноцінною і водночас простою та помірною. Запорожці дивилися на простоту й помірність як на одну з важливих й необхідних умов їх переможності в боротьбі з ворогами: тільки той, хто переміг себе, свої надлишкові потреби, спроможний перемогти недруга [3, с. 152]. За козацькою приказкою, «запорожці як малі діти: дай багато – все з'їдять, дай мало – довольні будуть».

Список використаних джерел

1. Глоба Т. Як козаки харчувалися: кулінарні традиції Придніпров'я. Частина I. URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/ukrainska_kuhnya_recepti_tradicii (дата звернення: 01.11.2022).

2. Меріме П. Боплан Г. Опис України. *Українські козаки та їх останні гетьмани: Богдан Хмельницький*. Львів. Каменярь, 1990. 301 с.

3. Цьось А. В., Деделюк Н. А. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку ХІХ ст.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. 456 с.

4. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків: у 3 т. Т. 1. Київ: Наукова думка, 1990. 580 с.

Юлія Фень,
студентка 2 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Марія Осип,
викладач циклової комісії природничо-математичних дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

КУЛЬТУРА ВЗАЄМОДІЇ З ПРИРОДОЮ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ключові слова: освіта, екологія, екологічна культура, особистість, суспільство, екологічне виховання.

Екологічне виховання підростаючого покоління в наші дні стає пріоритетним напрямом педагогічної теорії і практики, набуває все більшої значущості у формуванні особистості. У Концепції екологічної освіти України серед завдань дошкільного виховання визначено формування основ екологічної культури, морально-ціннісної орієнтації особистості [3, с. 7].

Екологічна освіта і виховання – це особлива галузь, покликана реалізувати ідеї суспільства, в якому вищою цінністю буде життя на Землі, передумови і умови її збереження, інтереси поколінь, не тільки сьгоднішніх, але і майбутніх.

Проблему екологічного виховання дітей дошкільного віку закладено ще у працях Я. Коменського, Й. Песталоцці, К. Ушинського. Вони визначили багатогранність впливу природи на особистість дитини, що фактично відповідає системному підходу до розуміння сутності та значення природи.

Велику увагу приділяв екологічному вихованню підростаючого покоління В. Сухомлинський. Він говорив, що екологічна освіта і виховання покликані забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства і кожної людини зокрема, виробити потребу в спілкуванні з природою та сформувати прагнення брати активну

участь у поліпшенні довкілля. Передумовою цього є екологічні знання, а результатом – екологічний світогляд.

Теоретичні основи екологічного виховання дошкільників представлені в різних психолого-педагогічних дослідженнях (В. Вілюнаса, О. Запорожця). У наукових працях А. Богуш, О. Кононко, В. Котирло, З. Плохій, Т. Поніманської, Ю. Приходько підкреслюється особлива чутливість дошкільників до впливів довкілля, різноманітних емоційно-образних стимулів, їх емоційна реакція на безпосередні враження.

Головна спрямованість зазначених досліджень – відбір і систематизація екологічно значущого змісту знань про природу для дітей дошкільного віку. Авторами показано, що діти 5-7 років здатні засвоювати знання, що відображають закономірні явища природи: зв'язок живого організму з середовищем, його пристосованість до неї, зростання і розвиток, деякі біоценологічні зв'язки в співтовариствах живих організмів.

Дослідження В. Г. Грецової, З. П. Плохій показали, що основу формування відношення до природи складає наявність знань, емоційно-позитивних відчуттів, корисна діяльність дітей і опора на такі моральні якості особистості як доброта, чуйність, прагнення заступитися за слабших, потребуючим опіки і турботи живим істотам. Слід зазначити, що характеризуючи відношення до природи, автори використовують різні визначення: «позитивне», «дбайливе», «турботливе», «усвідомлено-правильне» і тощо.

Так, позитивне відношення до природи В. Г. Грецова визначає як діяльну любов до неї, що спирається на знання, сприяючі формуванню відповідної поведінки. Дбайливе і турботливе відношення у З. П. Плохій зв'язується з умінням дбайливо поводитися з об'єктами природи, готовністю захистити, зберегти, надати їм допомогу.

У нашому дослідженні під екологічним вихованням розуміється процес формування основ екологічної культури – становлення усвідомлено-правильного відношення безпосередньо до самої природи у всьому її розмаїтті, а також до людей, що створюють на основі її багатства матеріальні і духовні цінності. Це також відношення до себе, як частини природи, розуміння цінності життя і здоров'я і їх залежності від стану навколишнього середовища. Це усвідомлення своїх умінь творчо взаємодіяти з природою. Отже, в педагогічній літературі екологічна культура розглядається як якісна характеристика загальної культури особистості, її свідомості, діяльності і поведінки.

Виходячи з вищевикладеного, культуру взаємодії з природою стосовно дитини дошкільного віку ми визначаємо як інтеграційну властивість

особистості, суть якої полягає в єдності трьох його компонентів: екологічного мислення, емоційно-ціннісного і дбайливо-економного відношення до природно-предметного світу.

У процесі формування культури взаємодії з природою, необхідно враховувати наступні психологічні чинники:

✓ взаємодія з природою, маючи складну структуру, здійснюється в різних формах і за допомогою різних способів;

✓ у взаємодії з природою особистість характеризують суспільна активність, свідомість, цілеспрямованість, вибірковість і інші прояви психіки;

✓ впливи природного середовища надають детермінуючу дію на свідомість і поведінку особистості, вони відображаються всією психікою і стимулюють її розвиток на різних структурних рівнях;

✓ природне середовище, будучи умовою і об'єктом цілеспрямованої життєдіяльності особистості, володіє об'єктивними властивостями, до яких особа повинна пристосовувати свою діяльність, опановувавши різноманітними способами встановлення екологічно сприятливих зв'язків з середовищем [6, с. 307].

Формування культури взаємодії з природою у дітей дошкільного віку значною мірою визначається специфікою цього віку.

Взаємодія дитини з середовищем і, передусім, з соціальним оточенням, мікросередовищем, засвоєння нею «створеної людством культури» виконують першорядну роль в її психічному розвитку і становленні її як особистості.

Проте особистісні якості дитині не просто «повідомляються» або «прищепляються» ззовні. Специфічно людські властивості, особистісні якості формуються лише в процесі взаємодії дитини з середовищем, в процесі власної активної діяльності.

Особливе значення у становленні культури взаємодії дошкільника з природним світом має сім'я.

Сім'я для дошкільника - життєво необхідне соціальне мікросередовище, що визначає шлях розвитку особистості дитини. Вона робить вплив не тільки безпосередньою цілеспрямованою дією дорослих її членів, але і всім способом життя, створюючи свою культуру відносин, виховання, спілкування.

Особлива значущість сімейного мікросередовища пояснюється тим, що самостійність дитини відносна, благополуччя і саме життя її залежать від турботи і допомоги виховуючих її дорослих. Дії такого роду, як схвалення і

несхвалення, особливо з боку батьків, набувають в даний період дитинства таку спонукальну силу, що служать регулятором поведінки і стимулом психічного розвитку.

Стиль життя сім'ї, її соціокультурні орієнтації, міжособові відносини і психологічний клімат, наявність спільної значущої для всіх її членів діяльності, режим, культура харчування і відпочинку, культура побуту і праці, все це разом узятє, здатне зробити вирішальний вплив на розвиток особистості дитини і сформувавши її світогляд.

Проте, реалізація цього потенціалу стримується об'єктивними обставинами суспільного життя і приватною ситуацією в сім'ї. Так, важливим чинником, що обмежує можливості використання потенціалу сім'ї в екологічному вихованні дітей, є низький рівень екологічної культури самих батьків, природо споживацьке відношення до навколишнього світу.

Як показує теорія і практика, батьки недостатньо усвідомлюють свою роль у вихованні екологічної культури дітей, а велика частина батьків не готова особисто брати участь в цьому процесі. Батьки слабо обізнані з тим, як розвивати пізнавальні інтереси у галузі екології, гуманізм у відносинах з навколишнім світом, в яку доступну екологічно орієнтовану діяльність може бути включена дитина дошкільного віку. Проблема ускладнюється і відсутністю спеціальних методичних розробок з екологічного виховання в сім'ї, відповідної науково-популярної літератури.

Все вищевикладене дозволяє зробити висновок про необхідність цілеспрямованої співпраці педагога з батьками у питаннях виховання культури взаємодії з природою, що розуміється у єдності трьох її компонентів: екологічно розвиненого мислення, емоційно-ціннісного і дбайливо-економного відношення дитини до об'єктів і явищ природно-предметного світу.

Список використаних джерел

1. Плохій З. Виховання екологічної культури дошкільників: метод. посіб. Київ: «Дошкільне виховання», 2002. 173 с.
2. Біда О. А. Супутник природознавства. Природничо-екологічний тлумачний словник. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 336 с.
3. Лопатюк Т. Екологія – наука про довкілля (з досвіду роботи). *Початкова школа*. 2011. №2. С29-31.
4. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка: Навчальний посібник. Київ. Університетська книга, 2010. 174 с.
5. Богущ А.М., Гавриш Н.В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: Підручник для ВНЗ. Київ. Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.

6. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог дошкільник. Київ. Слово, 2009. 400 с.

Людмила Шишко,
студентка 4 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м.Луцьк, Україна
Науковий керівник – Світлана Бахомент,
викладач-методист Луцького педагогічного фахового коледжу, м.Луцьк, Україна

Анімаційні розважальні програми як засіб організації ігрової діяльності школярів

Ключові слова: анімація, гра, ігрова діяльність, молодші школярі.

На сучасному етапі анімаційна діяльність стає невід'ємною частиною життя: використовується як спосіб організації дозвілля, вид рекреаційної діяльності та форма розважальної активності. Анімація є інструментом для «пожвавлення» різноманітності розваг, згуртування групи, зняття напруги учасників, залучення до спортивних та оздоровчих занять, а також для розвитку та виховання особистості учня.

Організаційно-педагогічні умови реалізації ігрової діяльності школярів задають конкретні межі прояву природної активності, переходу від стихійності дій до певної організації поведінки. З перших днів перебування дитини у школі починається цілеспрямована робота вчителя у цьому напрямі. Діяльність учителя полягає у створенні умов, за яких школярі можуть виявити свою ініціативу та самостійність, відповідальність та відкритість (О. Благій)[1].

У ході гри створюються умови для творчої ініціативи; розуміння досягнутого результату від дій кожного члена команди, узгодженості рухів усіх гравців, усвідомлення свого внеску у загальну перемогу, що підвищує самооцінку, впевненість у собі, створює можливості для самопізнання самовдосконалення.

Однак реалізація рухового, освітнього та виховного потенціалу ігрової діяльності не здійснюється автоматично, ці функції виявляються лише при поставленні конкретних цілей та завдань, у забезпеченні відповідної педагогічної спрямованості ігрового процесу, застосування кваліфікованого керівництва. Це актуалізує проблему залучення анімаційних розважальних програм як засобу організації ігрової діяльності школярів.

На початку введення терміну «анімація» у науковий дискурс передбачалося його визначення як «діяльність, спрямовану на посилення зацікавленості у художній творчості та до культури загалом». З часом, «анімація» стала застосовуватися як характеристика роботи зі створення мультфільмів. Лише до кінця ХХ ст. анімація стає видом соціально-культурної діяльності та входить у поняття організації дозвілля та відпочинку.

Згідно А. Сидорук, залучення анімаційних розважальних програм як засобу організації ігрової діяльності школярів має бути спрямовано на розв'язання наступних завдань:

- організація позаурочного часу на основі анімаційних розважальних технологій;
- проведення масових заходів з метою згуртувати дітей, зняти напругу;
- реалізація тематичних заходів з метою розширення кругозору, накопичення знань про духовні, комунікативні та культуротворчі цінності [4].

Усе це сприяє створенню творчої атмосфери, довіри, відкритості, захищеності для усіх учнів, розумінню та прийняттю цінності та поваги кожного члена шкільного колективу, адаптації молодших школярів до нової соціальної ситуації, утвердження себе як повноцінної особистості.

Завдання, залучення анімаційних розважальних програм спрямовані на формування ігрової діяльності молодших школярів, включають також такі компоненти, як створення умов для рівного прояву учнями класу своїх індивідуальних здібностей у позаурочній діяльності; використання активних та нестандартних форм позакласної діяльності учнів, що відповідають їх інтересам та можливостям; розвиток здібностей адекватно оцінювати свої та чужі досягнення.

У процесі реалізації анімаційних розважальних програм як засобу організації ігрової діяльності школярів важливо дотримуватися низки умов:

- відповідність завдань та змісту ігрової діяльності віку та фізичній підготовленості учнів;
- забезпечення заходів безпеки (рівна поверхня ігрового майданчика без сторонніх предметів; достатня віддаленість від різноманітних будівель, зелених насаджень та ін.);
- присутність педагогічного керівництва (класного керівника, вчителя фізичної культури, тренера (інструктора) та ін.);
- забезпечення попередньої підготовки організму до майбутньої ігрової діяльності;

- контроль динаміки приросту показників фізичної підготовленості, інтелектуальних якостей (сприйняття, уваги, мислення та ін., морально-вольових та моральних властивостей особистості);
- знання правил гри та вимог до поведінки на ігровому майданчику;
- відповідність одягу та взуття характеру ігрової діяльності;
- наявність похідної аптечки та готовність дорослого до надання першої медичної допомоги при травмах;
- забезпечення позитивного психоемоційного стану учнів;
- підбиття підсумків гри (наприклад: пояснення причин перемоги однієї команди та поразки іншої);
- рекомендації щодо підготовки до ігрової діяльності наступного дня [2].

Відповідно до Ю. Чорної, анімаційні розважальні програми класифікуються за низкою ознак: за соціальним складом, за місцем проведення, за кількістю учасників, за складністю організації та наявністю технічного оснащення, а також за типом та видом анімаційних програм. Основними типами анімаційних розважальних програм у рамках організації ігрової діяльності школярів можуть бути природно-рекреаційними та санаторно-оздоровчими. Також можна організовувати такі види анімації, як: пікнік на природі з елементами поживлення відпочинку – іграми на відкритому повітрі, спілкування з домашніми та екзотичними тваринами, спостереження за дикими тваринами, зоотерапія, спеціальні оздоровчі програми в ігровій формі і т.д. [6].

Розроблення та проведення будь-якої анімаційно-розважальної програми або включення елементів анімації до ігор вимагає ретельного планування та підготовки самого організатора (учителя/ педагога). При цьому учителю потрібно бути готовими провести спонтанну анімацію на випадок форс-мажорів. Таким чином, виникає потреба у формуванні в педагогів початкової школи знань, умінь та навичок щодо організації дозвілля учнів та проведення анімаційної програми.

На думку С. Подубінської та Н. Белікової, педагоги повинні володіти лідерськими здібностями, бути ініціативними, спостережливими, винахідливими, емоційними, мати гарне почуття гумору, розвинений естетичний смак, а також знати психолого-педагогічні основи управління колективом учнів в ігровій діяльності. Крім цього, автори вважають, що анімаційні програми мають впливати на гармонійний розвиток особистості школяра, сприяти вихованню моральних та естетичних якостей, а також долучати до культурних традицій народу [3].

А. Сидорук, вважає, що найбільш важливим компонентом підготовки до проведення анімаційних розважальних програм є культурно-історичний, який передбачає, що в рамках організації ігрової діяльності школярів необхідно вирішувати і соціально-педагогічні завдання з патріотичного виховання, утвердження гуманістичних засад, розвитку емпатійних умінь та креативних здібностей учнів [5].

Таким чином, включення анімаційних розважальних програм як засобу організації ігрової діяльності школярів сприятиме не лише відпочинку учнів, відновленню їхньої працездатності, а й дозволить посилити відповідальність за свої дії під час відпочинку. Ігрова форма заходів, на відміну від урочних чи інших освітніх занять, не має повчального характеру. Глобально залучення анімаційних розважальних програм не вирішить проблеми соціально-культурної діяльності молодших школярів, проте сприятиме підвищенню їхньої рухової та дозвілєвої активності.

Список використаних джерел

1. Благій О., Андреева О. Вплив анімаційних програм на психоемоційний стан дітей шкільного віку. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2016. Вип. 3. С. 32–35.
2. Карабін О. Й. Гейміфікація в освітньому процесі як засіб розвитку молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : збірник наукових праць*. Запоріжжя, 2019. № 67, Т.1. С. 44–47.
3. Подубінська С. В., Белікова Н. О. Особливості використання анімаційних технологій у позакласній роботі з фізичної культури. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2020. С. 63–67.
4. Сидорук А. В. Анімація як форма організації дозвілля школярів. *Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт*. 2017. № 2 С. 108–111.
5. Сидорук А. В., Бондар К. А. Шкільна анімація як засіб соціального виховання учнівської молоді. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2015. Вип.1. С. 27–33.
6. Чорна Ю. С., Воронова В. І. Розробка анімаційної програми для дітей молодшого шкільного віку. *Наукові конференції Харківської державної академії фізичної культури*. 2016. С. 300–302.

Діана Шостак,
вихователь ЗДО №11, м. Луцька, студентка 4 курсу
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Ірина Фаловська,
кандидат економічних наук, доцент,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

КРИЗЬ ПРИЗМУ ТРАЄКТОРІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти з особливими потребами, особистісне зростання, інклюзія, освіта.

Основним напрямом реформи системи спеціального освіти в сучасних розвинених і багатьох країнах, що розвиваються, є інклюзивна освіта, яка виступає як єдиний міжнародно-визнаний інструмент реалізації права кожної людини на освіту і в тому числі – права на освіту людини з особливими потребами. Інклюзивний підхід передбачає розуміння різних індивідуальних освітніх потреб дітей та надання послуг відповідно до цих потреб через більш повну участь в освітньому процесі, залучення громадськості та усунення дискримінації освіти, розвитку та врахування індивідуальних потреб дітей [2].

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу, а також його соціалізацію та інтеграцію у суспільство. Кожна дитина повинна мати доступ до основної якісної освіти. Це зумовлює необхідність створення у школах та в системі основної освіти такого середовища, яке дозволяє дітям отримувати знання та сприяє цьому. Таке середовище має бути інклюзивним стосовно дітей, ефективним та дружнім, здоровим та безпечним [4].

А. Колупаєва стверджує, що інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, яке відповідає можливостям і потребам кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Інклюзивне навчання – індивідуалізована, гнучка система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання. Навчання відбувається за індивідуальним

навчальним планом, забезпечується психолого-педагогічним та медико-соціальним супроводом [2].

Реалізація інклюзивної освіти здійснюється у спеціальному навчальному середовищі, яке включає:

- наявність педагогічних кадрів зі спеціальною освітою, які володіють інноваційними методами та інформаційно-комунікаційними освітніми технологіями;

- комплекс індивідуальних навчальних програм, планів, методичних матеріалів, літератури;

- створення адекватних зовнішніх умов (необхідний рівень комфортності, спеціалізовані засоби пересування та організація адаптивних навчальних місць, дистанційні засоби навчання) тощо [6].

Для успішної шкільної інклюзії необхідні такі ресурси:

1. Весь шкільний колектив залучається до раціонального осмислення інклюзії та тих переваг, які вона дає для всіх учнів школи. Обговорення цих тем ясне та відкрите.

2. Робота з включення починається з одним-двома учнями, уважно відстежуються їх успіхи та невдачі, поступово кількість дітей, що включаються, зростає.

3. Швидкість реалізації інклюзивних підходів сильно варіюється в залежності від школи. Постійна співпраця всіх учасників процесу та регулярне відстеження швидкості змін допоможе досягти успіху.

4. При появі додаткових ресурсів їх потрібно обов'язково використати.

Необхідний нестандартний підхід використання ресурсів, призначених для підтримки інклюзії. Адекватне фінансування інклюзії допоможе забезпечити зацікавленість у ній тих, хто її впроваджує. Кожна дитина має право бути прийнятою такою, якою він є і право відвідувати найближчу до будинку школу або дитячий садок. Цей спосіб мислення відповідає соціальній моделі інклюзії. Соціальна модель ґрунтується на абсолютно різних визначеннях порушення та інвалідності. Діти з індивідуальними освітніми потребами потребують особливого ставлення та підтримки та реалізації своїх здібностей, досягненні успіхів у навчальному процесі не в спеціалізованому закладі освіти, а у звичайній загальноосвітній школі [5].

Такі діти мають проблеми зі здоров'ям, але коли вони спілкуються з колективом своїх однолітків, їх оточення стає доленосним чинником соціальної інтеграції.

Діти з особливостями розвитку демонструють вищий рівень соціальної взаємодії зі своїми здоровими однолітками в інклюзивному середовищі порівняно з дітьми, які у спеціальних школах. Це стає особливо очевидним,

якщо дорослі в школі цілеспрямовано підтримують соціалізацію, а якщо кількість дітей з особливостями знаходиться в природній пропорції по відношенню до інших учнів загалом. В інклюзивному середовищі покращується соціальна компетенція та навички комунікації дітей з особливими потребами. Це значною мірою пов'язано з тим, що у дітей з такими особливостями з'являється більше можливостей для соціальної взаємодії зі своїми здоровими однолітками, які виступають як носії моделі соціальної та комунікативної компетенції, властивої цьому віку [3].

Отже, сутність інклюзивної освіти осіб з обмеженими можливостями здоров'я полягає у комплексному, багатопрофільному підході до відновлення здібностей дитини, що відповідає її індивідуальному фізичному, психологічному та соціальному потенціалу. Необхідно не лише забезпечити організацію спільної провідної діяльності учнів, а й створити умови для безпосереднього спілкування в рамках навчальних, життєвих ситуацій, об'єднати зусилля працівників освітніх установ, які беруть участь у професійному становленні осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

Список використаних джерел

1. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навчально-методичний посібник. А. А. Колупаєва, Н. З. Софій, Ю. М. Найда та ін. 2-ге видання, стереотипне. Київ : ФОП Парашин І. С., 2015. 128 с.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2009. 269 с.
3. Концепція розвитку інклюзивної освіти. *Соц. захист*. 2010. № 11. С. 48-49.
4. Король А.В. Дистанційно-інтерактивні форми взаємодії логопеда з педагогами та батьками як умова підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу. *Молодий вчений*. 2018. № 5.2 (57.2), травень. С. 54-57.
5. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. Вип.23. С.36-42.
6. Чайковський М.Є. Інклюзивна компетентність як складова професійної компетентності суб'єктів навчально-виховного процесу. *Педагогіка і психологія професійної освіти. Науково-методичний журнал*. 2012. № 2. С.15-21.

Анна Кравчук,
*студентка 2 курсу факультету початкової освіти
та фізичної культури, КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Петро Бойчук,
*к. пед. н., доцент, доцент кафедри педагогіки та психології,
ректор КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ключові слова: *молодші школярі, тривожність, шкільна тривожність, чинники тривожності.*

Тривожність людини є однією з найбільш інтригуючих феноменів у психологічній науці. Її розглядають або як особистісне утворення, або як пов'язану зі слабкістю нервових процесів особливість темпераменту, або те й інше одночасно. Тривожність – це індивідуальна психологічна особливість, що виявляється в схильності людини часто переживати сильну тривогу з незначних приводів [4].

Тривожність – психічний стан, який виникає через суб'єктивне відчуття напруги та зростання активності нервової системи. Відомий американський дослідник Ч. Спілбергер виділяє дві форми тривожності – тривога як стан і як властивість. Окрім того, види тривожності він класифікує на: ситуативну, пов'язану з конкретною зовнішньою ситуацією, та особистісну, що є стабільною властивістю особистості [2, с. 183].

Вступ дитини до школи висуває нові вимоги до неї, що нерідко стає додатковим фактором виникнення нових стресових ситуацій та додаткових відхилень. Шкільна тривожність – це емоційний стан, який проявляється через занепокоєння, хвилювання через ситуації, які виникають в шкільному середовищі; в боязні негативного ставлення у класному колективі, отримання поганої оцінки від вчителів, зауважень. Через ці стани в школяра може знижуватись самооцінка та успішність.

До основних чинників шкільної тривожності дослідники відносять: природну нервово-психічну організацію школяра, особливості виховання, завищені вимоги батьків до дитини (все потрібно робити тільки на «відмінно»). У деяких дітей страхи і небажання ходити до школи викликані самою системою навчання, а також несправедливою або нетактовною поведінкою вчителя.

Є. Ільїн визначає такі чинники тривожності у дітей молодшого шкільного віку: перевірка знань під час контрольних та інших письмових робіт; відповідь перед класом і страх помилитися, що може викликати критику вчителя та однокласників; отримання поганої оцінки; незадоволеність батьків, вчителів успішністю дитини [1, с. 76].

Тривожні школярі не можуть виділити в роботі основне завдання, зосередитися на ньому. Вони намагаються контролювати одночасно всі елементи завдання: якщо не вдається відразу впоратися із завданням, тривожна дитина відмовляється від подальших спроб. А. М. Прихожан невдачу пояснює відсутністю у себе всяких здібностей. На уроці поведінка таких дітей може бути дивною: іноді вони правильно відповідають на запитання, іноді мовчать, або відповідають навмання, інколи даючи їй безглузді відповіді. Говорять плутано, захлинаючись, червоніючи і жестикулюючи, або ж ледь чутно. І це не пов'язано з тим, наскільки добре дитина знає урок. У разі вказівки тривожному школяреві на його помилку дитина ніби втрачає будь-яку орієнтацію в ситуації, не розуміє, як можна і як потрібно себе поводити [5, с. 158].

Тривожність є проблемою багатьох школярів й ігнорувати її ні в якому разі не можна, оскільки вона виступає одною з головних ознак шкільної дезадаптації учнів, негативно впливає не тільки на навчання, але й на спілкування, на здоров'я і загальний рівень психологічного благополуччя. До запобігання цього стану повинні долучитися і вчителі, і шкільний психолог, і батьки.

Вчителю необхідно знати ситуації, які можуть викликати або підсилювати дитячу тривожність. Найперше – це неприйняття зі сторони однокласників. В молодшій школі учитель для дітей в класі – авторитет, а отже кожна його оцінка може стати оцінкою для всіх інших. Педагогу потрібно бути надзвичайно обережним в оцінюванні дітей, аби не привести до такої ситуації.

Наступною ситуацією, яку має враховувати вчитель, є конкуренція. Особливий вплив вона здійснює на дітей, що виховуються в умовах гіперсоціалізації. У такому випадку дитина постійно намагатиметься бути першою, будь-якою ціною досягти високих результатів. Тривожність росте, коли цього не відбувається, а бажання бути кращим викликає стан тривоги.

Ще одна ситуація – це підвищена відповідальність. Коли тривожна дитина потрапляє в неї, її тривога росте, що спричинено страхом не виправдати надію дорослого [3].

Отже, вчителю необхідно забезпечити індивідуальний підхід у навчанні та вихованні учнів, розвиток їхніх індивідуальних здібностей та

самостійності, мотивувати до нових звершень. Необхідно створити комфортні психофізіологічні умови перебування в школі, підтримувати атмосферу доброзичливості, взаємодопомоги та прийняття дитини. Кожен учень має почуватися захищеним, незалежно від навчальних досягнень.

Список використаних джерел

1. Драновська М. Соціально-психологічні чинники шкільної тривожності дітей початкових класів. *Студентський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Тернопіль, 2018. Вип. 43. С. 76–78.

2. Іщенко А.О., Бутузова Л. П. Основні чинники підвищеної тривожності молодших школярів. *Студент – Дослідник – Фахівець: матер. XXV міжн. наук.-практ. конф: спецвипуск. Київського інституту бізнесу та технологій*, м. Київ, 2021. С. 183.

3. Причини проявів та психолого-педагогічні умови подолання шкільної тривожності. URL: <https://osvita.smila.com/articles/1743-prychyny-proyaviv-ta-psykhologo-pedahohichni-umovy-podolannya-shkilnoi-tryvozhnosti> (дата звернення: 31.10.2022).

4. Сучасний погляд на тривогу. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/6783-suchasniy-poglyad-na-trivogu/> (дата звернення: 31.10.2022).

5. Хом'як А. О. Соціально-психологічні чинники шкільної тривожності молодших школярів. *Андрагогічний вісник*, 2019. Вип. 10. С. 158–164.

Тетяна Кудрик,

студентка 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Наталія Хомюк,

викладач природничих дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАУРОЧНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У наш час, у час технологічного прогресу вкрай важливими залишаються питання збереження навколишнього середовища та питання важливості природи в житті людини. Любов до природи закладається у свідомість ще зовсім юним її дослідникам. Як заохотити дитину любити та цінувати світ довкола себе? Як розвинути шану до тварин та рослин? Як

зробити дитину на крок ближчою до природи? На допомогу приходять такі уроки, як «природознавство» та «Я досліджую світ».

Урок – це основна форма організації навчання. Проте, зазвичай сорока п'яти хвилин буває недостатньо, аби вчитель зумів розповісти учням про співіснування різноманітних живих організмів, про залежності, які зустрічаються в природі. Знання з природознавства є фундаментом для вивчення в середній школі таких предметів, як: географія, біологія, хімія, фізика. Тому для курсів «Природознавство» та «Я досліджую світ» недостатньо обмежуватися єдиними уроками. Необхідною є позаурочна діяльність.

Позаурочна діяльність дозволяє приділити час практичним роботам індивідуально для кожного учня та груповим роботам. Вміло організувавши позаурочну роботу, вчитель залучає учнів до спостереження за природою і її об'єктами ставить досліди та проводить аналіз. До позаурочної роботи відносяться: заняття в куточку живої природи, домашні завдання, заняття на географічному майданчику, проведення спостережень за природою. Важливим елементом будь-яких занять є вміле використання допоміжних обладнань.

Наприклад, краєзнавчий куточок. Завдяки йому учні можуть дізнатися про природу рідного краю, корисні копалини, водні ресурси, флору та фауну своєї місцевості. На географічному майданчику школярі за допомогою вчителя можуть набути практичні уміння та навички у роботі з найпростішими приладами.

Проводячи щоденні спостереження за природою, вони відмічають наявність сили вітру, стан неба, опади. Такі позначки учні переносять до своїх зошитів та можуть використовувати в подальших практичних заняттях. Також одним з методів позаурочної роботи можна назвати, читання з учнями та рекомендацію їм літератури.

Усім відомо, що діти самостійно читати не люблять, тому заохотити їх до прочитування тематичної літератури разом з вчителем вкрай важливо. Позаурочно вчитель може залучати учнів до написання робіт або підготовки проектів з питань, які вони вважають найцікавішими для себе. Авжеж, позаурочна робота може проходити у форматі перегляду фільму про природу, проведення конференції, виставки, екскурсій або навіть туристичного походу, де вчитель дасть можливість учням уже на практиці та в умовах частково створеної дикої природи використати свої уміння та навички отримані безпосередньо на уроках природознавства та курсу «Я досліджую світ».

Колись відомий еколог та поет Генрі Снайдер сказав: «Природа – це не місце для відвідування. Це наш дім», тому давайте цінувати природу та ставати максимально ближчими до неї.

Список використаних джерел

1. Зміст і види позакласної роботи з природознавства. Створено ТОВ «Всеосвіта», 2017-2022р.р. URL: <https://vseosvita.ua/library/zmist-i-vidi-rozaklasnoi-roboti-z-prirodoznavstva-24956.html>.

2. Характеристика позаурочної і позакласної роботи з природознавства в початковій школі. URL: <http://www.novapedahohika.com/noloms-1217-1.html>

Марина Наглюк,

студентка 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Людмила Шуст,

к. філол. наук, викладач циклової комісії словесних дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

ОПРАЦЮВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ: МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Виконуючи настанови навчальної програми, вчителі мають якнайбільше уваги приділяти розвиткові мовлення учнів, розширенню їхнього загального і мовного світогляду. Істотну роль тут відіграє робота з фразеологізмами, ознайомлення з фразеологічним багатством української мови, вироблення навичок користування цими виражальними засобами.

Національна самобутність мови найяскравіше проявляється у фразеології, яка акумулює найрізноманітнішу інформацію з життя певного етносу: історичні події і персоналії, міфологічні образи, художні персонажі, людські спостереження за навколишнім середовищем, особливості формування та перебігу психічних процесів, мистецтво, наука, флора і фауна, географічне розташування, поведінкові стереотипи тощо [коб, с. 258].

Починати ознайомлення з фразеологічними зворотами слід з перших років шкільного навчання. Для такої роботи бажано використовувати фразеологічні вислови з чітко визначеним компонентним складом і стійкою структурою, найбільш поширені, доступні для розуміння учнів молодших класів. Як мінімум, треба довести до свідомості дітей суть тих

фразеологізмів, що трапляються у текстах підручників, звертаючи основну увагу на особливості їхньої семантики.

Формування в школярів навичок роботи з фразеологічним словником теж має дуже важливе значення. Вміння ним користуватися сприяє збагаченню мови дітей, розвивається пам'ять, підвищується грамотність, виховується звичка працювати самостійно.

Навчати молодших школярів умінню користуватися фразеологічним словником доцільно в три етапи:

1. Пояснення на прикладах як користуватися словником.
2. Виконання вправ на знаходження потрібних зворотів.
3. Виконання фразеологічних завдань на збагачення знань і самоконтролю.

Перед цим учитель пояснює вихованцям значення фразеологізмів, потім пропонує їм дати своє тлумачення стійких зворотів, що порівнюються зі словниковим.

Уже в початкових класах варто систематично збагачувати фразеологічний словник, записувати вислови у спеціальні словники, які школярі можуть вести в алфавітному порядку або за темами, причому ці словники бажано зберігати протягом всього навчання, поповнюючи їх.

Користуватися фразеологічним словничком-мінімумом корисно не лише на уроках української мови, а й на інших, а також на позакласному читанні. Словник буде необхідний у роботі з синонімами.

Важливо не лише кількісно збагатити словник школярів, а й виробити в них навички самоконтролю, розуміння значень окремих компонентів цілісних стійких словосполучень. Цінність і ефективність фразеологічної роботи в школі не стільки в тому, щоб учні використовували якусь певну кількість фразеологізмів, скільки в тому, щоб сформувати в них потребу афористично оформляти свої думки, бажання самостійно застосовувати найрізноманітніші фразеологічні звороти.

Працюючи над фразеологізмами, насамперед слід добитися, щоб діти розуміли їх значення. Для цього необхідно добирати відповідні тренувальні вправи, виконання яких дає змогу усвідомлювати смисл фразеологічних зворотів. Бажано звертатися спершу до прямого значення словосполучень, а потім – до переносного.

Навіть тоді, коли значення фразеологізму цілком зрозуміле, доречно звернути на нього увагу, порівняти з іншим, нефразеологічним висловом. В цьому разі доцільно запитати, як можна сказати по-іншому, або й навести потрібний вислів. Робити це необхідно тому, що, розуміючи значення стійкого словосполучення, діти не можуть передати його іншими словами

(скажімо, *навернулися сльози* – готовий був заплакати, *сидіти мов на голках* – незручно себе почувати і т. ін.), не розуміють, що така можливість є. Зіставляючи фразеологізми та їхні смислові відповідники, вчитель сприятиме формуванню уявлень про багатство рідної мови.

Коли в тексті є фразеологізм, семантично близький до розглянутого раніше, зіставляємо і порівнюємо їх. Отже, молодші школярі практично засвоюють синоніміку фразеологізмів.

Несистематичність фразеологічної роботи на уроках української мови в початкових класах, відсутність науково обґрунтованої системи організації занять є однією з вагомих причин обмеженого вживання фразеологізмів молодшими школярами [2, с. 145]. Під час опрацювання будь-якого мовного матеріалу варто включати фразеологізми у тексти вправ, записувати з учнями речення, до складу яких входять стійкі сполучення слів, і принагідно з'ясовувати їх значення. На жаль, у підручниках з мови для початкових класів таких текстів і речень майже немає, а добирати їх не завжди легко.

Обсяг фразеологічного матеріалу, його характер, прийоми роботи над фразеологізмами повною мірою залежать від вибору вчителя, який зважає на загальний рівень розвитку дітей, їх начитаність, мовлення, життєвий досвід тощо [2, с. 147]. Бажаючи, щоб скарби фразеології були не тільки зрозумілими для учнів, а й ставали надбанням їхнього власного мовлення, вчитель мусить подбати про систему вправ, у ході виконання яких вироблялись би потрібні практичні навички.

Передусім бажано, щоб діти запам'ятовували фразеологічні вислови. Тому при кожній нагоді треба не лише звертати увагу на фразеологізм, з'ясовувати його значення, а й радити запам'ятати.

Пізніше варто запропонувати дітям у тексті або вказаному уривку чи абзаці знайти вислів з певним значенням і запам'ятати його.

Під час добору фразеологізмів для засвоєння молодшими школярами керуються такими критеріями:

- 1) доступність фразеологізмів для дітей молодшого шкільного віку;
- 2) значення фразеологізмів в етичному вихованні та для розвитку світогляду;
- 3) вживання фразеологізмів у різних життєвих ситуаціях;
- 4) врахування сфери їх уживання (уникнення фразеологізмів з історичної і публіцистичної літератури та ін.);
- 5) відповідність фонетичних, лексичних, синтаксичних особливостей фразеологізмів граматичному матеріалу, який вивчається у початковій школі (наприклад, під час вивчення теми «Розрізнення відмінків іменників» пропонується розглянути фразеологізм *рукою подати*) [3, с. 39].

Фразеологізми поряд зі словами є будівельним матеріалом речення. Вони суттєво доповнюють номінативний фонд мови. Отже, вивчення фразеології в школі є важливою справою, має як пізнавальні (освітні), так і практичні цілі.

Розуміння фразеологізмів під час читання художніх творів і перегляду фільмів, використання їх в усному і писемному мовленні є одним із показників високого рівня володіння рідною мовою. Фразеологізми становлять невід'ємну частину українського фольклору і складають національне багатство мови, точно, влучно, образно характеризують або називають усі прояви навколишнього світу. Допомогти оволодіти цим багатством – важливе завдання початкової школи.

Список використаних джерел

1. Кобилецька Л. Вивчення фразеології в початковій школі як невід'ємної складової загальнокультурного розвитку молодших школярів. *Вісник Львівського університету*. Серія педагогічна. 2016. Вип. 31. С. 257–263.
2. Ткачук О. Фразеологізми як засіб розвитку мовлення третьокласників на уроках української мови гірської школи українських Карпат. *Гірська школа українських Карпат*. № 23. 2020. С. 143–147.
3. Хорошковська О. Мовне забезпечення комунікативної діяльності учнів у процесі формування усного українського мовлення. *Початкова школа*. 2006. №12. С. 38–43.
4. Шкльода В., Лунько Н. Вживання фразеологізмів в усному і писемному мовленні школярів. *Початкова школа*. 2006. №2. С. 13–14.

Назар Наумчук,

здобувач освіти спеціальності 017 Фізична культура і спорт

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Сергій Марчук,

кандидат педагогічних наук КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я В. СУХОМЛИНСЬКОГО В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Ключові слова: здоров'я, школяр, здоров'язбережувальне освітнє середовище, В. Сухомлинський.

У сучасних умовах, коли комп'ютерні технології стали невід'ємним складником освітнього процесу, важливе місце посідає проблема здоров'я здобувачів освіти. Адже, не є таємницею, що теперішні школярі мають багато проблем, пов'язаних із фізичним, психічним та соціальним здоров'ям. У нормативних освітніх документах йдеться про здоров'я учнів. Зокрема, Закон України «Про повну середню освіту» (2020) містить однойменне положення (статтю 21), де зазначається, що:

– заклад освіти створює безпечне освітнє середовище з метою забезпечення належних і безпечних умов навчання, виховання, розвитку учнів, а також формує у них гігієнічні навички та засади здорового способу життя;

– учні закладів освіти забезпечуються медичним обслуговуванням, що здійснюється медичними працівниками;

– заклади охорони здоров'я спільно з органами управління освітою та органами охорони здоров'я щороку забезпечують безоплатне проведення медичного огляду учнів, моніторинг стану здоров'я, здійснення лікувально-профілактичних заходів [1].

Нова українська школа має виховувати патріотів, гуманістів, інноваторів. Але, перш за все, учень має зростати здоровою особистістю. У сучасному освітньому закладі має надаватися пріоритет здоров'язбережувальним технологіям. Піклування про здоров'я учнів, збереження та зміцнення їх здоров'я мають стати одним із головних завдань школи. Багатовіковий досвід у розв'язанні означеної нами проблеми представлений педагогічною діяльністю та творчою спадщиною видатного українського просвітителя Василя Сухомлинського (1918–1970). У Павлівській школі, де більше двадцяти років директував В. Сухомлинський, було створена цілісна педагогічна система здоров'язбережувального освітнього середовища, яка включала органічні та взаємопов'язані зв'язки між усіма учасниками навчально-виховного процесу – учнями, батьками, учителями. А також – лікарями, психологами, працівниками їдальні, спортивними тренерами, керівниками дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спортивних клубів, секцій, гуртків, краєзнавчо-туристичних центрів та ін.

Для майбутніх першокласників у серпні місяці В. Сухомлинський організував «Сад здоров'я» (про нього він описує у праці «Серце віддаю дітям»):

- місяць малюки жили не вдома, а в саду, на березі.
- цілий місяць ми були на повітрі;
- прокидалися на світанку – до сходу сонця;

– купалися в ставку, робили зарядку, снідали і вирушали на прогулянку в ліс, сад, поле;

– у полі, на лузі або в лісі діти снідали вдруге: їли яблука, груші, сливи, кавуни, дині, варені качани кукурудзи, помідори, молоду варену картоплю зі свіжими огірками;

– кожна дитина з'їдала не менше двох кілограмів яблук і груш, їли мед;

– вранці і ввечері діти пили свіже молоко;

– кухар готував смачний борщ зі свіжих овочів;

– засмагли, в трусиках і майках, босоніж діти вирушали щодня в подорож, каталися на моторному човні [4, с. 94].

На думку В. Сухомлинського, поєднання здорового харчування, сонця, повітря, води, посильної праці і відпочинку – все це стало цілющим і нічим не замінним джерелом здоров'я.

У статті «Піклування про здоров'я молодого покоління» В. Сухомлинський зазначає, що у вивченні дитини її здоров'я має бути предметом особливої уваги педагогічного колективу. Разом з батьками і шкільним лікарем учитель повинен установлювати для кожного вихованця режим праці, відпочинку і харчування. За переконаннями видатного педагога, велику роль у фізичному й духовному розвитку дітей, підлітків, юнацтва відіграють заняття гімнастикою і спортом. На його думку, важливо, щоб виконання фізичних вправ приносило насолоду, стало потребою. У павлівській школі прагнули виробити у вихованців переконання: завдяки регулярним фізичним вправам у них не тільки створюється краса тіла, гармонія рухів, але й формується характер, загартовується воля. Під час виконання таких вправ, як біг, стрибки, плавання, ходьба на лижах тощо, а також у різноманітних спортивних іграх великого значення надавалося естетичному задоволенню [3, с. 192–196].

Узагальнені та систематизовані думки В. Сухомлинського про здоров'я особистості знаходимо у його творі «Павлівська середня школа» (розділ III «Піклування про здоров'я і фізичне виховання»). Педагог розгортає такі аспекти цієї проблеми:

– здоров'я і духовне життя школярів;

– санітарно-гігієнічні вимоги до зовнішніх умов життя і до режиму праці та відпочинку школяра;

– праця як засіб зміцнення здоров'я;

– фізичне виховання на уроках і спорт;

– фізичне виховання і проблема вільного часу та відпочинку [2].

У творі «Сто порад учителям» В. Сухомлинський радить спонукати школярів до самовиховання у фізичній культурі. Продовжуючи національні традиції фізичної культури українців, він запевняє:

- «твоє здоров'я – у твоїх руках;
- найважливіше джерело здоров'я – навколишня природа – повітря, сонце, вода, літня спека й зимова холоднеча;
- живи й трудися серед природи;
- прокидайся рано, вставай до сходу сонця;
- іди в поле, дихай свіжим повітрям, умий руки й обличчя росою;
- влітку спи надворі;
- змушуй себе кожного ранку робити холодні обтирання;
- купайся в ставку якнайдовше – до осінніх заморозків;
- не бійся вийти босим на кілька хвилин на сніг – це добре загартування для ніг і для всього організму;
- жодного дня без фізичної праці, у постійній, повсякденній праці – людське довголіття;
- щодня прохось від трьох (у молодшому віці) до десяти кілометрів;
- зроби звичкою ходити серед лісу, лук, у полі;
- нехай стануть твоїми заповідями простота, невибагливість, стриманість» [5, с. 619–620].

Отже, педагогічний досвід В. Сухомлинського можна назвати здоров'язберезувальною освітньою технологією, а педагогіку – педагогікою здоров'я та творчо використовувати його надбання в умовах Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про повну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n286> (дата звернення: 31.10.2022).
2. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа. *Вибрані твори* : у 5 т. Київ: Рад. школа, 1976. Т. 4. С. 7–390.
3. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. *Вибрані твори* : у 5 т. Київ: Рад. школа, 1976. Т. 1. С. 55–206.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Вибрані твори* : у 5 т. Київ: Рад. школа, 1976. Т. 3. С. 7–279.
5. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. *Вибрані твори* : у 5 т. Київ: Рад. школа, 1976. Т. 2. С. 419–654.

Іванна Нечипорук,
*студентка 3 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк Україна*
Науковий керівник – Надія Антонюк,
*кандидат педагогічних наук Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради*

ІДЕЯ СРОДНОЇ ПРАЦІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ключові слова: Григорій Сковорода, сродна праця, природні похили, покликання, філософія щастя.

Звернення до історико-філософської спадщини на сучасному етапі становлення української державності є досить актуальним питанням. Сьогодні гостро постає питання розуміння історико-філософських проблем України на фоні російської агресії та невілювання історичної та культурної спадщини українського народу антиукраїнською пропагандою. Григорій Сковорода і його творчість є неоціненним джерелом мудрості та відображення очевидної істини, у його філософських думках можна віднайти ключ до проблем сучасності. І навіть через віки афоризми Григорія Сковороди не втрачають своєї актуальності.

Дослідження творчості Григорія Сковороди знайшло своє відображення у працях сучасних науковців Ю. Барабаша, Г. Верби, Л. Махновця, Н. Юхименко, М. Поповича, Л. Ушкалова, Д. Чижевського, В. Шинкарука.

Філософська спадщина Григорія Сковороди дуже багатогранна. Важливе місце у його роботах посідає ідея «сродної праці» [1, с. 212].

У Григорія Сковороди тема праці переходить з його байок у філософію і досягає такої висоти, що набуває значення загального принципу, що визначає людське щастя, а також сенс людського буття. Досягає такого розвитку ідея «сродної» праці через пошук мислителем суті поняття щастя. Якщо одні його попередники розглядали схильності людей до одного чи іншого роду діяльності як Дар Святого Духа, а інші зосереджували увагу на суспільній необхідності того чи іншого виду діяльності, то Г. Сковорода пов'язував схильність людини до природи. Тому розуміння філософом щастя має глибше коріння. Суть щастя він пов'язує із способом життя самої людини. Найбільшій глибини теза про щастя сягає тому моменті, коли Г. Сковорода визначає саму суть «чесного життя» і «чистого совісті». Суть ця розкривається через трудову діяльність людини.

Адже в процесі праці люди вступають у певні зв'язки та відносини між собою – виробничі відносини, від характеру яких залежить характер праці.

Праця є діяльністю спочатку громадською, заснованою на співробітництві людей.

Уся творчість Григорія Сковороди ґрунтується на розумінні того, що людство може об'єднати лише працю з суспільною користю та особистим щастям. Будучи вирішальною формою самоствердження людини, праця як творчість характеризує основний сенс буття людини у світі.

Розуміючи це, Г. Сковорода і вважав, що ідеальним є таке суспільство, в якому кожен може реалізувати свої природні задатки та схильності до «сродної праці». Він був упевнений, що щастя доступне всім, тому що природа нікого не обділила [5, с. 270].

У «Розмові, що називається Алфавіт і Буквар світу», Сковорода говорить багато про те, як, з одного погляду, праця, якщо потреба її впливає з природної схильності, невтомна, приємна для трудящого і корисна для оточуючих і всього суспільства, і як, з іншого – праця, «не споріднена» з природою або невідповідна природним схильностям людини, важка для неї і марна для суспільства. Можна сказати більше: люди часто страждають від такої людини, яка посідає становище в суспільстві, невідповідне місце його природним нахилам або несе посаду, «несродну» її природі [2].

Таким чином, поділ людей, які займаються «рідною» і «нерідною» працею – це та сама глибока думка, на яку можна спиратися при розв'язанні сучасних проблем, у тому числі проблеми щастя людини та людства у цілому.

У Г. Сковороди не всяка праця веде до чесного життя та чистої совісті. «Сродства» і «нерідності» праці філософ відводить величезне соціальне значення. У нього праця – це не обов'язок, не примус, як вважають багато хто сьогодні, а навпаки, вільний потяг людини. Процес праці розглядається Г. Сковородою як насолода та відчуття щастя навіть незалежно від його результатів. Саме таку працю Г. Сковорода визначає як «сродну» [3, с. 70].

Причиною всього нерозумного у суспільстві філософ вважав працю без покликання, роботу за потребою чи працю з метою збагачення. Тому, засуджуючи ці соціальні риси суспільства, Г. Сковорода і закликав до морального вдосконалення, соціального поділу праці подоланням його «несродності» у всіх сферах суспільної діяльності.

Таким чином, Г. Сковорода підходить до ідеї перетворення праці із способу існування на найпершу потребу та найвище задоволення особистості. А «несродна» праця і є основним джерелом усіх соціальних бід. Не спорідненість до кожного знання отрута і вбивця. Звідси й заклик: роби те, до чого народжений, будь справедливою та миролюбною людиною [3, с. 89].

Аналіз творчості Григорія Сковороди дозволив нам виділити критерії «сродної» праці:

1. Насамперед, це відповідність особистих якостей людини, її природи, натури вимогам звання чи ремесла. Г. Сковорода наводить кілька конкретних прикладів. «Дивися, коли хлопчик, зробивши для іграшки воловий ярем, накладає цуцням чи котикам, – чи не ця є тінь хліборобська в його душі? І чи не поклик до землеробства? Якщо припоясує шаблю, – чи не апетит до войовництва?» [4, с. 434].

2. «Сродна» праця – це праця, яка виконується легко, яка не відчувається людиною як щось чуже і зовнішнє їй.

3. «Сродна» праця – це праця, сам процес якої приносить людині радість, насолоду, задоволення.

4. Вибір людиною головної справи, заняття всього свого життя – не лише її особиста справа або справа лише її батьків та родичів. Вибір має принести користь як особисто людині, так й суспільству загалом. «..розумій, до того, до чого ти народжений, – пояснює Г. Сковорода, – нехай будеш для себе і для твоєї братії корисним, ніж чужі поради та власні твої прагнення» [4, с. 418].

5. Цей критерій є, мабуть, найважливішим для Г. Сковороди у його концепції «сродної» праці. У виборі заняття, посади чи ремесла необхідно розуміння людиною божественності свого рішення. «Вникнути в самого себе, слухати Святого Духа, що живе всередині і кличе, і йти за Його таємним покликом» [4, с. 418].

6. Відсутність «сродності» до праці чи «несродність» рівнозначно тому, що «без міри будувати, без закрию шити, без малюнка писати, а без такту танцювати» [4, с. 428].

Отже, тлумачення праці як «сродної» людині свідчить як про новий рівень філософії та педагогіки праці, про системну взаємодію соціального та природного в людині. Поняття «сродної» праці відбиває гуманістичний зміст педагогіки Г. Сковороди. Праця, яка раніше оцінювалася як прокляття і важка необхідність, розглядається як можливе і реальне джерело радості та щастя. Концепція «сродної праці» визначає напрямок розвитку людської діяльності, ставить якісно нові завдання перед вітчизняною школою та педагогікою.

Список використаних джерел

1. Канак Ф. Г. Суспільство сродної праці Григорія Сковороди як варіант громадського суспільства. *Сковорода Григорій: ідейна спадщина і сучасність* : зб. наук. пр. Ін-т філософії Г. С. Сковороди. Київ : 2003. С. 212–226.

2. Сковорода Г. С. Розмова, звана Алфавіт чи Буквар світу. URL: http://ukrbooks.com/ua/Rozmova_zvana_alfavit_chy_bukvar_svitu/ (дата звернення: 04.11.2022 р).
3. Сковорода Г. С. Розмова про істинне щастя. Харків: Прапор, 2002. 280 с.
4. Сковорода Г. С. Повна академічна збірка творів / за ред. проф. Леоніда Ушкалова. 2-ге вид., стер. Харків : Видавець Савчук О. О., 2016. 1400 с.
5. Юхименко Н. Концепт особистості та фактори її становлення у розумінні Г. С. Сковороди. Переяславські Сковородинівські студії : зб. наук. пр. ДВНЗ «Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди», Центр Сковородинознавства. Ніжин. 2019. №. 6. С. 269-275.

Діана Осадчук,
студентка 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м.Луцьк, України
Науковий керівник – Наталія Хомюк,
викладач природничих дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу, м.Луцьк, України

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ТА ЇХ МАТЕРІАЛЬНА БАЗА

Ключові слова: технології, інновація, інноваційні технології, учні початкової школи, урок природознавства.

Модернізація системи освіти пов'язується із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій. Слово «інновація» означає оновлення, зміну, введення нового, тобто нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу.

Інноваційні форми й методи дають можливість створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою необхідність, зможе розкрити свої здібності й продемонструвати знання, відчути впевненість у собі.

Освітні інноваційні технології спрямовані на всебічний розвиток дитини. Під час уроку діти можуть вільно висловлювати свою думку і вислухати свого товариша, вчитель не є засобом «похвали і покарання», а другом, порадником, старшим товаришем.

Використання різноманітних видів інноваційних вправ на уроках дає можливість доповнити уроки різноманітною інформацією, а різні види діяльності заохочують дітей до роботи. Основна функція цих методів –

навчити кожну дитину активно та вільно мислити на уроці, набувати індивідуального досвіду толерантної співпраці [1].

Система навчання природознавству може бути успішно реалізована лише за наявності матеріальної бази. Матеріальну базу навчання природознавству складають: клас-кабінет, куток живої природи, навчально-дослідна земельна ділянка, географічний майданчик. У кабінеті природознавства повинні бути навчальні посібники, матеріали природничого спрямування, технічні засоби навчання, дидактичний і роздатковий матеріал, методична та наукова література, довідники [2].

Застосування інноваційних технологій на уроках природознавства дає змогу учням:

- ґрунтовно аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу;
- навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати і розв'язувати пізнавальні, життєві та соціальні ситуації, таким чином збагачуючи власний пізнавальний і соціальний досвід;
- учитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу, знаходити спільне розв'язання проблеми;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт тощо [3].

Для ефективного застосування інтерактивних технологій вчитель повинен старанно планувати свою роботу, а саме: дати завдання учням для попередньої підготовки, прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання.

Рекомендую використовувати форми роботи, що сприяють творчому розвитку учнів, здатних комунікативно виправдано користуватися засобами рідної мови:

- фразеологічні хвилинки;
- рольові ігри;
- ситуативні колізії;
- дослідницька діяльність;
- пізнавальні ігри;
- захист малюнків;
- словесне малювання;
- вільне письмо;
- життєві ситуації .

Наприклад, у 3 класі учні готують розповідь про лелек, енциклопедичні відомості про цих птахів, складають вірші, ребуси, кросворди, малюють

ілюстрації. За виконання діти беруться, враховуючи власні інтереси, індивідуально, в парах, у малих групах [3].

На уроках природознавства використовують такий метод інтерактивного навчання, як складання «Асоціативного куща». Цей метод дає змогу швидко перевірити, узагальнити знання учнів. Наприклад, під час вивчення теми «Тварини» можна запропонувати дітям пригадати все, що вони знають про тварин і зобразити у вигляді схеми. «Куш» асоціацій поступово розростається.

На уроках природознавства значна увага приділяється розвитку творчих здібностей учнів на основі спеціально розроблених логічно-пошукових задач. Для цього можна використати метод «Мозковий штурм», підібрати до уроку такі творчі завдання, за допомогою яких можна розвивати пізнавальні процеси: пам'ять, увагу, уяву, швидкість реакції, логічне мислення дітей тощо.

У початковій школі на уроках природознавства можна використати метод проєктів, який є однією з основних технологій формування пізнавальної активності учнів. Працюючи над створенням проєктів, діти вчать критично мислити, чітко усвідомлювати, де і яким чином можна застосувати набуті знання, генерувати нові ідеї, уміло працювати з інформацією, бути комунікабельним, працювати в команді, постійно самовдосконалюватися. Молодшим школярам можна запропонувати створити такі проєкти, як: «Міста України», «Рятівники природи», «Як зимують бджоли?» та ін [1].

Для розвитку мислення школярів використовуються на уроках природознавства проблемні завдання. Наявні в них суперечності викликають дискусію, спонукають до роздумів, пошуків і певних висновків. Школярам подобається самостійно порівнювати, зіставляти певні факти та явища, узагальнювати, робити висновки, а потім звіряти свої міркування з матеріалом підручника. Такі вправи не тільки розвивають мислення учнів, а й підсилюють упевненість, віру в свої сили та здібності [1].

Отже, використання різних видів інноваційних вправ на уроках природознавства дає можливість доповнити їх різноманітною інформацією, а різноманітні види діяльності викликають у дітей інтерес і заохочують їх до роботи. Процес формування умінь і навичок стає набагато результативнішим, якщо організувати навчання у співробітництві, яке ґрунтується на спільній діяльності та взаєморозумінні вчителя й учнів. Саме таке навчання з використанням інтерактивних технологій сприяє формуванню ключових компетентностей учнів, підвищує інтелект дитини, зміцнює її віру у власні здібності, стимулює активність і творчість [1].

Список використаних джерел

1. Впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес на уроках природознавства в початковій школі. URL:<https://op.ua/pedclass/naukova-stattya/vprovadzheniya-innovatsiynih-tehnologiy-u-navchalno-vihovniy-proces-na-urokah-prirodovnavstva-v-pochatkoviy-shkoli>.
2. Матеріальна база навчання природознавства. URL:<https://studfile.net/preview/5259417/page:8/>.
3. Використання інноваційних технологій на уроках літературного читання та природознавства у початковій школі. URL:<https://naurok.com.ua/vikoristannya-innovatsiynih-tehnologiy-na-urokah-literaturnogo-chitannya-ta-prirodovnavstva-u-pochatkoviy-shkoli-17151.html#>.

Юлія Чернюк,

*студентка 2 курсу факультету початкової освіти
та фізичної культури, КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Петро Бойчук,

*к. пед. н., доцент, доцент кафедри педагогіки та психології, ректор
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна*

РОЗВИТОК ТОЛЕРАНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ключові слова: толерантність, освітній процес, розвиток, початкова школа.

Кожен чув слово «толерантність». У нашому світі це дуже актуальне поняття. Його можна зустріти у газетах, журналах, соціальних мережах, фільмах. То що ж таке «толерантність»?

Толерантність з латинської *tolerantia* – терпимість.

Розуміння толерантності різними мовами в різних культурних традицій:

- Китай – дозволяти, приймати, виявляти до інших великодушність.
- Англія – готовність бути терпимим, поблажливим, здатність без протесту сприймати іншу особистість, речі та явище.
- Іспанія – здатність розуміти й визнавати інші погляди та ідеї, які відрізняються від власних.

- Єгипет – м'якість, терпіння, співчуття, милосердя, прихильність до інших.

Бути толерантним не так легко, як здається. Доволі важко сприйняти реальність людей, яка відмінна від власної. Але, як говорив Г. Сковорода, «Не все те неправильне, що тобі незрозуміле». Тому, толерантність потрібно розвивати змалку. Найкраще можна передати своїм власним прикладом, адже у дітей присутнє мавпування, іншими словами не усвідомлено, на сліпу повторювати наші дії, вчинки тощо.

Вчителю потрібно не лише розвивати толерантність у дітей, а й самому бути таким. У школі між учнями, часто виникають конфлікти.

Вчителю слід орієнтуватися на такі стадії розвитку та формування толерантності:

- 1) нейтральність до поглядів, які здаються не впливовими, незначними.
- 2) терпимість до слабкості, зокрема інтелектуальної, через що немає сенсу для дискусії.
- 3) неможливість взаєморозуміння через певні особистісні цінності персони, незрозумілих для інших релігійних поглядів.
- 4) критичний діалог як повага до поглядів іншого й набуття нового власного досвіду, можливо, навіть до зміни попередніх поглядів [1, с. 5].

Зрозуміло, що нудні лекції та бесіди для учнів молодших класів будуть не дієвими. Тому пригадуємо гасло НУШ – «Граючись – навчаємось» та використовуємо у своїй практиці запропоновані нижче ігри.

«Поводир»

Участь приймають учні у парі. Одному учню зав'язують очі, а інший буде його поводитирем, вести його по класній кімнаті, подавати йому певні предмети: пенал, ручку. Потім учні міняються своїми ролями. Після такого завдання, потрібно обговорити «Що ти відчув, коли нічого не бачив?», «Чи було тобі коміюрно?», «Було важко?», «На твою думку, як ми можемо допомогти людям з цією особливістю?»

Результат: Дитина побувши у ролі незрячої людини, зрозуміє життя таких людей і її ставлення точно зміниться [3].

Вправа «Перетворення»

Умови проведення: Учасники сидять колом. Ведучий пропонує учасникам закінчити такі речення:

- Якби я був/ла книжкою, то я був/ла би...(енциклопедією, книжкою з анекдотами...)
- Якби я був/ла їжею, то я був/ла би...(кексом, яблуком...)

- Якби я був/ла природним явищем, то я був/ла би...(веселкою, дощем...)

Результат: Вчитель може проаналізувати відношення дітей один до одного, спостерігати за реакцією дітей на відповіді їхніх однолітків. Зрозуміти, що потрібно допрацювати у взаємодії та комунікації своїх учнів.

Вправа «Оплески»

Умови проведення: Учасники стоять колом. Ведучий просить підняти руки всіх тих, хто має певні вміння чи якості. Підніміть руки всі ті, хто вміє вишивати, грати у футбол, любить дивитися фільми, тощо). Інші учасники групи аплодують тим, хто піднімає руки.

Результат: Ця вправа показує діткам, що кожен з них вартий уваги, любові. Їхні захоплення не обезцінюють, а поважають [2, с. 15].

Отже, розвивати толерантність можливо і потрібно, це велика праця над собою, усвідомлення власної недосконалості, прагнення до саморозвитку, самовиховання, сприйняття чогось нового. Головне – вміти зацікавити наших учнів у цьому та самим мати ці цінності, які супроводять до терпимості.

Список використаних джерел

1. Артамонов М. Етичні виміри та вияви в культур. *Завуч*, 2018. Вип. 12(630). С. 5.
2. Зелененко С., Силукова О. Бути толерантним – відгукнутися на чужий біль. *Завуч*, 2018. Вип. 12(630). С. 15.
3. Три гри для розвитку толерантності в середній школі. Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/experience/try-gry-dlya-rozvytku-tolerantnosti-u-serednij-shkoli/> (дата звернення: 01.11.2022).

Діана Динь,
студентка 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Надія Антонюк,
кандидат педагогічних наук, викладач Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

ДИТИНОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Ключові слова: дитиноцентризм, початкова школа, Нова українська школа, навчання, виховання.

*...У наших руках – найбільша із цінностей світу –
Людина. Ми творимо Людину, як скульптор творить*

свою статую із безформного шматка мармуру: десь у глибині цієї мертвої брили лежать прекрасні риси, які належить добути, очистити від усього зайвого.

В.О. Сухомлинський

Василь Олександрович Сухомлинський – видатний український педагог-новатор, письменник, автор педагогічної системи, що базується на визнанні особистості дитини найвищою цінністю, на яку орієнтуються процеси навчання та виховання. Принцип дитиноцентризму, розроблений видатним педагогом, був вдосконалений і за кілька століть не втратив свою актуальність.

Навчання в Новій українській школі, її ціннісно-світоглядна домінанта ґрунтується на принципі педагогіки партнерства, позитивної психології та філософії дитиноцентризму, зокрема враховує суб'єктний досвід кожної дитини, забезпечуючи її гармонійний розвиток, сприяє збереженню психологічного здоров'я та радості пізнання, переживання позитивних емоцій для суб'єктивного благополуччя, надає можливості самоактуалізації тощо [3].

Основа Концепції Нової української школи - особистісно зорієнтована модель сучасної освіти, яка ставить понад усе особисті інтереси дитини, враховує індивідуальні особливості кожної дитини як особистості, бере до уваги її погляди, враховує її потреби та особливості індивідуального розвитку [1].

Найважливішим аспектом впровадження дитиноцентризму є психологічний комфорт учнів, підтримка їх педагогами, розкриття потенціалу та здібностей кожної дитини. Нова українська школа визначає дитиноцентризм як максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів. Увага до кожного учня має допомогти йому розпізнати свої сильні та слабкі сторони, що своєю чергою матиме позитивний вплив на навчання, а також на спілкування в родині та з друзями [2].

Розвиваючи ключові компетентності учнів, школа навчає їх вміло користуватися набутими знаннями та навичками у повсякденному житті. Отже, заклад освіти має створити відповідне середовище та умови, які будуть заохочувати дітей до навчання, спілкування та пізнання світу [4].

Організація освітнього процесу в Новій українській школі ґрунтується на певних пріоритетах [3]. Першим і найважливішим є дитиноцентризм: розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, індивідуальних стилів, темпу, освітніх траєкторій учнів; формування загальнолюдських цінностей; свобода

вибору власної освітньої траєкторії; підтримка життєвого оптимізму; розвиток самостійності; плекання творчості й допитливості. Актуальні ідеї дитиноцентризму: відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості; активність учнів в освітньому процесі; орієнтація на інтереси та досвід учнів; створення навчального середовища, яке перетворює навчання на яскравий елемент життя дитини; практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом; відмова від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини; виховання вільної незалежної особистості; забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини; упровадження шкільного самоврядування, що передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству [4].

Другим пріоритетом є визнання цінності дитинства: відповідність вимог віковим особливостям; визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру; урахування цінностей та інтересів дитини з метою формування в неї основ життєвої компетентності; обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність дитини.

Третій пріоритет – радість пізнання: пізнавальний процес, який приносить радість дитині; обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на творчість і дослідницьку діяльність; свобода вибору предметів та рівня їх складності.

Четвертим пріоритетом є презумпція талановитості дитини, запобігання соціальному розшаруванню: не допускається будь-яких форм дискримінації учнів та відокремлення дітей на підставі попереднього відбору; утвердження демократичних цінностей; людська гідність, свобода, відповідальність; інклюзія.

П'ятий пріоритет – розвиток особистості та умов для її формування: замість «навченої безпорадності», плекання самостійності, незалежного мислення; навчання справлятися зі стресом та напругою, педагогічні задачі вирішуються в атмосфері психологічного комфорту й підтримки; неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, подолання будь-яких форм дискримінації; плекання в учнів гідності, оптимізму, сильних рис характеру і чеснот.

Шостий пріоритет – плекання здоров'я учнів: формування здорового способу життя; створення умов для фізичного й психоемоційного розвитку.

Сьомий пріоритет – безпека: перетворення школи на безпечне місце, де немає насильства і цькування.

Виходячи з вищесказаного, головна мета Нової української школи – створити школу, в якій буде комфортно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті; школу, де вчать критично мислити, експериментувати та не боятися висловлювати власну думку [4].

Список використаних джерел

1. Дитиноцентризм: погляд Нової української школи. URL:<https://osvita.ua/school/method/85209/#2> (дата звернення: 31.10.2022 р.).
2. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 31.10.2022 р.).
3. Нова українська школа. Інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/> (дата звернення: 31.10.2022 р.).
4. Нова українська школа: траєкторія поступу. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710777.pdf> (дата звернення: 31.10.2022 р.).

Сергій Джурак,

*студент 1 курсу факультету початкової освіти
та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Галина Голя,

*викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти
та інформаційних технологій Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ У МОЛОДІ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ХОРТИНГОМ

Враховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо. У сучасному світі велике значення у процесі виховання громадянина відіграє фізична культура і спорт. Водночас спостерігається поступове зниження у школярів інтересу до занять спортом,

спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності. З огляду на це постає потреба запровадження нових видів спорту щодо патріотичного виховання старших підлітків в Новій українській школі.

У сучасному національно-патріотичному виховному процесі мають використовуватися такі методи, які цікаві самій учнівській молоді, зокрема, військово-патріотичні ігри.

Одним із дієвих засобів національно-патріотичного виховання є проведення дитячих та молодіжних ігор. Серед них хортинг – є одним із найбільш популярних, потужних і масових видів бойового мистецтва. Це спорт, виховний потенціал якого ґрунтується на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Завдяки цьому хортинг сприяє вихованню у підростаючого покоління загальнолюдських цінностей, патріотизму, формуванню внутрішньої культури особистості, її високих моральних якостей, здорового способу життя, оптимізує гармонійний фізичний розвиток молодших школярів. Фундаментом хортингу є особлива форма двобою з двома різноплановими раундами, що суттєво відрізняє його серед інших подібних видів спорту. Перший раунд проводиться в шоломах (за бажанням) та рукавицях. У ньому дозволяються удари ногами по ногах, руках, тулубу, голові. Дозволена також боротьба у стійці і партері як продовження прийому зі стійки. Двобій спортсменів проходить у високому темпі з ударами руками в голову, короткочасними захватами рук, ніг, будь-якими збивами суперника з ніг. Якщо не було очевидної переваги, нагдауну, нокауту, то призначається другий раунд комплексного двобою, що проводиться без шолому і рукавиць. Тут спортсменам дозволені удари ногами у голову, тулуб, по ногах, по руках; голими руками і кулаками – удари у тулуб, по плечах, передпліччях, ногах. Дозволена також боротьба у стійці і партері, захвати, кидки, больові та задушливі прийоми у стійці і партері, утримання суперника на підлозі хорту (змагального майданчика) за шию, тулуб, кінцівки. Після другого раунду у жінок, юнаків та юніорів визначається переможець. У дорослих у титульних двобоях, двобоях за третє або перше місце може призначатися третій раунд – за поєднаними правилами перших двох (т. зв. Прайд-раунд).

Історичні витоки такої бойової техніки сягають традицій рукопашних двобоїв українських козаків. На Січі турніри між найсильнішими воїнами, представниками різних козацьких куренів, та рукопашні сутички проводилися постійно і з найрізноманітніших приводів: для визначення керівників куренів і сотень, на гуляннях і святах, з метою помирити посварених козаків тощо. Двобої в живому колі з козаків – «хорті» – відбувалися не тільки на центральному майдані, а й у будь-якому іншому

місці, в тому числі і під час походів, і навіть під час відпочинку – аби не втрачати і підтримувати реальні бойові навички на випадок смертельної сутички. У козацький хорт учасники входили без зброї, знімаючи її заздалегідь. Їм дозволялося обмотувати руки ганчір'ям, але наглядовий (так звали вікового козака, котрий стежив за двобоєм всередині кола) слідкував за тим, щоб у ганчірку не замотували каміння, у штанах не було прихованої зброї, а учасники двобою були тверезі. Козацькі двобої дозволяли всю можливу техніку самооборони і проводилися без урахування часу – аж поки один борець не сідав на ураженого суперника зверху.

На Січі існував культ фізичної досконалості, на що поміж іншим вказують такі моменти: запорізькі козаки ніколи не обирали старшинами фізично вразливих людей; свій вільний час вони присвячували виконанню фізичних вправ та особистій бойовій підготовці; одним з основних критеріїв переходу молодика в ранг «істинного» запорожця була його фізична підготованість; у січових школах і школах джур було запроваджено посилене фізичне виховання дітей; існувала велика кількість легенд і переказів про надприродні фізичні можливості козаків [1, с. 11]. Проте культ цей органічно поєднувався із високою духовністю і мораллю. Так, знаємо, що козаки були глибоко віруючими людьми, володіли різноманітними духовними практиками, вміли медитувати, займалися характерництвом. Їм були притаманні такі кращі риси людського характеру, як безмежна любов до Батьківщини, патріотизм, повага до історії і традицій рідної землі, повага до старших, мужність, хоробрість, вірність і відданість своїй справі та національній ідеї.

Відродження давніх козацьких традицій саме у такому форматі і сформувало ідею хортингу не як окремого виду спорту, а як «комплексної системи самовдосконалення особистості, заснованої на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні» [1, с. 5], метою якої є, з одного боку, популяризація і підвищення ролі фізичної культури та спорту, залучення дітей та юнацтва до здорового способу життя, а з іншого – виховання особистості в дусі добропорядності, патріотизму та любові до своєї Вітчизни.

Отже, навчальний заклад має стати для кожної дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єднанню українського народу та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві. Сьогодення потребує подолати педагогічні стереотипи і шукати нові, більш продуктивні, дієві форми і методи роботи по патріотичному вихованню молоді. Особливо актуальною сьогодні є підготовка молоді до

захисту життя та здоров'я, забезпечення власної безпеки і безпеки інших людей у надзвичайних ситуаціях у мирний і воєнний час. Саме тому хортинг, як дієвий засіб виховання наполегливості, забезпечує учням можливість вирішувати поставлені завдання, брати участь в організації відповідних спортивних занять, спонукає до вияву наполегливості в реальних вчинках і володіє могутнім виховним потенціалом.

Список використаних джерел

1. Абрамчук, О. В. Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів. Дис. канд. пед. наук. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль. 2006.

2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року, *затверджена* наказом МОН від 06.06.2022 № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> (дата звернення: 30.10.2022).

Катерина Стасюк,

студентка 3 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Світлана Савчук,

викладач педагогіки КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: інтерактивне навчання, методика використання інтерактивних технологій, мотивація, інтерактивні вправи.

У сучасній світовій освітній практиці провідними є діяльнісний, особистісно орієнтований та компетентнісний підходи, що мають на меті не здобути якомога більший багаж знань, а застосування знань, умінь, навичок та компетентностей у житті.

Основним завданням навчання іноземної мови в сучасній школі є розвиток особистості учня, здатного використовувати іноземну мову як засіб спілкування в діалозі культур. У молодших школярів часто виникають труднощі щодо вивчення іноземної мови, багатьох зникає інтерес через нерозуміння та «сухого» вивчення слів та граматики, тому на допомогу приходить інтерактивне навчання.

Інтерактивне навчання – це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними суб'єктами навчального процесу, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють здійснювати [1, с. 168].

Інтерактивне навчання передбачає:

- моделювання життєвих ситуацій;
- вирішення творчих завдань;
- спільне розв'язання проблем тощо.

Мета інтерактивного навчання – створити комфортні умови навчання, за яких учень відчуває успішність, свою інтерактивну досконалість, що робить продуктивним сам освітній процес.

Переваги інтерактивного навчання перед традиційним:

- у роботі задіяні усі учні класу;
- учні навчаються працювати у команді;
- формується доброзичливе ставлення до опонента;
- кожна дитина має можливість пропонувати свою думку;
- створюється «ситуація успіху»;
- за короткий час опановується велика кількість матеріалу;
- формуються навички толерантного спілкування;
- вміння аргументувати свій погляд, знаходити альтернативне рішення проблеми [1, с. 169].

Риси інтерактивного навчання:

- двобічний характер;
- спільна діяльність учителя й учнів;
- керівництво процесу вчителем;
- спеціальна організація та різноманітність форм;
- інформаційна прогалина;
- цілісність та єдність;
- мотивація та зв'язок з реальним життям;
- виховання та розвиток особистості учнів одночасно з процесом засвоєння нових знань [1, с. 170].

На кожному з етапів уроку можна використовувати різноманітні інтерактивні технології та вправи такі як:

Мотивація – «Незакінчені речення», «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Асоціативний куц».

Актуалізація – «Мікрофон», «Гронування».

Засвоєння – «Ажурна пилка», «Займи позицію», «Ситуативне моделювання», «Акваріум», «Дискусія», навчальна гра.

Закріплення – «Мікрофон», «Мозковий штурм», Метод «Прес», «Дерево рішень», «Займи позицію».

Одним із інтерактивних методів «Мозковий штурм» (Brainstorm), що передбачає спільне розв'язання проблем. Метою цієї гри є забезпечення генерації ідей для неординарного рішення певної проблеми. Загальновідома технологія, суть якої полягає в тому, що всі учні по чергово висловлюють абсолютно всі, навіть альтернативні думки з приводу проблеми. Висловлене не критикується і не обговорюється до закінчення висловлювань. Інтерактивна техніка «Мозковий штурм» використовується на етапі мотивації, щоб розвивати творчі здібності учнів та вміння висловлювати власну думку. Для опрацювання подається або ситуація, або лише ключові поняття із заданої теми; завдання учнів полягає у розв'язанні ситуації, точніше – у розробці варіантів її вирішення і у тому, щоб порівняти свої результати з інформацією, наданою вчителем [2, с. 8].

За допомогою методу «Ажурна пилка» можна вивчити великий обсяг інформації за короткий термін. Цей метод допомагає активізувати учасників та заохочує допомагати один одному вчитися навчаючи.

Технологія «Займи позицію» допоможе організувати обговорення чи дискусію зі спірного питання, надасть можливість висловитися кожному, продемонструвати різні думки з теми, обґрунтувати свою позицію або навіть перейти на іншу в будь-який час, якщо аргументи протилежної сторони були переконливими.

Метод «ПРЕС» навчає учнів виробляти й формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стислій формі, переконувати інших. Цей метод складається з 4 етапів:

1. Висловити свою думку, пояснити, у чому полягає ваша точка зору;
2. Пояснити причину появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази;
3. Навести приклади, додаткові аргументи на підтримку вашої позиції, назвати факти, які демонструють ваші докази;
4. Узагальнити свою думку [4, с. 38].

Ще на уроках можна використовувати технологію ситуативного моделювання. Технологія ситуативного моделювання – це побудова освітнього процесу за допомогою включення у гру (передусім ігрове моделювання явищ, що вивчаються). Вона реалізує комплекс цілей:

- забезпечує контроль виведення емоцій;

- надає дитині можливості самовизначення;
- надихає і допомага розвитку творчої уяви;
- надає можливості зростання навичок співробітництва у соціальному аспекті;
- надає можливості висловлювати свої думки [3, с. 56].

Прийом «Незакінчені речення» часто поєднуються з «Мікрофоном» і дає можливість ґрунтовніше працювати над формою висловлення власних ідей, порівнювати їх з іншими. Робота за такою методикою дає присутнім змогу долати стереотипи, вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті й переконливо.

Важливо грати ігри на уроках, влаштовувати вікторини, конкурси, адже усі діти люблять гратися і навчатися граючись

Усі вище згадані інтерактивні методи навчання успішно застосовуються на практиці та сприяють підвищенню продуктивності уроків у початковій школі.

Список використаних джерел

1. Агафонова О. О. Інтерактивні форми і методи роботи на уроках. 2015. С. 216-217.
2. Гін А. Безкровна атака: Технологія проведення навчального мозкового штурму: Цікава і проста форма навчальної діяльності. *Завуч (Перше вересня)*. 2000. С.7-11.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004.
4. П. Шевчук, П. Фенрих. Інтерактивні методи навчання : навч. посібник, 2005. С. 7-2.

Софія Михалевич,

*студентка 3 курсу факультету початкової освіти
та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м.Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Галина Голя,

*викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти
та інформаційних технологій КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м.Луцьк, Україна*

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ НУШ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Одним зі завдань національно-патріотичного виховання учнів в НУШ є створення умов для оптимального та якісного фізичного розвитку. Тому фізичне виховання набуває великої популярності в наш час.

Головним напрямом фізичного виховання є формування здорової, розумово підготовленої людини, тому в концепції НУШ враховують особливості учнів, співпраця між вчителями, учнями та батьками.

В. Сухомлинський висловив дуже гарну думку, до якої ми, як майбутні вчителі, повинні прислухатися. Він писав, що кожен рік, який ви працюватимете в школі, повинен збагачувати вашу фізичну лабораторію педагогічної праці. Тобто учителеві необхідний досить великий запас задач, умінь як для власного колективу, так і для індивідуальних занять з окремими школярами. Усе це треба з року в рік збирати, комплектуючи за темами, розділами програми [2, с. 524].

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна й цілеспрямована діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління (учнів, вихованців):

- високої патріотичної свідомості;
- почуття вірності;
- любові до Батьківщини;
- турботи про благо свого народу;
- готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку зі захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

Враховуючи методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах, у школах бажано впроваджувати такі варіативні модулі як «Хортинг», «Професійно-прикладна

фізична підготовка» та ін. Основною метою варіативного модуля «Хортинг» є: зміцнення здоров'я та всебічна фізична підготовка учнів, виховання морально-етичних якостей особистості та патріотичне виховання учнів на оздоровчих та культурних традиціях українського народу, формування постави, розвиток якостей швидкості, спритності й координації рухів, вивчення спеціальних підготовчих вправ хортингу, вивчення основних стійок і технік, методів переміщення в стійках і виконання початкових форм (комплексів) хортингу тощо. Упродовж усього навчально-оздоровчого процесу вчитель має постійно проводити виховні заходи, бесіди з учнями, у яких необхідно постійно звертати увагу на те, що хортинг започатковано на культурних традиціях у дотриманні цих факторів людина може зберегти здоров'я на довгі роки.

Одним із найважливіших показників здорового способу життя є обсяг фізичних навантажень, правильне використання фізичних вправ. Фізичні вправи допомагають нам боротися з утомою, зберігати високий рівень фізичної працездатності й удосконалювати інтелект. Систематичне тренування, виконання фізичних вправ, як показали численні спостереження, сприяють зміцненню серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату. Під впливом систематичного виконання фізичних вправ виробляються в організмі спеціальні гормони, які підвищують настрій людини, сприяють підтриманню бадьорості, енергії, працездатності.

Отже, проведені дослідження доводять, що фізичне виховання учнів у загальноосвітніх закладах України є складовою частиною національно-патріотичного виховання, для реалізації якого необхідно створити умови постійного фізичного вдосконалення особистості засобами фізичної культури та спорту. Перспективи вивчення цієї проблеми вбачаємо у вивченні механізмів самостійного виховання фізичних якостей школярів відповідно до майбутньої професії та розробки й реалізації індивідуальних програм професійно-прикладної фізичної підготовки у контексті національно-патріотичного виховання.

Список використаної літератури

1. Жевага С. І. Роль фізкультурної освіти у патріотичному вихованні молоді. *Проблеми освіти* №4. 2012. С. 72-79.
2. Максимюк С. П. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2009. с. 321.

Уляна Крисюк,
*студентка 3 курсу Луцького педагогічного
фахового коледжу, м. Луцьк, Україна*
Науковий керівник – Юлія Коляда,
*викладач музичних дисциплін КЗВО «Луцький педагогічний
коледж» Волинської обласної ради м. Луцьк, Україна*

РОЗВИТОК РИТМІЧНОГО ЧУТТЯ ЗА МЕТОДИКОЮ КАРЛА ОРФА

Ключові слова: музична культура, педагогічні технології, творчі здібності, методика виховання.

Музичне виховання дітей є найважливішим процесом в утворенні музичної культури суспільства, а також суттєвим елементом естетичного і загально-культурного зростання людства. Саме в дитинстві закладаються ті форми сприйняття дійсності, ті риси характеру особи, які в майбутньому стануть підґрунтям культури, зокрема музичної [3, с.10].

Автором методики музичного виховання та книг про виховання ритму став швейцарський композитор та педагог Єміль Жак-Далькроз [1], а італійська філософ і винахідниця Марія Монтессорі стала відома завдяки своєму методу, який має назву «метод Монтессорі», що стосується педагогічної технології виховання дітей [4]. Питанням розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку займалися багато науковців, серед яких: М. Стельмахович, С. Карпенчук, Я. Кушка, О. Матвієнко, А. Гельбак, С. Недериця, Н. Квітка.

Одним з попередників Карла Орфа та відомим розробником системи музичного виховання був Єміль Жак-Далькроз. Його ритміку як методику виховання творчого потенціалу використовують уже протягом ста років у закладах дошкільної освіти, гімназіях, школах у багатьох країнах цивілізованого світу [1].

Марія Монтессорі стала відомою завдяки розробленій методиці розвитку дітей, основану на спонтанності, творчій свободі та відчуттях дитини. Як і Карл Орф, розробила матеріали для розвитку творчих задатків дітей з інвалідністю [4].

К. Орф, як і Є. Жак-Далькроз, був незадоволеним системою музичного виховання того часу та винайшов педагогічну систему спрямовану на розвиток творчого потенціалу дитини та корекцію емоційного стану та поведінки дитини через ритм, рух, співи, імпровізацію, гру на музичних інструментах та втілив її в життя, отримавши при цьому світове визнання та поширення його методів навчання у світі [5].

Музичні здібності дитини розвиваються під впливом майстерності педагога, а поглиблено під впливом музично-педагогічної концепції К. Орфа. Дітям подобається плескати в долоні, ритмічні вправи. Плескати можна над головою, за спиною, в лівий чи правий бік, або перед собою. Звук буде іншим, якщо плескати по пальцях або зап'ястю. Діти з задоволенням сприймають плескання по колінах, стегнах: це можна робити двома руками одночасно, окремо правою або лівою рукою. Діти старшої групи можуть робити перехресні удари. До засобів виразності Карл Орф відносить клацання пальцями. Їх можна робити по чергово або одночасно також. Одним із засобів самовираження можна вважати притупування – двома ногами, чи однією, під час якого можна пересуватись вперед, або залишатись на місці. Окрім цього, можна використовувати удари п'яткою або носком. Це дозволяє розширити досвід дитини, почуття ритму, тренує психічні процеси, мислення та орієнтацію у просторі. Усі рухи можна комбінувати та поєднувати. Наприклад, притупування з плесканням, клацання з ударами по тілу [2, с. 38-44].

Карл Орф збагатив музичну педагогіку шумовими інструментами (палички, металофони, ксилофони, металеві пластинки). Ці музичні інструменти дозволяють дітям грати у музичному оркестрі, відчутти себе виконавцем та оркестрантом. Під час цього розвиваються навички грати на слух, тобто імпровізувати. Найбільш ефективна гра паличками. Ними можна грати у повітрі, по намальованій клавіатурі, відпрацьовувати окремі ритмічні елементи [2, с. 80].

Карл Орф – видатний маестро, він став відомим завдяки композиторській діяльності та розробив музично-педагогічну систему для розвитку підростаючого покоління. У віці 14 років велике враження на Карла Орфа викликало відвідування оперного театру, після якого він вирішив вступати в музичну академію. Після народження сина почав викладати в школі танцю і музики, і таким чином випробовувати свою власну методику музичної освіти в педагогічній практиці. Уже за його життя, його праця стала відомою і використовувалася іншими педагогами в інституті в Зальцбурзі, що викладалась дітям. Відразу результат був позитивним, а метод – дієвим.

У своїй методиці Карл Орф використовує гру паличками, а саме: вдаряти паличками одночасно і по черзі по підлозі, кінцями палички одна в одну, паличку об паличку навхрест. Також можна терти однією паличкою об іншу, роблячи повний шумовий звук. Може використовуватись удари паличками вправо і вліво одночасно. Можливий варіант створення башти, для цього ставляться палички одна ан одну з напрямом вгору. Також можна відтворювати звук, стукаючи основою паличок. За такими схемами музичні

керівники в закладах дошкільної освіти створюють музично-дидактичні ігри: «Ведмедик» (за допомогою ударів паличками почергово в підлогу та ударів одна в одну, діти імітують поважні кроки ведмедя); «Зайчєня» (імітують таким самим чином стрибки вухатих зайчиків); «Потяг»; «Півник» та інші ігри. Таким чином у дитини розвивається почуття ритму та логічне мислення. [2, с. 90-91-92].

У результаті дослідження ми виявили, що у дошкільних закладах міста Луцька за методикою Карла Орфа працюють декілька закладів. Це ЗДО № 38 (керівник музичний Сац О. Л), ЗДО № 2 (керівник музичний Тимощук С. В.) та ЗДО № 35 (керівник музичний Паляниця К. І.) Усі вони спостерігають покращення відчуття ритму у дітей, чітке відтворення рухів у танцях та музичних хороводах, іграх. Головним досягненням є те, що діти відчувають, що самостійно можуть творити музику (як приклад – гра на дитячих музичних інструментах).

Список використаних джерел:

1. Жак-Далькроз Є. швейцарський композитор і музичний педагог. Електронний ресурс URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Завалко К., Фір С. Основи орф-педагогіки: навчально-методичний посібник / Завалко К.В., Фір. С.В. / Під заг. редакцією К. В. Завалко. – Чернігів: ПАТ «ПВК» «Десна», 2018. 162 с.
3. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей. Видання друге, доопрацьоване. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації у 2-х частинах. Частина I.- Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. 216 с.
4. Монтессорі М. Електронний ресурс URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Орф К.: біографія, цікаві факти, творчість – Музична освіта Електронний ресурс URL: <https://uk.perish.info/1584-karl-orff-biography-interesting-facts-creativity.html>

Катерина Стрільчук,
студентка КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Науковий керівник – Людмила Шуст,
кандидат філол. наук, викладачка словесних дисциплін
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

РОБОТА З НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИМИ ТВОРАМИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, науково-популярні твори.

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку зі захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [1].

Національно-патріотичне виховання в наш час має досить важливе значення в системі виховання молодших школярів в Новій українській школі, адже патріотизм є однією з найважливіших рис сучасної особистості. Його цілями є формування національної свідомості молодших школярів; виховання любові до України та батьківщини, поваги до державних символів та мови, Конституції України, традицій та звичаїв; формування чіткої громадянської позиції; усвідомлення української історії та її впливу на сьогодення [3].

В. О. Сухомлинський писав, що патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.

Завдання закладів освіти – так побудувати виховну діяльність, щоб сама її організація, приклади видатних українців, шкільне середовище виховували дітей у дусі патріотизму, національної ідентичності та самобутності. Національно-патріотичне виховання доцільно інтегрувати з кожним шкільним предметом, здійснювати на виховних заходах, ранкових зустрічах та позашкільних заняттях.

Отож, ми хочемо розглянути роботу з науково-популярними творами з підручника «Українська мова та читання» для 3 класу О. Савченко (II частина) у контексті національно-патріотичного виховання, зокрема тексти про виникнення письма та появу друкованих книг в Україні.

Після розповіді «Чому поява мови докорінно змінила життя людей?» є запитання для міркування, що підштовхують учнів до роздумів про те, для чого та як виникла мова, у чому полягає її необхідність. Це підводить дітей до розуміння того, чому рідну мову потрібно поважати [2].

Наступним ми хочемо розглянути оповідання «Дивовижний винахід». Варто звернути увагу на слова «Українська мова належить до високорозвинених мов світу» та «Почесне місце належить Тарасові Григоровичу Шевченку, який обробив, відшліфував і показав світові дорогоцінне каміння – мову простого, пригнобленого тоді народу України». Адже саме вони підштовхують дитину до відчуття гордості за рідну мову, захоплення нею. Також корисним є завдання поміркувати над порадами автора щодо вивчення мови. Слід наголосити на тому, що зусилля для вивчення української мови не будуть даремними, адже тоді учні будуть говорити правильно та красиво, цим вони прославлятимуть рідну мову всюди [2].

Також варто зупинитися на творі «Друкар книг, перед тим не бачених». У творі відбувається знайомство дітей з особливостями та деталями створення перших друкованих книг, а саме «Апостол». Також вони дізнаються про відомих першодрукарів на теренах нашої держави. Запитання після тексту спонукають дітей до усвідомлення та узагальнення прочитаного, формування гордості за історію Батьківщини. А завдання підготувати інформацію про першодрукаря Івана Федорова допоможе школярам ще більше заглибитися у вивчення власної історії та збагатити свій багаж знань про видатних українських діячів та виховати гордість та повагу до них [2].

У контексті національно-патріотичного виховання варто звернути увагу на твір «Наші скарби». У цьому творі описується музей під відкритим небом, що називають «Україною в мініатюрі». Також перераховуються і інші оригінальні музеї України, що підтверджує багатство нашої культури та історичної спадщини. Прочитання та обговорення цього твору заохочує учнів відвідати дані музеї, а тобто збільшити свої знання про культуру та історію нашої Батьківщини, розвинути гордість за власну державу [2].

Для національно-патріотичного виховання також корисною буде робота над твором «Гончарики з Опішного». У даному творі учнів знайомлять з давньою українською професією – гончарством. Також описані деякі особливості виготовлення глиняного посуду та інших виробів. Запитання

після тексту, а саме: як виникали династії гончарів?, що гончарі передавали у спадок своїм дітям? спонукають дітей до обговорення та усвідомлення культури та історії Батьківщини та рідного народу [2].

Отже, навіть робота з науково-популярними творами на уроках мовно-літературної галузі є ефективною у контексті національно-патріотичного виховання. Проаналізувавши твори «Чому поява мови докорінно змінила життя людей?», «Дивовижний винахід», «Друкар книг, перед тим не бачених», «Наші скарби», «Гончарики з Опішного», ми можемо стверджувати, що робота з ними та їх аналіз допомагає виховати у молодших школярів повагу та любов до української мови, усвідомлення та краще розуміння історії нашої держави, повагу та захоплення видатними українськими діячами та любов до української культури.

Список використаних джерел

1. Національно-патріотичне виховання / Міністерство освіти і науки України. URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya> (дата звернення: 03.11.2022)
2. Савченко О. Українська мова та читання : Підручник для 3 класу ЗЗСО (у 2-ох частинах) : Частина 2. Київ : УОБЦ «Оріон», 2020. 160с.
3. Третяк Н. Національно-патріотичне виховання молодших школярів у контексті наукової спадщини І. Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*. XVI. 222–228. URL : <http://ohijenko.kpnu.edu.ua/article/view/246080> (дата звернення: 03.11.2022)

Мирослава Кульчицька,

*студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури,
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Марія Козігора,

*викладач кафедри педагогіки та психології
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УЧНЯМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Ключові слова: сприймання, зовнішнє середовище, молодші школярі,
освітній простір.*

Сприймання відіграє важливу роль у житті учнів молодшого шкільного віку. Це важлива форма пізнання дійсності, за допомогою якої діти отримують інформацію про предмети та явища. Здійснення пізнавальних процесів у початкових класах ґрунтується на сприйманні та одержанні відчуттів. Важливою умовою навчання є зацікавлення учнів до досліджуваного предмета на уроці та позитивний вплив на отримання інформації. Сприймання зовнішнього середовища впливає на розвиток ваги, уваги, пам'яті, розпізнавання образів, мовних функцій.

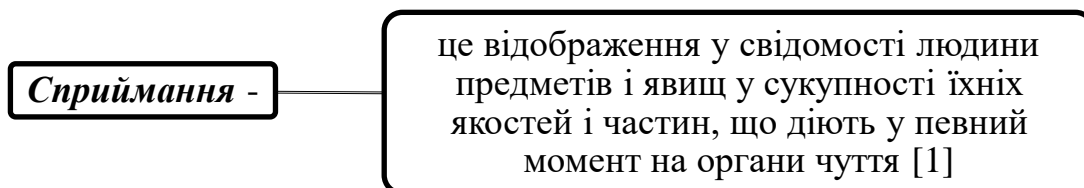

Рис. 1. Визначення поняття «сприймання» за О. В. Скрипченком

Процес сприймання тісно пов'язаний з іншими психічними процесами: завдяки мисленню ми усвідомлюємо те, що сприймаємо; завдяки мові називаємо предмет сприймання; почуття допомагають виробити певне ставлення до того, що сприймаємо; завдяки волі довільно організуємо цей процес [1].

У молодших школярів сприймання стає більш:

- довільним,
- цілеспрямованим,
- категорійним процесом.

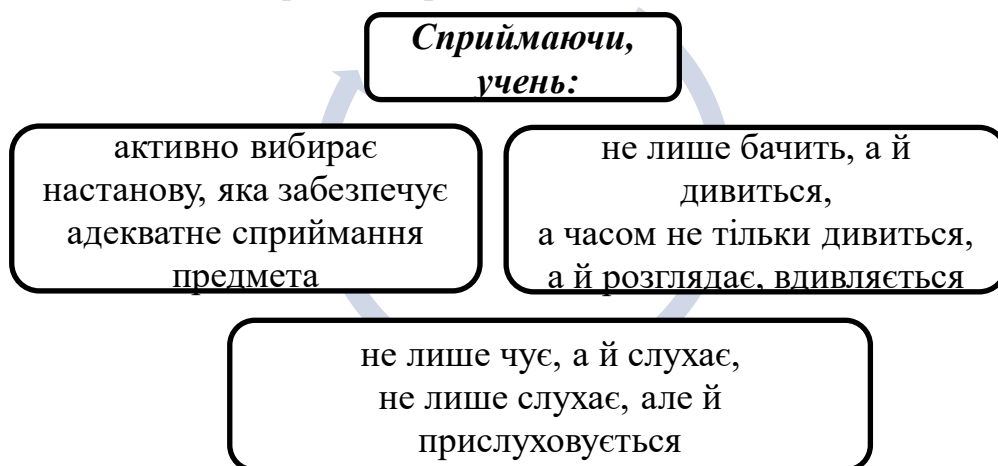

Рис. 2. Процес сприймання інформації учнями

Сприймаючи нові предмети і явища, учні прагнуть відносити їх до певної категорії об'єктів. Діти часто обмежуються лише впізнанням і наступним називанням предмета. Сприйняття учнів 1-2 класів відрізняється слабкою диференціацією. Тому у дітей необхідно розвивати сприймання форми

предметів, а також кольору. У процесі навчання школяра у початковій школі «сприймання становиться думаючим» (Д.Б. Ельконін). Воно стає:

- більш аналізуючим;
- більш диференційованим;
- приймає характер організованого спостереження;
- змінюється роль слова у сприйманні предметів і явищ [1].

В освітньому процесі вчитель має володіти знаннями з вікової та педагогічної психології. Вони необхідні для формування творчої особистості, яка буде всебічно розвиватися у процесі навчання. Учні молодшого шкільного віку стикаються з різними процесами шкільного життя та індивідуально сприймають і реагують на них. Умови сімейного виховання, рівень педагогічної грамотності батьків, взаємини з ровесниками, з педагогами, облаштування навчального процесу створюють зовнішнє середовище, яке по-особливому сприймають діти і в якому здійснюється їхній розумовий розвиток.

Поведінка та позитивний внутрішній світ школяра залежить від багатьох чинників зовнішнього середовища. На вмотивованість учіння, самовдосконалення впливають, як позитивні так і негативні стимули, які забезпечує середовище, що оточує дитину.

Для того, щоб розвивалося сприйняття у молодших школярів, педагогам потрібно опанувати новітні технології, методи навчання та активно використовувати їх під час уроку. На сьогодні вчити дітей, виявляти істотні ознаки, властивості предметів і явищ допомагає сучасне освітнє середовище, яке забезпечує сприйняття інформації.

Методи сприйняття інформації базуються на процесах, які пов'язані з психікою дитини:

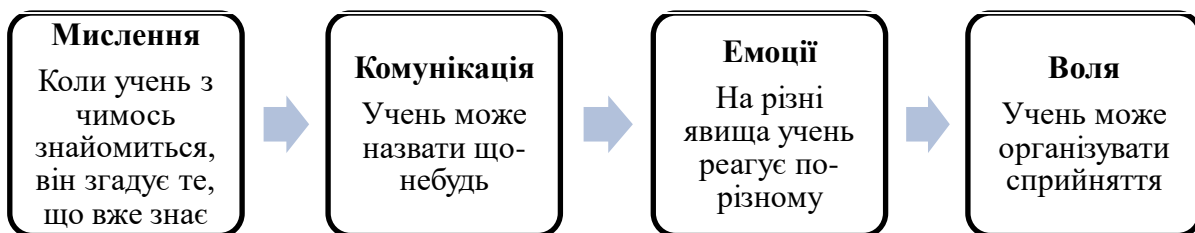

Рис. 3. Процеси, задіяні у сприйнятті

Для кращого сприйняття освітнього процесу молодшими школярами у класі вчитель створює освітній простір, який умовно можна розділити на зони, зокрема, такі, як (табл. 1):

Зонування освітнього простору

<p>Навчально-пізнавальної діяльності – саме це місце, де відбуватиметься основна навчальна діяльність класу, як групова так і індивідуальна. Ця зона обладнується партами, дошкою для навчання та інтерактивною дошкою.</p>	<p>Художньо-творча – це зона, в якій діти зможуть реалізувати свій творчий потенціал, її можна наповнити мольбертами, альбомами для малювання, фарбами, фломастерами, всім, що потрібне для втілення творчих фантазій учнів.</p>
<p>Тематичний осередок наповнюється матеріалами у відповідності до теми предмету, саме тому ця зона постійно змінює своє оформлення.</p>	<p>Класна бібліотека – «острівець знань», де діти можуть знайти книгу відповідно до теми уроку, а також мають можливість наповнити міні бібліотеку власними книжками.</p>
<p>Дослідницька – в цій зоні розміщується природничий куток, в якому діти можуть спостерігати за ростом рослин, або створити справжню мурашину ферму для спостереження за життєдіяльністю комах.</p>	<p>Осередок вчителя – облаштування осередку вчителя передбачає зручний стіл і стілець, шафу для дидактичних матеріалів, або стелаж з контейнерами, куди помістяться всі необхідні робочі засоби.</p>
<p>Відпочинку – створена для того, щоб учні могли поспілкуватись між собою та вчителем, пограти в ігри і просто відновити сили.</p>	<p>Ігрова – вона може бути обладнана столом для ігор, або це може бути килим, на якому діти зможуть легко та комфортно розміститись [2].</p>

Добре сплановане освітнє середовище покращує роботу усіх учасників освітнього процесу. Навчання стає не тільки більш доступним та безпечним, а й розкриває потенціал, як учнів так і педагогів, краще сприймаються різні форми роботи, зокрема покращується мотивація школяра до знань.

Завдання вчителя створити такі умови, які позитивно діяли б на дитину. Оскільки молодші школярі мають особливе ставлення до свого середовища, то і воно має відповідати їхньому віку. У цей період вони мають мимовільну увагу сприйняття на щось нове, яскраве і цікаве. Перевага наочно образного мислення потребує такого будівництва навчального процесу, в якому

відбувався б перехід до словесно-логічного мислення. У початкових класах у здобувачів освіти розвивається мислення, підвищується культурний розвиток, навички поведінки в соціумі.

Атмосфера зовнішнього середовища впливає на способи і прийоми поведінки дітей, яка в свою чергу має вплив на різні форми їхньої діяльності. Важливим аспектом є соціалізація учнів. Потрапивши до школи, школярі проходять певну адаптацію і набувають вмінь підпорядкуватися нормам колективного життя у класі. Міжособистісні взаємини між ровесниками створюють певний мікроклімат та впливають на пізнавальну діяльність дитини, її психологічний стан загалом.

Отож, педагог має враховувати всі аспекти сприйняття зовнішнього середовища молодшого школяра у відповідності до вікової категорії та можливі наслідки саме умов та якості середовища, в якому знаходяться учні. Усі ці фактори необхідні для успішності освітнього процесу та особистісного розвитку кожного учня.

Список використаних джерел

1. Скрипченко О. В. Загальна психологія. Тема «Сприймання». URL: <https://westudents.com.ua/glavy/77534-6-spriymannya.html>
2. Наповнення осередків класу згідно вимог НУШ. URL: <https://inkluzia.com.ua/napovnennya-oseredkiv-klasu-zgidno-vimog-nush/>

Ірина Диня,

*вчитель початкових класів Луцького ліцею №27,
студентка 4 курсу КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

Науковий керівник – Віктор Корнелюк,

*викладач математики КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна*

НАРОДНА МАТЕМАТИКА У КУЛЬТУРІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Ключові слова: народна математика, народні способи, народні одиниці вимірювання, прийоми лічби, способи зображення чисел, арифметичні дії, освіта, виховання.

«Ніщо так не допомагає запам'ятати математичні дані, як знання історії їх винайдення»

Г. Ващенко

Відродження національної ідентичності народу, впровадження духовної освіти в Україні у наш час не можливе без опори на українську етнопедагогіку. Математика з давніх-давен глибоко вкорінена в духовне і практичне життя людини. Різні народи причинилися до її розвитку, що мало величезне значення для цілої культури людства. Математичні відомості українського народу не є широко досліджені, але ця галузь знань дає цінні матеріали для вивчення розвитку культури нашого народу. Головними засобами виховання дітей є рідна мова, історія, фольклор, народні свята, символи, традиції та обряди. Вивчення народної математики, ознайомлення із способами лічби, народними мірами – одна із фундаментальних основ нашої історії. Використання елементів математики під час навчання у початковій ланці та їх практичне застосування, спрями б удосконаленню освіти учнів та забезпечували б більш високу обізнаність дітей. Сучасний вчитель потребує не тільки використання новітніх методів, він має розвинути в учнів національну ідентичність через зв'язок саме з народними витоками науки.

Мета дослідження. Дослідження та аналіз народної математики як науки про народ, який набуває життєвої мудрості і втілює її в задачах, прикладах і вчиться на них. Сутність та значення народної математики у вихованні дітей молодшого шкільного віку.

Результати дослідження. Коли в сім'ї народжується дитина, то батьки сповнені найсвітліших сподівань на її майбутнє. І все, здається, буде, аби тільки дитина мала найцінніше – здоров'я, а матеріальні умови та статок відповідали потребам життя сім'ї. І батьки докладають стільки зусиль, щоб створити умови, виховати, виростити та вивчити своїх синів і дочок. Коли ж людина ставить перед собою мету, має чітку життєву позицію, то починає оцінювати себе. Найдорожчий скарб, який вона створила, – це знання. Кожен прагне здобути їх, а потім удосконалювати протягом життя.

Народна математика – сукупність народних математичних знань та навичок, в їх основі лежать потреби практичної діяльності (необхідність виконання різних арифметичних дій під час проведення землемірних робіт, зведення житла та інших споруд тощо). Недоступність професійних математичних знань для широких верств українського населення в минулому зумовлювала вдосконалення найпростіших традиційних прийомів лічби, вимірювання, способів зображення чисел і т. ін.

В Україні найдавнішими засобами лічби були пальці рук, різні дрібні предмети. Для зручності лічби існували числові групи: пара, трійка, п'ятірка, десятка, копа тощо. Парами лічили худобу, птицю, хатнє добро (чоботи, підшви); трійками – нитки у прядиві (три нитки складали чисницю);

п'ятірками – снопи; десятками – яйця, гарбузи, кавуни; копами – яйця та снопи [1, с. 52].

Українська народна математика мала у своєму арсеналі оригінальні способи зображення чисел. Одиниці позначалися паличками, десятки – хрестиками, сотні – кружечками, тисячі – квадратиками. Що ж до дробових чисел, то їх передавали переважно в усній формі з відповідними назвами (половина, чверть, осьмушка, шістнадцятка та ін.). Письмово (невеличкими горизонтальними рисками) зображалися лише найбільш уживані дробі. Для написання числових знаків використовували найрізноманітніші предмети (дощечки, палички), проте найчастіше користувалися одвірками, дверима, стінами, на яких малювали рисочки або карбували зарубки. Досить поширеним засобом для позначення чисел були зарубки на невеличких дощечках, прямокутних брусках чи палицях. Такі своєрідні «документи» використовували лісоруби, ремісники, ними послуговувалися, позичаючи гроші, сплачуючи податки, засипаючи в амбари на зберігання зерно тощо.

Арифметичні дії виконувалися усно. Існували своєрідні народні назви дій – додати, докласти, відкинути, відлічити. Поширеним був спосіб додавання, коли спочатку додавалися сотні, потім десятки, а в кінці – одиниці. Множили шляхом повторного послідовного додавання. Ділення виконували підбираючи частку послідові повторним відніманням. Українські селяни знали й деякі основи геометрії, зокрема вони мали уявлення про просту й ламану лінії, про властивості паралельних ліній тощо. У будівництві хат та виготовленні бондарських виробів використовували властивості діагоналей прямокутника (щоб побудувати стіни під прямим кутом), обчислювали відношення довжини кола до діаметра (за останній приймали третину довжини кола). Бондарі та тесляр вміли користуватися циркулем. Розписуючи хати, побутові вироби, селяни послуговувалися різними геометричними фігурами. Українцям були відомі оригінальні прийоми визначення відстані до недоступного предмета, виміру площі земельних ділянок різноманітних форм. Знали й основи механіки, які використовували у будівництві хат, вітряків, культових споруд та інші [2, с. 28].

Традиційні метричні одиниці, що побутували в Україні, походять від давньоруських, утворених за антропометричним принципом, тобто за еталон виміру бралися частини людського тіла. Серед найдавніших народних вимірів місткості є такі, наприклад, як ковток, пригорща, жменя. Нерідко такими еталонами слугували господарсько-побутові предмети чи знаряддя праці (коса, весло, відро, бочка тощо).

У вимірюванні довжини речей та відстані застосували відомі ще з часів Київської Русі міри: п'ядь, лікоть, ступня, сажень, що були пов'язані з природними рухами людини – ходінням, розведенням пальців, розмахом рух. Із XVII-XVIII ст. поширюються такі міри, як аршин та верста (500 сажнів). Аршин поділявся на 15 вершків або чотири чверті й дорівнював приблизно 71,1 см. Дослідження життєвих необхідностей людини в давнину, подекуди існували досить оригінальні міри відстані на землі: кидь, палку закинути, що означало відстань, на яку можна кинути камінець, грудку землі чи палицю. Користувалися ще кроком або ступнею, що дорівнювали одному аршину. Була відома й така одиниця, як приг (близько одного сажня, утворився під час стрибання з допомогою палиці). Популярною мірою була гона, причому розрізняли добру гону (120 сажнів), середню (80) і малу (60). Для ретельнішого обчислення землі до різних одиниць виміру додавали гаки, величина яких коливалася від чверті до цілої гони [3, с. 74].

Українські селяни користувалися досить поширеними народними способами виміру площі земельних ділянок. За основу його бралася площа прямокутника розмірами 30 × 80 або 40 × 60 сажнів. Користувалися також офіційними одиницями виміру – десятина, морг тощо. Побутували й більш давні народні міри – день, опруг, різа, лан, півланок, одріз, клітка та ін. Вимірюючи сипкі речовини, теж користувалися народними одиницями. Наприклад, зерно міряли міркою (посудиною на пуд або півпуда ваги), лантухами (п'ять пудів). Також міряли корцем, який містив вісім пудів. Подекуди користувалися і давньослов'янською одиницею – четвериком, що дорівнював 24-26 л. Урожай обчислювали копами (60 снопів), хурами та возами. Побутував ферділь — дерев'яна діжка, що вміщала 25 кг зерна. Віком міряли картоплю, кукурудзу, яблука, а вагу м'яса та риби обчислювали офіційною мірою – фунтами (400 г) та оками (чотири фунти). Існували народні одиниці виміру рідких речовин. Так молоко міряли дерев'яним міртуком, галетами (діжками на 6-12 л), децями (100 г). Воду та горілку повсюдно міряли квартами (дві пляшки), гарцями, відрами. [5, с. 39].

Народні одиниці вимірювання земельної площі десятина (2400 квадратних сажнів) – 1 га, морг - 0,57 га або 5700 м², волока (30 моргів) – 171 000 м².

Народні міри відстані: дюйм – 2,5 см, вершок – 4,5 см, аршин (16 вершків) – 72 см, сажень (3 аршини) – 2,13м, верста (500 сажнів) – 1065 м, Миля (7 верст) – 7,5 км, Фут (12 дюймів) – 30,5 см.

Народні міри маси: гран – 65 мг, золотник (96 часток) – 4 г, лот (3 золотники) – 12 г, фунт (32 лоти) – 400 г, пуд (40 гривень) – 16 кг, корець – 1 ц. [4, с. 65].

Висновок.

Вивчення народної математики, стародавніх математичних знань, є дуже важливим для глибокого розуміння і висвітлення культури народу. Ознайомлення зі способами лічби, народними мірами і способами вимірювання відкриває цікавий світ еволюції поняття числа та його властивостей, а також процес формування просторових уявлень і знань у наймолодших учнів, дає змогу проникнути у глибини народної мудрості.

Відомості з народної математики викликають зацікавленість до вивчення математики, її історії, культури народу та розвивають світогляд.

Список використаних джерел

1. Аксиоми для нащадків. Збірник нарисів: Упорядник О. К. Романчук. Львів, 1992.
2. Граціанська Л. Н. Нариси з народної математики України. Київ, 1996.
3. Мартинюк І. Національна система виховання. *Рідна школа*. 2013.- №7.
4. Сов'як П. Народні міри. *Галицька зоря* 1999. Дрогобич.
5. Конфорович А.Г. Математика служить людині. Київ: 2016.

Христина Ковальчук, Світлана Марчук,
студентки 4 курсу Луцького педагогічного фахового коледжу, м. Луцьк, Україна

Науковий керівник – Оксана Кузьмич,
викладач іноземних мов КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

СУТНІСТЬ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: *інтерактивне навчання, методи, рольова гра, мотивація, молодші класи.*

Англійська мова набуває все більшого поширення в світі і по праву претендує на звання «мови міжнародного спілкування». У світі значно зросла важливість ефективного викладання англійської мови. Ефективність навчальної роботи вчителя іноземної мови багато в чому залежить від знання та врахування сучасних освітніх потреб. Для підвищення якості навчання та підвищення мотивації учнів до вивчення англійської мови вчителі використовують інтерактивне обладнання та інноваційні освітні технології,

зокрема, такі як: Інтернет, подкасти, блоги, соціальні мережі, відеоконференції, спеціальні мобільні додатки тощо. Використання сучасних освітніх засобів технологій дозволяє вчителю на якісно новому рівні навчати учнів усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, письма та усного мовлення).

Як відомо, зараз спостерігається значний зсув від пасивного навчання до активного. Тому особлива увага приділяється посиленню технологічних аспектів підходу до навчального процесу, де студент бере активну участь. Викладачі мають знайти шляхи підвищення рівня участі студентів у процесі навчання, підвищення їх мотивації до вивчення іноземних мов. Одним із способів це зробити є використання інтерактивних технологій на заняттях. Це дає можливість розвивати креативність, уяву студентів, підвищувати їх інтерес до вивчення іноземних мов та покращувати їх комунікативні навички. Термін «технологія інтерактивного навчання» зазвичай пов'язують з комп'ютерним або мультимедійним навчанням, оскільки воно передбачає інтерактивний діалог з реальними партнерами. Але це поняття є ширшим і означає пізнавальну діяльність, де всі учасники взаємодіють, обмінюються інформацією, розв'язують проблеми в середовищі реальної співпраці, виконують власні дії [1].

Основна мета інтерактивних технологій – створити комфортні та сприятливі умови навчання, за яких кожна дитина відчуває свою успішність та інтелектуальну досконалість, що робить навчальний процес більш ефективним. Навчальний процес відбувається в умовах постійної, активної взаємодії всіх студентів, що базується на співпраці та взаємонавчанні. Інтерактивні технології дають можливість створити атмосферу навчання, в якій теорія і практика засвоюються одночасно, що сприяє формуванню характеру студентів, розвитку їхнього світогляду, формуванню критичного мислення та реалізації індивідуальних можливостей.

Використання інтерактивних методів навчання спонукає не лише учня, а й учителя до постійної творчості, сприяє розвитку педагогічних здібностей, орієнтує на виявлення унікальних якостей учнів, особливостей їх мислення.

Інтерактивні технології навчання можна впроваджувати на уроці або поза аудиторією у сфері позакласної роботи. Методика проведення уроку активна, тому жоден учень не залишається без уваги, а за сприятливої атмосфери навіть пасивні учні прагнуть бути активними учасниками.

До інтерактивних методів навчання відносяться презентації, евристичні бесіди, рольові ігри, дискусії, мозковий штурм, змагання з практичними завданнями та їх подальшим обговоренням, розробка бізнес-планів, проектів,

творча діяльність, використання мультимедійних комп'ютерних програм та залучення англомовних фахівців.

Розглядаючи докладніше, варто виділити найпоширеніші інтерактивні методи. Одним з таких методів є рольові ігри. Під час рольової гри різноманітність ролей розширює зміст спілкування за межі повсякденного життя учнів, дозволяє «програти» можливі життєві ситуації. Це також задовольняє їхні потреби в знаннях про навколишнє середовище, якостях і особливостях людської поведінки. Рольові ігри мають позитивний емоційний вплив на учнів, сприяючи підвищенню інтересу до занять [6].

Важливим засобом пізнавальної діяльності учнів у навчальному процесі є дискусія. Це значною мірою сприяє розвитку критичного мислення, дає можливість визначити власну позицію, формує вміння відстоювати свою думку, поглиблює знання обговорюваної проблеми і все це цілком відповідає завданням сучасної школи.

Дискусія – обговорення спірного питання. Організувати роботу класу можна по-різному. Це може бути як парна, так і командна робота. На початку уроку вчитель озвучує проблему. Діти з різних груп отримують завдання довести протилежні відповіді.

До дискусії повинні бути підготовлені як учень, так і вчитель, тому бесіди зазвичай проводяться наприкінці вивчення теми, коли лексико-граматичний матеріал уже засвоєно. Предмет дискусії повинен бути цікавим, особистісно важливим для студентів і спонукати їх до висловлення власних поглядів на проблему. Завдання полягає не тільки в тому, щоб сформулювати свої думки, а й зіставити їх з позицією інших учасників дискусії, що зрештою призведе до загального висновку.

Різновидом групової дискусії є технологія мікрофона, яка дозволяє кожному швидко щось сказати, по черзі, відповідаючи на питання або висловлюючи свою думку чи позицію.

Як організувати роботу:

1. Ставте запитання класу.
2. Запропонуйте класу предмет (ручку, олівець тощо), який виконуватиме роль уявного мікрофона. Учні передають один одному, по черзі беручи слово.
3. Надавати слово лише тим, хто отримує «уявний» мікрофон.
4. Запропонуйте учням висловлюватися коротко і швидко (не більше 0,5-1 хвилини).
5. Не коментуйте та не оцінюйте надані відповіді.

Таким чином, інтерактивні методи навчання англійської мови не лише покращують мовні навички, розширюють словниковий запас і світогляд

учнів, а й сприяють розвитку таких навичок, як планування, групове спілкування, пошук інформації, прийняття рішень, співпраця та міжособистісне спілкування. Використання інтерактивних форм і методів у реалізації особистісно орієнтованого підходу у процесі навчання англійської мови дозволяє практично збільшити кількість розмовної практики на уроці, є цікавими для дітей, допомагають засвоїти навчальний матеріал і використовувати його в майбутньому. Але навчальна діяльність має бути творчою і різноманітною. Тому вчителю важливо змінювати ігри, завдання та поєднувати інтерактивні методи навчання з традиційними.

Список використаних джерел

1. Ковальова О. М. Використання інтерактивних методів навчання. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/8425> (дата звернення: 26.10.22)
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://ippo.kubg.edu.ua/content/11229> (дата звернення: 26.10.22)
3. Інтерактивні методи навчання: Навч. посібник. За заг. ред. П.Шевчука і П. Фенриха – Щецін: Вид-во WSAP, 2005. URL: https://nmc-pto.rv.ua/DOK/IMN_2005.pdf (дата звернення: 26.10.22)
4. Прибиловська Н. В. Пізнавальні методи мотивації Прибиловська Наталія Василівна URL: http://deg.at.ua/index/motivacija_v_nush/0-39 (дата звернення: 26.10.22)
5. Швень Я. Вчитися треба весело. Вплив емоційного освітнього середовища на пізнавальні процеси Ярослава Швень English. 2019. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/konfer_seminar/zbirnyk_rob.it.pdf (дата звернення: 26.10.22)
6. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія за ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка. 2008. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/5637> (дата звернення: 26.10.22)
7. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник О.І. Пометун, А.В. Пироженко ; ред. О.І. Пометун. Київ: А.С.К., 2004. URL: https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf (дата звернення: 26.10.22)
8. Гін А. Безкровна атака: Технологія проведення навчального мозкового штурму: Цікава і проста форма навчальної діяльності. *Завуч. Перше вересня*. 2000. URL: <http://pedagogy.dspu.in.ua/index.php/pedagogy/article/view/252> (дата звернення: 26.10.22)

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія практика

МАТЕРІАЛИ

VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю

Частина 2

16 листопада 2022 року

м. Луцьк

Відповідальні за випуск – Ольга Фаст

Технічний редактор – Галина Голя

Дизайн обкладинки – Нінель Сиротюк

Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика» (присвячена 300-річчю від дня народження Григорія Сковороди) : зб. матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 16 листопада 2022 року / [наук. ред.: П. М. Бойчук, О. Л. Фаст]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Частина 2. 2022. 243 с.

У збірнику представлені тези доповідей, що висвітлюють сучасні проблеми національної освіти. Проблематика збірника матеріалів диференційована відповідно до актуальних проблем вищої та фахової передвищої освіти: філософсько-освітні горизонти Григорія Сковороди; дитинознавчі та школознавчі студії; інтеграція науки і освіти: методологічні рефлексії змісту вищої та фахової передвищої освіти; забезпечення якості педагогічної освіти: національний та глобальний контексти; рідномовна та іношомовна освіта, медіаосвіта; наукові здобутки дослідників-початківців.

Для науково-педагогічних, педагогічних працівників, аспірантів, молодих вчених, викладачів, учителів, студентів і магістрантів закладів педагогічної вищої і фахової передвищої освіти, методистів інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Редакційна колегія зберігає за собою право на редагування і скорочення матеріалів. Думки авторів не завжди збігаються з точками зору редакції. Автори несуть повну відповідальність за опублікований матеріал (за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей).

УДК378.011.33Сковорода:001(082)(043.2)